

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ
Юридичний факультет

3 нагоди 25-річчя юридичного факультету

МАТЕРІАЛИ

**Всеукраїнської
науково-практичної конференції
студентів, аспірантів та молодих науковців
«Молодь і наука: сучасний стан, проблеми та
перспективи розвитку права в Україні»**

18 - 19 травня 2017 року

Севєродонецьк, 2017

Рекомендовано Вченою радою юридичного факультету
Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля
(протокол № 9 від 27.04.2017 р.)

Редакційна колегія:

Розовський Б.Г., проф., д.ю.н.
Інішин М.І., проф., д.ю.н.
Шаповалова О.В., проф., д.ю.н.
Арсентьєва О.С., доц., к.ю.н.
Татаренко Г.В., доц., к.ю.н.
Гаврилюк В.К., голова Апеляційного суду Луганської обл.
Яресько А.В., суддя Апеляційного суду Луганської обл.
Тополук Є.В., суддя Апеляційного суду Луганської обл.
Капліна Г.А., доц., к.ю.н.
Котова Л.В., доц., к.ю.н.

Рецензент: *Ярошенко О.М.*, проф., д.ю.н.

Молодь і наука: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку права в Україні : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих науковців ; м. Северодонецьк, 18-19 травня 2017 р. / За ред. проф. Розовського Б.Г. — Северодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля. 2017. – 236 с.

Розглянуті питання подальшого розвитку правової науки в умовах інтенсифікації європейських прагнень в Україні та активізації громадянського суспільства. Внесені пропозиції щодо вдосконалення законодавства з урахуванням передових досягнень зарубіжної науки. Мета конференції - розвиток світогляду молоді у правовій та історичній науці, її ціннісних орієнтацій; дослідження і обґрунтування теоретико-методичних та науково-практичних надбань в галузі історії та права.

Узагальнення напрацювань фахівців з актуальних аспектів співпраці між Україною, Європейським союзом та світовим товариством, питань теорії та практики юридичної науки, міждисциплінарних підходів та сучасних поглядів щодо подальших перспектив розвитку.

Сприяння обміну науковими поглядами, ідеями та думками всередині професійного співтовариства. Стимулювання науково-дослідної діяльності молодих вчених, теоретиків і практиків.

Друкється в авторській редакції

УДК 340

© Східноукраїнський національний
університет ім. В. Даля, 2017 р.

Дорогі друзі, шановні колеги, студентське товариство!

Щиро вітаю учасників науково-практичної конференції.

Сьогодні, у надскладних умовах існування нашої Альма матер, наука, як і раніше, є одним з головних пріоритетів діяльності юридичного факультету. Тим більше, що вирішення актуальних проблем юридичної науки, зміцнення інтелектуального потенціалу регіону служить подальшому розвитку та змістовному наповненню процесу освіти, поглибленню інноваційних перетворень у сфері підготовки професійних юристів.

Цього року наша традиційна конференція присвячена 25-річчю заснування юридичного факультету і, як завжди, Дню науки. Протягом всього часу існування факультету наука займала важливе місце у процесі становлення молодих фахівців-правників. Переконана, що ми й надалі робитимемо все можливе задля розквіту юридичного факультету Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, і виконання нашого головного освітянського завдання – підготовки для України майбутньої еліти, здатної до служіння суспільству. Наука сьогодні, особливо правнича, покликана підтримати вільний науковий пошук, сприяти поєднанню досліджень і практичного досвіду, надати молодим науковцям можливості для праці та творчості, а, отже, рухатися шляхом інноваційного наукового пошуку.

Бажаю всім доброго здоров'я, щастя та творчої енергії.

З повагою,
декан юридичного факультету
Східноукраїнського національного
університету імені Володимира Даля.

О.С.Арсентьєва

Секція 1.

ЄВРОПЕЙСЬКІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

ВЗАЄМОДІЯ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМ КРИМІНАЛЬНИМ СУДОМ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

*Романок С.Ю.,
студент групи ЮІ-142
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля;
наук. керівник: к.ю.н., доц. Татаренко Г.В.*

Міжнародний кримінальний суд є перший правовим інститутом діючим на постійній основі. Міжнародний кримінальний суд виступає новою формою міжнародного судоустрою, він є першим постійним правовий інститутом, юрисдикцією якого виступає переслідування осіб, які відповідальні за найсерйозніші злочини, а саме: геноцид; військові злочини; злочини проти людяності [1, с. 10].

Міжнародний кримінальний суд було створено на основі Римського Статуту від 17 липня 1998 року [2] через вимогу світового співтовариства з метою вирішення конкретної задачі. Ратифікація Римського Статуту несе із собою низку позитивних факторів для держави учасниці, а саме: удосконалення національного законодавства до міжнародних стандартів; підвищення іміджу країни-учасниці на міжнародній арені; вводить ще один механізм захисту прав людини.

Створенню МКС передував складний процес, пов'язаний з ідеями формування міжнародної кримінальної юстиції взагалі. Цей процес можна поділити на 3 етапи.

1. Створення Версальського мирного договору 1919 р. (визначення нових засад міжнародного правопорядку, встановлення вини країн-агресорів, та створення суду для переслідування осіб які вчиняли злочини які суперечили законам війни).

2. Необхідність притягнення до відповідальності військових злочинців європейських країн гітлеровської коаліції, які вчиняли злочини проти миру, воєнні злочини та інші злочини під час Другої Світової війни. Роль

міжнародного суду виконував Нюрнберзький воєнний трибунал (20 листопада 1945 р. - 1 жовтня 1946 р.). Юридичною основою його була Лондонська угода від 8 серпня 1945 р. та Статут Трибуналу. Окрім цього, Токійський воєнний трибунал також став Міжнародним кримінальним судом для Далекого Сходу.

3. Зміна цінностей, зміна політичної обстановки в світі (80-90 рр. 20-го ст.), коли багато держав та народів знайшли свою ціль, а саме створення мононаціональних держав, тобто панування лише однієї нації. Яскравим прикладом цього є події які відбувались в Югославії та Руанді.

Спеціально для цих країн були створені трибунали (щодо колишньої Югославії та Руанди) [3, с. 50]. Слід підкреслити, що вищезазначені трибунали були міжнародними кримінальними судами, але з обмеженою юрисдикцією. Але залишалась потреба в створенні постійного міжнародного кримінального суду. Для розгляду цього питання була створена робоча група під керівництвом Генеральної Асамблеї ООН. Група прийняла рішення про підготовку проекту Статуту. Цей процес зазнавав певних труднощів, але дав позитивний результат. Сімнадцятого липня 1998 р. в Римі фактично відбулась міжнародна ратифікація Статуту більш ніж 100 державами.

МКС є суб'єктом кримінального процесу, але слід чітко визначити його повноваження та функції, які може нам надати лише теорія міжнародного права. Правовими відносинами є всі відносини, що регулюються правом. Суб'єктами права стають сторони цих правовідносин. Отже, суб'єкти міжнародного права – учасники міжнародних відносин, що володіють міжнародними правами та обов'язками, здійснюють їх на основі міжнародного права і несуть у необхідних випадках міжнародно-правову відповідальність. Головними суб'єктами цих відносин виступають держави. Окрім цього держави є реальними учасниками міжнародних правовідносин. Держави в рамках міжнародного кримінального права співпрацюють з метою захисту миру і безпеки, міжнародного правопорядку та забезпечення співробітництва між державами для ефективного судового переслідування злочинців. Учасники кримінального судочинства, чи, інакше кажучи, його суб'єкти, мають різні цілі й наділяються неоднаковими правами в ході кримінально-процесуальної діяльності. Відповідно різняться підстави й періоди їх залучення до сфери кримінально-процесуальних відносин. Правовою основою створення слідчих комісій, арбітражів та інших органів міжнародного кримінального права, є договори держав та загальні норми міжнародного права.

Статут МКС виступає головною правовою підставою визнання вини і призначення покарання конкретним фізичним особам, виконуючи роль кримінальних та кримінально-процесуальних кодексів національних пра-

вових систем. Із цього виходить тезис що, Статут МКС виступає як закон «про судоустрій», оскільки він регламентує структуру та порядок діяльності органів МКС.

Україною, після подій Майдану, було визнано юрисдикцію МКС відповідно до ст. 12(3) Римського статуту. Таким чином, Україна не стала стороною Статуту, але визнала юрисдикцію МКС щодо конкретної справи. Пізніше, заява надійшла до Суду. Після цього, Прокурором було розпочато вивчення фактів, щодо злочинів проти людяності.

Окрім цього чиновники України підтвердили обіцянки, які свого часу лунали зі сцени Майдану, заявляючи, про те, що ратифікація Римського статуту не потребуватиме багато часу. Але цей процес дійсно затягнувся.

14 квітня 2014 року Міністр юстиції в своїй заяві зазначив, що Уряд звернеться до Конституційного Суду з проханням надати висновок щодо Римського статуту. Але цього не сталося. Після цього, заступник речника Ради національної безпеки та оборони в лютому 2015 року висловив думку про те, що ратифікація Римського статуту не є «правильним підходом до протидії російській агресії» і «в умовах анексії Криму та агресії Росії на Донбасі ратифікація Римського статусу доцільна лише в умовах синхронного прийняття такого рішення Росією». Не зважаючи на це, Верховна Рада прийняла другу декларацію згідно зі ст. 12(3) Римського статуту, тим самим поширила юрисдикцію МКС на злочини, які були вчинені на території України в період з 20 лютого 2014 року. Слід зазначити, що початковий текст декларації, який Парламент прийняв, тлумачився як бажання поширити юрисдикцію МКС лише на злочини скоєні антиукраїнськими силами, але остаточний текст декларації, який подав Міністр закордонних справ України 8 вересня 2015 року, мав чітке посилання на всі злочини та всіх осіб, якими вони були вчинені, незалежно від громадянства. Згідно з прес-релізом МКС, «після другої декларації, враховуючи її юридичну силу та взаємопов'язаний характер подій в Україні, Прокурор прийняв відповідне рішення поширити дію попереднього розслідування в часі на всі звинувачення у злочинах, які скоєно на території України з 20 лютого 2014 року та в подальшому».

Із прийняттям другої Декларації згідно зі ст. 12(3) Римського статуту, виникли деякі проблеми:

- Україна тепер є «асоційованою стороною» Римського статуту, адже надала МКС юрисдикцію щодо наймасштабніших злочинів проти міжнародного права, вчинених на її території, але не отримала формального статусу перед Судом та не може користуватися процесуальними правами, які надаються Римським статутом державам, які ратифікували його.

- Перед Україною постали зобов'язання, які передбачались Римським статутом, щодо співпраці країн-членів з Судом. А саме зобов'язання

пов'язані з видачею підозрюваних МКС, але без ратифікації Україна не має національного правового механізму такої видачі.

- У справі, яка надходить до МКС від України, адвокат обвинуваченого за Римським статутом має право оскаржити питання прийнятності юрисдикції міжнародного суду, статут якого було визнано таким, що не відповідає Конституції України [4].

- Кримінальний кодекс України не узгоджено зі Статутом (тому що це стосується злочинів проти людяності, які не включено до ККУ, та питання про визначення різного роду воєнних злочинів).

Однак, слід зазначити, що відбулося внесення змін до Конституції, а саме до ст. 124 «Україна може визнати юрисдикцію Міжнародного кримінального суду на умовах, визначених Римським статутом Міжнародного кримінального суду». Але, відповідна норма, набирає силу лише через три роки після прийняття цих змін.

Таким чином, Україна вже встала на шлях повної ратифікації Статуту. В кінці цього шляху Україна буде користатися перевагами прийняття юрисдикції МКС. Україна не перша країна в якій є такого роду конституційні проблеми. Яскравим прикладом є Португалія, Ірландія, Франція тощо [5, с. 20].

Ще одним кроком є те, що Конституційна Комісія України розглянула можливість приведення Конституції України у відповідність до Статуту.

Таким чином, ми зможемо побудувати демократичну державу лише створивши належні механізми охорони прав та інтересів суспільства від злочинних посягань та попередження злочинів. Окрім цього, ще досі є необхідність забезпечити чесне та справедливе покарання за найбільш тяжкі злочини в межах міжнародного права.

Міжнародний кримінальний суд, є судовим інститутом, який був створений міжнародним співтовариством як дієвий механізм здійснення правосуддя у випадку порушення норм міжнародного права. Однією із цілей його створення, є подолання практики безкарності у тих випадках, коли держави не в змозі або не належним чином переслідують осіб за міжнародні злочини. Можна сказати, що юрисдикція МКС доповнює національні правові системи.

Підсумовуючи вищесказане можна зробити наступний висновок, що першочерговими питаннями які зараз постали перед Україною в цій сфері, є: 1) усунення суперечностей між конституційними нормами і Римським статутом; 2) приведення у відповідність положенням Римського статуту національного кримінального законодавства; 3) створення правової бази для ефективної співпраці з МКС; 4) чітке розмежування юрисдикції внутрішньодержавних органів, які здійснюють кримінальне переслідування та юрисдикції МКС.

Література

1. Славко А.С. Окремі питання юрисдикції Міжнародного кримінального суду [Текст] / А. С. Славко // Правовий вісник Української академії банківської справи. – 2014. – № 1(10). – С. 77-81.
2. «Римський статут міжнародного кримінального суду», Міжнародні суди, ООН; Статут, Міжнародний документ від 17.07.1998. Електронний ресурс: режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_588
3. Дрьоміна Н. В. Юрисдикція міжнародних кримінальних судів і трибуналів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Н. В. Дрьоміна; кер. роботи М. Ю. Черкес; Нац. ун.-т «Одеська юридична академія». – Одеса, 2006. – 17 с.
4. Конституція України від 28.06.1996 р. // ВВР. – 1996. – № 30.
5. Касинюк О. В. Кримінально-процесуальні питання діяльності міжнародних кримінальних судів: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук / О. В. Касинюк; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. — Х., 2005.

УКРАЇНА – СОЦІАЛЬНА ДЕРЖАВА: МІФ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ?

Соболева К. О.,

*студентка групи 07-15-03 міжнародно-правового факультету
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;
наук. керівник: к.ю.н., доцент Байрачна Л.К.*

На сучасному етапі розвитку в Україні ми спостерігаємо кардинальні зміни в усіх сферах нашого життя, в тому числі і в сфері соціального захисту населення. Ми перейшли на новий етап, в якому все частіше зтикаємося з рядом соціальних проблем, серед яких проблеми бідності, малозабезпеченості, безробіття, недостатнього рівня соціальної захищеності цілої низки громадян (людей з функціональними обмеженнями, людей похилого віку, представників національних меншин, молоді тощо), сирітство, безпритульність та ін. Слід зазначити, що наведений вище перелік проблем є актуальним не лише для українського суспільства, значна кількість розвинених країн також живуть в оточенні таких негараздів, та на відмінну від нас вони постійно перебувають у пошуку більш ефективних шляхів їх вирішення, або хоча б пом'якшення. Саме тому і нині актуальним залишається вивчення (не копіювання) зарубіжного досвіду соціальної роботи, котрий дозволить нам вибудувати власну стратегію поліпшення добробуту українців.

Важливий постулат визначений у статті 22 Загальної декларації з прав людини 1948 року, де зазначено: «Кожна людина, як член суспільства, має право на соціальне забезпечення і на здійснення необхідних для підтри-

мання її гідності і для вільного розвитку її особи прав у економічній, соціальній і культурній галузях за допомогою національних зусиль і міжнародного співробітництва та відповідно до структури і ресурсів кожної держави». В Конституції України ж налічується теж достатньо норм, котрі підтверджують соціальну спрямованість економіки, що є основою для реалізації соціальних прав громадян, зокрема на соціальний захист та достатній життєвий рівень. Саме тому метою даної роботи постане вивчення питання стосовно відповідності Основного Закону України сучасним реаліям, зокрема тим, що стосуються псевдополітики у сфері підвищення заробітної плати, стипендіальної реформи тощо, тобто тим питанням що торкнулися безпосередньо кожного з нас на початку 2017 року.

Козубовська І. В. в своєму доробку «Соціальна робота: теорія, досвід, перспективи» говорить про те, що недоліки соціальної політики в Україні на сучасному етапі пов'язані з такими суб'єктивних чинників, як приділення незначної уваги засобам соціального моніторингу, надто тривале використання методів командно-адміністративної системи [1, с. 239]. Скура-тівський В. А. в своїй роботі «Основи соціальної політики» говорить про нав'язування спущених «згори» форм, способів розв'язання соціальних проблем, які виходять з якоїсь уніфікованої програми чи шаблону, що є недопустимим в умовах сучасності [2, с. 96]. Макарова В. О. в своїй роботі «Соціальна політика в Україні» звертає ж увагу на те, що більшість видів допомоги надається за формальними ознаками, а не через реальну нужденність, та без чіткої спрямованості на усунення причин тих проблем, що виникли. А також найбільш суттєвим недоліком авторка вважає недосконалість механізмів фінансування соціальних послуг [3, с. 112]. Тобто, як бачимо, багато науковців все ж таки вважають, що проблема в соціальній політиці в Україні в основному пов'язані в її абстрактному вирішенні.

Найбільш актуальними питаннями сьогодення є питання заробітної плати, пенсій, реформ у сфері освіти та соціальної підтримки тощо. Звертаючись до теми підвищення заробітної плати, перш за все, треба окреслити те, що дійсно згідно із ЗУ «Про Державний бюджет України на 2017 рік» [4] загальний показник прожиткового мінімуму на сьогоднішній день складає 1544 грн, а мінімальна заробітна плата — 3200 грн. Але з цього постає наступне питання: за який рахунок відбуватиметься таке суттєве підвищення. І саме тут виникає ряд недоречностей. Такі зміни у виплаті заробітних плат відбуватимуться на основі скорочень кількості працівників, що свідчить про підвищення рівня безробітних і погіршення рівня життя серед населення. Зростання рівня мінімальної зарплати призведе до зниження розміру субсидій, і високий рівень вірогідності підвищення розмірів податків. Наступне на, що хотілося б звернути увагу це те, що де-юре кардинально відрізняється від де-факто, а саме: формально встановлена

мінімальна заробітна плата - 3200 грн, хоча більшість працівників, виконуючи той сам ряд покладених на них професійних обов'язків, отримують лише 1/2 цієї суми, оскільки вони формально були переведені на половину ставки. Тобто зовні суттєві зміни у соціальній політиці, не такі вже і суттєві, якщо розбирати усі шляхи її реалізації та наслідки. Хоча, все ж таки поряд із недоліками існує ряд переваг, серед яких: зростання внутрішнього попиту на товари народного споживання і продукти харчування, можливість виведення частини доходів із тіні тощо.

Що ж стосується реформи у сфері освіти, а саме виплати стипендій, треба сказати, що на практиці навряд чи вона виявилася ефективною, спрямованою на справедливий розподіл коштів згідно із досягненнями студентів у навчанні. Вже згадана реформа передбачала створення рейтингів успішності, які відповідно до Постанови Кабінету Міністрів від 28 грудня 2016 року №1050 повинні були складатися на підставі об'єктивних та прозорих характеристик, прямих вимірів навчальних досягнень здобувачів вищої освіти з кожного навчального предмета. Але ж насправді особи, уповноважені складати відповідні рейтинги успішності, зіткнулися із рядом недопрацьованих моментів, що стали вирішальними для призначення стипендій. По-перше, урядовці, намагаючись нібито підвищити соціальні виплати студентам, позбавили більшості з них права на це. Для отримання вже зазначених стипендій складова успішності повинна становити не менше 90 відсотків рейтингового бала, проте навіть цього досить-таки часто є недостатньо. Тобто маючи навіть 5 балів з усіх навчальних дисциплін, ти перебуваєш під загрозою того, що залишишся без жодної допомоги з боку держави, яка проголошує себе прототипом соціальної. По-друге, про який справедливий розподіл матеріальних ресурсів може йти мова, коли бала, достатнього для нарахування стипендії на одному факультеті того ж самого навчального закладу, буде недостатньо на іншому факультеті цього ж ВНЗ. Міністерство фінансів, замість вирішення проблеми освіти, запропонувало скоротити стипендії. Тобто, первинна причина – відсутність грошей у бюджеті з розрахунком на те, що у майбутньому їх кількість буде зменшуватися. Хоча, на мій погляд, одним із реально можливих способів вирішення даної проблеми було шляхом скасування всіх необґрунтованих пільг та привілеїв студентів, що б призвело до створення більш справедливої адресної системи соціальної підтримки та соціального забезпечення.

Або ж звертаючись до системи соціальної підтримки, яка здійснюється у трьох основних формах (соціальних пільг, соціальної допомоги й субсидій), і є край складною й непрозорою. Основною, мабуть, проблемою чинної системи соціальної підтримки є низький рівень охоплення бідного населення соціальною підтримкою. Усього 56,8% бідних (згідно з критерієм прожиткового мінімуму) одержують принаймні один вид соціальної

підтримки; Розподіл державних соціальних трансфертів є несправедливим: менше 23% від їх загальної суми потрапляють до бідних, інші (майже 17 млрд грн щороку, тобто близько 6% доходів бюджету) надаються небідному населенню.

Підсумовуючи усе вищесказане, хотілося б згадати висновок в Рішенні Конституційного Суду України від 25 січня 2012 року: «Однією з ознак України як соціальної держави є забезпечення загальносуспільних потреб у сфері соціального захисту за рахунок коштів Державного бюджету України виходячи з фінансових можливостей держави, яка зобов'язана справедливо і неупереджено розподіляти суспільне багатство між громадянами і територіальними громадами та прагнути до збалансованості бюджету України».

Саме тому найближчим часом Україні необхідно віднайти свій підхід до визначення способу впровадження соціальної політики, який на думку Макарової О. В. складатиметься із 4 завдань: визначення цілі надання послуги визначення критеріїв та способу оцінки ефективності соціальної послуги, формування індивідуальної програми соціальної роботи: переліку та послідовності послуг, очікуваних результатів, моніторинг та оцінка програми, які мають виконуватись на всіх стадіях – від розробки до закінчення [3, с. 136]. Та при вирішенні даного питання важливо враховувати власні фінансові можливості, власні погляди на політику, без жодних орієнтації на європейські країни, де соціальний рівень життя населення кардинально відмінний від нашого. Розробити свій шлях європейського майбутнього, враховуючи українські можливості та менталітет.

Література

1. Соціальна робота: теорія, досвід, перспективи : матеріали доповідей та повідомлень Міжнародної науково-практичної конференції. Ч. II // За ред. І. В. Козубовської. - Ужгород, 1999. - 368 с.
2. Скуратівський В.А. Основи соціальної політики : навч. посібн. / В.А. Скуратівський, О.М. Палій. – К. : вид-во МАУП, 2002. – 200 с.
3. Макарова О. В. Соціальна політика в Україні: Монографія / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. — К., 2015. – 244 с.
4. Закон України «Про Державний бюджет» № 1801-VIII від 21.12.2016 // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 3. – ст. 31.
5. Рішення Конституційного Суду № 3-рп/2012 від 25 січня 2012 р // Вісник Конституційного Суду України. – №1. – 2012. – ст. 44.

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК КОНЦЕПЦІЇ ДОСТУПНОСТІ ПРАВОСУДДЯ

Сікарєв М.М.,

*студент юридичного факультету СНУ ім. В.Даля;
наук. керівник: д.ю.н., проф. Андрєєв В.М.*

Чинне законодавство України гарантує кожному право на справедливий розгляд та вирішення справи в розумні строки незалежним і неупередженим судом, створеним на підставі закону.

З ратифікацією Україною Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, наша держава поклала на себе обов'язок організувати правову систему так, щоб забезпечити кожному громадянину реалізацію права на судовий захист та створити рівні умови доступу до правосуддя. Ч. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, встановлює, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення. Доступ до правосуддя означає, що правова система надає кожній стороні — незалежно від рівня доходів, етнічної приналежності чи статі - справедливий слухання перед незалежним і нейтральним суддею, котрий забезпечує правову процедуру у відкритому і гласному судовому процесі, і що кожна людина, яка потребує послуг адвоката, отримує компетентні юридичні послуги.

Наслідком ратифікації Конвенції є визнання обов'язковості практики Європейського суду з прав людини та Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції» від 17.07.1997 р., згідно з яким Україна повністю визнає на своїй території дію статті 46 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року щодо визнання обов'язковою і без укладення спеціальної угоди юрисдикцію Європейського суду з прав людини в усіх питаннях, що стосуються тлумачення і застосування Конвенції, а також ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23.02.2006 р., у якій зазначено, що суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Суду як джерело права.

Доступ до правосуддя, за міжнародними стандартами, це здатність особи безперешкодно отримати судовий захист як доступ до незалежного і безстороннього вирішення спорів за встановленою процедурою на засадах верховенства права. Невід'ємними складовими права на суд є також принцип остаточності судового рішення та своєчасності виконання остаточних рішень.

Науковці виділяють чотири сфери, яких стосується право на доступ до правосуддя: (а) відсутність або нестача правоздатності з боку заявника для подання цивільного позову (*Golder v. the United Kingdom*) або апеляції у кримінальній справі (*Paron v. France*), або для отримання судового рішення (*Ganci v. Italy*); (б) процесуальні перешкоди доступу такі, як обмеження строків (*Hadjia Nastassiou v. Greece*) і судові витрати (*Kreuz v. Poland*); (в) практичні перешкоди доступу, такі як недостатність правової допомоги (*Airey v. Ireland*); (г) непідсудність відповідачів у цивільних справах (*Osman v. United Kingdom*) [1, с. 39-40].

Наразі триває жваве обговорення проблемних питань в кожній з зазначених сфер, бо в Україні відбувається процес реформи правосуддя. Історичні аспекти розвитку права на доступність правосуддя мають велике значення для успіху реформи, бо дають змогу скористатися методами аналізу, синтезу, статистики тощо та обрати найефективніші методи та механізми реалізації цього права.

Вивчення проблеми доступності правосуддя розпочалося в Європі у 60-х роках ХХ ст. в межах всесвітнього руху «Доступ до правосуддя». Метою зазначеного руху було зробити судовий захист прав осіб найбільш ефективним. За визначенням учаснику руху Джекоба Х., «...потреба у доступі до правосуддя ...є подвійною: по-перше, ми повинні гарантувати, що права громадян визнаються й ефективно реалізуються, бо інакше вони не будуть реальними, а лише ілюзорними, і, по-друге, ми повинні бути здатними правові суперечки, конфлікти та скарги, які неминуче виникають у суспільстві, вирішити спокійним шляхом за допомогою правосуддя, щоб сприяти гармонії та миру в суспільстві» [2].

У межах руху «Доступ до правосуддя» проблема доступності правосуддя послідовно розглядалася вченими-процесуалістами у трьох основних напрямках, які за визначенням засновників руху М. Каппеллетті та Б. Гарта дістали назву «хвилі» [3].

«Перша хвиля» була спрямована на полегшення доступу до правових інститутів представників соціально незахищених, малозабезпечених верств населення. «Перша хвиля» підіймала питання встановлення доцільних меж судових витрат та механізмів, за допомогою яких можна було зменшити вартість судового розгляду в офіційних державних судах.

«Друга хвиля» розглядала питання доступності до правосуддя з позиції пов'язувалася з участі представників групових та колективних (розкиданих) інтересів у справах споживачів та у справах, пов'язаних з охороною навколишнього природного середовища.

«Третя хвиля» отримала назву «підхід доступу до правосуддя». Вона, багато у чому, мала науково-дослідний, аналітичний характер, бо виникла під впливом перших двох хвиль, як реакція на повільне вирішення пробле-

ми розширення можливостей «доступу до права». «Третя хвиля» надала поштовх до законодавчого регулювання процедур, які повинні полегшити розгляд певних категорій справ у судах - розробку альтернативних процедур, які можуть замінити судовий розгляд справи.

Рух «Доступ до правосуддя» виокремив вади доступності правосуддя, серед яких: перешкоди матеріального характеру, які не дають можливості бідним верствам населення звернутися за захистом своїх прав до суду; відсутність спеціальних процедур, які б давали змогу ефективно захищати права та інтереси не окремої особи, а певної групи, колективу, яких неможливо персоніфікувати на момент порушення справи в суді; складність процедури судочинства та повільний розгляд справ у судах.

Як бачимо, реалії вітчизняного правосуддя мають ті ж самі вади, які призвели до появи Руху «Доступ до правосуддя». Але наразі ми маємо потужні механізми викоренення, виправлення недоліків законодавства, спираючись на міжнародний досвід, стандарти правосуддя. Саме за ради створення сучасної демократичної системи правосуддя, розпочато реформу судоустрою, внесені зміни до Конституції України, прийнято закони «Про судоустрій та статус суддів», «Про забезпечення права на справедливий суд».

Література

1. Виткаускас Д. Защита права на справедливое судебное разбирательство в рамках Европейской конвенции о защите прав человека. Серия пособий Совета Европы / Д. Виткаускас, Г. Диков. – Воронеж: «Элист», 2014. – 211 с.
2. Jacob, H. Access to Justice In England [Text] / H. Jacob // Access to Justice. - Milan, 1979. - Vol. 1. - P. 419.
3. Cappelletti, M. Access to Justice: The Worldwide Movement to Make Rights Effective: A General Report [Text] / M. Cappelletti, B. Garth // Access to Justice. - Milan, 1979. - Vol. 1. - P. 21-54/

ВПЛИВ ПРАВА ЄВРОСОЮЗУ НА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КУРС УКРАЇНИ

Кіберєва Е.В.,

студентка групи ПР-163зс

юридичного факультету СНУ ім. В. Даля;

наук. керівник: к.ю.н., доц. Качурін С.Г.

Підписання Угоди про асоціацію у 2014 році (далі Угода) відкрило новий шлях до правової інтеграції між Україною та Євросоюзом, її подальшого удосконалення й поглиблення, продовжуючи розвиток відносин

між сторонами у політичній, економічній, правовій, соціальній та багатьох інших сферах. У цьому зв'язку постає актуальне питання про характер, правові засади, напрямки та інструменти правової співпраці між Україною та Євросоюзом. Практичне значення цього питання пов'язане з пошуками оптимальних шляхів правової інтеграції нашої держави у Євросоюз, як структури, яка об'єднує найбільш розвинуті європейські країни.

На наш погляд, однією з ключових проблем правового співробітництва між Україною та Євросоюзом, є вивчення особливостей взаємодії права Євросоюзу та права України. Їх характер визначає напрямки та правові інструменти інтеграції сторін.

Що стосується Угоди, то з формулювань її положень випливає, що процес правової інтеграції України у Євросоюз має односторонній характер і що дія положень права Євросоюзу в правопорядку України в цілому підпорядковується загальним закономірностям, характерним для відносин європейських інтеграційних організацій з країнами не членами. Тобто мова йде лише про пристосування системи права України до системи права Євросоюзу та систем права держав-членів європейських інтеграційних організацій, а не про зустрічні кроки по шляху зближення правових систем сторін Угоди.

При цьому, однак, важливо враховувати, що дія положень права Євросоюзу у правопорядку України має певну специфіку, обумовлену, насамперед, рівнем розвитку двосторонніх відносин сторін. Зокрема, з правових актів, які визначають засади співробітництва України з Євросоюзом та практики відносин між сторонами, випливає, що дія положень первинного права Євросоюзу в правопорядку України забезпечується насамперед шляхом включення приписів права європейських інтеграційних організацій до Угоди та через гармонізацію законодавства України з правом ЄС.

Відповідно до ст. 9 Конституції України діючі міжнародні угоди, які були схвалені Верховною Радою, є частиною національного законодавства України [1]. Це означає, що вони отримують статус національних законів з усіма наслідками щодо їх застосування.

Важливо підкреслити, що ніщо не заважає Україні прийняти в разі необхідності, національний правовий акт, який би надав положенням Угоди характер прямої дії у правопорядку України, забезпечивши тим самим можливість закріпленням в Угоді положенням первинного права ЄС безпосередньо регулювати відносини суб'єктів національного права України.

Ще більші можливості для дії норм права Євросоюзу у правопорядку України надає гармонізація законодавства України з правом європейських інтеграційних організацій. На наш погляд, укладення раніше Угоди про партнерство та співробітництво та інших документів, які визначали правові засади співпраці між Євросоюзом та Україною, створило належні переду-

мови для гармонізації українського законодавства з правом Євросоюзу. Тому, з укладенням Угоди, Україна має достатньо широкі можливості у разі необхідності форсувати або призупиняти процес гармонізації своїх правових норм з правом Євросоюзу. Це безпосередньо стосується цілей, засобів та організаційно-правового механізму гармонізації. Мета гармонізації полягає у створенні уніфікованого правового середовища для суб'єктів ринкових відносин. А для цього необхідно нівелювати відмінності у національних правилах, які регулюють ці відносини. Проте гармонізація в рамках асоціації України з Євросоюзом спрямована також на створення сприятливих умов для доступу українських виробників та провайдерів послуг на спільний ринок ЄС та на ринки країн, які визнають стандарти Співтовариства.

Крім того гармонізація українського законодавства з правом Євросоюзу закладає правові засади для появи правового середовища, наближеного до вже існуючого в країнах-членах Співтовариства, і тим самим допомагає залучити бізнесменів з країн-членів європейських інтеграційних організацій до більш активної діяльності в Україні. Така присутність повинна сприяти економічному розвитку країни, а також залученню іноземних інвестицій в українську економіку.

Тим самим гармонізація об'єктивно прискорює інтеграцію України до Євросоюзу. І це визначає особливу зацікавленість України у процесах гармонізації свого законодавства з правом Євросоюзу.

Положення Угоди щодо гармонізації мають рамковий характер, а їх реалізація вимагає ухвалення правових актів, створення необхідних інституційних механізмів та здійснення відповідних дій як на міжнародному рівні у взаємовідносинах сторін, так й в правопорядку України та Співтовариства.

На кожному з цих рівнів гармонізація здійснюється шляхом використання певних способів. У цьому зв'язку можна виділити кілька способів гармонізації. По-перше – це приєднання до міжнародно-правових документів, які закріплюють міжнародні стандарти у певній галузі. Другий спосіб передбачає ухвалення національних правових актів, положення яких відповідають нормам права ЄС.

Треба зазначити, що гармонізація українського законодавства з правом Євросоюзу шляхом приєднання до міжнародних стандартів може поширюватися й на галузі, які не охоплені співпрацею в межах Угоди. Це стосується, насамперед, сфери трудових та соціальних відносин, міжнародного приватного права тощо. Зокрема, держави-члени Євросоюзу регулюють своє співробітництво у сфері трудових та соціальних відносин не тільки шляхом створення норм права ЄС, але за допомогою міжнародних

конвенцій, які приймаються в рамках Міжнародної організації праці (МОП) [2, с. 92].

Україна також має можливість приєднатися до конвенцій у галузі міжнародного приватного права, укладених на засадах ст. 293 Договору про заснування ЄС і тим самим гармонізувати своє законодавство з європейськими нормами. На наш погляд, гармонізація, що здійснюється шляхом приєднання до міжнародних документів, які закріплюють міжнародні стандарти у певних галузях, виступає скоріше як допоміжний спосіб забезпечення приблизної адекватності законів України та права Євросоюзу. Вона, як правило, не є самодостатньою і вимагає здійснення додаткових правових заходів у формі ухвалення національних актів з метою імплементації положень міжнародних угод, які укладає або до яких приєднується Україна.

Більш поширене застосування у відносинах між Україною та Євросоюзом отримав інший спосіб гармонізації - це прийняття національних правових актів, положення яких повинні відповідати нормам права ЄС. Сферами гармонізації українського законодавства з правом Євросоюзу є захист прав на інтелектуальну власність, митна справа, право компаній, банківська справа, бухгалтерський облік компаній, податки, охорона праці, фінансові послуги, правила конкуренції, державні закупки, охорона здоров'я та життя людей, тварин і рослин, навколишнє середовище, захист права споживачів, технічні правила і стандарти, ядерна енергія, транспорт, промисловість, сільське господарство, енергетика, відмивання грошей, соціальна сфера, діяльність малих та середніх підприємств, статистика тощо.

З боку Євросоюзу передбачено надання технічної допомоги з метою здійснення заходів щодо гармонізації. Така допомога повинна включати обмін експертами, завчасне надання інформації стосовно законодавства Євросоюзу, організацію семінарів, професійну підготовку, допомогу у здійсненні перекладів законодавства Співтовариства у відповідних секторах, розробку необхідних документів.

Перш за все треба звернути увагу на те, що Україна сама може вирішувати, яка галузь законодавства вважатиметься пріоритетною для гармонізації, беручи до уваги національні інтереси. Особливе значення надається створенню механізму для управління процесом гармонізації на національному рівні за допомогою організаційних засобів. Такий механізм включає скринінг, засоби контролю, оцінки впливу, уточнення пріоритетів тощо.

Здійснюючи гармонізацію, Україна повинна враховувати те, що цей процес має односторонній характер, оскільки при цьому не йдеться про взаємні кроки з обох сторін по узгодженню своїх правових норм, а тільки про зміни в українському законодавстві з метою його гармонізації з нормами права Євросоюзу. Україна фактично ніяким чином не може впливати

на процес нормоутворення в системі Євросоюзу, а тільки виступає як дестігатор правових приписів Євросоюзу.

Таким чином, в Україні вже створений організаційно-правовий механізм для регулювання процесу гармонізації законодавства України з правом Євросоюзу. Проте цей механізм потребує свого вдосконалення.

Основними кроками у цьому напрямку повинні стати:

- вивчення права Євросоюзу, яке стане об'єктом гармонізації;
- розробка перспективних планів у галузі гармонізації;
- переклад відповідних нормативно-правових актів Євросоюзу на українську мову;
- оптимізація діяльності урядових установ, які займаються гармонізацією законодавства України з правом Євросоюзу;
- створення механізмів співпраці між європейськими інтеграційними організаціями та Україною, які координуватимуть процес гармонізації шляхом надання інформації про зміни у законодавстві Євросоюзу.
- створення в Україні на постійній основі центру з перепідготовки працівників державних установ, які відповідають за гармонізацію.

Проте, процес гармонізації національного законодавства України з правом Євросоюзу поки що не набув необхідної динаміки, яка існує в сусідніх країнах Центральної та Східної Європи. Явно затягується вивчення досвіду сусідів. Не працює належним чином в цьому напрямку Верховна Рада України, від якої багато в чому залежить організація та наповнення конкретним змістом процесу приведення проектів актів законодавства країни у відповідність з нормами ЄС.

Таким чином, вагому складову зближення України з європейськими інтеграційними організаціями становить поглиблення впливу права Євросоюзу на її внутрішній правопорядок. Основними засобами такого впливу є угода про асоціацію України з ЄС та гармонізація законодавства України з правом Євросоюзу.

Література

1. Конституція України. – Дніпропетровськ: Пороги, 2015. – 47 с.
2. Isaac G. Droit communautaire general. – P., 1998. – 361 p.

Секція 2.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КОНСТИТУЦІЙНОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА; ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА

СУТНІСТЬ ТА СПІВВІДНОШЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ І МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА

Рикова Ю.В.,

студентка групи 164зс

юридичного факультету СНУ ім. В. Даля;

наук. керівник: к.ю.н., доц. Татаренко Г.В.

Витоки явища, яке згодом стали називати правами людини, беруть свій і початок з найдавніших часів людської історії. Ідеї про цінність і недоторканність життя, про рівність людей перед вищими силами містяться ще в прадавніх міфах і віруваннях. А згодом в античні часи подібні погляди набули широкого поширення у Стародавній Греції. У працях давньогрецьких мислителів-софістів ще у VI—V ст. до н.е. були закладені й основи концепції природного права, розвинуті згодом філософами та юристами Стародавнього Риму. Аналогічні ідеї виникали і на Сході. Зокрема, китайський мислитель Мо-Цзи (V ст. до н. е.) відстоював думку про те, що всі люди рівні перед небом, а держава є результатом їх угоди. Ряд гуманістичних принципів дало світу християнство, яке інтегрувало уявлення щодо прав людини з релігійно-моральними цінностями. Спільними зусиллями багатьох поколінь накопичувався інтелектуальний матеріал, створювалося морально-філософське підґрунтя для утвердження в майбутньому всеперемагаючої ідеї прав людини.

Але на законодавчому рівні ця ідея почала реалізуватися набагато пізніше. Прийнята у 1215 р. в Англії Велика хартія вольностей традиційно вважається першим правовим документом, в якому закладено основи концепції прав людини, створено передумови для подальшого утвердження свободи і панування закону в житті суспільства.

Згодом Петиція про права (Англія, 1628) та прийняття у 1679 р. так званого Habeas Corpus Act (Хабеас Корпус Акт) встановлювали процедурні гарантії особистої недоторканності особи, ввели інститут поруки та заста-ви, а також обмеження строків тримання під вартою.

У 1689 р. в Англії був прийнятий Білль про права, у 1776 р. Декларація незалежності США та в 1787 р. Конституція США, якими закладено основи ліберальної концепції прав людини.

Проте поворотним пунктом у історії людства в його боротьбі за утвердження прав людини, без сумніву, стала Велика французька революція, яка створила без перебільшення документ історичної ваги - Декларацію прав людини та громадянина 1789 р. Уперше в світовій практиці в Декларації було закріплено загальнодозвільний принцип регулювання правових відносин: «Дозволено все, що прямо не заборонено законом» [1].

Жахливі злочини другої світової війни поклали край традиційній точці зору, що держави самі вирішують, яким чином їм ставитися до своїх громадян. Після її закінчення питання захисту прав людини постало перед ООН, яка згідно зі ст. 1 Статуту зобов'язана «здійснювати міжнародне співробітництво в розв'язанні міжнародних проблем економічного, соціального, культурного та гуманітарного характеру і в заохочуванні та розвитку поваги до прав людини й основних свобод для всіх, незалежно раси, статі, мови та релігії» [2]. Ці норми є найбільш загальним правовим зобов'язанням, на основі якого здійснюється все наступне міжнародне співробітництво в цій області. На початку 1946 року була створена Комісія ООН з прав людини. Вищезазначене положення Статуту дозволило Генеральній Асамблеї ООН проголосити 10 грудня 1948 р. Загальну декларацію прав людини. Пізніше цей день було проголошено Днем прав людини. Згодом велика кількість найважливіших універсальних міжнародних договорів про права людини була розроблена й ухвалена саме в рамках ООН.

Після закінчення Другої світової війни питаннями біженців опікувалася ООН. У цей же час стало очевидним, що захист біженців має спиратися на універсальний міжнародний договір, яким і стала Конвенція про статус біженців 1951 р. – перший міжнародний договір, що охоплює різні сфери життя біженців і гарантує їм щонайменше те ж саме поводження, що й з іноземцями, а в деяких правах зрівнює статус біженців із громадянами країни, що дає їм притулок. Існування Конвенції – це визнання того, що біженці повинні мати можливість користуватися фундаментальними правами та свободами. Конвенція ґрунтована на визнанні того, що належне вирішення проблеми біженців допомагає уникнути ситуацій, коли такі проблеми стають причиною напруженості між державами.

Конвенція визначила у Конвенції про статус біженців ст. 1 поняття «біженець», яке згодом було уточнено Протоколом 1967 р., а також закри-

пила перелік прав біженців. Конвенція та Протокол формулюють основну норму у сфері захисту прав біженців: держава не вправі висилати біженців у ті країни, Іде існує загроза переслідування за расовою, релігійною, національною, соціальною чи політичною ознакою. Заборонено також безпідставно відмовляти в наданні статусу біженця, тобто в державі має бути прийнята та потримана процедура розгляду заяви про надання притулку. Конвенція спрямована проти обмеження прав біженців як прав людини. Зокрема, це стосується: заборони дискримінації; заборони застосування до біженців заходів, які держава може застосовувати до громадян-небіженців тієї ж країни; зобов'язання надання біженцям національного режиму щодо свободи віросповідання, захисту авторських і промислових прав, права звернення до суду, забезпечення харчуванням, освіти, надання урядової допомоги, трудових Вправ і соціального забезпечення, податків тощо [3].

Виникнення міжнародного права захисту прав людини як складової сучасного міжнародного правопорядку значною мірою пов'язано із створенням і функціонуванням в ньому інституційних механізмів контролю за здійсненням державами у даній сфері своїх міжнародно-правових зобов'язань. Цей процес відобразив революційні зміни, що склалися в правовій структурі захисту прав людини, вийшла за межі внутрішньоправової імплементації, сягнувши міжнародного рівня. Велика роль в цьому процесі належить Загальній декларації прав людини 1948 р., яка виходить з того, що «визнання гідності, притаманній всім членам людської сім'ї, рівних і невід'ємних прав їх є основою свободи, справедливості та загального миру».

Виникнення міжнародного права прав людини як складової сучасного міжнародного правопорядку значною мірою пов'язано із створенням і функціонуванням в ньому інституційних механізмів контролю за здійсненням державами у даній сфері своїх міжнародно-правових зобов'язань [4]. Цей процес відобразив революційні зміни, що сталися в правовій структурі захисту прав людини, яка вийшла за межі внутрішньоправової імплементації, сягнувши міжнародного рівня.

Внаслідок цього в міжнародному співтоваристві поступово склалася система органів, що діють на універсальному і регіональному рівнях, уповноважених вживати заходів щодо тих держав, які порушують основні права і свободи людини, визначені у відповідних міжнародних угодах. Розвиток цієї інституційної системи продовжується і сьогодні шляхом удосконалення юриспруденції цих органів і навіть створення нових органів, як це мало місце у 2006 році, коли Генеральна Асамблея ООН замість Комісії з міжнародного права як органу Економічної і Соціальної Ради (ЕКОСОП) створила Раду з прав людини в якості допоміжного органу Асамблеї, під-

вищивши тим самим правовий статус найважливішого в системі ООН контрольного органу з прав людини.

Література

1. Загальна Декларація прав людини // Міжнародні договори України. - К., 1992.
2. Статут Організації Об'єднаних Націй від 26 липня 1945 року // Міжнародне право в документах. - М., 1982.
3. Рябошапко Л. Правове становище національних меншин в Україні (1917 – 2000) : монографія. - Львів, 2001. - С. 484.
4. Карташкін В. А. Права людини та збройні конфлікти. - М., 2001. - С. 1-104.

ПРОБЛЕМА ПОРУШЕННЯ ПРИРОДНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ НАЦИСТСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ УКРАЇНИ

Ищенко В.,

*Курсант 1-го курсу факультету підготовки
фахівців для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ;
наук. керівник: ст. викладач Долгорученко К.О.*

Актуальність даної тематики зумовлена, насамперед, потребою в ґрунтовному дослідженні об'єктивних передумов формування сучасної правової доктрини, загалом, та прав людини зокрема. Сьогодні, в умовах становлення демократії та громадянського суспільства, в Україні і досі актуальними залишаються проблеми захисту прав людини, її життя і здоров'я, честі і гідності.

Водночас, в умовах ведення війни та насильницької окупації ворогом території, базові природні права людини нівелюються, втрачають свою абсолютну значимість. Згідно зі «Словником української мови», окупація – це тимчасове захоплення частини або всієї території однієї держави збройними силами іншої держави [2]. Отже, саме поняття «окупація» створює достатньо підстав вважати, що права людини порушуються, як приклад, через загрозу життю через застосування заходів примусу та збройної сили до жителів окупованої території, через заборону будь-яких ліберальних проявів з боку місцевого населення.

Окупувавши Україну, нацисти встановили на її території режим кримінального терору, де право на життя визначалось відповідно до расової ідеології. Злочинний по своїй суті «новий порядок» на окупованій українській території, реалізовувався нацистами, які цілком були позбавлені відповідальності за вчинені злочини та мародерства.

Слід зазначити, що сумнозвісний план «Ост» став практичним документом по реалізації геноциду серед слов'янських народів. Передбачалось знищення 25% українців, ще 30–50% українців підлягали для використання в якості робочої сили для німецьких колоністів. Також протягом 30 років нацисти планували виселити і знищити 65% населення Західної України. Окрім фізичного знищення планувалось здійснити велике переселення слов'янства на Схід з метою здійснення подальшої німецької колонізації. Планувалося депортувати до Сибіру та Закавказзя приблизно 50 мільйонів українського, російського та білоруського населення.

Одразу нацисти організували на території України широку мережу гетто. За офіційними показниками смертність від праці у гетто у перший рік окупації досягла сотні тисяч чоловік. Люди масово гинули від упадку сил, голоду, травматизму та захворювань, джерелом яких була не лише відсутність належних умов для існування, а й жорстоке поводження окупантів. Після військових подій 1942 року, міра покарання за приналежність до раси була змінена – від рабської праці до смерті. Фізичне знищення окупованого населення, зокрема євреїв, відбувалось шляхом розстрілу, задушення в газових камерах, отруєння в закритих кузовах автомобілів, куди під час транспортування відводились трубами вихлопні гази моторів [4, с. 37].

Окрім прямого порушення природних прав і свобод окупованого населення, нацистами проводилось тотальне пригнічення соціальних та політичних прав і свобод. Одним з аспектів пригнічення українських політичних прав стала управлінська система окупації. На території Райхскомісаріату «Україна» категорично забороненою була будь-яка участь українців у політичній діяльності. Відтак, німецькі чиновники та військові зайняли в вищі адміністративні посади в Україні. Так, генерал-комісари та штабтокомісари, що до моменту призначення займали високі посади в СС чи німецькому адміністративному апараті, стали на чолі найбільших міст та генеральних округів. Гебіткомісари очолили окружну адміністрацію, а містечками стали управляти орткомісари. Українських діячів було допущено лише до нижчих технічних посад, рідше - до посади голови району чи сільської старости, проте у таких випадках їх супроводжував повний контроль з боку німецьких управлінців.

Не менш важливим аспектом порушення прав людини окупантами є рабська експлуатація місцевого населення та пограбування населення у величезних масштабах. Окупанти вдавались до відверто грабіжницьких методів. Натуральні та грошові стягнення досягали таких обсягів, що, навіть за умови цілодобової праці, люди не могли їх сплатити.

З 1942 року почалося насильницьке вилучення зерна у місцевого населення. Самовільний забій худоби карався смертною карою. Селянам на-

віль заборонявся елементарний продаж власної продукції – усе вилучалось на користь німецької армії та окупантів.

Релігійне життя також зазнало значних утисків з боку окупаційної влади. Так, місцева влада в обов'язковому порядку примушувала селян хрестити всіх дітей віком 10-12 років. Йшла мова про те, що усі нехрещені діти будуть розстрілюватись [5]. Тож, право людини на свободу совісті та віросповідання було також порушено нацистською окупаційною владою.

Отже, підводячи підсумки проведеного дослідження, на підставі проаналізованих матеріалів, слід зазначити, що, нацистський окупаційний режим відрізнявся своєю жорстокістю, масовим порушенням прав людини в існуючих галузях, та всеохоплюючим контролем усіх сфер діяльності українців та жителів України. Безперечно, тогочасне положення місцевого населення та країни знайшло своє відображення в досягненнях сучасної юриспруденції, зокрема Конституції України, яка встановлює та захищає принципи демократизму, гуманізму, народного суверенітету, що значною мірою порушувались в період німецької окупації; національних нормативно-правових актах; Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, Загальній декларації прав людини та інших міжнародних нормативно-правових актах. Доречно також констатувати, що аналіз тогочасних подій та дії нацистів, у порівнянні з положенням сучасних держав та їх населення, дає підстави стверджувати, що принцип верховенства права є фундаментальним та невідчужуваними для діяльності як вищих державних органів, керівних посад, так і всього населення.

Література

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 2-го скликання від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 1.
2. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. — К.: Наук. думка, 1970—1980. — Т. 5. — С. 686.
3. Панченко, Петро Пантелеймонович. Історія України ХХ століття в запитаннях і відповідях / Петро Пантелеймонович Панченко, Федір Григорович Турченко, Фелікс Львович Левітас, Творча спілка вчителів України. – 2-е вид., змінене. – К.: Магістр-S, 1997. – 127 с.
4. Дашичев В. Банкротство стратегии германского фашизма. Исторические очерки. Документы и материалы в 2-х томах. – М.: Наука, 1973. – Т. 2: Агрессия против СССР. Падение третьей империи 1941 – 1945 гг. – 1973. – 664 с.
5. Скоробогатов А.В. Харків у часи німецької окупації (1941-1943) / А.В. Скоробогатов. – Х.: Прапор, 2006. – 376 с.

ЧЕТВЕРТЕ ПОКОЛІННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ: НАГАЛЬНА НЕОБХІДНІСТЬ ЧИ СВДЧЕННЯ ВТРАТИ МОРАЛЬНОСТІ

Бойко Д.О.,

*студентка групи 07-15-03 міжнародно-правового факультету
Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого;
наук. керівник: к.ю.н., доц. Байрачна Л. К.*

Ми боїмося всього на світі, як смертні,
але прагнемо всього на світі, як безсмертні
Франсуа де Ларошфуко

Науковий прогрес, який відбувся у 20 столітті і триває дотепер, відзначився досягненнями у сфері медицини, комп'ютерних технологій, мікробіології, генетики, у наслідок чого перед нами розкрився широкий спектр можливостей, в якому реалізуються бажання і потенціал людини, а також з'явилися такі поняття, як «віртуальна реальність», штучне запліднення, зміна статі, «генна інженерія» і багато інших. У результаті таких змін відбувається зменшення впливу «застарілих» моральних догм на життя людини. І наразі мова йде про доцільність знаходження у певних «моральних рамках».

Четверте покоління прав людини – це зміни, які торкаються кожного, адже зараз постає питання про розширення прав, незалежність та альтернативність особи у виборі правомірної поведінки. Так як світ постійно змінюється, кожне нове покоління людей відрізняється від попереднього, доктрина прав людини потребує вдосконалення. Та чи є четверте покоління саме тою правовою відповіддю для швидких змін у 21 столітті?

Метою дослідження є звернення уваги на зародження нового покоління прав людини, а також з огляду на сталі та визначені права людини, виникають нові можливості, правове положення яких не визначено, що ставлять питання про доречність закріплення їх у законодавстві та забезпечення механізму реалізації цих прав.

Французький правознавець Карел Васак розробив теорію поділу поколінь прав людини, яка заключається в класифікації цих прав на громадянські і політичні права, які становлять перше покоління прав людини, а до другого він відніс соціально-економічні права, до третього – права колективні, які не повинні обмежувати права і свободи індивіда.

М.М. Міцкевич у своїй статті «Генеза прав людини: правовий та філософський аспект» зазначав, що розвиток прав і свобод людини та громадянства – це певний поступовий процес, у результаті якого відбувається зміна змісту та обсягу прав і свобод відповідно до рівня суспільного життя на

певному етапі історичного розвитку держави. А також зазначив, що однією з найважливіших функцій юридичної науки є прогностична, яка забезпечує виявлення певних тенденцій у формуванні правових явищ [3, с. 55].

М.А. Лаврик у праці «теорія соматичних прав людини» надає класифікацію соматичних прав: перш за все він визнає право людини на смерть (можливість людини припинити своє життя доступним та обраним нею способом), а також репродуктивні права людини (штучне запліднення, аборт, стерилізація та ін.), право на клонування, зміну статі, право на вживання наркотиків та психотропних речовин [2].

Резолюція стосовно клонування людини (1998 р.), прийнята Європейським Парламентом, заборонила клонування, мотивувавши це тим, що це принижує гідність людей, оскільки по суті означає проведення експериментів над людиною. Конвенція про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини статтею 2 зазначає: інтереси та благополуччя окремої людини превалюють над виключними інтересами усього суспільства або науки.

Також торкаючись прав людини на евтаназію, то на міжнародному рівні не визначено даного права. Та у 2002 році Нідерланди стали першою країною, яка закріпила у національному законодавстві це право. Пізніше такий закон ухвалили в Люксембурзі та Франції (пасивна евтаназія). Окремо слід зазначити, що у вагомій більшості держав таке явище, як самогубство, яке не зумовлено стороннім впливом, стоїть за межами правового регулювання. Існують такі види евтаназії: пасивна (припинення лікування пацієнта) та активна (активні дії медиків, які призводять до смерті пацієнта). Поширюється таке поняття, як «добровільна евтаназія», що означає прохання самого пацієнта, який переносить важку фізичні страждання, про відхід від життя. Саме це питання поглиблює проблематизацію в аспекті прав людини, адже визначити такі дії як самогубство є неможливим, так як має місце втручання сторонніх осіб, а з іншої сторони – це усвідомлений вибір особи, акт самовизначення, що посилається на основні, невід’ємні права людини. А що ж стосується права на життя, яка є невід’ємним правом, чи включає воно в себе право на евтаназію? Тому, дане питання потребує відповіді у законодавстві.

Важливо зазначити позицію О.П. Семітко, який також вважає, що права людини, пов’язані із здійсненням абортів, евтаназії та інші подібні правомочності утворюють четверте покоління прав людини [2].

Звертаючись до питання втрати моральності, що пов’язано із появою прав четвертого покоління, варто відмітити потребу у встановленні межі між самовизначенням особи, що є закріпленим правом, та переходом через «моральні рамки» встановлені суспільством.

Перший приклад – штучна запліднення та сурогатне материнство. У 21 столітті медицина розвивається стрімко, а тому не має достатніх підстав обмежувати сім'ю у праві на продовження роду шляхом допоміжних репродуктивних технологій. Та з другого боку є ризик перетворити сурогатне материнство на договірну працю, що може створити такі наслідки, як дегуманізація суспільства, а також не варто забувати про важку психологічну ситуацію сурогатної матері, що за час виношування дитини встигне прив'язатися до неї, що є природно. У міжнародній практиці відсутня єдина монопольна позиція з цього питання, так одні держави визнають це явище абсолютно законним (у значній більшості штатів США законодавством дозволене комерційне сурогатне материнство), інші – законним в разі дотримання певних умов (в Ізраїлі такі дії мають отримати згоду комітету із працівників соціальної сфери, лікарів та релігійних діячів), а деякі – засуджують (Франція забороняє сурогатне материнство, що визначено в рішенні Конституційного Суду і зазначено, що такі дії є порушенням публічного порядку, принципу недоторканості людського тіла і особистого статусу фізичної особи) [2].

Також такі ж проблеми виникають і при подальшому розгляді прав четвертого покоління (на одностатевий шлюб, усиновлення дітей такою парою, право на зміну статі, аборт, евтаназії...), які є викликом для моральних основ суспільства, які існують непорушно століттями, що свідчить про їхню важливість для індивідів.

Важливо зазначити право, яке викликає дискусії між науковцями, а також у пересічних громадян України, а саме: право людей із гендерною дисфорією на операцію для зміни статі. Такі права зазначаються статтею 51 Основ законодавства України про охорону здоров'я, а всю процедуру регулює «Наказ про надання медичної допомоги особам, що потребують зміни (корекції) статевої належності». Та наразі в українському суспільстві трансгендери, як їх називають медики, із певних причин є закритою групою. І незважаючи на різноманітність законів, які нібито надають можливості для реалізації особистості, такі люди постають перед проблемами реалізації своїх прав у сфері навчання, працевлаштування та ін.

Однак чіткого правового регулювання процедур на рахунок зміни гендеру на території Європейського Союзу не має. Установчими договорами до спільної компетенції ЄС шлюбно-сімейні правові відносини не були включені. Договір ЄС 1997 року в Амстердамі лише визначив рух «Gender Mainstreaming» як офіційну програму, яка в документ ООН закріплена як «основна глобальна стратегія сприяння гендерній рівності», а також наголошено на тому, що це є обов'язком для всіх держав – членів ООН.

Отже, розвиток людства породжує абсолютно нові потреби, які неможливо зупинити чи обмежити, тим паче саме природні права стають ос-

новою для формування якісно нових для суспільства прав. На сьогоднішній день у вітчизняному законодавстві ми не маємо усіх відповідей, що виникають на фоні четвертого покоління прав людини, адже норми здебільшого мають лише декларативний характер. Не викликає сумнівів, що вищезазначені права потребують детальної регламентації в праві, але з урахуванням соціальних та історичних умов життя громадян, що підтримують відносну стабільність.

Література

1. Лаврик М.А. Гарантії конституційних прав людини: Дис. ... к.ю.н. / Іркутський державний університет – Іркутськ, 2006. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dslib.net/konstitucion-pravo/garantii-konstitucionnyh-pravcheloveka.html>
2. Аврамова О, Жидкова О. Четверте покоління прав людини: постановка проблеми / О. Аврамова, О. Жидкова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pruk/2010_2/11.pdf
3. Мацькевич М.М. Генеза прав людини: правовий та філософський аспект // Науковий вісник. Львівський державний університет внутрішніх справ. – №4. – Львів, 2014. – Ст. 66.

ЕНДАВМЕНТ У ВНЗ УКРАЇНИ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Приходченко О.В.,

студент групи ПР-163зс

юридичного факультету СНУ ім. В. Даля

Гніденко В. І.,

асистент кафедри правознавства,

аспірант юридичного факультету СНУ ім. В. Даля

Євроінтеграційні процеси в Україні стимулювали появу низки нових явищ для нашого суспільства. Одним з них стало виникнення ендавментів у вищих навчальних закладах.

Освітнє законодавство в Україні забороняє навчальним закладам самостійно акумулювати та використовувати кошти на цілі, не пов'язані з їх науково-освітньою діяльністю. Але для довгострокового залучення недержавних інвестицій освітні установи можуть організувати некомерційну автономну юридичну особу – ендавмент.

Перші згадки про застосування ендавменту ми знаходимо історії Великої Британії. Так у 1502 р. Леді Маргарет Бюфорт, бабуся Короля Генрі VIII, внесла пожертвування на створення кафедр богослів'я в університетах Оксфорду і Кембриджу. У 1649 р. чотири випускники Гарвардського

університету заповіли своєму університету невеличку ділянку землі. Найбільш відомими ендавментами можемо назвати Нобелівський, Фонд Сороса, Фонд Білла Гейтса, Фонд Карнегі за міжнародний мир (Carnegi Endowment for International Peace – CEIP), Олімпійський Е. США (U.S. Olympic Endowment).

Певні кроки у напрямку створення альтернативних джерел фінансування, таких як ендавменти, вже прописані у Законі України «Про вищу освіту», який надає право університетам на створення сталих фондів (ендавментів). Нажаль цей закон на даний момент не регламентує процес їхнього використання. Єдиним документом, у якому задекларовано необхідність унормування механізмів створення та управління ендавментами, на даний момент є «Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року», яка була розроблена робочою групою при Міністерстві освіти і науки України.

Законодавче визначення даного поняття надає Податковий кодекс України [1]: «ендавмент» – це сума коштів або цінних паперів, які вносяться благодійником у банк або небанківську фінансову установу, завдяки чому набувач благодійної допомоги отримує право на використання відсотків або дивідендів, нарахованих на суму такого ендавменту. При цьому набувач не має права витратити або відчужувати основну суму ендавменту без згоди благодійника України [1].

У сфері освіти ендавмент-фонди передбачається створювати лише на рівні вищої освіти, відповідно Закону України «Про вищу освіту» [2]. Так, сталий фонд (ендавмент) вищого навчального закладу – це сума коштів або вартість іншого майна, призначена для інвестування або капіталізації на строк не менше 36 місяців, пасивні доходи від якої використовуються вищим навчальним закладом з метою здійснення його статутної діяльності у порядку, визначеному благодійником або уповноваженою ним особою. Вищий навчальний заклад має право засновувати сталий фонд (ендавмент) та розпоряджатися доходами від його використання, а також отримувати майно, кошти і матеріальні цінності, зокрема будинки, споруди, обладнання, транспортні засоби, від державних органів, органів місцевого самоврядування, юридичних і фізичних осіб, у тому числі як благодійну допомогу [2].

Оскільки в Україні ендавменти представлені у благодійній та добродійній діяльності, згадка про ендавмент закономірно міститься і у Законі України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [3]. Так, ст. 9 цього закону визначає необхідність використання процентів та дивідендів від управління благодійними ендавментами для: надання благодійної допомоги бенефіціарам, визначеним благодійниками або уповноваженими

ними особами; виконання благодійних програм; спільної благодійної діяльності.

Доходи, отримані від довірчого управління таким цільовим капіталом, а також частина майна, яка є його складовою (якщо це передбачено), передаються керуючою компанією освітній установі, для підтримки якої створений фонд. Вони використовуються для: фінансування інвестиційних освітніх проектів (ремонт, будівництва й реконструкції інфраструктури, придбання й модернізації обладнання), оновлення бібліотечних фондів, проведення наукових досліджень, створення наукових лабораторій, організації спортивних заходів (підтримки певних видів спорту, чемпіонатів, змагань), впровадження освітніх інновацій (інноваційних учбових програм), залучення науково-педагогічних кадрів, заохочення студентів (шляхом надання знижок або відстрочки оплати за навчання, соціальних стипендій, грантів) та викладачів, фінансування витрат на охорону здоров'я (утримання госпіталів та лікарень при університетах), покриття витрат на покращення зв'язків із місцевими громадами, а також на реінвестування – збільшення обсягу ендавменту (до 50%) [4, с. 373].

У сфері вищої освіти право створення та використання ендавментів вищим навчальним закладам надано Законом України «Про вищу освіту» [2]. Нині у нашій країні можемо знайти декілька прикладів діючих ендавментів. Створені відповідного до вимог національного законодавства ендавменти успішно функціонують при Інституті міжнародних відносин Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, Університеті банківської справи Національного банку та Національному Університеті «Києво-Могилянська Академія».

Сьогодні часто піднімається питання раціонального використання фінансових ресурсів вищих навчальних закладів, як бюджетних так і позабюджетних. Слід враховувати той факт, що спадщина радянського минулого формує спокусу розкрадання таких ресурсів чи витрачання їх на цілі з особистою вигодою для окремих керівників «старого зразка» чи молодих підприємливих діячів.

В силу таких негативних обставин під раціональним використанням та оптимізацією часто розуміють крайню економію, інколи навіть незважаючи на непоправну шкоду такої економії якості освіти. Перевагою ендавменту у цьому контексті є унеможливлення закидів щодо розкрадання та нерационального використання ресурсів, що часто поступають із дефіцитного бюджету чи збіднілих громадян як плата за навчання дітей.

Можливість використання не самого благодійного внеску, а лиш дивідендів за них, створює довіру до навчального закладу як установи, а не керівника, як особи. Вкладення в сталий фонд – це щось більше, ніж просто благодійний внесок. Це вклад у подальшу перспективу, що не залежить

від особи ректора в теперішній час. Якщо навіть відповідальна за фінансові питання посадова особа забажає використати дивіденди від ендавменту з певною особистою вигодою для себе, то вона ж буде зацікавленою ефективно вкласти основний капітал для отримання таких дивідендів. А це вже само по собі створює певну перевагу. Крім того, жодні фінансові операції не можуть бути прозорими без ефективного контролю, гласності та системи правосуддя. Більше того, ендавмент характеризує не фінансування освітніх послуг зокрема (як, наприклад, плата за навчання), а фінансування розвитку вищого навчального закладу загалом [5, с. 3].

При створенні ендавменту, вищий навчальний заклад, найперше робить ставку на своїх успішних випускників, що потенційно зможуть та захочуть фінансово підтримати свою альма-матер. Ендавмент-фонди є не тільки додатковим джерелом коштів, а й унікальною комунікацією між ВНЗ і випускниками, які діють заради розвитку науки і «свого» ВНЗ [6].

Отже, ендавмент на сьогодні є перспективною формою освітніх інвестицій, які надають можливість оновлення освітніх послуг та інфраструктури навчальних закладів. Але навіть зважаючи на те, що є досить значний світовий досвід, українське суспільство знаходиться лише на початку шляху запровадження ендавмент-фондів. Основною перепорою на цьому шляху є законодавча неврегульованість (відсутність норм щодо обов'язковості створення ендавментів; встановлення мінімального розміру основного капіталу ендавменту; особливостей інвестування капіталу; порядку поповнення основного капіталу ендавменту тощо).

Вирішення даних питань на законодавчому рівні та підтримка з боку держави дасть змогу:

- залучити додаткові фінансові ресурси для розвитку навчального закладу;
- створити мотивацію для суб'єктів господарювання підвищити свій імідж та рейтинг за рахунок благодійної діяльності у сфері освіти;
- збільшити інвестування у інноваційну та наукову сфери ВНЗ;
- допомогти сталому розвитку економіки держави шляхом здійснення інвестицій.

Ефективне використання досвіду зарубіжних ВНЗ у поєднанні з особливостями української освіти може вивести вітчизняні університети на прогресивний рівень фінансового забезпечення. Та задля вдалого переходу від теорії до практики треба навчитись користуватися наявними інструментами. Ендавменти – це не тільки гроші від заможних донорів, це ще й викик системі української вищої освіти загалом.

Література

1. Податковий кодекс України: Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI / [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України від 08.04.2011. — 2011. — № 13-14, № 15-16, № 17. — 556 с. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII [Електронний ресурс] / Верховна рада України // Відомості Верховної Ради. — 2014. — №37-38. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
3. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05 липня 2012 р. № 5073-VI / [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України. — 2013. — № 25. — ст. 1350. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5073-17>
4. Яковенко Т. С. Ендавмент, як перспективна форма освітнього інвестування в Україні / Т. С. Яковенко // Економічний форум. — 2016. — №2. — С. 371–376.
5. Дмитришин М. В. Ендавмент вищого навчального закладу / М. В. Дмитришин // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. — 2015. — №1. — С. 3.
6. Шевченко Л.С. Фінансування вищої освіти: подолання загроз ресурсної залежності [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>.

РОЛЬ ЗВИЧАЇВ ДІЛОВОГО ОБОРОТУ У ПРАВІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Кривуля О. О.,
студент групи ПР-163зс
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля;
Мезеря О. А.,
к.і.н., доцент кафедри правознавства
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля

Наявність міжнародних угод та звичаїв як джерел права є особливістю міжнародного приватного права. Тому можна небезпідставно говорити про подвійність джерел міжнародного приватного права. Вона полягає у тому, що, з одного боку, джерелами права є міжнародні угоди та міжнародні звичаї. З іншого – норми законодавства та судова практика окремих держав, а також звичаї, що застосовуються у сфері торгівлі та мореплавства.

Питання санкціонування і використання правових звичаїв та їх різновидів (звичаїв ділового обороту, узвиченостей, торговельних звичаїв, звичаїв національних меншин, місцевих звичаїв) у сучасній національній правовій системі привертають увагу сучасних дослідників, зокрема О.А. Беляневич, Р.М. Зумбулідзе, О.П. Івановської, М.М. Марченко, А.І. Поротикова та інших

Правові звичаї – це звичаї, дотримання яких підтримується крім традицій, звичок, суспільної думки і засобами державного примусу і переконання. У випадку визнання певного звичаю правовим суд (чи інший державний орган) має право застосовувати норму, що міститься у даному звичаї, як офіційну підставу вирішення справ і винесення по ним рішень.

Римські юристи розрізняли кілька видів правових звичаїв. По-перше, звичаї *secundum legem* (на додаток до закону), які відіграють найважливішу роль, сприяють розумінню змісту тих термінів та висловів закону чи судового рішення, які вжито в особливому, відмінному від загальноприйнятого значення (зловживання правом, розумна ціна тощо). По-друге, звичаї *praeter legem* (крім закону) застосовуються у випадку прогалин у праві/законодавстві, а також, по-третє, *contra legem* та *adversus legem* (проти закону), наявні при колізії закону та звичаю, грають незначну роль у правовій системі [1]. Одним із найбільш поширеним сучасним правовим звичаєм є звичай ділового обороту. В науковій літературі відносять до цього виду правових звичаїв і торгівлі звичаї.

Звичаї ділового обороту наділені ознаками, які сформульовані за допомогою оціночних категорій (правило повинно широко застосовуватися), або такими, що чітко визначені (застосування у певній сфері підприємництва, легальна непередбаченість, неформалізованість, підпорядкування обов'язковим правилам законодавства та умовам договору). При визнанні правила торгівлі звичаєм найбільшу складність складають оціночні ознаки. Так, з'ясування за тим чи іншим правилом характеру та широкого застосування поєднано із встановленням сукупності різних обставин, у тому числі: час його виникнення, стабільність (стійкість) існування, одноманітність та можливість динаміки змісту, ступінь поширюваності у ділових колах, розповсюдження (ступінь визнання), частота застосування (постійність дотримання, багатократність, системність), виключність (відсутність альтернатив та конкуренції зі сторони інших звичайних правил). Необхідно враховувати і внутрішні зв'язки між цими обставинами [2, с. 38].

Звичай ділового обороту найбільш часто застосовується у зовнішній торгівлі, особливо у морському перевезенні. Міжнародна торгова палата систематизує та публікує у збірниках звичаї для факультативного застосування підприємцями (наприклад, Інкотермс, Уніфіковані правила і звичаї для документарних акредитивів та ін.). Такі збірники самостійної юридичної сили не мають і застосовуються тільки за наявності на них посилання у договорі.

Щодо застосування диспозитивних норм уявляється, що звичай ділового обороту і будь-який інший правовий звичай не повинні застосовуватися, якщо умови договору визначаються імперативними нормами. При відсутності відповідності умов договору імперативним нормам, встановле-

ним у законах чи інших правових актах, договір може бути визнаний не-дійсним. Очевидно, диспозитивна норма закону не в усіх випадках може мати пріоритет над нормою звичаю. У тих випадках, коли норма правового звичаю покликана заповнити прогалину, що утворилась в результаті неврегульованості позитивним правом умови в договорі, вона повинна застосовуватися якщо умову договору неможливо визначити із змісту диспозитивної норми.

Для визнання торгового звичаю неважливо, чи зафіксовано відповідне правило у будь-якому документі. Торгові звичаї можуть бути формально закріплені, але це не змінює їхнього статусу «звичайного правила» та переводить їх у групу правил, які встановлюються нормативно-правовими актами.

Характерними рисами звичаїв ділового обороту є наступні:

- це правило (алгоритм) певної поведінки;
- є відомим і досить поширеним у певному середовищі (зокрема серед підприємців);
- така поведінка не обов'язково має законодавче закріплення;
- певна поведінка як типова для певної ситуації може бути зафіксована у документі;
- за своєю сутністю не може суперечити змісту договору та /або актам цивільного законодавства.

Отже, головною умовою застосування звичаю ділового обороту як джерела господарського договірної права є відсутність в законодавстві норм, які б регулювали відповідні господарські відносини. Сфера застосування звичаю ділового обороту обмежується лише майново-господарськими та організаційними відносинами за участю суб'єктів господарювання, які знаходяться у стані рівності. Це пов'язується із тим, що правове регулювання таких відносин за відсутності спеціальних норм здійснюється на засадах правової уніфікації (інтеграції), тобто нормами Цивільного кодексу.

Не можуть регулюватися звичаєм ділового обороту організаційно-господарські відносини, що виникають в процесі управління господарською діяльністю. Встановлений законодавством правовий режим господарських договорів, однією із сторін в яких виступають органи держави або органи місцевого самоврядування як суб'єкти організаційно-владних повноважень, виключає можливість застосування в таких договорах звичаю, насамперед, через особливості статусу останніх, який встановлюється за правилом «дозволено лише те, що безпосередньо передбачено» [3, с. 243].

Як відзначають у науковій літературі, звичай ділового обороту має багато спільного з диспозитивною нормою, оскільки, як і остання, він представляє собою запасний варіант, що вступає в дію, якщо інше не пе-

редбачено договором. Це «інше» презюмується. І оскільки мова йде тільки про презумпції, у тому та в другому випадку оспорюванню, за стороною зберігається за загальним правилом можливість паралізувати дію звичаю ділового обороту (подібно тому, як це має місце при диспозитивній нормі), посилаючись на те, що договором у реальності передбачено інше, яке відрізняється від звичаю ділового обороту правило. Разом із тим, між диспозитивною нормою та звичаєм діалогового обороту є відмінності. Одне із них полягає в тому, що диспозитивна норма сама містить той запасний варіант, який сторони повинні мати на увазі. При звичаї ділового обороту правило, якщо тільки відповідний звичай не зафіксований у будь-якому документі, необхідно відшукати сторонам або суду у встановленому процесуальному порядку адресоване звичаю ділового обороту [4, с. 71].

Отже, звичай ділового обороту існує незалежно від волі сторін і діє як норма права субсидіарно по відношенню до нормативно-правового акту і умов договору, якщо сторони в договорі не подолали правило звичаю. Звичаї ділового обороту є особливою формою права, оскільки посідають специфічне місце серед видів правових звичаїв, є достатньо диференційованими залежно від кола осіб, території, сфери застосування та поєднують у собі внутрішньодержавні та міжнародні традиції торгівельних відносин.

Головна роль, яку відведена звичаям ділового обороту полягає у тому, що вони використовуються як субсидіарні джерела регулювання різноманітних господарських відносин. У деяких країнах звичаї ділового обороту є одним із можливих критеріїв для оцінювання поведінки особи на предмет добросовісності. Національне законодавство, як правило, встановлює певні умови застосування звичаїв: їх несуперечливість законодавству, моралі, доведеність.

Література

1. Майданик Р. Правовий звичай як джерело цивільного права [Електронний ресурс] / Р. Майданик. – Режим доступу: <http://www.actio.com.ua/ru/publicatc/pravovii-zvichai-iak-dzherelo-tciv-lnogoprava>
2. Шершеневич Г. Ф. Учебник русского гражданского права (по изд. 1907 г.) / Вступ. ст. Е. А. Суханов. – М. : Фирма «СПАРК», 1995. – С. 38.
3. Беляневич О. А. Господарське договірне право України (теоретичні аспекти): [монографія] / О. А. Беляневич. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – С. 243-244.
4. Брагинский М. И. Договорное право. Книга первая. Общие положения / М. И. Брагинский, В. В. Витрянский. – М. : Статут, 2000. – С. 71.

Секція 3.

РОЗВИТОК ТРУДОВОГО ПРАВА ТА ПРАВА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СУЧАСНИХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ УМОВАХ УКРАЇНИ

ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ

*Жичин А.А.,
студент групи ПР-161зс
юридичного факультету СНУ ім. В.Даля;
наук. керівник: к.ю.н., доц. Татаренко Г.В.*

Трудові відносини за своєю природою є досить складними, а тому регулюються за допомогою численних нормативних актів як національного так і міжнародного права.

У Конституції України, зокрема ст. 43 визначено, що кожен має право на працю, і держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб [1, с. 80].

Наступним нормативно-правовим актом є Кодекс законів про працю, він визначає правові засади, гарантії здійснення громадянами України їх конституційного права на працю та розпоряджатись своїми здібностями до продуктивної праці [2, с. 112].

Окремі положення, які віднесені до законодавства про зайнятість, містяться у главі III-A «Забезпечення зайнятості вивільнюваних працівників».

Основу національного законодавства про зайнятість становить Закон України «Про зайнятість населення», який був прийнятий Верховною Радою України 1 березня 1991 року (поточна редакція від 01.01.2016). В ньому чітко вказані права та обов'язки державної служби зайнятості, державні гарантії права на вибір професії та виду діяльності, викладені основні принципи державної політики зайнятості населення, регулювання та орга-

нізація зайнятості, визначення підходящої роботи та інші важливі питання [3].

Суттєве значення для регулювання відносин зайнятості мають також підзаконні нормативно-правові акти, зокрема, відповідні укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, нормативно-правові акти Міністерства праці та соціальної політики України та деяких інших центральних органів виконавчої влади.

Питанню працевлаштування багато уваги приділено і у міжнародно-правових актах, серед яких слід згадати Загальну декларацію прав людини прийнятою Генеральною асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року, в якій сказано, що кожна людина має право на працю, на вільний вибір роботи та на захист від безробіття.

У свою чергу, статтю 6 Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права, прийнятого Генеральною асамблеєю ООН 16 грудня 1966 року, передбачено, що держави, які беруть участь у цьому пакті, визнають право на працю, що включає право кожної людини дістати можливість заробляти собі на життя працею, яку вона вільно обирає або на яку вона вільно погоджується, і зроблять належні кроки для забезпечення цього права. Заходи, яких повинні вжити держави – учасники цього пакту з метою повного здійснення такого права, включають програми професійно-технічного навчання і підготовки, шляхи і методи досягнення продуктивної зайнятості в умовах, що гарантують основні політичні й економічні свободи людини.

У свою чергу, Європейська соціальна хартія встановлює, що з метою здійснення права на працю її учасники зобов'язуються: вважати однією зі своїх найголовніших цілей і одним із найголовніших обов'язків досягнення і підтримання якомога високого і стабільного рівня зайнятості, маючи на меті досягнення повної зайнятості; ефективно захищати право працівника заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає; створювати безкоштовні служби працевлаштування для всіх працівників або забезпечити їх функціонування; забезпечувати належну професійну орієнтацію, підготовку та перекваліфікацію або сприяти їм.

Крім цього, сьогодні важко собі уявити законодавство про зайнятість без таких міжнародно-правових актів, як конвенції та рекомендації Міжнародної Організації Праці (МОП), які встановлюють міжнародні стандарти у сфері працевлаштування та зайнятості.

Серед них можна згадати Конвенцію № 2 «Про безробіття» 1919 р., Конвенцію №29 «Про примусову чи обов'язкову працю» 1930 р., Конвенцію № 105 «Про ліквідацію примусової праці» 1957 р., Конвенція 1958 р. № 111 «Про дискримінацію в галузі праці і зайнятості», Конвенцію № 122 «Про політику у галузі зайнятості» 1964 р., Конвенцію № 142 «Про профе-

сійну орієнтацію і професійну підготовку у галузі розвитку людських ресурсів» 1975 р., Конвенцію № 159 «Про професійну реабілітацію та зайнятість інвалідів» 1983 р., які ратифіковані Україною.

Конвенція 1958 р. № 111 про дискримінацію в галузі праці і зайнятості містить достатньо гнучкі і загальні положення, що стосуються дискримінації в галузі праці і занять, які б ґрунтувалися на відмінностях раси, кольору шкіри, статі, релігії, політичних поглядів, соціального походження і національної належності. В цій Конвенції передбачається, що країни, які її ратифікували, проводять політику ліквідації дискримінації відповідно до умов і практики країни, скасовують або змінюють будь-які законодавчі положення, що не відповідають цій політиці, і вживають заходів, які можуть сприяти в загальній практиці рівності можливостей і звернень.

Згідно з Конвенцією № 122 «Про політику в галузі зайнятості» 1964 року кожна держава – учасник цієї Конвенції здійснює активну політику, спрямовану на сприяння повній, продуктивній і вільно обраній зайнятості. Причому вказана політика має на меті забезпечення роботи для всіх, хто бажає працювати; щоб ця робота була якомога продуктивнішою; була свобода вибору зайнятості і можливості для кожного працівника здобути підготовку та використовувати свої навички і здібності для виконання роботи, до якої він придатний, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, релігії, політичних поглядів, іноземного чи соціального походження.

Рекомендація 1962 р. № 117 про професійне навчання передбачає створення національних систем професійного навчання, регламентує їх планування і управління, встановлює заходи щодо професійної орієнтації та відбору, допрофесійної підготовки, організації самого навчання тощо, тобто фактично пропонує детальний план державних заходів щодо організації професійного навчання [4, с. 173].

Посилюють законодавчу підтримку укази Президента України та Постанови Кабінету міністрів України. Зокрема, Указ № 616/2008 «Про проведення у 2009 році в Україні Року молоді». Основні права й обов'язки молоді, як і інших громадян України, зафіксовані в Конституції України [4, с. 53].

Законодавчо забезпечено й розвиток альтернативних форм задіяності молоді на ринку праці. Однією з таких форм є підприємництво. Проте цей напрям потребує вдосконалення. Соціологічне дослідження молоді «Молодь Україні», проведене Державним інститутом розвитку сім'ї та молоді, відзначає неготовність молоді розпочати власну справу. Підприємницьку діяльність та власний бізнес не цікавить 48% опитаних. 33% респондентів зазначили, що хотіли б стати підприємцями, але їм заважають обставини. Лише 7% опитаної молоді визнали себе підприємцями. Серед перешкод на шляху відкриття власного бізнесу молодь назвала: відсутність первинного

капіталу та недоступність кредитів – 58% респондентів; високі податки – 36%; складна економічна і політична ситуація – 23% опитаних.

Основними недоліками законодавчого забезпечення працевлаштування молоді є: відсутність чітких напрямів вирішення працевлаштування молоді, яка не має освіти; недостатній рівень зацікавленості потенційних роботодавців у забезпеченні робочих місць для молоді, через відсутність законодавчо закріпленої системи стимулювань роботодавців у сприянні працевлаштуванню молоді; відсутність дієвих механізмів підтримки молоді у започаткуванні власного бізнесу.

Огляд нормативних актів у сфері працевлаштування та зайнятості свідчить про те, що багато держав прагне розробити заходи по забезпеченню повної, продуктивної і вільно обраної зайнятості, надання рівних прав всім хто бажає працювати незалежно від статі, раси, віросповідання.

Література

1. Конституція України : Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1998 р. – К.: Преса України, 1997 р. - С. 80.
2. Кодекс законів про працю України: Чинне законодавство зі змінами та доповненнями на 15 серпня 2005 р.– К.: вид-во «Паливода А.В.», 2005. - С. 112.
3. Закон України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 № 5067-VI- [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.
4. Горелов Н.А. Экономика трудовых ресурсов : учеб. пособие для студентов экон. спец. вузов / Н. А. Горелов.– М.: Высшая школа, 1989. – С. 164-174.

ДИСЦИПЛІНА ПРАЦІ ТА СПОСОБИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Бакуліна О.М.,

студентка 3 курсу, групи ЮІ - 142

юридичного факультету СШУ ім. В. Даля;

наук. керівник: к.ю.н., доц. Капліна Г.А.

Успішний розвиток підприємства, установи або організації неможливий без високопродуктивної творчої праці колективу найманих працівників. При цьому інтереси роботодавця та найманого працівника не завжди збігаються. Здебільшого як перші, так і другі учасники ринку праці хочуть при якомога менших власних витратах одержати якомога більше прибутків один від одного. Взаємовідносини роботодавця та найманих працівників регулюються нормативно-правовими актами з питань праці.

Зміст цих актів та їх неухильне додержання повинні стимулювати створення таких соціально-трудова відносин, які б забезпечили ефективний розвиток як суб'єкта господарської діяльності, так і найманих працівників та суспільства в цілому. І роботодавець, і найманий працівник мають усвідомити необхідність безумовного додержання ними вимог законодавства про працю та вживати необхідних заходів щодо забезпечення виконання у повному обсязі покладених на них трудових обов'язків та використання прав, наданих їм законодавством. Умовою будь-якої колективної праці незалежно від галузі економіки, правової форми організації та соціально-економічних відносин у суспільстві, в яких вона відбувається, є дисципліна праці.

Дисципліна праці – це заснований на принципах моралі і закріплений в нормах права порядок взаємовідносин суб'єктів процесу спільної праці, який виражається у свідомому і точному виконанні працівником своїх трудових обов'язків, здійсненні наданих прав та дотриманні встановлених обмежень і заборон.

Розглядаючи питання поняття і способи застосування дисципліни праці в трудовому праві України, необхідно виділити 2 науково-правові категорії, пов'язані з дисципліною праці – це трудова дисципліна і службова. Службова дисципліна є різновидністю дисципліни праці і складається в особливій сфері службово-трудова відносин, суб'єктами яких є державні службовці. Диференціація названих видів дисципліни пов'язується перш за все з роботою цієї категорії працівників в органах держави на посадах, пов'язаних з виконанням організаційно-розпорядчих або консультативно-дорадчих функцій. Ознака виконання або дотримання передбачених нормативно обов'язків і здійснення наданих прав складають сутність як трудової, так і службової дисципліни. Але саме робота в державному органі і виконання названих функцій обумовлює наявність третього елемента, що характеризує дисципліну державних службовців в трудовому праві України, це дотримання передбачених законами та іншими нормативними актами заборон і встановлених обмежень при вступі та проходженні державної служби. Владна природа службових повноважень забезпечує реальну можливість для державних службовців впливати на суб'єктів суспільних відносин для досягнення соціально-корисного результату, забезпечує обов'язковість підпорядкування інших суб'єктів правових відносин законним вимогам і розпорядженням цих працівників.

Якщо досі правове регулювання трудової дисципліни розвивалося переважно шляхом посилення дисциплінарної відповідальності за трудове правопорушення, то на етапі переходу до ринкової економіки ухил робиться на більш чітке регламентування взаємних прав та обов'язків сторін тру-

дових правовідносин і належне стимулювання високої якості праці працівників.

Важливою складовою забезпечення правового порядку в державі, на підприємстві, установі, організації, формування у працівників поваги до закону та безумовного виконання його вимог є система норм трудового права, направлених на виховання працівників. Чинне трудове законодавство, зокрема. ч. 1 ст. 140 КЗпП, встановлює, що трудова дисципліна на підприємствах, в установах, організаціях забезпечується, в тому числі, й методами виховання, а також заохочення за сумлінну працю. Проте практика в розв'язанні цієї проблеми вже йде попереду законодавця. Так, норми корпоративної етики набувають неабиякого значення в нинішніх умовах розвитку соціальних зв'язків на підприємствах, установах, організаціях. Без цього не уявляється будь-яке сучасне підприємство де в основі управління працівниками лежить наукова організація праці. Однак висловлюється й протилежна точка зору, яка полягає у невизнанні за роботодавцем обов'язку щодо виховання працівників. Але така позиція помилкова. Згідно з Дисциплінарним статутом органів внутрішніх справ України начальник зобов'язаний бути прикладом у дотриманні законності, службової дисципліни, бездоганному виконанні вимог Присяги працівника органів внутрішніх справ України, статутів, наказів, норм моралі, професійної та службової етики, розвивати і підтримувати в підлеглих свідоме ставлення до виконання службових обов'язків, честь і гідність, заохочувати розумну ініціативу, самостійність, старанність у службі, уміло застосовувати заходи дисциплінарного впливу. Тобто, йдеться про формування у працівників професійного підходу до виконання виробничих завдань, належного ставлення до виконання своїх обов'язків, розвиток почуття господаря та високої міри відповідальності за доручену справу. Важко знайти роботодавця, який би не прагнув досягти саме цього.

Організація роботи щодо забезпечення дисципліни праці будується на підставі систематичного аналізу стану дисципліни на підприємстві, в установі, організації або їх структурних підрозділах. Мета останнього полягає в тому, щоб всебічно і достовірно визначити її рівень у відповідній структурі і ступінь дисциплінованості працівників, оцінити роботу керівників усіх рівнів за цим напрямом діяльності. За цих обставин оцінюється:

- повнота, успішність і якість виконання виробничих завдань, кількість і характер порушень дисципліни та ступінь їх негативного впливу на виробничу діяльність;
- стан виконавчої дисципліни;
- чіткість і організованість роботи структурних підрозділів;
- ефективність дисциплінарної практики керівників підрозділів;

– ступінь впливу колективу, органів громадського самоврядування на стан дисципліни.

Варто зауважити, що рівень дисципліни залежить не тільки від формальних організаційних стосунків, норм корпоративного спілкування, правосвідомості працівників. Стан дисципліни зумовлюється також і соціальними, моральними, політичними, психологічними зв'язками і стосунками. Йдеться про соціальну структуру відповідного підприємства, установи чи організації або їх структурних підрозділів (співвідношення працюючих за статтю, віком, освітнім рівнем, походженням тощо). У цьому сенсі включення в механізм забезпечення дисципліни соціальних і психологічних факторів – важливий важіль впливу на стан дисципліни. Крім того, обов'язково необхідно враховувати особливості виробничого середовища де працюють працівники, рівень кадрової роботи з добору, навчання, оцінки, стимулювання та контролю працюючих, соціальну роботу з працівниками (умови виробничого побуту, оздоровлення працівників. сприяння її професійному зростанню тощо).

Від продуктивної виробничої діяльності кожного підприємства, установи, організації залежить розвиток економіки країни, підвищення добробуту населення, реалізація соціальних програм, стабільність у суспільстві. Водночас, господарська влада роботодавця як організатора виробничого процесу не повинна містити ознак експлуатації працівників, утиску їх трудових прав і законних інтересів. Встановлення і забезпечення роботодавцем порядку на своєму підприємстві повинне здійснюватися у межах певного правового поля, норми якого мають бути адекватні рівню розвитку ринкових відносин у суспільстві.

Очевидно, що ефективне правове регулювання дисципліни праці має значущість не тільки для окремо взятого підприємства, конкретного роботодавця або працівника, але і для всього суспільства у цілому.

Робота з кадрами щодо зміцнення дисципліни праці полягає у проведенні заходів по скороченню некомплектності і плінності кадрів, підвищення професійної майстерності і готовності працівників діяти в складних економічних ситуаціях. Крім того, у межах контролю за дотриманням дисципліни, проводяться заходи з забезпечення якісного рівня організаторської і виконавської діяльності, своєчасне попередження, виявлення та усунення недоліків у роботі; виявлення і запровадження позитивного досвіду; сприяння правильній оцінці і використанню кадрів. Не менш важливим для забезпечення дисципліни праці є питання встановлення та дотримання керівними кадрами критеріїв оцінки і висунення спеціалістів, їх професіоналізації. Особливу увагу треба приділяти питанням оцінки моральних якостей не за анкетними даними, а через вивчення та врахування думки колективу, бо гласність є дієвою формою громадського контролю за діяльністю

органів управління, а закритість прийнятих рішень породжує недовіру до них та сприяє напруженості в колективі. Дослідження психологів показують, що внутрішнє переконання людини у правильності і необхідності роботи, яку виконує працівник, а також визнання його заслуг і наполегливості дуже важливі для активізації трудової діяльності і підвищення продуктивності праці.

І насамкінець, удосконалення управління підприємствами, установами, організаціями, підвищення ефективності їх діяльності та забезпечення дисципліни праці безпосередньо залежить від того, наскільки керівники володіють засобами соціально-психологічного аналізу, профілактики і вирішення різноманітних конфліктів, що виникають у підпорядкованих колективах. Це опосередковано підтверджує й абзац 1 п. 21 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами трудових спорів», відповідно до якого з підстав, передбачених п. 2 ч. 1 ст. 40 КЗпП, може бути розірвано трудовий договір з керівником підприємства, установи, організації або підрозділу у зв'язку з нездатністю забезпечити належну дисципліну праці у відповідній структурі.

Література

1. Конституція України //Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст.141.
2. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 зі змінами та доповненнями/
<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/322-08>
3. Закон України «Про державну службу» від 16 грудня 1993 року.
4. Закон України «Про дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України» від 22.02.2006 року.
5. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами трудових спорів» № 9 від 06 листопада 1992 року зі змінами/ Кадровик №2, К., 2016.
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 19 грудня 1994 року №853 «Про порядок формування й організація роботи з кадровим резервом».

ПРАЦЯ МАЛОЛІТНІХ ТА НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ: ПРОГАЛИНИ В ЗАКОНОДАВСТВІ

*Березіна І. А.,
студентка групи ЮІ-141
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля;
наук. керівник: к.ю.н., доц. Капліна Г. А.*

Як відомо, чинне трудове законодавство України засноване на радянській системі, в якій багатьом категоріям працівників встановлені суттєві пільги. До категорії працівників, яка користується особливою правовою охороною з точки зору держави, також належать неповнолітні працівники. Крім того, особливу увагу необхідно приділити категорії малолітніх осіб, праця яких ні за яких умов не допускається чинним трудовим законодавством України, в контексті шоу-бізнесової діяльності. Актуальність даного питання полягає в тому, що трудові відносини у сфері шоу-бізнесу недостатньо врегульовані, враховуючи специфіку цієї суспільної діяльності.

У сучасній правовій науці питанням вивчення шоу-бізнесу, його правовому регулюванню, а також визначенню суб'єктів правовідносин присвячено праці О. О. Доценка, П. А. Калениченка, Н. В. Мельника, М. М. Поплавського, М. Флетчера Рейнолдза, А. В. Хачатур'яна та ін. Проте зазначені вчені розглядали шоу-бізнес у його загальних проявах, не досліджуючи конкретних аспектів, що пов'язані з малолітніми особами.

Поняття «дитина» визначається в ч. 1 ст. 6 Сімейного кодексу України, відповідно до якого правовий статус дитини має «особа до досягнення нею повноліття» [1]. Визначення поняття «дитина» міститься також у ч. 1 ст. 1 Закону України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 р. Зазначена норма передбачає: «дитина – це особа віком до 18 років (повноліття), якщо згідно із законом, застосовуваним до неї, вона не набуває прав повнолітньої раніше. Малолітньою вважається дитина до досягнення нею чотирнадцяти років» [2].

Для трудового права традиційним є поняття «фізична особа» як суб'єкт трудових правовідносин, яка наділена правоздатністю та дієздатністю. І якщо для суб'єктів сімейних правовідносин віковий критерій не має вирішального значення для встановлення правоздатності, то для суб'єктів трудових правовідносин саме він визначає правовий статус фізичної особи у трудових відносинах.

У розумінні статті 187 Кодексу Законів про працю України, неповнолітніми є особи віком до 18 років. У той же час, статтею 32 Цивільного кодексу України встановлено, що неповнолітніми вважаються особи віком від 14 до 18 років. Особи віком до 14 років вважаються малолітніми (ст. 31 ЦК України). Утім, це не суперечить Кодексу законів про працю України,

оскільки праця осіб молодше 14 років взагалі не допускається ні за яких умов (ст. 188 КЗпП України).

Відповідно до ч. 1 ст. 188 чинного Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП України) «не допускається прийняття на роботу осіб молодше шістнадцяти років». Це означає, що трудова правосуб'єктність настає з 16 років. Проте ч. 3 цієї статті передбачено випадки, коли «для підготовки молоді до продуктивної праці допускається прийняття на роботу учнів загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних і середніх спеціальних навчальних закладів для виконання легкої роботи, що не завдає шкоди здоров'ю й не порушує процесу навчання, у вільний від навчання час по досягненні ними чотирнадцятирічного віку за згодою одного з батьків або особи, що його замінює» [3].

Таким чином, у трудовому праві теж застосовується віковий критерій для визначення правового статусу фізичної особи, що не досягла повноліття. Цілком очевидно, що особи, які не досягли зазначеного віку, не є суб'єктами трудових відносин.

КЗпП України надає певні гарантії неповнолітнім, оберігаючи моральне та фізичне здоров'я дітей. Однак цих гарантій недостатньо для малолітніх виконавців. Дієздатність малолітніх не дозволяє і самостійно укладати цивільно-правові угоди, крім дрібних побутових, а тому діти до 14 років можуть укладати угоди тільки через представників [4].

До прикладу, в Австралії використання праці дітей – артистів-виконавців вимагає отримання спеціального дозволу (ліцензії) на підставі закону про дитяче благополуччя (ChildWelfareAct), який існує в кожному штаті Австралії. Ліцензія видається департаментом у справах молоді і громадських служб щодо дітей у віці від 7 до 16 років на кожний окремий виступ. Як тільки порушується хоча б одне положення законодавства, ліцензія відкликається. За нормальних обставин для дітей до семи років взагалі не можна отримати ліцензію на публічний виступ. Але при спеціальних умовах міністр або його представник можуть схвалити таке застосування дитячої праці [5].

Подібні норми в українському законодавстві відсутні. Але вони необхідні. У Рекомендаціях про становище творчих працівників, прийнятих Генеральною конфедерацією ЮНЕСКО на XXI сесії в Белграді 27 жовтня 1980 р. [6], з огляду на специфіку дитини-артиста, державам-членам було рекомендовано брати до уваги положення Декларації ООН про права дитини (п. 3 розділу VI) [7]. Українському законодавцю варто було б розробити норми, що регулюють творчу діяльність малолітніх артистів-виконавців, керуючись рекомендаціями ЮНЕСКО та досвідом інших держав.

У наш час все більшого поширення набуває укладення в індивідуальному порядку цивільно-правових угод щодо залучення малолітньої дитини до творчої праці, до виконавства, з отриманням винагороди малолітніми особами, які мають здатність та бажання вступити у правовідносини. Проте у трудовому праві визначення такого кола суб'єктів законодавчо не регламентовано. Для врегулювання цих відносин законодавець вніс відповідні пропозиції норм у систему трудового законодавства. Відтак у проекті Трудового кодексу України (далі – проект ТК України) від 22.04.2013 р. зазначається про можливість використання праці дітей, які не досягли 14 років. Отже, «в організаціях кінематографії, театральних, концертно-видовищних та інших творчих організаціях дозволяється за письмовою згодою одного з батьків або особи, яка їх замінює, приймати на роботу осіб, які не досягли чотирнадцятирічного віку, для участі в концертах, виставах, інших заходах, а також у створенні кінофільмів або інших творів мистецтва, якщо це не завдає шкоди їх здоров'ю, моральному розвитку і процесу навчання. Прийняття на роботу в таких випадках допускається за наявності дозволу служби у справах дітей за умови погодження умов праці та її оплати з цією службою» [8]. Таким чином, законодавцем допускається факт виникнення трудових відносин до досягнення особою чотирнадцятирічного віку.

Але однією з передумов праці малолітніх мають бути належні правові гарантії творчої праці таких осіб, зокрема, виконавців.

Із сказаного слід зробити висновок, що достатні і дієві правові гарантії творчої праці малолітніх осіб напряму пов'язані із вдосконаленням трудового законодавства. Вважаємо за можливе запозичити досвід Австралії щодо ліцензування праці малолітніх артистів-виконавців.

А також, необхідно розглянути такий варіант як внесення змін до чинного КЗпП України. А саме ст. 188 доповнити ч. 4, яку викласти в такій редакції: «В організаціях кінематографії, театральних, концертно-видовищних та інших творчих організаціях дозволяється за письмовою згодою одного з батьків або особи, яка їх замінює, приймати на роботу осіб, які не досягли чотирнадцятирічного віку, для участі в концертах, виставах, інших заходах, а також у створенні кінофільмів або інших творів мистецтва, якщо це не завдає шкоди їх здоров'ю, моральному розвитку і процесу навчання» [9, с. 104].

Але дана тема є не розробленою і потребує подальшого дослідження і визначення основних умов цивільно-правової угоди на користь малолітньої особи, а також визначити місце трудового договору в даній сфері.

Література

1. Сімейний кодекс України : Закон України від 10.01.2002 р. № 2947-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21. – Ст. 135.

2. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 р. № 2402-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 30. – Ст. 142.
3. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10.12.1971 р. № 322-VIII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971. – Додаток до № 50.
4. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року // ВВР України. – 2003. – № 40. – Ст. 356.
5. Sharpe D. The Performing Artist and the Law. – Sydney, 1985.
6. Конституція України від 28 червня 1996 року // ВВР України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
7. Рекомендації про становище творчих працівників, прийняті Генеральною конференцією ЮНЕСКО на XXI сесії в Белграді 27 жовтня 1980 р. // Авторське право і суміжні права. Законодавство і судова практика: зб. нормативних актів. – К., Юрінком Інтер, 2003. – 400 с. – С. 144–157.
8. Проект Трудового кодексу України від 22.04.2013 р. № 2902, внесений народними депутатами (Я. М. Сухим, О. М. Стояном) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=46746&pf35401=259514>.
9. Пилипенко А.А. Питання регулювання трудових відносин малолітніх осіб у сфері шоу-бізнесу // Пилипенко А.А., Кравчук М.О., Полякова К.А. // Вісник АМСУ. Серія «Право», № 1 (12), 2014. – с. 104.

ОСНОВНІ ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕВЕДЕННЯ НА ІНШУ РОБОТУ В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

*Литвинюк О.А.,
студент 3 курсу, групи ЮІ-142
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля;
наук. керівник: д.ю.н., проф. Щербина В.І.*

Конституція України, що має вищу юридичну силу і служить юридичною базою для всіх галузей права, встановлює принципи і основні положення трудового законодавства. До них ставитися свобода вибору діяльності і сфери застосування праці, право розпоряджатися своїми здібностями до праці.

Відповідно до ст. 43 Конституції України, кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. Держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб [1, ст. 43].

Принцип свободи праці, проголошений в ст. 43 Конституції України, повністю відповідає положенням ст. 23 Загальної декларації прав людини, і в певній мірі, вже знайшов місце в чинному національному законодавстві. Свобода праці означає те, що тільки самому громадянину належить виключне право розпоряджатися своїми здібностями до продуктивної і творчої праці.

Реалізувати це право громадянин може шляхом укладення трудового договору «Трудовий договір – це угода між працівником і роботодавцем, відповідно до якого роботодавець за обумовленою трудовою функцією зобов'язується, надати і забезпечити роботою, умовами праці, своєчасно і в повному обсязі виплачувати заробітну плату, а працівник зобов'язується особисто виконувати визначену цією угодою трудову функцію, дотримуватися які у організаціях правила внутрішнього трудового розпорядку, відповідно до цього Кодексу, законними і іншими нормативними трудовими актами, що містять норми трудового права» [2, ст. 21], при цьому працівник набуває право на своєчасну і в повному розмірі, виплату справедливої заробітної плати, що забезпечує гідне існування для нього самого і його сім'ї.

У нових умовах демонополізації економіки, при різних формах власності і правовий нігілізм, в першу чергу неминуче виникли нові проблеми нагляду, у керівників комерційних структур, за виконанням положення Трудового законодавства України. У зв'язку з цим особливу важливість придбали, трудові договори та контракти, між працівником і роботодавцем, де працівникові надається, документально зафіксований, перелік умов його праці, на підставі якого він може оскаржити рішення про неправомірне звільнення або переведення на іншу роботу, в судовому порядку.

Переведення на іншу роботу – постійне або тимчасове зміна трудової функції працівника та (або) структурного підрозділу, в якому працює працівник (якщо структурний підрозділ було зазначено в трудовому договорі), при продовженні роботи у того ж роботодавця, а також переведення на роботу в іншу місцевість разом з роботодавцем. Переведення на іншу роботу допускається тільки за письмовою згодою працівника, за винятком випадків, передбачених у статті 33 Кодексу [2, ст. 33].

За письмовим проханням працівника або за його письмовою згодою може бути здійснено переведення працівника на постійну роботу до іншого роботодавця.

Забороняється переводити і переміщати працівника на роботу, проти-показану йому за станом здоров'я. При наявності об'єктивних обставин, зазначених у законі, роботодавець не має права ухилитися від тимчасового переведення працівника.

Неприємна специфіка чинного трудового законодавства про переведення в тому, що законодавець фактично використовує саме поняття «переведення» в різних аспектах і значеннях, що ускладнює його однозначне розуміння і застосування на практиці.

Проблеми розпочинаються з того, що прямого визначення переведення на іншу роботу законодавець не дає. Лише уважний аналіз ст. 31 Кодексу законів про працю України, згідно з якою власник не має права вимагати від працівника виконання роботи, не обумовленої трудовим договором, а також ч. 2 ст. 32 Кодексу законів про працю України, що переміщення не повинне торкатися зміни спеціальності, кваліфікації чи посади, дає змогу з'ясувати, що під переведення можна підвести будь-яку вимогу виконувати роботу, не обумовлену при укладенні трудового договору. Однак подальше ознайомлення із ч. 3 ст. 32 свідчить про те, що законодавець по-різному оцінює зміни умов трудового договору залежно від їх важливості, істотного значення, об'єктивності характеру змін для даного підприємства [2].

Другою проблемою є те, що на мою думку було краще б замінити в новому Трудовому кодексі України поняття «переведення» на «перехід працівника на постійну роботу до іншого роботодавця» у розумінні «переведення за письмовим проханням працівника або за його письмовою згодою може бути здійснено переведення працівника на постійну роботу до іншого роботодавця. При цьому трудовий за попереднім місцем роботи припиняється», для того щоб договір переведення не переходив від поняття форми зміни трудового договору до однієї з підстав його припинення. Оскільки в даному випадку фактично відбувається підміна понять, що ускладнює розуміння закону і ускладнює його застосування.

Таким чином, на даний момент національне законодавство в сфері трудового договору, а саме переведення та переміщення на іншу роботу, зміну істотних умов праці недосконале, та потребує багатьох вдосконалень.

Література

1. Конституція України. Закон від 28.06.1996. // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 43.
2. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 // Відомості Верховної Ради – 2003. –№ 322-VIII. – ст. 21,30,31,32,33.

ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДІ ТА СТУДЕНТІВ

*Стельмах П.Ю.,
студент групи ЮІ - 151
юридичного факультету ЧНУ ім. В. Даля;
наук. керівник: к.ю.н., доц. Капліна Г.А.*

В Україні дуже гостро стоїть питання працевлаштування. Найбільше від того страждає саме молодь та студенти. Чому студенти? Тому що стипендія менше від прожиткового мінімуму, а отже логічним буде висновок, що на стипендію неможливо навіть вижити. Молодь, яка отримує диплом, має амбіції, енергію, розум та інноваційність просто не має змоги все це застосувати, оскільки працевлаштування молоді практично не регулюється. З одного боку, перехід від планової економіки до ринкової дещо розширив можливості молоді у цьому напрямку, створив певний вибір, робочі місця, різні сфери праці. Але з іншого боку, це логічно супроводжується послабленням державного контролю за працевлаштування практично усіх верств населення, включно молоді. Процеси, які відбуваються, по своїй суті є позитивними, але їх підтримка та забезпечення не відповідає їх рівню. Це є дуже комплексною проблемою, і деякі її складові будуть розібрані у цій роботі.

Отже, працевлаштування молоді. Чому це важливо? Молодь – майбутнє країни. Інновації, натхнення, рух – йдуть саме від молоді. Молодь так чи інакше стоїть на початку усіх позитивних змін у нашій країні, та й взагалі у світі. Після розпаду Радянського Союзу, Україна перейшла до ринкової моделі економіки, що передбачає свободу підприємства. Отже, ніхто не повинен нав'язувати підприємцю того чи іншого працівника, примушувати його брати на роботу, «стучати зверху». Кожен роботодавець опікується прибутком, а отже має потребу у найкращих працівниках. Нажаль, підприємницька конкурентність є ще на дуже низькому рівні в Україні, а тому підприємці забезпечують собі прибуток не завжди через підвищення обсягів виробництва, продаж і т.д., а через скорочення штату, податкові махінації і т.д. Вони шукають більш дешевого робітника, тобто перед вибором менш кваліфікований, але з меншим запитом по зарплаті, чи більш кваліфікований робітник, але з більшим запитом – більшість обирає перший варіант. Це зумовлює стагнацію економічного розвитку та конкурентоспроможності. У нашій державі склалась така тенденція, що це шукачі праці борються за вакансії, а не роботодавці за шукача. Цей підхід є неправильним, та не дає змогу повністю перейти до ринкового типу економіки. Отже першою проблемою у комплексі я бачу – недостатній розвиток підприємницької свідомості.

Ідучи далі, потрібно взяти відсоток підприємців, які усвідомлюють, що прибуток потрібно збільшувати через нарощування та оптимізацію виробництва, тобто «грати за правилами». Отже, вони визнають, що задля досягнення цієї мети вони повинні запрошувати кваліфіковану робочу силу. Ця проблема також не є односторонньою. Розкладаючи її на частину, бачимо, що у основі стоїть низька якість системи освіти. Застарілість викладаємої інформації, погані умови навчання, корупція та відсутність практики – це все те, що заважає на виході із магістратури чи професійно-технічного закладу отримати кваліфікованого працівника. Логіка цих підприємців зрозуміла, вони справедливо не хочуть брати на роботу некваліфікованих працівників. По-перше, низький рівень підготовки; по-друге: великі запити молоді щодо умов праці; по-третє: великий тиск держави на роботодавців молоді. У комплексі це робить молодь значно непривабливою робочою силою в очах роботодавців.

Аби вирішити першу проблему, потрібно модернізувати та покращити систему освіти. Аби її вирішити, потрібно зробити багато змін, таких як подолання корупції, оптимізація навчального процесу у бік збільшення практики, покращення матеріально-технічної бази навчальних закладів, та покращення умов праці робітників освіти.

Вирішувати другу проблему не потрібно, оскільки вона є природною і правильною, до того ж це забезпечується державою у ч. 4 ст. 43 Конституції України [1]. А ось третя проблемою є дуже складною, і аби її вирішити потрібен комплексний підхід. Ця проблема носить як нормативний, так і економічний і психологічний характер. По-перше, коли тобі щось нав'язують та примушують щось робити, ти природно це відторгаєш. Те ж саме відбувається й у працевлаштуванні молоді. На роботодавця тиснуть державними гарантіями, залякують його складним порядком звільнення, що йому краще взагалі не брати на роботу молодь, навіть якщо він і хотів би. Аби вирішити цю проблему, потрібно підвищувати привабливість молоді як робочої сили в очах роботодавця. По-перше: зменшити кількість державних гарантій при працевлаштуванні молоді. Це дасть змогу зменшити тиск держави на роботодавця, дати йому змогу думати про особисті якості молодого шукача, а не про те, як важко його буде звільнити у разі чого. По-друге: адаптувати податкову політику для роботодавців, які залучають багато молоді. Так чи інакше у час ринкової економіки будь яке рішення та хід повинен бути в першу чергу фінансово вигідним. Отже, потрібно зробити залучення молоді вигідним. Наприклад, податкові канікули для великого залучення випускників, чи різні податкові пільги, якщо відсоток молоді у штаті є високим. Іншим гарним варіантом є надання пільгових кредитів з низькою відсотковою ставкою, у разі високого відсотку молоді у штаті. По-третє: потрібно рекламувати та піарити залучення молоді до

штату. Реклама це наше все, потрібно перевиховувати народ, та працювати з їхньою свідомістю. Зараз існує та функціонує велика кількість міжнародних програм підтримки, грантів, проектів для соціальних підприємств. Залучення роботодавців до цих програм, поширення інформації про них допоможе у працевлаштуванні молоді.

Отже, як висновок, можна сказати, що проблема працевлаштування молоді дійсно є надзвичайно важливою. Вона є громіздкою та комплексною, а тому її вирішення повинне бути поступовим та довгим у часі. Але, на жаль, вона вже могла би бути вирішена, якщо б 25 років тому ми би розпочали її вирішення. Вона не є нерозв'язною, її цілком можна вирішити. Є варіанти, є шляхи – далі діло лише за практикою.

Література

1. Конституція України. Закон від 28.06.1996. // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ СУЧАСНОГО ТРУДОВОГО ПРАВА УКРАЇНИ

*Лямзенко В.В.,
студентка групи ЮІз-132
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля;
Л.В. Котова,
к.ю.н., доцент кафедри правознавства,
СНУ ім. В. Даля, м. Севєродонецьк*

Принципи трудового права – категорія, якою позначають керівні ідеї та засади, що лежать як в основі трудових правовідносин, так і їх законодавчого регулювання. Знаходячи своє відображення в правових нормах, принципи визначають характер правового регулювання, його ідейну спрямованість. Можна стверджувати, що принципи трудового права є динамічним явищем, що розвивається відповідно до конкретних історичних умов.

Тенденцією останніх років є суттєве розширення системи принципів трудового права, передусім, за рахунок впровадження міжнародних, зокрема, європейських стандартів в сфері регулювання праці. З метою з'ясування напрямків удосконалення законодавчого регулювання принципів трудового права виникає необхідність у проведенні їх систематизації.

Окрім аспекти питання принципів трудового права досліджували такі науковці, як: О. А. Агаков, В. В. Гончаров, Л. П. Грузінова, В. І. Курілов, О. В. Лаврінченко, С. В. Мірошник, А. С. Пашков, П. Д. Проскуряков,

О. В. Старчук, В. І. Шкатулла та багато інших. Однак, на сьогоднішній день відсутні комплексні актуальні дослідження, присвячені систематизації галузевих та міжгалузевих принципів трудового права з урахуванням сучасних тенденцій розвитку цієї науки, що ще раз підкреслює важливість та актуальність запропонованої теми.

Комплексність трудового права, як однієї з провідних галузей права, а також, видова багатоманітність трудових правовідносин обумовлює існування системи відповідних принципів. В даному випадку мова йде про розмежування загальних, галузевих та міжгалузевих принципів трудового права.

Для правової науки традиційним є підхід, відповідно до якого принципи класифікуються за сферою їх дії на: 1) загально-правові принципи, властиві всім галузям права (гуманізм, демократизм, принцип соціальної справедливості, визнання та гарантованості прав і свобод людини і громадянина, рівність всіх перед законом, та ін.); 2) міжгалузеві принципи, які відображають єдині риси кількох галузей права (мінімальні умови безпеки праці та виробництва); 3) галузеві принципи, що характеризують окрему галузь права (загальність, соціальне забезпечення за рахунок обов'язкових платежів у позабюджетні фонди, державного бюджету та ін.); 4) внутрішньогалузеві принципи, що стосуються окремих інститутів галузей права (принципи мінімального рівня заробітної плати, соціального обслуговування та ін.) [1, с. 23-24].

Подібну класифікацію доречно використати при розмежуванні принципів трудового права. Зокрема, загальні принципи (міжнародні, конституційні та ін.) поширюються на всі види трудових та інших суміжних правовідносин; міжгалузеві охоплюють декілька інститутів трудового права, а галузеві – лише один з них. В цьому контексті слушно видається думка П. Д. Проскурякова про те, що застосування в правовому регулюванні праці галузевого принципу єдності й диференціації передбачає (як засіб його реалізації) поділ, відповідно, норм трудового права на дві групи: 1) загальні норми, які поширюються на всіх працівників; 2) спеціальні норми, які поширюються на окремі категорії працівників, у тому числі й на окремі категорії державних службовців [2, с. 520].

Так само в основу класифікації принципів трудового права може бути покладено такий критерій, як сфера поширення дії відповідної групи принципів на суб'єктів трудових правовідносин. Ті з них, що поширюють свою дію на всіх суб'єктів трудових правовідносин, належать до загальних, а решта – до спеціальних.

О. В. Лавріненко вважає, що компонентний склад системи принципів галузі трудового права України має визначатися з обов'язковим урахуванням того, що галузевий за статусом (рівнем) принцип: є одним із

об'єктивних критеріїв, що дозволяє структурувати розглядувану галузь у правовій системі; органічно взаємодіє у своїй системі з іншими її складниками – відповідними галузевими принципами; кожному такому принципу відведено власну вагому роль у характеристиці репрезентованої ним галузі права, а також у загальній системі права – «оболонці», в якій існує ця галузь права; відповідний галузевий принцип відображає лише ті риси права, які мають найбільше, найвагоміше суспільно-політичне та юридичне значення в конкретних історичних обставинах і у зв'язку із завданнями, визначеними державою та суспільством [3, с. 267].

Таким чином, можемо констатувати, що всю систему принципів трудового права за сферою поширення їх дії доцільно класифікувати на три групи: 1) загальні; 2) галузеві; 3) міжгалузеві.

До першої групи традиційно відносять: 1) принцип свободи праці; 2) принцип рівноправності у галузі праці; 3) принцип договірного характеру праці; 4) принцип визначеності трудової функції; 5) принцип стабільності трудових відносин; 6) принцип матеріальної зацікавленості в результатах праці; 7) принцип безпеки праці; 8) принцип участі трудових колективів і профспілок у вирішенні питань встановлення умов праці і здійснення контролю за додержанням законодавства про працю; 9) принцип свободи об'єднання для здійснення і захисту своїх прав і свобод; 10) принцип матеріального забезпечення у разі непрацездатності при хворобі, у зв'язку з материнством [4, с. 103-104].

Основоположним загальним принципом трудового (як і інших галузей) права є принцип верховенства права. Його дотримання фактично є умовою для ефективної реалізації не тільки всіх інших принципів, але і прав, визначених законодавством.

Принцип верховенства права, на думку Н. Р. Нижника та В. В. Цветкова, слід розуміти як правовий принцип, сформований під впливом глобалізаційних, міжнародних та європейських інтеграційних процесів, що за своїм змістом становить поєднання низки критеріїв (вимог), які хоча й різняться за своєю формою нормативно-правового опосередкування в національному законодавстві, але покликані забезпечувати пріоритет прав і свобод, законних інтересів людини і громадянина в суспільстві, у тому числі й у стосунках із органами публічної влади всіх рівнів, а також рівність усіх суб'єктів права перед законом [5, с. 34]. Даний принцип однаково поширює свою дію як на всі трудові та інші правовідносини, що виникають в державі.

В контексті даного дослідження нас найбільше цікавить систематизація галузевих та міжгалузевих принципів трудового права. Кожна з цих груп принципів потребує вироблення самостійного підходу до класифікації. Так, виходячи із аналізу міжнародних актів та національного законо-

давства в сфері регулювання трудових правовідносин, а також проекту Трудового кодексу України, вважаємо, що галузеві принципи трудового права можна класифікувати за критерієм їх регулятивного впливу на:

1) принципи, що визначають характер та спрямованість трудових правовідносин: рівність, соціальна справедливість, соціальне партнерство, стабільність, безперервність тощо.

Принцип рівності закріплений на міжнародному та конституційному рівнях і означає рівне право кожної особи в сфері праці, встановлення заборони дискримінації за будь-якими ознаками. Зокрема, Конвенцією Про дискримінацію в галузі праці і занять № 111 визначені основні ознаки, що охоплює термін «дискримінація».

Принцип соціальної справедливості, на думку О. А. Агакова, в сучасних соціальних державах (або державах добробуту) є основою співіснування, співробітництва і партнерства між членами суспільства, суб'єктами і об'єктами ринку і політичних відносин. Соціальна справедливість визначається як рівність можливостей особистості в політичній, економічній і соціальній сферах [6].

Принцип соціального партнерства означає, що умови та стандарти в трудовій сфері повинні ґрунтуватися на спільній домовленості працівників, роботодавців та держави, з урахуванням інтересів кожної із сторін.

Стабільність трудових відносин забезпечується тим, що роботодавець може змінити умови трудового договору лише за наявності на те згоди працівника, а також розірвати трудовий договір – тільки за наявності підстав, передбачених у законі [7, с. 61].

Безперервність трудових правовідносин означає, що трудова функція виконується працівником в межах робочого часу, визначеного трудовим договором та іншими локальними актами, на постійній незмінній основі.

2) принципи-умови виконання працівниками трудової функції: здійснення трудової діяльності виключно на підставі персонально укладеного трудового договору; додаткова компенсація за виконання роботи у шкідливих та небезпечних умовах праці; гарантування безпеки виробництва та охорона праці тощо;

3) принципи-стандарти трудової діяльності: законодавче закріплення мінімальних стандартів в сфері оплати праці, охорони праці, безпеки праці тощо; забезпечення повної і продуктивної зайнятості працівників та захист від безробіття; створення працівникам рівних можливостей щодо їх професійного зростання, підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації та ін.;

4) принципи-заборони в сфері праці: заборона всіх форм та видів примусової праці; заборона трудової експлуатації; заборона дитячої праці та праці осіб віком від 14 до 18 років без згоди батьків;

5) принципи, що визначають права та обов'язки роботодавця: поєднання господарської влади роботодавця та державного регулювання трудових правовідносин; відповідальність роботодавця за створення безпечних та здорових умов праці; забезпечення роботодавцем права працівників на загальнообов'язкове державне соціальне страхування тощо.

Галузеві принципи трудового права найбільш доцільно класифікувати за сферою поширення їх дії на конкретні інститути трудового права: 1) принципи в сфері укладення та розірвання трудового договору; 2) принципи в сфері регулювання оплати праці; 3) принципи в сфері регулювання відпочинку; 4) принципи в сфері регулювання праці окремих категорій працівників; 5) принципи, що лежать в основі порядку регулювання праці; 6) принципи в сфері здійснення державного контролю за дотриманням трудового законодавства.

Отже, принципи трудового права утворюють багатогранну систему. Деякі принципи, визначені в міжнародних актах, у тому числі, європейських, не знайшли свого належного закріплення в актах національного законодавства. Зважаючи на це, а також у зв'язку з відсутністю в чинному Кодексі законів про працю України визначеної системи принципів, виникає необхідність у їх законодавчому закріпленні. Це має стати предметом наступних наукових досліджень в цій сфері.

Література

1. Долженкова Г. Д. Право социального обеспечения: конспект лекций / Долженкова Г. Д. – М. : Юрайт-Издат, 2007. — 187 с.
2. Проскураков П. Д. Реалізація принципу єдності й диференціації правового регулювання в сфері трудових відносин працівників ОВС України: онтологічний та аксіологічний аспекти / П. Д. Проскураков // Вісник Донецького національного університету. – 2007. – Вип. 1. – С. 519-526.
3. Лаврінченко О. В. Сучасні проблеми доктринальної та законодавчої систематизації галузевих принципів трудового права: компонентний аспект / О. В. Лаврінченко // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – 2011. – № 1. – С. 257-270.
4. Трудове право України: підручник / Ю. П. Дмитренко. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 624 с.
5. Державний службовець в Україні (пошук моделі)/ Н. Р. Нижник, В. В.Цветков, Г. І. Леліков та ін.; за заг. ред. Н. Р. Нижник. – К. : Ін Юре, 1998. – 272 с.
6. Агарков О. А. Соціальна справедливість як сутнісний принцип соціальної української держави: матеріали Міжнар. науково-практичної конф. «Ідеолог української державності – В'ячеслав Липинський: постать на тлі історії (до 130 - річчя з дня народження)» / О. А. Агарков. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/Portal/Soc_gum/Gileya/2012_61/Gileya61/P1_doc.pdf.
7. Трудове право України : навч. посіб. / Л. П. Грузінова, В. Г. Короткін. – К. : МАУП, 2003. – Ч.1. – 128 с.

Секція 4.

ПЕРСПЕКТИВИ ЦИВІЛІСТИКИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

ВИКЛЮЧНІ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ: ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ

*Думанов Д. Ю.,
студент групи ПР-161дм
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля;
наук. керівник: проф. Розовський Б.Г.*

Почати розгляд даної теми, я вважаю за необхідне, з фундаментального, визначального розуміння яку роль відіграє мережа Інтернет в суспільних відносинах громадян України, її значення, співвідношення з системою національного та міжнародного законодавства. Не помилюсь, якщо скажу, що всесвітня мережа займає дуже важливе місце в житті більшості населення нашої держави, починаючи з соціальних мереж, закінчуючи офіційними ресурсами державних органів. Досить справедливо буде відмітити, що ХХІ століття – це століття інформаційних технологій, спираючись на це, державі треба вчасно реагувати на реформацію суспільних відносин та корегувати, удосконалювати законодавче регулювання на одному рівні з розвитком технологій. Мережа Інтернет має яскраві «дві сторони медалі», з одного боку це всім відомі переваги для користувачів, а з іншого це величезні проблеми найбільш різного характеру, починаючи від діяльності в мережі різних незаконних терористичних організацій, з чим наша держава зіткнулася в теперішній час по відомим всім причинам, продовжуючи незаконною торгівлею речами та об'єктами законодавчо обмеженими в обігу, шахрайством, кіберзлочинністю порушенням об'єктів авторсько-правової охорони, доказування чого і є темою даної роботи. Відсутність достатнього регулювання авторського права в мережі Інтернет та зростання кількості правопорушень негативно впливає на міжнародний статус України, не можу не відмітити, що поширення нелегального контенту в українській доменній зоні призвело до вкрай несприятливих наслідків вже в 2013 році, що пов'язано з визнанням України «пріоритетною іно-

земною країною» в «Спеціальному Списку 301», тобто країною, в якій рівень захисту прав інтелектуальної власності є найбільш низьким і до якої можуть бути застосовані відповідні санкції, однією з причин отримання відповідного статусу стало «наполегливе небажання імплементувати ефективну і прозору систему боротьби з онлайн піратством», у 2015 році (в 2016 не змінилося) «Спеціальний Список 301» відніс Україну до переліку держав, щодо яких здійснюється «пріоритетний нагляд», вказано на відсутність позитивних зрушень в імплементації ефективного механізму боротьби з Інтернет-піратством і відсутності механізмів притягнення до вторинної відповідальності та відповідальності третіх осіб, що сприяють відповідним порушенням [1]. Вагомим кроком в боротьбі зі злочинами в інформаційній сфері, не можу не вказати, є створення підрозділів кіберполіції в структурі Національної поліції України, нові підрозділи кримінальної поліції, покликані реагувати на кіберзлочини та кіберзагрози, а також, у відповідності до кращих світових стандартів, – проводити міжнародну співпрацю зі знешкодження транснаціональних злочинних угруповань у даній сфері [2].

Положення України в «Спеціальному Списку 301», зумовили внесення на розгляд Верховної Ради проекту закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет» № 3357 («Законопроект»). Законопроект розроблено на виконання статей 245-248 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми Державами-членами, з іншої сторони. Зокрема, його розробка передбачена Планом заходів з імплементації Угоди про асоціацію на 2014-2017 роки, затвердженого розпорядження Кабінету Міністрів України № 847-р від 17.09.2014 р. Цей законопроект передбачав різні механізми протидії порушенням авторського права в мережі, відповідальність сторін, але містив багато не доопрацювань і був відкликаний, Верховній Раді України, 10 травня 2016 року, було запропоновано проект закону, зареєстрований під №4629, «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту авторського права та суміжних прав у мережі Інтернет», і відповідно до офіційного ресурсу ВРУ, цей законопроект вже близько року знаходиться на опрацюванні в ВРУ [3]. Ми спостерігаємо, що спроби законотворчості в цьому аспекті не досить ефективні, але вони вкрай необхідні, так як Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 № 3792-ХІІ не містить прямих нормативних положень щодо захисту авторських прав в мережі Інтернет, хоча на теперішній час діяльність бізнес-сфери, творчості та інші, в переважній більшості здійснюється та охоплюються мережею Інтернет.

Посеред найголовніших проблем доказування авторства в мережі, я вважаю за необхідне виділити наступні. По-перше, в процесі доказування викликає питання відсутність законодавчого встановлення способів закріплення, фіксування факту правопорушення об'єктів авторських прав в мережі Інтернет, особлива актуальність цієї проблеми характеризується тим, що за допомогою технічних засобів дуже швидко обставини, що можуть мати значення для факту правопорушення, можуть бути видалені, стерті з мережі. Треба відмітити, що практичними способами та засобами фіксування такого роду правопорушень є : а) фіксація сторінки веб-сайту в мережі Інтернет; б) проведення процесуальної дії – огляду доказів судом; в) надання в суд висновку експерта; г) акт фіксації інформації з веб-сайту адвокатом, спеціалізованими приватними компаніями. Звичайно, по переліченим засобам фіксування, виникає ціла купа проблем, питань, колізій. Наприклад, досить логічне на мій погляд, фіксування інформації нотаріусом не може бути проведене, так як таке право чинним законодавством йому не передбачається. Щодо експерта, то він має бути атестованим за спеціальністю «Дослідження телекомунікаційних систем (обладнання) та засобів», існують проблеми по великій черзі на такі дослідження, що виникає з малої розповсюдженості таких експертів. Звернувши увагу на судову практику, можу відмітити, що Пленум Вищого господарського суду в Постанові № 12 «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності» від 17.10.2012 р, вказує, що як засіб доказування може бути використаний відео-, аудіозапис процесу дослідження будь-якою заінтересованою особою сайта, стосовно якого є відомості використання його з порушенням авторських чи суміжних прав; такий запис, здійснений на електронному чи іншому носії (жорсткому диску комп'ютера, дискеті, диску для лазерних систем зчитування, іншому носії інформації), що подається до суду із зазначенням того, коли, ким і за яких умов цей запис здійснено і може бути речовим доказом у справі [4]. По-друге, на мою думку найвагоміша проблема, що стосується невідворотності доказування та захисту авторських та суміжних прав, це відсутність чіткого законодавчо визначеного кола, статусу відповідальних осіб за такі правопорушення, механізму, строків, процесу притягнення їх до відповідальності. Законодавством України, передбачена відповідальність осіб які порушили права суб'єктів авторського права чи вчиняють різноманітні, передбачені законом, незаконні дії, але нам треба звернути увагу на технологічні особливості будови мережі Інтернет, не так просто визначити ту особу фізичну чи може юридичну особу яка має нести відповідальність. Законом України «Про телекомунікації» та іншими нормативно-правовими актами регулюється порядок підключення до мережі, визначається особа яка реєструє відповідне доменне ім'я є власником відповідного сайту, але

крім неї існують користувачі сайтів, різні інформаційні посередники, постачальники послуг хостингу, перед законодавцем стоїть задача визначити кого з них зобов'язати видаляти інформацію, що порушує авторські права суб'єкта, хто буде встановлювати факт правопорушення, порядок подачі та розгляду скарги щодо якої повинно виникати видалення чи обмеження доступу до інформації, кому надати право регресу, визначити відповідальність відповідних суб'єктів та процедуру їх взаємовідносин з представниками правоохоронних органів, носіїв авторського права та ін. По-третє, хочу наголосити, що цілий комплекс обставин, такі як специфіка технологічної будови мережі Інтернет, проблематика доказування факту порушення авторських прав, низький рівень виконання судових рішень та понесення відповідальності у справах щодо інтелектуальної власності в мережі Інтернет, різноплановість та великий обсяг наявних судових проваджень у суддів, все це, м'яко кажучи, не дуже сприяє ефективному судовому розгляду та здійсненню правосуддя щодо порушення авторських прав в мережі Інтернет в нашій державі. Позитивним є той факт, що законодавець деяким чином вже звернув на це увагу, в рамках судової реформи 30 вересня 2016 року набули чинності Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» та нова редакція Закону України «Про судоустрій і статус суддів», згідно з чим, передбачається створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності, він повинен утворитися протягом дванадцяти місяців з дня набрання чинності «нового» закону Про судоустрій і статус суддів [5]. Цей суд повинен бути сформований вже в 2017 році, та буде займатися всіма спорами виникаючими з питань інтелектуальної власності, але, як завжди, є питання, насамперед, по тому чи будуть судді мати якусь технічну спеціалізовану освіту, наприклад, в Німеччині до складу суддівського корпусу Федерального патентного суду входять так звані «технічні судді» (technische Richter), які мають технічну і юридичну освіту, судді патентних судів Великобританії та Швейцарії також повинні мати дві освіти: юридичну і технічну, вузька спеціалізація таких суддів дає можливість не брати висновки судових експертиз за абсолютний базис рішень (як це відбувається сьогодні на Україні), а розглядати справи об'єктивно, з урахуванням усіх доказів, було б добре якщо б законодавець звернув на це увагу.

Формулюючи висновок, треба сказати, що держава повинна вчасно реагувати на зміни в суспільних відносинах, де порушуються законні права та інтереси громадян та реформувати законодавчу базу загалом та в наступних аспектах зокрема. Наголошую, на необхідності реформування, внесенні змін в Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 № 3792-ХІІ в частині визначення фундаментальних принципів захисту авторських та суміжних прав конкретно в мережі Інтернет, систе-

матизувати, зафіксувати засоби доказування авторства в мережі Інтернет, регламентувати критерії допустимості та належності доказів, що представляють собою інформацію з мережі Інтернет та використовуються при доказуванні, врегулювати критерії та алгоритм оцінки таких доказів, встановити систему відповідальних суб'єктів за порушення авторських прав, методи правовідносин таких суб'єктів з правоохоронними органами, судом та суб'єктами чиї права були порушені, виробити поняттєво-категоріальний апарат спеціалізованих термінів, що витікають з правовідносин по доказуванню та захисту авторських прав в мережі Інтернет, та загалом, вважаю за необхідне, винести на наукове, доктринальне, громадське обговорення шляхів вдосконалення законодавчої бази України щодо регулювання інтелектуальної власності в мережі Інтернет, керуючись недосконалістю законодавства та об'ємом існування інтелектуальної власності в мережі. Також, хочу звернути увагу, на необхідність законодавчого надання нотаріусам України права фіксування паперових копій сторінок веб-сайтів як документів, що можуть в визначених законом випадках бути нотаріально посвідченими, це б значно полегшило процес доказування авторських прав в мережі. В широкому розумінні, необхідність посилення активної державної позиції щодо регулювання суспільних відносин що стосуються мережі Інтернет з метою покращення життя громадян, зменшення правопорушень авторських прав та відповідності України взятим на себе міжнародним зобов'язанням та стандартам, думаю ні в кого не викликає сумнівів.

Література

1. Пояснювальна записка до проекту Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет» від 10.05.2016 № 4629 – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GH3KL00A.html
2. Департамент кіберполіції Національної поліції України. – Режим доступу: <https://www.police.gov.ua/>
3. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59024
4. Постанова Пленуму Вишого господарського суду від 17.10.2012 р. № 12 «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності» – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12>
5. Закон «Про судоустрій і статус суддів» № 1402-VIII від 02.06.2016 – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>

УЧАСТЬ ТРЕТІХ ОСІБ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

*Кривіна В.В.,
студентка групи ЮІ-142
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля;
Капліна Г.А.,
к.ю.н., доцент кафедри правознавства
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля*

Права і свободи людини й громадянина вважаються непорушними. Не тільки сторони в цивільному процесі, але й треті особи зацікавлені в результатах розгляду судом цивільної справи. Можна пояснити це тим, що третіх осіб зокрема на їх правове становище, може вплинути результат судового розгляду спірної цивільної справи між сторонами. Проблематика їх участі багатоаспектна, адже важливими і спірними залишаються питання їх правового статусу, обсягу та правової природи їх прав, можливості виникнення в них прав та обов'язків, коло інтересів цих осіб та їх вплив на права його обов'язки інших учасників цивільного процесу. Викладене вище послугувало підставою для обрання теми дослідження та переконливо свідчить про її актуальність.

У юридичній літературі дослідженням проблематики участі третіх осіб у цивільному процесі займалися такі вчені-процесуалісти як О.В. Бобровник, О.В. Дзера, В.М. Кравчук, З.В. Ромовська, Ю.Ю. Рябченко, С.Я. Фурса.

Метою мого дослідження є аналіз особливостей правового статусу третіх осіб у цивільному процесі України на сучасному етапі розвитку цивільно-процесуальних відносин.

З метою захисту особистих прав та охоронюваних законом інтересів у вже порушену цивільну справу можуть вступати особи, заінтересовані у результатах розгляду судом справи. Цивільного процесуального кодексу України такі особи визначені як треті особи (ст. ст. 34, 34) [1].

У правовій літературі, присвяченій питанням цивільного процесу, поняття «треті особи» розуміється, переважно, в тому контексті, що відповідні особи є кількісно третіми стосовно сторін – позивача та відповідача. Назву «третя особа», взято не тому, що така особа є зайвою в «чужому» спорі, а тому, що спір відбувається між двома сторонами, а вона є третьою особою, яка вступає в цей спір. Указана назва є суто процесуальною та відбиває справжнє процесуальне становище відповідної особи у спорі між сторонами і немає потреби встановлювати їй нову назву.

На мою думку, зазначений підхід до визначеного законом терміна є правильним, оскільки вказує на місце третіх осіб у колі учасників цивільних процесуальних правовідносин. До того ж, наявність у цивільному про-

цесі власних інтересів дозволяє відокремити «третіх осіб» від співучасників.

Отже, треті особи – це суб'єкти цивільного процесу, які для захисту своїх суб'єктивних прав чи охоронюваних законом інтересів вступають в уже розпочатий процес між сторонами або залучаються до нього та мають юридичний інтерес у справі, відмінний від інтересів сторін.

Основною функцією інституту третіх осіб є захист прав та інтересів відмінних і таких, що не залежать від прав сторін цивільного процесу. Крім того, розгляд справи за участю третіх осіб слугує забезпеченню більш швидкого розгляду справи, повнішій концентрації доказів, що, у свою чергу, сприяє всебічному дослідженню розпочатої за ініціативи позивача справи. Об'єднання в одній справі всіх доказів має на меті також процесуальну економію, зокрема ефективність матеріальних ресурсів та часу, запобігання винесенню судом суперечливих рішень. Неприйняття участі у цивільній справі третіх осіб, які зацікавленні у вирішенні спору, може призвести до порушення прав цієї особи, допущення помилок під час дослідження фактичних обставин справи. В цілому участь третіх осіб у цивільному процесі є важливою гарантією захисту прав фізичних та юридичних осіб, держави, ефективним засобом судового захисту прав, свобод та інтересів. Використання цього інституту в судовій практиці засвідчує його ефективність та надійність як процесуальної форми участі у процесі, що водночас не виключає подальшого вдосконалення цього механізму судового захисту [2, с. 10].

Участь третіх осіб у цивільній справі зумовлена тим, що судовий спір між сторонами прямо (для третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги) або опосередковано (для третіх осіб, які не заявляють самостійні вимоги) стосується прав та інтересів інших осіб. Тому участь у справі третіх осіб є формою захисту їх прав та інтересів, що пов'язані зі спірним правовідношенням. Окрім того, їх участь у справі дозволяє суду повно та всебічно дослідити обставини справи, з'ясувати дійсні взаємовідносини учасників спору.

Треті особи належать до числа осіб, які мають матеріально-правову і процесуально-правову заінтересованість у справі. Матеріально-правовий інтерес полягає в тому, що рішення, яке буде винесене судом щодо конкретного спору, може порушити матеріальні права третьої особи або стати підставою для сторони вимагати відшкодування збитків від неї. Матеріально-правова юридична заінтересованість обумовлюється тим, що треті особи є ймовірними учасниками матеріально-правових відносин, які є предметом розгляду у відповідній цивільній справі, і виявляється в їх прагненні за результатами розгляду справи отримати для себе ті блага (встано-

вити певний стан, обставини або, навпаки, не допустити їх порушення то-що), які є об'єктом спірних матеріально-правових відносин.

За змістом і характером матеріально-правова юридична заінтересованість третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, є тотожною матеріально-правовій юридичній заінтересованості сторін, адже зазначені особи, які беруть участь у справах позовного провадження, наділяються в цивільному судочинстві процесуальним статусом позивача.

На відміну від матеріально-правової, процесуальна юридична заінтересованість є функціональною ознакою особи, яка бере участь у справі, що полягає в прагненні досягти певного процесуального результату у формі відповідного судового рішення, що відповідає функціональному призначенню участі цього суб'єкта в розгляді та вирішенні цивільної справи [3, с. 34].

Процесуальною юридичною заінтересованістю наділені всі особи, які беруть участь у справах позовного провадження. Так, процесуальний інтерес також третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, виявляється в їх прагненні домогтися ухвалення рішення суду про задоволення позову. Треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, мають на меті ухвалення такого судового рішення, за наслідками якого сторона була б позбавлена права заявити вимогу до третьої особи або в самій третій особі виникло б право заявити таку вимогу до однієї зі сторін.

В Цивільному процесуальному кодексі України виділено два види третіх осіб – треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору (ст. 34 ЦПК України) і треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору (ст. 35 ЦПК України) [1]. Обидві групи третіх осіб віднесені законом до осіб, які беруть участь у справі, а значить, є юридично зацікавленими.

Третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору, і третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог, поєднують такі ознаки:

а) вступають у вже розпочатий процес; б) втручаються у спір, що виник між сторонами; в) мають інтерес у справі, який часто суперечить інтересам позивача та відповідача (наявність матеріально-правової зацікавленості в результаті справи, що виявляється у висуненні самостійних вимог на предмет спору чи наявності лише процесуальної зацікавленості, яка виражається в можливості впливу рішення суду на права та обов'язки стосовно однієї зі сторін); г) заявляють самостійні вимоги на предмет спору; д) їх юридична зацікавленість має особистий характер; е) вступають у справу, пред'явивши позов до однієї або до обох сторін.

Треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета позову, мають високий рівень заінтересованості та й особистий інтерес, вони є

учасниками спірного матеріального права. Законодавцем у ст. 34 Цивільного процесуального кодексу України передбачено, що треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, мають диспозитивне право у вигляді вступу в справу в будь-який час до закінчення судового розгляду, пред'явивши цивільний позов до сторін. Тобто форма такого вступу - пред'явлення позову, період реалізації відповідного права - у будь-який час до закінчення судового розгляду. Проте при цьому необхідно враховувати положення ст. 193 Цивільного процесуального кодексу України, у якій йдеться про те, що позовну заяву від третьої особи, що заявляє самостійні вимоги щодо предмету спору, подану після початку судових дебатів, суд своєю ухвалою повертає заявнику.

Треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, можуть претендувати як на весь предмет цивільного спору, так і в певній його частині. Так, у випадку задоволення цивільних вимог позивача це буде означати відмову суду третій особі, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, у задоволенні її вимог повністю або частково.

Треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, можуть виявити бажання не вступати в цивільний процес між сторонами, а ініціювати свою цивільну справу, пред'явивши цивільну позовну заяву до тієї сторони, на чю користь ухвалене позитивне рішення суду, у результаті чого ця сторона порушила чи поставила під загрозу їхні права та інтереси.

Участь третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору, характеризується такими ознаками: вступають у процес, що розпочався; вступають у процес до закінчення судового розгляду; є суб'єктами спірних матеріальних правовідносин; вступають у процес добровільно та з власної ініціативи; втручаються в спір між сторонами, що вже виник; їх інтереси суперечать, як правило, інтересам обох сторін; заявляють самостійні вимоги на предмет спору (можуть претендувати на весь предмет чи на його частину); відстоюють у процесі свої інтереси, однак їхня юридична заінтересованість носить особистий характер; вступають у справу, пред'явивши позов до однієї або до обох сторін.

Самостійні вимоги третіх осіб повинні стосуватися предмета спору. Предмет спору - це об'єкт спірного правовідношення, те благо (річ, право, інше майно), з приводу якого виник спір. Задоволення позову третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги на предмет спору, робить неможливим задоволення вимог позивача щодо цього ж предмета спору.

Третя особа може пред'явити позов лише щодо тих осіб, які є сторонами в справі. Якщо позов стосується й інших осіб, то в прийнятті позовної заяви третьої особи слід відмовити з огляду на те, що позовна заява не від-

повідает вимогам ч. 1 ст. 34 Цивільного процесуального кодексу України та роз'яснити право на звернення до суду в загальному порядку.

Закон не забороняє участь в одній справі кількох третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору. При цьому, якщо третя особа вступає в процес, у якому вже є третя особа із самостійними вимогами, позов пред'являється лише до сторін (або до однієї з них) і не може бути пред'явлений до третьої особи, яка вступила в процес раніше.

У разі вступу третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, розгляд цивільної справи починається спочатку. Це можна розуміти таким чином, що суд при розгляді цивільної справи не має права відмовити третій особі із самостійними вимогами щодо предмета спору в її бажанні розпочати розгляд цивільної справи спочатку, оскільки закон не дає в цьому випадку суду право вибору, а натякає тільки на одну ймовірну процесуальну дію у вигляді задоволення в клопотанні. Отже, ця норма є імперативною і суд зобов'язаний розпочати розгляд справи спочатку.

Вступ у справу третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору, є важливим тактичним прийомом. Залучення третіх осіб із тактичних міркувань змінює розстановку сил у процесі, розширює предмет доказування, ускладнює судовий розгляд. Крім позивача, на предмет позову претендує інша особа.

Окрім третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, є також інший вид осіб - треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору (беруть участь у цивільному процесі на стороні позивача або відповідача). Рівень заінтересованості в різних осіб різний.

Правовідносини за участю третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, мають відносний характер, оскільки в них чітко визначені сторони – позивач і відповідач. Роль третьої особи полягає у виступі в якості процесуального помічника однієї із сторін. Особливістю даного виду цивільних процесуальних правовідносин є наявність двох матеріальних правовідносин – між позивачем та відповідачем та між відповідачем та третьою особою без самостійних вимог. Треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, можуть вступити у справу лише до ухвалення судом рішення або можуть бути залучені до участі в справі також за клопотанням сторін, інших осіб, які беруть участь у справі. Якщо суд при прийнятті позовної заяви, здійсненні провадження у справі до судового розгляду або під час судового розгляду справи встановить, що судові рішення може вплинути на права і обов'язки осіб, які не є стороною у справі, суд залучає таких осіб до участі в справі як третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору (ст. 35 ЦПК України) [1].

Відповідно до чинного законодавства треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору поділяються на третіх осіб, що

вступають у цивільну справу за власною ініціативою та на тих, що залучаються до участі у цивільній справі за клопотанням визначених законом осіб (суду, прокурора).

В юридичній літературі має місце дискусія щодо можливості залучення третіми особами, які не мають самостійних вимог щодо предмета спору, «субтретіх осіб». З одного боку таке залучення призведе до певного ускладнення цивільного процесу, а з іншого боку допоможе уникнути двох процесів. Сторона, в якій за рішенням суду виникне право заявити вимогу до третьої особи або до якої у такому випадку може заявити вимогу сама третя особа, зобов'язана повідомити суд про цю третю особу. На протипагу імперативній вказівці закону щодо обов'язку повідомлення про третю особу, можуть мати місце випадки, коли сторони не знають або не можуть знати про місцеперебування третьої особи. Крім того, їх інтереси можуть постраждати у випадку участі у цивільному процесі третьої особи, що, відповідно, буде мати наслідком намагання позивача або відповідача уникнути виконання обов'язку.

Третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, може сама звернутися з заявою про свою участь у справі. Якщо особи, які беруть участь у справі, заперечують проти залучення чи допуску третьої особи до участі в справі, це питання вирішується судом залежно від обставин справи. З питання залучення або допуску до участі в справі третьої особи суд постановляє ухвалу.

Третіми особами, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, є допущені судом до участі в справі суб'єкти, інтереси яких зумовлені нормами матеріального права, що спонукають їх до вступу в справу з метою захисту власних інтересів й активного користування наданими їм законом процесуальними правами. Треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, відрізняються від третіх осіб із самостійними вимогами тим, що рішення суду впливає на їх права або обов'язки щодо однієї зі сторін. Підставою заінтересованості третіх осіб цього виду є їх матеріально-правові відносини з однією із сторін цієї цивільної справи [4].

Характерними особливостями участі третіх осіб без самостійних вимог щодо предмета спору є такі: їх заінтересованість у результатах розгляду цивільної справи зумовлена нормами матеріального права, а тому вони захищають свої власні інтереси в справі; вони користуються загальними правами, які надані особам, що беруть участь у справі; участь третіх осіб у справах позовного провадження сприяє оперативному вирішенню спірних правовідносин й об'єктивному встановленню юридичних фактів, включаючи права та обов'язки суб'єктів цих правовідносин; вони мають право

брати безпосередню участь у розгляді справи або відмовитися від такої участі, але наступне рішення суду матиме для них преюдиційне значення.

Третя особа без самостійних вимог щодо предмета спору на будь-якій стадії процесу розгляду справи може припинити свою участь у справі, але формально її необхідно вважати такою, що брала участь у справі, якщо вона належним чином була повідомлена про розгляд справи і про залучення її як третьої особи.

Законодавцем визначено, що треті особи, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору, можуть вступити в справу на стороні позивача або відповідача. Треті особи цього виду вступають у процес, не подаючи позову. За ч. 2 ст. 35 Цивільного процесуального кодексу України, крім вступу за власною ініціативою, може мати місце залучення до участі в справі також за клопотанням сторін, інших осіб, які беруть участь у справі, чи з ініціативи суду. Сенс ч. 2 цієї статті полягає у визначенні кола тих, хто має право заявити клопотання про залучення когось іншого як третьої особи. Це право надано передусім позивачеві та відповідачеві. Відповідне клопотання може заявити і той, хто вже має статус третьої особи, оскільки кількість третіх осіб у Цивільному процесуальному кодексі України не обмежена [5, с. 35-36].

На відміну від третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги, вступ у справу третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог на предмет позову, не тягне за собою розгляду справи спочатку. Така позиція законодавця пояснюється тим, що треті особи цього виду, маючи лише процесуальну зацікавленість, не обов'язково повинні бути но вказати підстави, які вказують на те, що прийняте судом рішення може вплинути на права чи обов'язки такої особи. На практиці відбувається ситуація, коли в цивільному процесі особи, які беруть участь у розгляді цивільної справи, заперечують проти залучення або допуску третьої особи до участі в цивільній справі, у такому випадку вони фактично виступають проти того охоронюваного законом інтересу, який мала захищати в цивільному процесі така третя особа. При настанні зазначеної ситуації в справі останнє слово залишається за судом. Тобто суд самостійно має вирішити, залежно від обставин цивільної справи, чи достатньо підстав для входження в цивільний процес такої третьої особи або, навпаки, мають рацію та відповідну процесуальну аргументацію ті особи, що беруть участь у справі, які заперечують проти такого вступу в процес.

Крім розглянутих питань, неабиякий інтерес мають питання участі в цивільному процесі третіх осіб у різних категоріях, але через обмеженість обсягу статті вони не можуть бути розглянуті в рамках однієї статті і тому становлять предмет подальших моїх досліджень.

Висновок. В межах позовного впровадження спір безпосередньо стосується двох суб'єктів – позивача і відповідача, але участь третіх осіб в справі потенційно зумовлює можливість виникнення тристороннього спору, коли третя особа заявить про свої претензії щодо об'єктів спору. Крім того, дворівневий характер спору в межах позовного провадження з участю третіх осіб обумовлений тим, що встановлені судом факти породжують для третіх осіб потенційні права та обов'язки, які у наступному можуть бути реалізовані.

Процесуальні аспекти участі третьої особи в цивільному судочинстві мають враховувати не тільки варіанти їх пасивної участі у процесі, а й передбачати, що треті особи можуть займати активну позицію у справі, оскільки вирішується питання про їхні права та обов'язки. Крім того, їхні права мають враховуватися в наказному провадженні і при заочному розгляді справи, оскільки за сучасних умов судді можуть діяти в багатьох випадках лише за аналогією з правами та обов'язками сторін у цивільному судочинстві, хоча права осіб мають бути конкретизовані.

Також, вказівка Цивільного процесуального кодексу України щодо необхідності після вступу в справу третьої особи, яка заявила самостійні вимоги щодо предмета спору, розгляду справи за клопотанням цієї особи спочатку, позбавляє суд права відмови третій особі із самостійними вимогами у цьому. На мою думку, оскільки суд може прийняти лише одну процесуальну дію, доцільніше було розпочинати цивільну справу автоматично, без відповідного клопотання третьої сторони.

При розгляді цивільної справи може виявитись, що третя особа без самостійних вимог на предмет спору до цивільного процесу залучена помилково. У такому випадку вважаю за доцільне винесення судом ухвали, якою буде звільнено таку третю особу від участі в розгляді справи.

Література

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. зі змінами та доповненнями // Відомості Верховної Ради України. - 2004. - № 21-22. - Ст. 492.
2. Чванкін С.А. Особливості правового статусу третіх осіб у цивільному процесі України / С.А. Чванкін // Актуальні проблеми держави і права. - 2010. - Вип. 53. - С. 96-103.
3. Рябченко Ю.Ю. Особливості участі третіх осіб у справах про захист прав споживачів / Ю.Ю. Рябченко // Право і Безпека. - 2011. - № 4. - С. 206-210.
4. Бобровник О.В. Процесуальні особливості участі третіх осіб у цивільному процесі / О.В. Бобровник // Законодавство України: проблеми та перспективи розвитку: 36. матеріалів міжнар. наук. конференції (27.01.06–2.02.06 р. м. Косів, Івано-Франківська обл.). –Вип. 7. – К. : Київ. ун-т права, 2006. – С. 195–199.
5. Ромовська З.В. Треті особи без самостійної вимоги :проблеми теорії та практики / З.В. Ромовська, Н.Л. Луцив-Шумська // Вісник Академії адвокатури України. - 2012. - №1(23). – С. 34-39.

УЧАСТЬ АДВОКАТА У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

*Мороз В.О.,
студент групи ЮІ-142
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля;
наук. керівник: к.ю.н., доц. Капліна Г.А.*

Участь адвоката в цивільному процесі України полягає у здійсненні ним представництва і захисті суб'єктивних майнових і особистих немайнових прав та охоронюваних законом інтересів інших осіб (громадян і юридичних осіб), повному і об'єктивному з'ясуванню обставин справи, прав і обов'язків сторін. В процесуальному представництві адвоката поєднуються два види правовідносин – між адвокатом і особою, інтереси якої він представляє у суді, між адвокатом та судом в цивільному процесі. Правовідносини між адвокатом і довірительом (стороною, третьою особою та ін.) мають матеріально-правовий і процесуально-правовий характер. Матеріально-правові ґрунтуються на договорі доручення, який заключається між особами. Процесуально-правові зв'язки виникають з приводу оформлення і визначення обсягу повноважень представника в цивільному процесі, котрі будуть представлятися для певної особи. Процесуальне представництво є найбільш поширеним в судочинстві України, тому є одним з найважливіших заходів у суді. При здійсненні професійної діяльності адвокату надано право представляти і захищати права та інтереси громадян і юридичних осіб за їх дорученням. У цивільному судочинстві, як свідчить судова практика, від загального числа справ, у яких беруть участь представники сторін, більшість їх розглядається за участю адвокатів. Його участь в суді надає змогу особі, права та законні інтереси якої порушено, отримати кваліфіковану юридичну допомогу та повною мірою захистити свої права та законні інтереси. Правосуддя з цивільних справ певною мірою відбиває професіоналізм юридичної практики в цілому та ступінь захищеності суб'єктивних прав і охоронюваних законом інтересів громадян. Механізм правового регулювання правосуддя з цивільних справ не тільки визначає порядок реалізації конституційного права громадян на судовий захист відповідно до норм внутрішнього національного законодавства, а й є передумовою використання міжнародних судових інститутів захисту прав людини. Це особливо важливо у зв'язку із вступом України до Ради Європи та ратифікацією Європейської конвенції прав людини.

Для ведення справи в суді адвокат повинен мати, на сам перед, певні повноваження, завдяки яким може представляти інтереси певної особи у суді. Повноваження дають адвокату право на вчинення від імені особи, яку він представляє, усіх процесуальних дій, крім передачі справи до товариського чи третейського суду, подачу виконавчого листа до стягнення, на оде-

ржання присудженого майна або грошей. Повноваження адвоката на вчинення кожної із зазначених дій мають бути спеціально обумовлені у видаєному йому дорученні. Адвокат, що займається адвокатською діяльністю індивідуально, набуває повноважень після подачі судові доручення, видаєного довірительом, а також свідоцтва атестаційної комісії про право на зайняття адвокатською діяльністю.

На підставі вище вказаних повноважень адвокати допомагають заінтересованим особам звернутися до суду за захистом їх цивільних прав, та відстоювання своєї точки зору. Для цього використовуються цивільні процесуальні засоби – позовна заява. До подачі позову адвокат виконує значну і складну допроцесуальну роботу по вивченню матеріалів справи і написання заяви перед тим як подати заяву до суду. Матеріали справи складаються з усних пояснень заінтересованих осіб і поданих ними документів – договорів, посвідчень, квитанцій, актів, ордерів, листів службового і особистого характеру, що містять відомості, які мають значення для справи. Згідно з ст. 6 Закону адвокат має право збирати відомості про факти, які можуть бути використані як докази в цивільних справах. Позовна заява складається адвокатом тільки у письмовій формі. Суддя, до якого надійшла заява з додатками, вирішує питання прийняти її чи ні. Відмова у прийнятті оформлюється мотивованою ухвалою, яка може бути оскаржена протягом певного часу адвокатом за наявності у нього відповідального повноваження. З прийняттям позовної заяви виникають цивільні процесуальні правовідносини, у яких бере участь адвокат, котрий набуває правосуб'єктність процесуального представника. У підготовчій частині судового засідання процесуальні представники, крім іншого, з'ясовують можливість розглянути справу в даному судовому засіданні, при даному судді (суддях - при колегіальному розгляді: справи) і учасниках процесу. Представники мають можливість бути обізнаним із складом суду, а також прізвищами прокурора, експерта, перекладача, секретаря судового засідання і заявляти їм відвід за наявності для цього підстав. Представник позивача може подавати заяви про зміну предмета або підстав позову, збільшення або зменшення розміру позовних вимог, про відмову від позову; представник відповідача – про визнання позову повністю чи частково. Представники сторін можуть укласти мирову угоду.

Адвокатура України є добровільним професійним громадським об'єднанням, покликаним сприяти захисту прав, свобод та представляти законні інтереси громадян України, іноземців, осіб без громадянства, юридичних осіб, надавати їм різноманітну юридичну допомогу. Згідно з законом, адвокатура України є добровільним професійним громадським об'єднанням, покликаним сприяти захисту прав, свобод, честі громадян та представляти законні інтереси громадян України, іноземців, осіб без громадянства, юри-

дичних осіб, надавати їм різноманітну юридичну допомогу. Завдяки адвокатурі багато різноманітних та заплутаних справ розглядаються та у подальшому вирішуються, що дає змогу зрозуміти як треба було вчинити у тому чи іншому випадку. В наш час без адвоката тяжко вирішити тяжку ситуацію чи захистити свої права самостійно. Тому у будь-якій ситуації ми зможе звернутися до спеціаліста у своїй галузі, що вирішить будь-яке наше питання, навіть врятують життя у певному сенсі.

Література

1. Конституція України.
2. Закон України «Про адвокатуру» від 18.12.1992 р.
3. Закон України «Про правові засади цивільного захисту» від 24.06.2004р.
4. Положення про Вищу кваліфікаційно-дисциплінарну комісію адвокатури від 5.05.1993р.
5. Св'ятоцький О. Д. Адвокатура: історія і сучасність. – К.: Ін Юрс 1997.
6. Ковальський В. С. Адвокатура України. – Юрінком Інтер, 2000.
7. Варфоломеева Т.В. Історія адвокатури. - К., 1992 р.
8. Маляренко В. Суд, правоохоронні та правозахисні органи прокуратури. - К.: Юрінком Інтер, 2004 р. - С. 350-359.

ЗАХИСТ ПРАВ ВІДПОВІДАЧА У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

*Приймак К.С.,
студента групи ЮІ-141
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля;
наук. керівник: к.ю.н. доц., Каплина Г.А.*

У сучасному світі, для подальшого удосконалення норм цивільного процесу нероздільно пов'язано з дослідженням важливих проблем науки цивільно-процесуального права, до числа яких належить і проблема захисту відповідача проти позову в цивільному судовому провадженні. Глибоке і усестороннє дослідження питання захисту цивільних прав стало особливо актуальним з прийняттям Конституції України 28 червня 1996 року – де закріплено право громадян на судовий захист (ст. 55). Розмежовується право на звернення за захистом і право на судовий захист від посягань на честь і гідності, життя і здоров'я та ділової репутації, на особисту свободу та майно. В науці цивільного процесуального права питанню судового цивільно-правового захисту приділено велику увагу. Однак потреба в подальшій розробці питання захисту цивільних прав не тільки зберігається, а й стає більш актуальною. Теоретична розробка проблеми захисту проти по-

зову відстає від рівня дослідження позову, права на позов. Правове забезпечення функції захисту відповідача проти позову значно слабше правового забезпечення функції підтримки позову, що проводиться позивачем. Проблема захисту відповідача проти позову достатньо широка, якщо вирішити її стосовно до всіх стадій процесу, до всіх юридичних органів. Своє завдання я обмежив дослідженням захисту відповідача в цивільному судочинстві. Правосуддя по цивільних справах являється основною, найбільш досконалою формою захисту порушених як прав які оспоруються так і прав, що охороняються законом інтересів громадян і організацій.

Одним із способів цивільно-правового захисту виступу є відмова у позові. Визнання захисту прав і інтересів являється складовою частиною захисту цивільних прав і поглиблює знання про механізм цивільно-правового захисту, допомагає вирішенню спірних питань про співвідношення захисту цивільних прав і охорони цивільних прав, про поняття об'єкту, способах реалізації цивільно-правового захисту, передумовах здійснення права на захист в матеріальному змісті. Існування права на захист в матеріальному змісті, пов'язується з наявністю цивільної охоронюваної правоздатності.

Дослідження передумов виникнення і умов здійснення права на захист в матеріальному змісті має пряме відношення до науки цивільного процесуального права, чи приводить до необхідності розглядати ефективність функціонування цивільного процесуального правовідношення як умови на реалізацію права на захист в матеріальному змісті. Висновки про існування в цивільному процесі захисту в процесуально-правовому змісті дозволяє розкрити суть і значення провадження по справі і залишення заяв без розгляду і уточнення підстави позову ст. 119 ЦПК України.

Розглядаючи захист як висновок суду по існуванню правового спору, необхідно відрізнити судовий захист від захисних дій відповідача. Захисні дії відповідача в суді першої інстанції можуть бути направлені на повне чи часткове відхилення заявленого позову, чи на відхилення процесу без винесення судового рішення. Право відповідача захищатись проти позову розглядається в його динаміці, починаючи з порушення цивільної справи і до відправлення складу суду у нарадчу кімнату для винесення рішення. При цьому потрібно підкреслити, що здійснення права відповідача захищатись проти позову в значній мірі залежить від діяльності суду по роз'ясненню прав і сприяння відповідачу, як і позивачу, в застосуванні їх прав. Застосовуючи до цілей функціонування відповідача в суді першої інстанції виділяють три групи процесуальних засобів захисту відповідача : Матеріально-правові заперечення і зустрічний позов; Процесуальне заперечення (процесуальний відвід); Інші процесуальні засоби. Захист судом суб'єктивного матеріального права чи охоронюваного законом інтересу

являється складовою частиною цивільно-правового захисту. Захист права являє собою висновок юрисдикційного органу про визнання права позивача чи застосування в його користь інших передбачених законом способів захисту, висновок юрисдикційного органу про відмову в прийнятті поданого позову, а також дії по примусовому виконанню винесеного рішення.

Реалізація судом заходів цивільно-правової відповідальності являє собою захист цивільних прав. Обов'язок суду захистити порушене чи оспорюване суб'єктивне право чи охоронюваний законом інтерес несе суд чи інший юрисдикційний орган, цим визначається охоронювана природа захисту цивільних прав. Захист може бути реалізований тільки в рамках процесуальних відносин, які при цьому і виникають. Не погоджуюсь з думкою, що цивільно-правовий захист зводиться тільки тому, хто за ним звернувся (позивач), можна прийти до висновку про існування об'єкту захисту і у випадку пред'явлення необґрунтованого позову. Для них це є – суб'єктивне право чи охоронюваний законом інтерес відповідача. Відхилення позову може означати визнання відповідачем володарем оспорюваного права, чи його підтвердження (заперечувальний позов про визнання). Рішенням про відмові в закритті чи зміні правового відношення захищається юридичний інтерес відповідача. Юридичний інтерес відповідача полягає у відхиленні позову.

Отже, в своєму змісті являє собою захист чи суб'єктивного матеріального права, чи охоронюваного законом інтересу. При такому захисті усувається спірність права, підтверджується суб'єктивне право відповідача і відповідний обов'язок відповідача, відновлюється правове положення відповідача, яке порушене необґрунтованим позовом. Це дозволяє виділити відхилення позову в самостійний спосіб захисту цивільних прав.

Література

1. Конституція України, від 28.06.1996 № 254к/96-ВР; Редакція від 30.09.2016.
2. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV; Редакція від 11.03.2017.
3. Цивільний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар. / За ред. Тертишнікова В.І. - Х.: Консум, 2008. – 408 с.
4. Защита ответчика в гражданском процессе: автореф. ... канд. юрид. наук: 12.00.15/ Н.М. Таракова. – М., 2009.
5. Судова практика у цивільних справах / Под ред. В.М. Жуйкова. - М., 2012.
6. Тертишніков В.І. Цивільний процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар. – Х.: Видавець СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2007.

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

*Елларян А.,
студент групи ПР-164дм
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля;
наук. керівник: к.ю.н., доц. Котова Л.В.*

З розвитком технологій та засобів масової комунікації, такої як мережа інтернет, виникає потреба захисту прав на нематеріальні досягнення творчих зусиль. Є необхідність розробки, реалізації та удосконалення дієвого механізму встановлення авторства та порушення авторських та суміжних прав, з урахуванням розвитку та особливостей телекомунікаційних мереж та мережі інтернет.

Окресленні питання вивчалися наступними вченими та практиками: С.П. Ворожбіт, А.М. Задіна, А.Ю. Каламайко, А.В. Лещенко, К.М. Мешкова, О.П. Орлюк, І.В. Черкашин та ін. Але й на сьогодні ці питання є актуальними, так як немає чіткого порядку вирішення означених питань, тому метою тез є аналіз чинного законодавства та сформованої практики, зарубіжного досвіду, пошук можливого вирішення.

Так, на думку Задіної А.М., «наділення нотаріусів певними владними функціями і відповідний державний контроль за їх діяльністю - все це робить систему органів нотаріату найбільш відповідною і викликає довіру в сфері захисту авторських прав», саме тому «нотаріальна процедура містить у собі потенціал того, щоб вважатися юрисдикційним органом, до компетенції якого входять питання, пов'язані з фіксацією виникнення авторських прав» [1]. Каламайко А.Ю. вважає, що «законодавче закріплення однієї технології загрожує обмеженням подальших наукових досліджень. Саме тому при окресленні електронних засобів доказування необхідно дотримуватись технологічної нейтральності та фіксувати не просто перелік, а характерні ознаки таких засобів доказування» [2].

Нормативне регулювання окреслених питань: Конституція України, Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, Закон України «Про авторське право і суміжні права», Договір ВОІВ Про авторське право, Закон України «Про охорону на знаки для товарів і послуг», Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний кодекс, та ін.

Виходячи з положень Закону України «Про авторське право і суміжні права», ч. 1, 2 ст. 11: Первинним суб'єктом, якому належить авторське право, є автор твору. За відсутності доказів іншого автором твору вважається особа, зазначена як автор на оригіналі або примірнику твору (презумпція авторства). Це положення застосовується також у разі публікування твору під псевдонімом, який ідентифікує автора. Авторське право на твір вини-

кає внаслідок факту його створення. Для виникнення і здійснення авторського права не вимагається реєстрація твору чи будь-яке інше спеціальне його оформлення, а також виконання будь-яких інших формальностей [3].

Враховуючи велику популярність мережі інтернет, можна зустрітися з опублікуванням творів в мережі без відповідної згоди автора або і зовсім порушення права на авторство, висловлюючись легальною термінологією – піратство та плагіат (п. «б» та «в», ч. 1 ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права»). Так, відповідно ч. 1 ст. 51 «Про авторське право і суміжні права»: Захист особистих немайнових і майнових прав суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав здійснюється в порядку, встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством [3].

Таким чином виникає питання встановлення юридичного факту фіксації порушення права на об'єкти авторських і суміжних прав.

Загальна теорія держави і права визначає поняття юридичного факту як «... передбачені нормами права конкретні обставини, з настанням яких виникають, змінюються, або припиняються правові відносини» [4, с. 261].

Існує низка практичних способів закріплення фактів, як засобів доказування, в мережі Інтернет, серед яких:

- 1) роздруківка сторінки веб-сайту в мережі Інтернет;
- 2) отримання нотаріального посвідчення веб-сторінок в мережі Інтернет;
- 3) проведення огляду доказів судом як процесуальна дія;
- 4) надання в суд висновку експерта;
- 5) акт огляду веб-сайту з додатком фотографій сайту, який здійснено адвокатом.

В англосаксонській правовій сім'ї, зокрема в Великобританії та США, застосовується аффідевіт як спосіб фіксації доказів. На думку С.П. Ворожбіт, при вирішенні питання про попередню допустимість змісту веб-сторінки в якості доказу в американському суді достатньо пред'явити суду аффідевіт представника сторони про те, коли і в якому порядку ним була зроблена роздруківка, що спостерігав він при відвіданні роздрукованої веб-сторінки [5, с. 109-110].

При дослідженні вітчизняних нормативних актів, роз'яснень суду, судової практики, можна виявити наступні засади правового регулювання, що торкається загальних засобів доказування: стаття 57 Цивільного процесуального кодексу України, стаття 69 Кодексу адміністративного судочинства України, стаття 5 «Про електронні документи та електронний документообіг», також - Згідно Постанови Пленуму Вищого господарського суду від 17.10.2012 р. № 12 «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності» [6].

Як засіб доказування може бути використаний відео-, аудіозапис процесу дослідження будь-якою заінтересованою особою сайта, стосовно якого є відомості використання його з порушенням авторських чи суміжних прав; такий запис, здійснений на електронному чи іншому носії (жорсткому диску комп'ютера, дискеті, диску для лазерних систем зчитування, іншому носії інформації), що подається до суду із зазначенням того, коли, ким і за яких умов цей запис здійснено і може бути речовим доказом у справі [7].

Однак з аналізу наукової літератури можна зробити висновок, що на сьогодні в Україні ще не склалася єдина судова практика стосовно встановлення юридичного факту та його допустимості як доказів, отриманого в мережі Інтернет [6]. Також, в законодавстві немає чіткого механізму захисту авторських та суміжних прав в мережі інтернет на серверах що розташовані за межами України та української доменної зони. Вважаємо для більшої зручності розуміння та правозастосування можливо також зробити кодифікацію актів стосовних інтелектуальної власності, на сьогодні існує інкорпорація Державного департаменту інтелектуальної власності, Інституту інтелектуальної власності і права «Законодавство України про інтелектуальну власність».

Література

1. Задина А.М. Роль и значение нотариальных органов в защите авторских прав / А.М. Задина [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.scienceforum.ru/2015/1068/9404>
2. Каламайко А.Ю. Електронні засоби доказування в цивільному процесі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.nulau.edu.ua/bitstream/123456789/7259/1/Kalamayko_812.pdf
3. Закон України «Про авторське право і суміжні права» // Відомості Верховної Ради України. – 1994. - №13. – Ст. 64.
4. Луць Л.А. Загальна теорія держави і права / Л.А. Луць. - К.: Атіка, 2007 – 261 с.
5. Ворожбит С.П. Интернет как источник доказательств по гражданским делам / С.П. Ворожбит // Закон. – 2008. – №1. – С. 107-113.
6. Проблеми доказування авторства в мережі інтернет [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://yurholding.com/news/108-problemi-dokazuvannya-a-vtorstva-v-merezh-nترنت.html>
7. Постанови Пленуму Вищого господарського суду від 17.10.2012 р. № 12 «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності». // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vgsu.arbitr.gov.ua/files/pages/ppVGSU_17102012_012.pdf
8. Законодавство України про інтелектуальну власність. Том 1 – К.: Інститут інтелектуальної власності і права, 2005 – 174 с.
9. Захист прав інтелектуальної власності в Інтернеті // «Юридична газета». – 2010. - № 48.

ПОЗОВНА ДАВНІСТЬ ЯК УМОВА ЗАХИСТУ СУБ'ЄКТИВНИХ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Нікітіна О.В.,

студентка групи ЮІ-151

юридичного факультету ЧНУ ім. В. Даля;

наук. керівник: к.ю.н., доц. Капліна Г.А.

Розвиток цивільних правовідносин, захист цивільних прав і здійснення зобов'язань залежить від строків, які відіграють важливу роль у цивільному праві. Особливе місце серед строків у цивільному праві посідають строки позовної давності, тому що саме вони впливають на захист порушеного цивільного права й інтересу в судовому порядку. Дотримання термінів, в тому числі і строків позовної давності, сприяє стійкості правопорядку та стабільності. Необхідність дотримання строків, строків позовної давності обумовлюється тим, що ті чи інші обставини після закінчення тривалого часу не завжди можуть бути встановлені з необхідною достовірністю, так як багато доказів з часом втрачаються. Все це спонукає сторони в правовідносинах завчасно виявляти турботу про здійснення і захист своїх прав.

Інститут позовної давності – це одним з класичних інститутів цивільного права, відомий ще від часів Давнього Риму. Тому ще з давніх часів науковці приділяли багато уваги до проблематики позовної давності. Позовна давність вивчалася вченими-цивілістами як у межах більш широкої тематики строків та термінів, так і окремо, як самостійний предмет дослідження. Зокрема, позовній давності були присвячені роботи Т. М. Вахонєвої, В. В. Луця, О. В. Пушняка, В. І. Цікало, О. В. Шовкової, І. Б. Новицького, В.П. Грибанова, М. П. Ринга, М. А. Гурвича, С. Й. Вільнянського, С. С. Алексєєва, С.М. Братуся, О. В. Дзери, А. С. Довгерта, В. М. Коссака, Н. С. Кузнецової, Р.А. Майданика, І. В. Жилінкової, О. П. Печеного, О. А. Підпригори, М. М. Сібільова, І.В. Спасибо-Фатеєвої, Є. О. Суханова, Є. О. Харитонова, Я. М. Шевченко та ін.

Метою цієї роботи є дослідження правових засад позовної давності в цивільному праві, виявлення її юридичної природи та місця в системі цивільно-правових строків.

Питання про поняття позовної давності в законодавстві має велике практичне значення при розгляді правозастосувальними органами спорів між суб'єктами цивільного права. В Цивільному кодексі України позовна давність визначається як строк, у межах якого особа може звернутися до суду з вимогою про захист свого цивільного права або інтересу [1, ст. 256]. Від встановленого поняття позовної давності істотно залежить правильне усвідомлення та застосування позовної давності, а її недоліки тягнуть за

собою неточності у розумінні цього правового явища, що як результат може вплинути на захист цивільного права й інтересу, а також на реалізацію цивільних правовідносин та їх стабільність. І Бірюков зазначає, що позовна давність – це строк, протягом якого може мати місце примусове здійснення права через суд шляхом позову [2, с. 254]. У цьому понятті автор підкреслює саме примусову реалізацію права за допомогою суду.

Існують і інші точки зору щодо визначення позовної давності. Є. Крашенінніков визначив позовну давність як строк для реалізації права на захист порушеного суб'єктивного матеріального права, охоронюваного законом інтересу за позовом заінтересованої особи [3, с. 36].

Виходячи з наведених визначень, можна стверджувати, що позовна давність - це період часу, упродовж якого особа, чиї права порушено у той чи інший спосіб, може звернутися до суду для реалізації права на захист порушеного цивільного права.

За загальним правилом, норми про позовну давність поширюються на всі цивільні правовідносини. Але є й винятки з цього правила. А саме не поширюється позовна давність на вимоги, які випливають з порушення особистих немайнових прав, за винятками, прямо передбаченими законом, бо особисті немайнові права, як правило, безстрокові для їх носія, тому не обмежуються у часі і можливості їх захисту у разі порушення. Не поширюється, також, давність на вимоги про відшкодування шкоди, завданої життю або здоров'ю громадянина. Звернімо увагу на те, що через відсутність строків позовної давності щодо таких вимог, саме цей інститут є гарантією для потерпілих і тому вони мають право вимагати відшкодування заподіяної шкоди у будь-який час.

Як зазначає в своїй роботі Карнаух Б.П., що Європейський суд з прав людини, визначає строки позовної давності, які «служать декільком важливим цілям, зокрема вони забезпечують правову визначеність і остаточність, захищають потенційних відповідачів від за давних вимог, яким було б важко протистояти, і запобігають несправедливості, що могла б виникати, якби суди мусили ухвалювати рішення стосовно подій, які мали місце в далекому минулому, і на підставі доказів, які вже могли б стати ненадійними й неповними з плином часу» [4]. Саме тому ми бачимо, що значення інституту позовної давності полягає в забезпеченні визначеності та стабільності цивільних правовідносин. Він дисциплінує учасників цивільного обігу, стимулює їх до активності в здійсненні належних їм прав, зміцнює договірну дисципліну та упорядковує цивільні правовідносини. На мою думку, якби можливість для реалізації права на захист порушеного цивільного права не обмежувалась певним строком на законодавчому рівні, це значно б знижувало ефективність відповідальності за порушення прав та зобов'язань, перешкоджало б розгляду справ та встановлення

справедливості, через те що впродовж певного часу докази втрачаються і вони завжди перебували б під загрозою оспорення.

Отже, кожна людина, чиє цивільне право було порушено, може скористатися можливістю упродовж певного часу звернутися з позовом до суду для захисту свого порушеного права. Такий встановлений на законодавчому рівні строк, протягом якого особа може звернутися до суду, називається позовною давністю. Насамперед, скористатися цією можливістю чи ні, залежить повністю від особи, цивільне право якої було порушено.

Таким чином, в ході цієї роботи ми проаналізували поняття позовної давності, виявили її юридичну природу і зробили висновок, що позовна давність займає важливе місце серед цивільно-правових строків, бо саме цей інститут забезпечує визначеність та стабільність цивільних правовідносин та стимулює учасників в здійсненні належних їм прав.

Література

1. Цивільний кодекс України // [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page5>
2. Бірюков І. А., Заїка Ю. О., Цивільне право України. Загальна частина : навч. посібник – К.: КНТ, 2006.– 480 с.
3. Крашенинников Е. А. Понятие и предмет исковой давности. – Ярославль, 2001. – 85 с.
4. Карнаух Б. П. Позовна давність у практиці Європейського суду з прав людини / Б. П. Карнаух // Проблеми законності. - 2016. - Вип. 134. - С. 24-36. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2016_134_5.

Секція 5.

СУЧАСНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС; КРИМІНАЛІСТИКА; КРИМІНОЛОГІЯ; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА

ПРОБЛЕМИ ДОСУДОВОЇ ПРОБАЦІЇ В УКРАЇНІ

*Елларян А.С.,
студент групи ПР-164дм
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля;
наук. керівник: к.ю.н., доц. Татаренко Г.В.*

Створення національної служби пробації є одним з напрямків реформування системи державної кримінальної юстиції. Впровадження пробації в Україні є складовою частиною адаптації та інтеграції національного законодавства до стандартів Європейського Союзу. Метою пробації є ефективне виправлення засуджених та зведенням до мінімуму кримінального рецидиву.

Окресленні питання вивчалися наступними науковцями: Автухов К.А., Богатирьова О.І., Максимова Н.Ю., Остапчук О.Г., Ткачова О.В., Ягунов Д.В., та ін. Але й на сьогодні ці питання є актуальними, враховуючи реформування системи державної кримінальної юстиції та особливості практичної реалізації інституту пробації в Україні, тому метою тез є аналіз чинного законодавства та сформованої практики, зарубіжного досвіду, пошук можливого вирішення проблемних питань.

Регулювання означених питань відбувається наступними актами: Резолюція Генеральної Асамблеї ООН №45/110 про Стандартні мінімальні правила ООН щодо заходів, не пов'язаних із тюремним ув'язненням (Токійські правила, 1990 р.), Європейська Конвенція про нагляд за умовно засудженими або умовно звільненими правопорушниками (ETS № 51, 1964 р.), Рекомендація №R (92) 16 Комітету Міністрів Ради Європи про Європейські правила стосовно альтернативних покарань і заходів, Рекомендація № СМ/(2010)1 Комітету Міністрів Ради Європи про Правила Ради Європи з пробації, Закон України «Про пробацію» та ін.

Слово «пробація» походить від англійського слова, що означає «випробування». У кримінальному праві США, Англії, Німеччині, пробація являє собою різновид умовного засудження, при якому особа на час випробувального строку, встановленого судом, знаходиться під наглядом спеціальних органів [1].

Закон України «Про пробацію» у п. 6 ч. 1 ст. 2 встановлює, що пробація - система наглядових та соціально-виховних заходів, що застосовуються за рішенням суду та відповідно до закону до засуджених, виконання певних видів кримінальних покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, та забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинуваченого [2]. Метою пробації є забезпечення безпеки суспільства шляхом виправлення засуджених, запобігання вчиненню ними повторних кримінальних правопорушень. Ще одним шляхом забезпечення мети пробації закон визначає забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинувачених, з метою прийняття судом рішення про міру їхньої відповідальності [3].

Зі слів Директора Департаменту пробації Міністерства юстиції України Янчука О.Б., система пробації в Україні почала працювати з першого січня 2017 року. Фактично впровадження пробації розпочалось з 2015 року, тоді коли був прийнятий Закон. Впровадження пробації це цивілізований шлях правосуддя, який передбачає верховенство права, яке є метою в плані уряду України, який передбачає винесення справедливих рішень і уникнення непотрібних для нашого суспільства втрат, він стверджує, що «статистика говорить про те, що людина, до якої застосовується пробація, щодо якого забезпечується відбування покарання у суспільстві, в економічному плані утримання буде коштувати значно менше, ніж людина, яка потрапляє у в'язницю. Це співвідношення є дуже разючим. У світі (в багатьох країнах) це у співвідношенні 1:10, а в Україні 1:20» [4].

Зараз існує три види пробації у національній системі пробації, а саме досудова, наглядова, пенітенціарна.

У національній правовій системі, досудова пробація - це забезпечення суду формалізованою інформацією, що характеризує обвинуваченого, з метою прийняття судом рішення про міру його відповідальності. Вона застосовується на етапі судового провадження щодо осіб, обвинувачених у вчиненні злочину, та полягає у складанні досудової доповіді - письмової інформації, що характеризує особу обвинуваченого. Підставою для застосування досудової пробації є письмовий запит суду до органу пробації про надання досудової доповіді обвинуваченого. Термін застосування досудової пробації щодо конкретної особи визначається періодом від направлення письмового запиту суду першої інстанції про надання досудової доповіді до винесення цим судом рішення у кримінальній справі [3]. В США досудова пробація застосовується до обвинувачених перед затвердженням уго-

ди про визнання вини або набуття вироком законної сили. Досудова пробація призначається лише тоді, коли обвинувачений не має кримінального минулого, погоджується на досудові випробувальні програми та відповідає певним критеріям. Наприклад, не має двох або більше судимостей, не є наркоманом, а також державним службовцем, який обвинувачується у порушенні громадської довіри, або особою, яка обвинувачується у злочині проти національної безпеки. На завершення відбуття підсудним попереднього випробувального терміну обвинувачення з нього знімаються. Отже, в США досудова пробація – це не збір інформації про особу, а кримінально-правові заходи, що здатні позбавити правоохоронну та судову системи зайвого навантаження, а також запобігти вчиненню нових правопорушень особою, яка піддана досудовій пробації [5].

Для ефективної роботи досудової пробації необхідна ефективна комунікація з судами. Тому що досудова доповідь має обмежений період підготовки в часі, який визначається в ухвалі суду, тому якщо працівника пробації запрошувати до участі у досудовому засіданні яке проводиться перед першим судовим засіданням, щоб він мав можливість отримати ухвалу суду про складання досудової доповіді безпосередньо в цьому засіданні, побачити обвинуваченого дізнатися чи хоче він прийняти там участь роз'яснити йому що таке досудова доповідь і дати виклик, що значно зекономить час. Але на практиці, суди не запрошують уповноважених працівників пробації, тому бувають випадки коли приходить ухвала і термін складання досудової доповіді налічує дні а іноді і години [6], такими чином отримати достатню інформацію, що характеризує обвинуваченого, за такий час стає практично неможливим, що звісно вплине на якість досудової доповіді, і може призвести до її формалізації, що суттєво загальмує та скомпрометує розвиток системи пробації в Україні.

Таким чином, на сучасному стані розвитку пробації в Україні є необхідність вирішення та законодавчого закріплення окремих питань, наприклад, закріплення обов'язкового запрошування до участі у досудовому засіданні уповноважених працівників органів пробації, постійне підвищення професійних навиків працівників названих органів, орієнтація на соціально-психологічні аспекти профілактики повторних правопорушень і соціально-виховну роботу.

Література

1. Маланчук П.М., Голодна А.С. Пробація в Україні: бути чи не бути / Маланчук П.М., Голодна А.С. // Молодий вчений. – 2016. – №12.1 (40). – С. 598–601.
2. Закон України «Про пробацію» // Відомості Верховної Ради України. – 2015. - №13. – Ст. 93.

3. Опис моделі пробації визначеної Законом України «Про пробацію» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kvs.gov.ua/peniten/control/zp/uk/publish/article/829426>
4. Пробація для суспільства – стенограма програми «Наше право» на «Центральному каналі» на тему: «Реформа у сфері юстиції в Україні. Пробація.» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/probation.ua/posts/1800482250215816:0>
5. Богатирьова О. Запровадження в Україні досудової пробації / Богатирьова О. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/1-2014/20-25-bogatyrova.pdf>
6. ТРК «Київ». (3 березня 2017 р.). «Пробація. Відбування покарань поза ґратами. Чи працює пробація в Україні» – тема чергової програми «Громадська приймальня» [Відео файл]. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/probation.ua/videos/1805002509763790/>

ВІКТИМНІСТЬ У МІСЦЯХ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

*Марчук Д. С.,
студентка 12 групи Інституту підготовки кадрів
для органів юстиції України Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого;
наук. керівник: к.ю.н., ас. Сметаніна Н.В.*

Як зазначено у ст. 3 Конституції України, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [1, ст. 3]. Саме тому на органи держави покладається обов'язок гарантування зазначених цінностей.

Зазвичай дослідження причин злочинів та конфліктів спрямовуються на вивчення властивостей поведінки злочинця, його особистості, причин посягань, мотивів вчинення злочинів. Одна з найзначніших причин цих явищ з моменту свого виокремлення у структурі кримінології продовжує привертати увагу окремих вчених, хоча вона й очевидна: мова йде про віктимність соціальних конфліктів і злочинів. Особливої уваги це питання набуває у зв'язку із прагненням України до євроінтеграції і необхідності реформування діючого законодавства відповідно до світових стандартів.

Серед напрямів віктимології особливим напрямом дослідження виступає віктимність у місцях позбавлення волі.

Віктимність (від лат. *Victim* – жертва) - це схильність стати жертвою злочину.

Віктимологічні проблеми у країнах СНД досліджували, насамперед, П. С. Дагель, А. І. Долгова, В. С. Мінська, Л. В. Франк, Д. В. Рівман, В. В. Полубінський, В. Я. Рибальська, В. С. Устінов та інші вчені. У вітчизняній кримінології цей напрям розвивають Ю. В. Александров, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. В. Василевич, О. М. Джужа, А. В. Кирилук, О. Г. Колб, О. Є. Михайлов, Є. М. Моїсєєв, В. О. Туляков та інші. У кінці XIX – на початку XX століття тема вивчення поведінки жертви злочину стала привертати уваги фахівців кримінального права та процесу, психології та кримінології, кримінально-виконавчого права та криміналістики. Одним з перших вчених віктимологічної тематики став автор дослідження «Вбивство та його мотиви» Ф. Джас і А. Фейєрбах з його книгою «Документальне викладення знаменитих злочинів». Описуючи випадок одного із вбивств, А. Фейєрбах вказав про жертву цього злочину, що «... він був причиною всього, що з ним сталося, і йому належить велика частина тяжкої моральної відповідальності за власне вбивство». Згодом створення віктимології пов'язане з іменами Ганса фон Гентіга (1888–1974 роки) і Бенджаміна Мендельсона (1900–1998 роки). Водночас офіційним оформленням віктимології як окремого наукового напрямку слід вважати період з 1941 та 1947–1948 років, коли були опубліковані розроблені ними основні теоретичні положення віктимології [2, с. 6].

Як вказує у своєму дисертаційному дослідженні З.В.Журавська, для прикладу, тільки у 2008 р. в установах виконання покарань Державної кримінально-виконавчої служби України було зареєстровано більше 400 злочинів, до 8% яких із загальної кількості були пов'язані з насильницькими діями щодо засуджених із боку інших осіб (убивства, нанесення тілесних ушкоджень, побої), які відбували покарання у виді позбавлення волі. Суттєво не змінились ці показники у 2009–2010 роках. Усе це засвідчує, що сучасна кримінально-виконавча політика України й практика її реалізації неадекватно протидіють проявам злочинності в місцях позбавлення волі, яка є одним із видів рецидивної злочинності [3, с. 4].

Достатньо високий рівень латентності цього виду віктимності обумовлений низкою причин, серед яких окремі дослідники виділяють неповідомлення про злочини з боку адміністрації установ виконання покарань і самих жертв.

Аналізувати кримінальну деструктивність сьогодення можливо за кількістю зареєстрованих злочинів [4, с. 105]. Відносно статистики злочинності, то станом на січень-лютий 2017 року за даними, які доступні для загального користування на сайті Генеральної прокуратури зареєстровано 524827 злочинів. На той самий період 2016 року, зареєстровано 644499 злочинів [5].

Станом на 1 вересня 2016 року у сфері управління Державної пенітенціарної служби України перебувало 148 установ та 589 підрозділів кримінально-виконавчої інспекції. Крім того, 29 установ знаходяться на території Донецької та Луганської областей, що тимчасово не контролюється українською владою.

В установах виконання покарань та слідчих ізоляторах, розташованих на території, що контролюється українською владою, трималося усього 60 771 особа [6].

У статистичних звітах малочисельні або взагалі майже відсутні дані щодо віктимності та дослідження поведінки жертв у місцях позбавлення волі серед загальної кількості злочинів в установах кримінально-виконавчої системи.

Наприклад, протягом 2012 року персоналом установ виконання покарань і слідчих ізоляторів попереджено 4086 злочинів, у тому числі 6 нападів на персонал, більше 2 тисяч фізичних розправ та 41 навмисне вбивство, 65 втеч, 287 злочинів, пов'язаних з наркотиками тощо [7].

Основними детермінантами віктимності у місцях позбавлення волі можуть бути визначені певні обставини загального та особливого характеру.

До загальних слід віднести:

- загальні кризові явища у суспільстві (злидні, хвороби, низький рівень освіти або взагалі її відсутність, соціальна несправедливість, розшарування суспільства за критеріями матеріальної забезпеченості відносно більшої частини населення);

- процеси переміщення населення, у тому числі нелегальні, як наслідок внутрішньодержавних проблем, в основі яких лежать релігійні, етнічні, економічні та політичні неузгодженості та конфлікти;

- практичну неможливість змінити свій соціально-економічний статус, реалізувати себе за відсутності рівності початкових можливостей через недоступність якісної освіти, відсутності початкового капіталу або зв'язків у більшості громадян;

- умови мікросередовища (в підлітковому віці підвищена увага у сім'ї, так само як і асоціальна поведінка батьків, можуть сприяти виробленню антисоціальних і девіантних форм реагування; сімейні конфлікти, асоціальний спосіб життя, споживання спиртних напоїв, наркотичних речовин, відсутність постійного джерела доходу, бродяжництво);

- ситуаційні обставини (можливий конфлікт інтересів, несумісність психологічна, реакція на раптово виниклі, суб'єктивно значущі, що загрожують життю і здоров'ю обставини тощо);

- тривале перебування окремих осіб в місцях позбавлення волі і як наслідок їхня дезадаптація та неможливість пристосуватися до умов середовища;

- біологічні (природна, інстинктивна) складові кримінальної агресії. Прояв стадних інстинктів, потурання примітивним бажанням, постійне очікування образи, глузу, нападу, насильства з боку тих, хто і раніше вирішував свої проблеми за допомогою фізичного чи психологічного примусу;

- особистісні, соціально-психологічні чинники (психологічна напруга і агресія, прагнення знайти і покарати реальних і уявних «ворогів»; низький культурний рівень; стереотип негативного сприйняття людей з оточення, загальний ворожий настрій особи, що сформувався в результаті жорстокого виховання; самовпевненість, легковажність і т.д.).

Серед чинників особливого характеру слід вказати такі:

- чинники особливої субкультури (зміна цінностей під впливом субкультури, «кримінальні» традиції тощо);

- примусове одностатеве скупчення на обмеженому просторі великої кількості осіб, що вже вчинили злочини (будь то чоловіки чи жінки),

- вороже середовище, а також наявність можливості безкарно вчинити ті чи інші форми насильства - усе це штовхає засуджених до різних за мотивами і цілями злочинів.

Для запобігання віктимній поведінці і злочинності у місцях позбавлення волі слід проводити комплексні заходи, які спрямовані на вдосконалення нормативно-правової бази та заходів організаційного характеру.

Вдосконалення заходів, спрямованих на запобігання вчинення нових злочинів особами, що схильні вчиняти їх навіть у місцях позбавлення волі, де вони обмежені у реалізації звичайних людських потреб можливі шляхом внесення законодавчих змін та здійснення організаційних заходів із врахування рекомендації міжнародних інституцій, членом яких є, або намагається стати Україна.

Література

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1996. – N 30. – ст. 141.
2. Кримінологічна віктимологія : навч. посіб. / [Моїсєєв С. М., Джужа О. М., Василевич В. В. та ін.]; за заг. ред. проф. О. М. Джужі. – К. : Атіка, 2006. – 352 с.
3. Журавська З. В. Віктимологічні засади боротьби зі злочинністю у місцях позбавлення волі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Журавська З. В. ; Нац. акад. внутр. справ. - К., 2010. - 18 с.
4. Сметаніна Н. В. Наукові підходи до теорії злочинності у сучасній українській кримінології : монографія / Н. В. Сметаніна ; за заг. ред. проф. В. В. Голіни. – Х. : Право, 2016. – 192 с.

5. Статистичні дані рівня злочинності станом на січень-лютий 2017 року, січень-лютий 2016 року. Офіційний сайт Генеральної прокуратури України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua>.
6. Дані офіційного сайту Державної пенітенціарної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kvs.gov.ua>.
7. Голова ДПтС України поінформував суспільство про результати та завдання реформування кримінально-виконавчої системи в Україні 17.04.2013. Офіційний сайт Державної пенітенціарної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: : <http://www.kvs.gov.ua>.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА ПОКАРАННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

*Приймак К.С.,
студент 3 курсу
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля;
наук. керівник: д.ю.н., проф. Розовський Б. Г.*

Питання кримінальної відповідальності юридичних осіб можна віднести до одних зі спірних проблем кримінального права України. Законодавець, закріпивши чітку систему юридичної відповідальності, викреслив юридичних осіб з кримінальної суб'єктів відповідальності. У багатьох європейських країнах заходи кримінального характеру юридичних осіб передбачені законодавством вже тривалий час. Зокрема, виділяють такі їх види: повне визнання інституту кримінальної відповідальності юридичної особи, повне заперечення інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб, «квазікримінальна» (адміністративно-кримінальна) відповідальність юридичних осіб [1]. В Україні використовується останній вид - «квазікримінальну» (адміністративно-кримінальну) відповідальність юридичних осіб.

З положень Кримінального Кодексу України (ККУ) випливає, що до юридичної особи застосовуються заходи кримінально-правового характеру, коли шляхом досудового розслідування буде встановлено уповноважену, фізичну особу, яка діє від імені або в інтересах юридичної особи. Відповідно до примітки 1 ст. 96³ ККУ, під уповноваженими особами юридичної особи розуміють службових осіб юридичної особи, які відповідно до закону, установчих документів юридичної особи чи договору мають право діяти від імені юридичної особи.

На відміну від фізичних осіб, до яких застосовують кримінальні покарання, до юридичних осіб застосовують «заходи кримінально-правового

характеру». При цьому доводити вину юридичної особи не треба, та й саме поняття «вина» важко відносити до юридичної особи.

Заходи кримінально-правового характеру суд може застосовувати до всіх підприємств, установ або організацій (тобто юридичних осіб), крім державних та муніципальних. Серед таких заходів виділяють:

- 1) штраф;
- 2) конфіскацію майна;
- 3) ліквідацію (за злочини, передбачені в ст. 109, 110, 113, 146, 147, 160, 260, 262, 258—258⁵, 436, 436¹, 437, 438, 442, 444, 447 ККУ).

Відповідно до ст. 96⁷ ККУ, суд може застосувати до юридичної особи штраф як грошову суму, що сплачується юридичною особою на підставі судового рішення, виходячи з двократного розміру незаконно одержаної неправомірної вигоди. Проте, згідно з частиною 2 ст. 96⁷ ККУ, в разі коли неправомірну вигоду не було одержано або її розмір неможливо обчислити, суд, залежно від ступеня тяжкості злочину, вчиненого уповноваженою особою юридичної особи, застосовує штраф у таких розмірах:

- 1) за злочин невеликої тяжкості — від 5 000 до 10 000;
- 2) за злочин середньої тяжкості — від 10 000 до 20 000;
- 3) за тяжкий злочин — від 20 000 до 50 000;
- 4) за особливо тяжкий злочин — від 50 000 до 75 000.

Але не завжди юридична особа здатна нести тягар штрафних санкцій, тому з огляду на її майновий стан суд може призначити штраф із розстрочкою виплати певними частинами строком до трьох років (частина 3 ст. 96 ККУ).

Щодо конфіскації майна юридичної особи, то, відповідно до ст. 96 ККУ, то конфіскація майна полягає у примусовому безоплатному вилученні майна юридичної особи і застосовується судом у разі ліквідації юридичної особи. Все вилучене майно переходить у власність держави.

Юридична особа не може функціонувати без фізичних осіб, які уповноважені виконувати свої функції, можуть усвідомлювати свої дії та керувати ними. Навіть якщо вони вчиняють злочин від імені юридичної особи та в її інтересах, це не звільняє їх від кримінальної відповідальності.

Якщо докласти зусиль, то іноді можна мінімізувати вірогідність притягнення юридичної особи до кримінальної відповідальності. Варто взяти до уваги, що:

По-перше, вина юридичної особи у вчиненні злочину встановлюється на підставі визнання вини фізичної особи, що вчинила злочин від імені чи в інтересах юридичної особи. Звісно, на практиці важко довести, що винна фізична особа діяла саме «від імені» та «в інтересах» юридичної особи, але теоретично це можливо;

По-друге, протиправне діяння фізична особа має вчинити в межах своїх повноважень, інакше такі дії не можуть розглядатись як дії юридичної особи;

Згідно із законом, юридична особа звільняється від застосування до неї заходів кримінально-правового характеру, якщо з дня вчинення її уповноваженою особою будь-якого злочину, зазначеного в законі, які передбачені чинним ККУ, і до дня набрання вироком законної сили минули такі строки:

- 1) три роки — у разі вчинення злочину невеликої тяжкості;
- 2) п'ять років — у разі вчинення злочину середньої тяжкості;
- 3) десять років — у разі вчинення тяжкого злочину;
- 4) п'ятнадцять років — у разі вчинення особливо тяжкого злочину.

У до ст. 284 Кримінального процесуального кодексу України (КПКУ), окрім звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру, встановлено спеціальну процедуру закриття кримінального провадження та провадження щодо неї. Кримінальне провадження закривається судом:

- 1) у зв'язку зі звільненням особи від кримінальної відповідальності;
- 2) якщо прокурор відмовився від підтримання державного обвинувачення;
- 3) якщо досягнуто податкового компромісу у справах про кримінальні правопорушення, передбачені в ст. 212 ККУ — ухилення від сплати податків, зборів, обов'язкових платежів.

Так які питання необхідно вдосконалити у сучасному законодавстві? У чинному законодавстві не достатньо врегульоване питання визнання юридичної особи суб'єктом злочину, відсутність норм, які регулюють інститут кримінальної відповідальності юридичних осіб, як на приклад у випадку зміни власника юридичної особи, та не зовсім визначений механізм захисту прав осіб, які володіють корпоративними правами щодо юридичних осіб [1].

Проаналізувавши переваги та недоліки українського закону, можна зрозуміти, що питання про відповідальність юридичних осіб досить прозоре. Але це не змінює того, що юридичні особи та їхня відповідальність залишаються актуальними. Це питання потребує внесення значних змін та доопрацювання, зокрема, з урахуванням досвіду іноземних держав.

Література

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: publications/practice/kriminalne-pravo-ta-proces/prityagnennya-yurosib-do-kriminalnoyi-vidpovidalnosti-v-ukrayini
2. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР) – 2001. – № 25-26. – ст.131

3. Батраченко Т.С. Визначення окремих проблемних питань щодо кримінальної відповідальності юридичних осіб / Т.С. Батраченко // Вісник АМСУ. – Серія: «Право» – № 2 (11). – 2013. – С. 100.
4. Лихова С.Я. Юридичні особи як суб'єкти кримінальної відповідальності за КК України / С.Я. Лихова // Кримінальне право і кримінологія // Юридичний вісник. – 2014. – С. 128.
5. Ященко Д.В. Кримінальна відповідальність юридичних осіб / Д.В. Ященко. – 2013 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ifrs.org.ua/kriminal-na-vidpovidal-nist-yuridichnih-osib/>

ОСОБЛИВОСТІ УГОД ПРО ВИЗНАННЯ ВИНИ

Романенко В.С.,
студент групи ЮІ-142
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля;
наук. керівник: к.ю.н., доц. Татаренко Г.В.

Інститут угод у кримінальному процесі є відносно новим для українського кримінального процесуального законодавства. Питання застосування спрощених та скорочених процедур розгляду кримінальних справ, до яких відносяться угоди про визнання вини, присвятили свої дослідження такі правники, як Ю.В.Баулін, Т.В.Варфоломєєва, Ю.М.Грошевий, В.Г.Гончаренко, К.Ф.Гуценко, В.Т.Маляренко, В.Н.Махов, О.Р.Михайленко, М.М.Михеєнко, В.В.Молдован, В.М.Ніколайчик, В.Т.Нор, Г.М.Омельяненко, І.Л.Петрухін, М.А.Пешков, А.К.Романов, Х.У.Рустамов, А.В.Смирнов, М.С.Строгович, В.М.Тертишник, В.П.Шибіко, М.Є.Шумило та інші.

Угоду про визнання вини можна визначити, як «юридичну домовленість сторін обвинувачення та захисту щодо вирішення кримінальної справи на взаємовигідних умовах – визнання обвинуваченим/підсудним своєї вини в обмін на м'якшу міру покарання, ніж та, що передбачена законом за злочин, у вчиненні якого його обвинувачено» [1]. Метою угоди є: пом'якшення покарання обвинуваченого/підсудного; зменшення навантаження на систему здійснення правосуддя у кримінальних справах; процесуальне спрощення розгляду справ. Угода про визнання вини є ефективним інститутом кримінального процесу при прискореному розгляді кримінальних справ, передусім при розгляді кримінальних справ про нетяжкі кримінально-карані діяння.

Як визначає Пушкар П.В.: «За своєю юридичною природою угода про визнання вини є правовим інститутом, яким визначаються кримінально-процесуальні відносини між обвинувачем, обвинуваченим / підсудним (або

його захисником), пов'язані з домовленістю між обвинувачем та обвинуваченим/підсудним стосовно внесення обвинуваченим/підсудним клопотання про визнання вини на розгляд та затвердження судом на основі домовленості щодо кваліфікації діяння, вчиненого обвинуваченим/підсудним, фактичних обставин справи, застосовного покарання, а також компенсування шкоди, заподіяної потерпілому» [1]. Важливим є додержання основних вимог щодо змісту угоди про визнання винуватості (ст. 472 КПК). У тексті угоди обов'язково зазначаються її сторони, формулювання підозри чи обвинувачення та його правова кваліфікація із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність, істотні для відповідного кримінального провадження обставини, беззастережне визнання підозрюваним чи обвинуваченим своєї винуватості у вчиненні кримінального правопорушення, обов'язки підозрюваного чи обвинуваченого щодо співпраці у викритті кримінального правопорушення, вчиненого іншою особою (якщо відповідні домовленості мали місце), узгоджене покарання та згода підозрюваного, обвинуваченого на його призначення або на призначення покарання та звільнення від його відбування з випробуванням, наслідки укладення та затвердження угоди, наслідки невиконання угоди. Угода не є обов'язковою для сторін та суду.

До осіб, що беруть безпосередню участь в процесі укладання угоди про визнання вини, відносяться: обвинувачений, його захисник, обвинувач, в деяких випадках суддя або суд, а також потерпілий.

До учасників угоди можна віднести обвинуваченого та обвинувача, прокурора. Зазначені особи, на початковому етапі обговорення угоди про визнання вини, узгоджують взаємовигідні пропозиції, на підставі яких може бути укладено угоду. Обвинувачений і обвинувач також мають право та можливість відмовитися від участі в угоді на будь-якому її етапі.

Існують такі види угод [1]: за етапами провадження у справі, на яких вони укладаються: досудова («рання») угода про визнання вини та угода, що укладається вже під час судового розгляду справи; за ступенем прозорості: «явна угода» та «презюмована угода про визнання вини»; за метою угоди: угода про визнання обвинувачення, угода про визнання міри покарання та угода про зменшення обсягу обвинувачення; за обсягом обвинувачення: угода про зменшення обсягу обвинувачення до одного злочину або злочину, що охоплений складом іншого злочину; та угода про зняття інших обвинувачень; за мірою покарання: угода за рекомендацією прокурора щодо певного виду покарання (штраф, умовне покарання тощо) та угода за рекомендацією прокурора щодо пом'якшення покарання (розміру штрафу, тривалості застосовного покарання тощо).

Можна виділити наступні стадії укладання угоди про визнання вини:
а) первісна згода сторін вступити у переговори щодо угоди про визнання

вини; б) погодження сторін щодо фактичних обставин справи; в) кваліфікація злочину згідно з нормами кримінального права; г) визнання обвинуваченим / підсудним відповідних обвинувачень; д) досягнення домовленості про зняття обвинувачення, застосування обвинувачення в меншому обсязі та призначення м'якшого покарання; є) затвердження угоди про визнання вини судом [1].

Аналізуючи ефективність укладання угоди про визнання винуватості, слід виділити основні переваги та недоліки:

- 1) збільшення вірогідності застосування санкцій для правопорушника;
- 2) ефективне застосування виправних заходів;
- 3) економія державних коштів та часу;
- 4) визнання обвинуваченим своєї провини та наявність у нього бажання понести відповідальність;
- 5) застосування альтернативного покарання або зменшення покарання;
- 6) для неповнолітніх однією з переваг укладання угоди є уникнення ризику в суді;
- 7) звільнення від кримінального переслідування, пришвидшення процесу реабілітації, скорочення розриву у часі з моменту вчинення злочину до винесення кінцевого рішення по справі, уникнення психологічного тиску та негативного впливу на неповнолітнього під час розгляду справи в суді;
- 8) для прокурорів перевагами є зниження навантаження, уникнення нераціональних судових витрат, зниження відсотка нерозглянутих справ тощо.

Основними недоліками інституту укладання угод є процедурні питання та питання форми і змісту угод. Законодавцю доцільно більш детально визначити зміст та форму процесуальних документів, які складаються під час провадження на підставі угоди про визнання винуватості особи.

Література

1. Пушкар Павло Валентинович. Угода про визнання вини у сучасному кримінальному процесі: порівняльно-правове дослідження : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Академія адвокатури України. - К., 2005.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2013, № 9-10, № 11-12, № 13. – ст.88.

ЧИ ВАРТО ГРОМАДЯНАМ УКРАЇНИ МАТИ ЗБРОЮ?

*Мороз В.О.,
студент групи ЮІ-142
юридичного факультету СХУ ім. В. Даля;
Татаренко Г.В.,
к.ю.н., доц. СХУ ім. В. Даля, м. Севєродонецьк*

Останнім часом, багато питань постають перед верхівкою політичної влади з приводу дозволу українським громадянам вільно придбати та користуватися вогнепальною зброєю. Адже Конституцією України проголошено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в нашій державі найвищою соціальною цінністю. Кожна людина має невід'ємне право на життя, право на свободу та особисту недоторканість, а також недоторканість житла.

Обов'язок держави полягає не тільки в захисті життя кожного громадянина, а також повинна попередити злочиння відносно життя людей. Вперше в Україні закріплено право кожного громадянина захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань. Ці конституційні положення особливо актуальні в наш час, коли криміналізація зростає з кожної хвилини, а побороти та передбачити усі загрози не в силах. Реалії життя у наш скрутний час змушують нас думати про власну безпеку. Тим паче, що досягнення певного прогресу та українське законодавство дозволяють кожному скористатися правом на захист і придбати засоби самозахисту.

Вогнепальна зброя є одною з ефективніших засобів реалізації громадян конституційного права на самозахист. Найбільш розвинені демократичні держави надали право володіння короткоствольною вогнепальною зброєю своїм громадянам, і це справило стабілізуючий вплив на громадський порядок, зменшилася кількість насильницьких злочинів проти особи і власності. У Республіці Молдова, приміром, громадянам дозволено володіти і користуватися короткоствольною вогнепальною зброєю (пістолетами і револьверами). Право на придбання вогнепальної зброї мають громадяни, які досягли вісімнадцятирічного віку.

Спільним щодо вирішення питання про зброю в Молдові, Естонії, Німеччині, Словаччині та в США є те, що громадяни цих держав мають право володіти і користуватися пістолетами та револьверами. Придбання, зберігання і носіння аналогічної зброї дозволено також у Австрії, Англії, Швейцарії, Угорщині, Ізраїлі. Щоправда, забороняється застосовувати її щодо жінок, осіб з явними ознаками каліцтва, малолітніх, за винятком випадків вчинення вказаними особами збройного або групового нападу.

Сьогодні у населення Естонії, чисельність котрого складає 1,4 мільйона чоловік, знаходиться понад 100 тисяч (!) одиниць вогнепальної зброї. Такий високий рівень озброєності населення аж ніяк не чинить негативного впливу на стан громадського порядку в державі, бо рівень злочинності є сьогодні одним з найнижчих у Європі...

В Україні нині без спеціального дозволу можна купувати лише газові балончики та пневматичну зброю, швидкість польоту кулі якої менша за 100 м/с, а калібр – менший ніж 4,5 мм. Для придбання інших видів особистої зброї та спецзасобів самооборони необхідний спеціальний дозвіл і досягнення певного віку: газовий пістолет в Україні можна придбати з 18 років, гладкоствольну мисливську зброю – з 21 року, нарізну – з 25 років. Існує перелік категорій громадян, котрі мають право придбати «пристрій для відстрілу патронів, споряджених гумовою кулею», який в народі називають пістолетом для гумових куль». До осіб, професійна діяльність яких пов'язана з ризиком для життя й здоров'я, належать працівники правоохоронних органів, судді та їхні найближчі родичі; за постановою суду - особи, котрі беруть участь у судочинстві; військовослужбовці, крім солдатів строкової служби; народні депутати та журналісти.

Для отримання дозволу на придбання зброї необхідно звернутись до дозвільної системи відділення організації охорони громадського порядку відділу адміністративної служби міліції УМВС за місцем проживання й надати довідку про відсутність судимості та медичний висновок лікувального закладу про відсутність протипоказань, що перешкоджають придбання зброї. А ще треба прослухати курс лекцій з матеріальної частини зброї, правил поводження з нею та застосування; забезпечити місце зберігання зброї: як мінімум – придбати металевий ящик з врізним замком. Якщо ж особа планує зберігати більш як три одиниці зброї, сейф для зброї треба підключити або до автономної сигналізації, або до пульта державної охорони. Забезпечення належних умов зберігання зброї має перевірити дільничний інспектор і скласти відповідний акт, у якому він також вказує особистісні характеристики потенційного власника зброї. Після цього останній ще й має успішно скласти іспит з прослуханого ним теоретичного курсу, а якщо планується купівля мисливської зброї – укласти договір обов'язкового страхування.

Поки законодавець розмірковує як гуманно можна захистити життя та права людей, населення завзято озброюється. Відомий американський криміналіст Дон Кейтс писав, що злочинець завжди знайде спосіб роздобути зброю, хоча в наш час це не є складною проблемою. Хоча, безперечно, для скоєння злочину йому, не потрібен буде пістолет або автомат – є багато інших інструментів убивства які можна купити у кожному магазині. Їхньої дії закон не обмежує, бо це не є порушенням. Але ж якщо злочин

вчинено з допомогою кухонного ножа – невже треба заборонити користуватися ними?

На мою думку, той хто захотів нанести шкоду здоров'ю людині, зможе знайти інструмент для скоєння злочину. Українці жаданно хочуть мати зброю. У першу чергу задля того, щоб захистити себе і свою родину від злочинних посягань, бо в наш час це трапляється дуже часто, а розраховувати на поліцію нам не приходиться. Бо зазвичай держава починає відстоювати інтереси людини лише після того, як їй нанесуть моральну або фізичну шкоду. На жаль запобігти злочину поліція не навчилася, з усмішкою говорять - «Ось коли щось трапиться з вами, тоді і приходьте». На жаль це реалії сучасного життя і сьогодні виживає найсильніший!

Я вважаю, що українському народові поки що рано володіти вогнепальною зброєю, але теперішній стан життя змушую нас звернутися до придбання інструменту самозахисту, завдяки якому кожна людина зможе вільно пересуватися у будь-якій місцевості та годині. Тільки так ми зможемо зберегти своїх рідних і близьких людей, які нам так дорогі.

Література

1. Корецкий Д. А. Время невиноватых. Самооборона ... с оружием. / Данил Аркадьевич Корецкий. – М.: А.С.Т., 2007.
2. Шейнин Л. Р. Записки следователя (Старый знакомый, рассказы) [Електронний ресурс] / Лев Романович Шейнин // Государственное издательство художественной литературы, 1957. – Режим доступу до ресурсу: http://royallib.com/book/sheynin_lev/zapiski_sledovatelya_stariy_znakomiy_rasskazi.html.
3. РИА Новости. 25.08.2015. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://ria.ru/lenta/>.
4. Шокін: Порошенко підтримує ідею дозволити українцям мати зброю. Українська правда. Середя, 27 травня 2015, 10:37. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <http://www.pravda.com.ua/news/2015/05/27/7069223/>
5. Усі наведені цифрові показники цитують за публікацією «Разрешить нельзя запретить: владение оружием в разных странах». Gunportal. Интересно об оружии. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <http://gunportal.com.ua/5259/2015/08/18/razreshit-nelzya-zapretit-vladenie-oruzhiem-v-raznyx-stranax/>
6. США, вооружены до безопасности? – Електронний ресурс. [Режим доступу]: <http://safegun.ru/info/info-21.html>.

ЗНЯТТЯ ІНФОРМАЦІЇ З ТРАНСПОРТНИХ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ МЕРЕЖ ЯК СПОСІБ ОТРИМАННЯ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

*Александров Є.С.,
студент групи ПР-161дм
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля;
наук. керівник: к.ю.н., доц. Татаренко Г.В.*

В наш час багато злочинів вчиняється за допомогою мережі «Інтернет» або мобільних телефонів чи інших телекомунікаційних мереж, але Конституція гарантує нам таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. Винятки можуть бути встановлені лише судом у випадках, передбачених законом, з метою запобігти злочинові чи з'ясувати істину під час розслідування кримінальної справи, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо. Тому правильне та законне зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж є ознакою демократичності країни та є дуже актуальним в наш час.

Значний внесок у дослідження різноманітних аспектів сучасного кримінального процесуального законодавства зробили В.Д. Бринцев, В.І. Галаган, В.Г. Гончаренко, Ю.М. Грошевий, В.С. Зеленецький, О.В. Капліна, Н.С. Карпов, І.І. Когутич, В.Т. Маляренко, В.І. Маринів, Д.Й. Никифорчук, В.Т. Нор, Ю.Ю. Орлов, М.А. Погорецький, Д.Б. Сергеева, Н.В. Сибільова, Є.Д. Скулиш, Л.Д. Удалова, В.І. Фаринник, О.Г. Шило, М.Є. Шумило та інші автори. В той же час лише невелика кількість проведених вітчизняними вченими досліджень торкалося саме зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж. Таким чином, напевно чи можна вести мову про те, що наявний рівень наукового опрацювання цього питання є достатнім для потреб теорії та практики кримінального судочинства.

Мета роботи полягає в аналізі та оцінці правової процедури зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж.

У наш час знаття інформації з «транспортних телекомунікаційних мереж» активно використовується в США, де з 1974 р. основну роботу приймає на себе комп'ютер «Харвіст» (врожай), який за допомогою супутникової техніки «перевіряє» близько 75 млн телефонних переговорів у всьому світі, і близько 1,8 млн з них обирає для аналізу спеціалістами. Комп'ютер реагує на «крамольні» слова і цифрові комбінації. Також у цій країні застосовується підслуховуючий пристрій, який не потребує встановлення «жучків» до окремого телефону. Використовуючи унікальність людського голо-

су, що розпізнається комп'ютером, пристрій можна підключати до всієї телефонної станції.

Спеціальний підрозділ передових технологій Office of Advanced Information Technology, який входить в Управління науки і технології ЦРУ, застосовує програму Oasis для перетворення інформації телекомунікаційних мереж у текст. Вона розпізнає зміст сказаного і розрізняє мовців. Якщо комп'ютер вже один раз ідентифікував голос, то і надалі він його впізнає і позначатиме відповідним чином. Крім того, Oasis шукає в тексті «небезпечні» слова (наприклад, «тероризм», «бомба») та їх синоніми. На сьогодні більше половини міжнародних телефонних переговорів ведеться за допомогою Інтернет-телефонії, таким чином розміщення програми в певних сегментах мережі дозволить контролювати вимовляння небезпечних слів навіть в телефонних розмовах [5, с. 56].

Використання подібних технологій у сфері кримінального судочинства в Україні обмежено кримінально-процесуальним правом. Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж має здійснюватись відповідно до загальних правил провадження негласних слідчих (розшукових) дій, визначених в ст. ст. 263, 254-256 КПК України [2].

Об'єктом слідчої дії – зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж може бути лише зміст розмов абонентів чи дані, якими вони обмінюються за допомогою транспортних телекомунікаційних мереж.

До інформації, яка може бути зафіксована з застосуванням цієї слідчої дії, належить інформація, яка передається технічними каналами зв'язку – телефоном, мобільними засобами телефонного, електронного чи радіозв'язку, за допомогою комп'ютерної мережі зв'язку, включаючи засоби Інтернету: комп'ютерна телефонія [IP-phone], [e-mail], комп'ютерний пейджер [листування методом ICQ - обмін короткими текстовими повідомленнями в режимі реального часу шляхом набору тексту на клавіатурі комп'ютера] тощо. Розмови людей віч-на-віч (один на один) не можуть прослуховуватись в порядку проведення такої слідчої дії і не є її об'єктом [6, с. 271].

Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж поділяється на: контроль за телефонними розмовами та фіксації змісту телефонних розмов, іншої інформації та сигналів (SMS, MMS, факсимільний зв'язок, модемний зв'язок тощо). Фактичні підстави зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж - наявність достатніх підстав вважати, що в інформації, яка передається з застосуванням транспортних телекомунікаційних мереж від підозрюваного чи обвинуваченого іншим особам або від інших осіб підозрюваному чи обвинуваченому, а також у інформації, якою останні обмінюються за допомогою засобів зв'язку між собою, міс-

тяться дані про вчинений злочин і якщо іншими способами одержати ці дані неможливо[7, с. 271].

Юридична підстава зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж – ухвала слідчого судді.

В ухвалі про зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж зазначаються кримінальна справа і фактичні підстави, з яких буде провадитись ця слідча дія, прізвище, ім'я та по батькові особи, з каналів зв'язку якої має зніматись інформація, точна адреса цієї особи, види цих каналів, термін, протягом якого знімається інформація, назва установи, на яку покладається обов'язок знімати інформацію і повідомляти про це слідчого.

Негласна слідча (розшукова) дія – зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж доручається відповідним підрозділам органів внутрішніх справ та Служби безпеки України.

Уповноважений оперативний підрозділ для виконання доручення слідчого, прокурора з урахуванням необхідності забезпечення умов для проведення негласних слідчих (розшукових) дій залучає на підставі свого завдання відповідні оперативні та оперативно-технічні підрозділи[4, с. 134].

Уповноважені оперативні підрозділи не мають права виходити за межі доручень слідчого, прокурора (ст. 41 КПК України). Вони зобов'язані повідомляти їх про виявлення обставин, які мають значення для кримінального провадження або вимагають нових процесуальних рішень слідчого, прокурора.

Згідно з ч. 4 ст. 39 Закону України «Про телекомунікації» [3] оператори телекомунікацій зобов'язані встановлювати на своїх мережах технічні засоби, необхідні для здійснення уповноваженими органами оперативно-розшукових заходів, забезпечувати функціонування цих технічних засобів, а також у межах своїх повноважень сприяти проведенню оперативно-розшукових заходів та недопущенню розголошення організаційних і тактичних прийомів їх проведення, а також зобов'язані здійснювати захист зазначених технічних засобів від несанкціонованого доступу.

Слідчий вивчає зміст знятої інформації, про що складає протокол. Після виявлення даних, що мають доказове значення, в протоколі фіксується відповідна інформація, після чого слідчий своєю постановою визнає носій інформації доказом і приєднує його до справи. Дослідження інформації, знятої з каналів зв'язку, у необхідних випадках проводиться з участю спеціаліста. Результати технічного документування телефонних розмов чи зняття інформації з інших технічних каналів зв'язку можуть мати значення доказів у справі за відповідності їх умовам належності до справи, допустимості та достовірності.

До матеріалів технічного документування слід ставитись з певною долею критичності. Результати технічного документування мають бути ретельно перевірені і досліджені і лише за відповідності зафіксованої інформації вимогам достовірності можуть бути оприлюднені і використані як докази.

Отже, інформація, яку знімають з транспортних телекомунікаційних мереж може бути доказом тільки при дотриманні визначених законом процедур отримання такої інформації, що є цілком логічним та актуальним для захисту приватного життя людини в демократичній та правовій державі.

Література

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України// Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2013. – № 9-10, № 11-12, № 13. – ст.88.
3. Закон України «Про телекомунікації»// Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2004. – N 12. – Ст.155.
4. Кримінальний процес : підручник / Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій, А. Р. Туманянц та ін. ; за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Х. : Право, 2013. – 824 с.
5. Лук'янчиков Є. Д., Лук'янчиков Б.Є. Визначення та система негласних слідчих (розшукових) дій // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. - №1(9). - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14lydsrd.pdf>.
6. Погорецький М.А. Негласні слідчі (розшукові) дії: проблеми провадження та використання результатів у доказуванні // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2013. - № 1. – С.270-276
7. Цилюрик І. І. Негласні слідчі (розшукові) дії в кримінальному провадженні // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. – 2014. - №8. – С. 271-274.

АФЕКТ ТА ЙОГО КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ

*Бакуліна О.М.,
студентка групи ЮІ-142
юридичного факультету СХУ ім. В. Даля;
наук. керівник: к.ю.н., доц. Татаренко Г.В.*

Афект – це одне з тих кримінально-релевантних емоційних станів, до якого давно звернено увагу юристів, судових психологів, психіатрів [1]. Афект – це емоційний вибух в умовах гострої конфліктної ситуації, небезпеки поразки особистості. Глибока образа від тяжкої для даної людини

образи, несподіване виникнення загрози життю та здоров'ю, брутальне фізичне насильство – всі ці обставини, з урахування індивідуальних якостей особистості, здатні викликати афект.

Згідно зі статтями 3 та 27 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Кожна людина має невід'ємне право на життя. Одним з головних завдань кримінального права України є охорона особи, її життя і здоров'я [2].

Поняття «афект» у Кримінальному Кодексі України не застосовується, натомість використовується поняття «сильне душевне хвилювання». З цього приводу виникає проблема співвідношення цих понять. Афект – поняття, яке визначається в психології, а сильне душевне хвилювання – поняття, яке не зустрічається в психології, але вже досить давно використовується в кримінальному законодавстві для позначення особливого стану особи. З вище викладеного випливає, що при визначенні сильного душевного хвилювання перш за все необхідно використовувати ті критерії, які встановлені в КК України. У Кодексі кримінальне законодавство передбачає протизаконне насильство, систематичне знущання або тяжку образу з боку потерпілого, які викликали стан сильного душевного хвилювання. Як випливає із закону, сила вияву емоцій є важливим критерієм, за допомогою якого відрізняють просту емоцію від сильного душевного хвилювання.

У п'яти статтях КК України від 05.04.2001 року (зі змінами та доповненнями) йдеться про стан сильного душевного хвилювання, а саме: двох статтях Особливої частини: ст. 116 – умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання, ст. 123 – умисне тяжке тілесне ушкодження, заподіяне в стані сильного душевного хвилювання та трьох статтях Загальної частини: ч. 4 ст. 36 – особа не підлягає кримінальній відповідальності, якщо через сильне душевне хвилювання, викликане суспільно небезпечним посяганням, вона не могла оцінити відповідність заподіяної нею шкоди небезпечності посягання чи обставинці захисту, ч. 3 ст. 39 – особа не підлягає кримінальній відповідальності за перевищення меж крайньої необхідності, якщо внаслідок сильного душевного хвилювання, викликаного небезпекою, що загрожувала, вона не могла оцінити відповідність заподіяної шкоди цій небезпеці, п. 7 ст. 66 зазначено обставини, які пом'якшують покарання – вчинення злочину під впливом сильного душевного хвилювання, викликаного неправомірними або аморальними діями потерпілого вказано, що вчинення злочину під впливом сильного душевного хвилювання, викликаного неправомірними або аморальними діями потерпілого [3].

Враховуючи, що поняття «стан сильного душевного хвилювання», має велике значення для з'ясування психологічного змісту, оскільки даний стан зазначається й використовується при формулюванні окремих складів

злочинів. При цьому використання цієї ознаки перетворює умисне тяжке тілесне ушкодження із тяжкого злочину в злочин невеликої тяжкості, а умисне вбивство з особливо тяжкого злочину в злочин середньої тяжкості. Використання цієї ознаки в Загальній частині КК України розширює межі, за яких виключається кримінальна відповідальність при необхідній обороні та крайній необхідності, а також є підставою для пом'якшення покарання.

Характеристика внутрішніх психічних процесів, які, або передують вчиненню злочинів, або відбуваються в процесі його вчинення є одним з складних питань науки кримінального права. У науці є загальноновизнаними положення, що під час юридичної оцінки суспільно-небезпечного діяння необхідно встановлювати, окрім вини, мотив, мету та емоційний стан особи на момент його вчинення. У призначенні покарання ці ознаки мають важливе значення.

Афект – це емоція, яка опановує людиною внаслідок неправомірних або аморальних діянь потерпілого. Афект – особливо сильна емоція, зазначена в диспозиції закону, яка визнається обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони складу злочину [4].

Поняття афект найчастіше зустрічається у кримінально-правовій літературі.

Афект (від лат. *affectus* – душевне хвилювання, пристрасть) означає психічний стан, ознакою якого є домінування певної емоції, що обумовлює особливості сприймання подразників і характер дій особи [5, с. 52].

Ознаки афекту: раптовість виникнення (є несподіваним для самого суб'єкта); реактивність (стрімка реакція на гострий подразник); імпульсивність поведінки (емоційний стан супроводжується метушною рухливою активністю); бурхливий перебіг (гостре психічне переживання) [6, с. 264].

За своєю природою афект буває фізіологічним та патологічним.

Афект фізіологічний – короточасний хворобливий розлад психічної діяльності не психічного рівня, який виникає раптово під впливом зовнішніх факторів. Цей вид афекту виникає внаслідок вияву емоцій гніву, страху тощо і характеризується звуженням свідомості, руховим збудженням і діями, спрямованими на знищення подразника. Супротивник своїми вчинками провокує в душі іншої особи бурхливі емоції, змушуючи її все перевідчувати, переживати, й від миттєвого емоційного всплеску, не витримавши напругу, луснуть усі стримуючі механізми/системи. Фізіологічний афект впливає на психіку людини, але не позбавляє її можливості тверезо мислити та контролювати свої дії і нести за них відповідальність.

Завдання тілесних ушкоджень різного типу тяжкості або вбивство вважається вчиненим у стані фізіологічного афекту за наявності наступних умов:

- відповідь на протизаконні дії потерпілого;

– внаслідок насильства потерпілого над винним чи його рідними і близькими (вбивство, заподіяння тілесних ушкоджень, погроза застосувати насильство, знищити майно та ін.);

– протизаконне насильство, яке було дійсним і значним, тобто здатним спричинити фізіологічний афект, але не створювало стан необхідної оборони чи крайньої необхідності;

– тяжка образа потерпілим винного (брутальне і цинічне приниження гідності особи);

– інші протизаконні або глибоко аморальні дії потерпілого (знищення майна, приниження гідності тощо)

Фізіологічний афект — це дуже сильний та нетривалий емоційний спалах. Такого психологічного навантаження людина довго не витримає. Вбивство у стані фізіологічного афекту визнається вчиненим за пом'якшуючих обставин лише тоді, коли умисел на вбивство виник і був здійснений тоді, коли винний перебував у стані фізіологічного афекту [7, с. 17-18].

Судова практика визнає, що фізіологічний афект можуть спричинити: подружня зрада, зрада закоханих, багаторазові протизаконні дії, остання з яких і стала причиною афекту [1].

Фізіологічний афект є нехворобливим тимчасовим станом. Він встановлюється судово-психіатричною експертизою і є медичною підставою для визнання особи обмежено осудною.

Афект патологічний – короткочасний хворобливий розлад психіки, що виникає раптово під впливом зовнішніх факторів. Проявляється глибоким затьмаренням свідомості, бурхливим руховим збудженням, спрямованим проти подразника.

Перебіг патологічного афекту умовно поділяють на три стадії: підготовчу (або початкову), вибухову і заключну.

Початкова стадія охоплює раптовий перехід від свідомого психічного стану до затьмареного, який виникає миттєво на дію зовнішнього фактора. Спочатку свідомість звужується, уявлення обмежується лише подразником, на який спрямовується бурхливе рухове збудження. Далі свідомість затьмарюється, втрачається мовний зв'язок з боку суб'єкта суспільно-небезпечних дій. Мова стає уривчастою і безладною, міміка відсутня, або спотворюється, активізуються судинні реакції.

Стадія вибуху – в діях людини можуть спостерігатися елементи, які нагадують тонічну і клонічну фази епілептичного приступу. Вихід із стадії вибуху настає раптово через надзвичайне фізичне і психічне виснаження, яке викликає у хворого глибокий сон на місці події, або стан млявості, нерухомості, байдужості до оточення, вчинених дій, що випадають з пам'яті.

Заключна стадія патологічного афекту нерідко завершується смертю потерпілого через завдані йому тяжкі тілесні ушкодження [8, с. 12].

Патологічний афект встановлюється судово-психіатричною експертизою та є медичною підставою для визнання особи неосудною (ст. 19 КК України) [3].

Кримінальна відповідальність за афективний злочин з одного боку обумовлена, принциповою здатністю особи усвідомлювати характер своїх дій і керувати ними, а з другого – визнанням того, що ця здатність певною мірою обмежена розладами сприйняття, мислення та волі [9, с. 124].

О. Д. Сітковська поділяє афекти на астенічні та стенічні. До астенічних афектів належать страх, сум, горе та інші, і вони характеризуються загальним послабленням, гальмуванням, аж до повного «ступору». При стенічних афектах (гнів, озлобленість та ін.) також відбуваються значні вегетативні, біохімічні зміни в організмі. Однак при цьому, навпаки, м'язовий тонус підвищується, різко змінюється частота дихання, серцева діяльність, артеріальний тиск, рівень адреналіну, збільшуються фізичні можливості людини. Це реакція особи по типу захисного механізму – мобілізація енергетичних ресурсів, що сприяє подоланню дій сильних подразників [10, с. 13].

В. І. Ткаченко пропонує поділ афектів на види, виділяючи афект гніву, афект страху, афект жалю, афект відчаю, афект розгубленості.

– Афект страху спричиняється ситуаціями, що становлять небезпеку. Вказаний афект пов'язаний із безумовним захисним рефлексом і полягає в реакції організму на небезпеку.

– Афект гніву належить до рефлексу самозахисту та має агресивний характер. Характер самозахисту афекту гніву полягає в тому, що при його переживанні організм людини відчуває потребу в емоційній розрядці як способі набуття оптимального стану.

– Афект розгубленості яскраво проявляється в різкому зменшенні здатності особи орієнтуватись в своєму стані та становищі.

– Афекти жалю та відчаю породжуються неприємністю та можуть виступати як реакція психічної оборони [10, с. 32-33].

У літературі співвідношення понять сильне душевне хвилювання та афект трактується по-різному.

Одна група вчених вважає, що стан сильного душевного хвилювання – це стан афекту. При цьому вони не роблять застереження, що це має бути лише фізіологічний афект.

Друга група переконана, що стан сильного душевного хвилювання – це стан фізіологічного афекту. На їх думку, жоден інший емоційний стан, крім стану фізіологічного афекту, не може істотно вплинути на психічну діяльність людини, щоб вона певною мірою втратила здатність усвідомлювати свої діяння та (або) керувати ними.

Третя група науковців, зазначають, що якщо зменшити здатність особи повною мірою усвідомлювати свої діяння та/або керувати ними можуть

різні емоційні стани, поняттям «стан сильного душевного хвилювання» охоплюється не тільки стан афекту, а й інші сильні за своїм впливом на психічну діяльність емоційні стани [5].

На мій погляд, більш обґрунтованою є позиція третьої групи науковців, оскільки поняття «стан сильного душевного хвилювання» й «афект» не є тотожними. Стан сильного душевного хвилювання потрібно тлумачити більш широко, враховуючи поняття «афект», але не вичерпуватись ним.

Враховуючи, що у КК України використовується поняття «сильне душевне хвилювання» доцільно було б використовувати словосполучення яке не буде настільки смним, як, термін «афект», але воно максимально повно й чітко буде відображати психологічний зміст та охоплювати різні види емоційних станів, що мають кримінально-правове значення та суттєво впливають на психічну діяльність людини. Це поняття повинно розкривати стан особи, перебуваючи в якому вона не спроможна була в повній мірі усвідомлювати свої діяння та/або керувати ними.

Література

1. Романов В. В. Юридична психологія [Електронний ресурс] / В. В. Романов – Режим доступу до ресурсу: http://stud.com.ua/5369/psihologiya/afekt_yogo_kriminalno_pravove_znachennya.
2. Конституція України. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 25-26. - Ст.131.
3. Кримінальний Кодекс України// Відомості Верховної Ради України. – 2001. - № 25-26. - Ст.131
4. Актуальні питання реформування правової системи України : Зб. наук. статей за матеріалами. III Міжнародної науково-практичної конференції. м. Луцьк, 2–3 червня 2006 р. Том II. Луцьк – 2006. - [Електронний ресурс] http://lib.uabs.edu.ua/library/Zbirnik/actual_2_2006.pdf
5. Авраменко О. В. Види емоційних станів людини та їх кримінально-правове значення [Електронний ресурс] / О. В. Авраменко – Режим доступу до ресурсу: <http://pravoznavec.com.ua/period/article/35533/%D0%90>.
6. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К.: Укр. енциклопедія, 2015.– Т.1: А–Г.– 672 с.
7. Остапенко Л. А. Кримінально-правова характеристика умисних вбивств при пом'якшуючих обставинах: Автореф. дис.... канд. юрид. наук. – К., 2013.– 18 с.
8. Психологія : підручник / Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка, П.А.Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л.Трофімова ; 3-тє вид., стереотип.– К.: Либідь, 2015. – 560 с.
9. Сітковська О. Д. Афект: кримінально-психологічне дослідження. – М.: ТОВ Вид-во «Юрлітінформ», 2013.– 240 с.
10. Ткаченко В.І. Відповідальність за умисні злочини проти життя і здоров'я, вчинені в стані афекту. – М., 2014. – 52 с.

ПРОБАЦІЯ В УКРАЇНІ: СУТНІСТЬ І ЗАВДАННЯ

*Крапивіна В.В.,
студентка групи ЮІ-141
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля;
наук. керівник: к.ю.н., доц. Татаренко Г.В.*

Впродовж багатьох років в різних країнах відбувалась чимала кількість спроб довести, що дієвіше за суворість є милосердя, що турбота про окрему особу має свої цілком похвальні результати для всього соціуму. Дослідники відзначають, що для сприяння процесу гуманізації Державної кримінально-виконавчої системи України є впровадження елементів пробації. Популярність пробації у сучасних умовах визначається економічною доцільністю для суспільства, значним потенціалом попередження рецидиву злочинів, а також моральною цінністю, яка дозволяє досягти мети кримінальної політики найбільш гуманними засобами.

Фахівці посилаються, що сутність пробації полягає у випробуванні певних категорій злочинців спеціальними юридичними обов'язками, поєднаними з наданням їм різної допомоги реабілітаційного характеру (здобуття ними освіти та набуття професії, їх соціальної адаптації в суспільстві) Мета полягає у ефективному виправленні засуджених та зведенням до мінімуму, наскільки це можливо, кримінального рецидиву з їхнього боку. Пробація, з одного боку, поєднує елементи контролю, з іншого – вона сфокусована на індивідуальній роботі з засудженим, його супроводі та підтримці більше ніж на покаранні, що обумовлено її соціальним спрямуванням.

У міжнародній практиці протидії злочинності загально визнано, що покарання у виді позбавлення волі повинно застосовуватися як крайній засіб впливу до небезпечних злочинців, оскільки ізоляція від суспільства нерідко сприяє руйнуванню особистості, втраті соціально корисних зв'язків. А у разі, якщо покарання більш суворе, ніж тяжкість правопорушення, то його застосуванням не поновлюється соціальна справедливість. Тому обрання адекватного покарання має дуже велике значення. Адже пробація може не дати правопорушникові опинитись у товаристві звичних злочинців, що неминуче привело би його до в'язниці, дозволити правопорушникові не кидати роботи і водночас пильнувати за його діями, розірвати ланцюг злочину й покарання, забезпечити офіційний канал надання порад та підтримки, тобто сприяти розвиткові соціальної адекватності та певності власної сили.

Служба пробації у європейських країнах полегшує роботу правоохоронних органів, судової системи, забезпечує координацію взаємодії державних установ, місцевого самоврядування, неурядових організацій, окремих

громадян (волонтерів) в процесі виконання покарань, альтернативних позбавленню волі.

У сучасному суспільстві проблема дослідження інституту пробації як гуманізаційної складової кримінально-виконавчої політики України є однією з найактуальніших, є важливим предметом обговорення під час дискусій у практиці боротьби зі злочинністю, реформування вітчизняної пенітенціарної системи у відповідності до міжнародних зобов'язань, Європейських пенітенціарних правил, Концепції державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України (затвердженої Указом Президента України від 8 листопада 2012 року № 631/2012) та багатьох інших нормативно-правових актів.

У юридичній літературі питанням дослідження ефективності введення пробації займалися такі вітчизняні вчені як Д.В. Ягунов, Є.Є. Бараш, І.Г. Богатирьов, А.П. Гель, О.В. Беца Т.А. Денисова, О.М. Джужа, В.М. Дрьомін, О.Г. Колб, А.Х. Степанюк, В.М. Трубников, О.Г. Фролова, І.С. Яковець та інших.

Та все ж, перш ніж говорити про сутність пробації у світі та бачення її місця в суспільно-політичному житті країни, напевно варто звернутися до існуючої на сьогодні в Україні системи кримінальних покарань. Так, у кримінальному законодавстві України існують покарання, не пов'язані з обмеженням або позбавленням волі. Зазначені покарання визначені ст. 51 Кримінального кодексу України: позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю (ст. 55); громадські роботи (ст. 56); виправні роботи (ст. 57). До покарань, альтернативних позбавленню волі, можна також віднести звільнення від відбування покарання з випробуванням (ст. 75, 79, 104); звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років (ст. 83).

Враховуючи категорію осіб, які є суб'єктами пробації слід сказати, що діяльність органу пробації покликана зменшити відсоток рецидиву серед засуджених до позбавлення волі. Таким чином, особа, засуджена до покарання, не пов'язаного з позбавленням волі, позбавляється морально-психічного тиску, який вона може отримати, перебуваючи у кримінально-виконавчих установах. Вона не втрачає соціальних зв'язків, уникає можливості отримання криміногенного «зараження» особистості. Необхідно також зазначити, що утримання особи у виправній колонії є вкрай витратним в умовах сучасної економіки, в той час, як покарання, не пов'язані з позбавленням волі, які виконує служба пробації, є вигідними з економічної точки зору. Саме тому збільшення у відсотковому значенні застосування покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, є правильним кроком, що є показником подальшої гуманізації кримінальних покарань в Україні [1, с. 56-58].

Саме слово «пробація» походить від англійського слова, що означає «випробування». Пробація виникла майже 200 років тому у Великій Британії як концепція поведження зі злочинцями й набула світового розповсюдження у першу чергу завдяки системі правосуддя США. Загальними рисами пробації в усіх існуючих теоріях є: не застосування до порушника покарання у вигляді ув'язнення або взагалі звільнення від відбування покарання; застосування пробації до правопорушника залежно від обставин (учинений злочин, особа, соціальна ситуація правопорушника); здійснення нагляду, що відрізняється від поліцейського нагляду та поєднаний із соціальною допомогою правопорушникові у процесі ресоціалізації. Останні принципи та положення функціонування, наприклад, європейської пробації викладені в рекомендаціях CM/Res (2010)1 Комітету Міністрів Ради Європи (так званих Європейських правилах пробації).

Цінність Правил полягає, передусім, у тому, що вони фактично поклали край численним дискусіям щодо визначення поняття «пробація». Ще в 1951 році ООН визначила пробацію як «метод роботи зі злочинцями» в умовах вільного суспільства. Пробація стосується реалізації в умовах вільного суспільства санкцій та заходів, визначених у законі та покладених на злочинця. Вона передбачає широкий перелік дій та форм втручання, що включають наставництво та допомогу, спрямовану на соціальне включення злочинця, так само як і на забезпечення суспільства [2, с. 32].

Офіційно пробація заявила про себе в Україні в травні 2002 року, коли делегація Державного департаменту України з питань виконання покарань повернулася з відрядження у Королівство Швеції і за його результатами подала до Кабінету Міністрів України пропозиції зі створення в Україні служби пробації. Кабінетом Міністрів України 28 травня 2002 року було надано офіційне доручення Державному департаменту України з питань виконання покарань щодо узгодження пропозиції зі створення служби пробації в Україні. Після цього перші три законопроекти з цього питання було подано та зареєстровано у Верховній Раді України в 2008 році. На жаль, вони пролежали практично без руху чотири роки. У 2012 році міжвідомчою робочою групою при Міністерстві юстиції України був розроблений новий проект Закону України «Про пробацію».

У січні 2013 року урядовий проект цього Закону був зареєстрований у Верховній Раді України. За поданням комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності Верховної Ради України у жовтні 2013 року проект закону України «Про пробацію» був прийнятий за основу Верховною Радою України. У 2014 році законопроект було включено до порядку денного Верховної Ради України. 05 лютого 2015 року на першій сесії Верховної Ради України восьмого скликання було прийнято Закон України «Про пробацію». 27 лютого 2015 року після офіційного опубліку-

вання Закон набрав чинності та вводиться в дію 27 серпня 2015 року. При розробці Закону українські правознавці вивчали досвід різних країн світу, у першу чергу, Швеції, Великої Британії, Канади, США, Франції, Латвії, Молдови, Румунії, Грузії, а також рекомендації та методичні матеріали, підготовлені спільно з міжнародними експертами.

Саме спираючись на міжнародні договори в галузі покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, та співпрацю з європейськими країнами, можна досягти повноцінного розвитку даного напрямку діяльності в Україні. Зокрема, завдяки співпраці України зі Швецією в подальшому вбачається створення модельного офісу пробації, розробка та впровадження пробаційних програм в Україні, створення відповідної бази для навчання персоналу пробації.

Що ж, згідно з Законом термін пробація означає – це перш за все, система наглядових і соціально-виховних заходів, що застосовуються за рішенням суду згідно із законом до засуджених, та забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинуваченого.

Метою пробації є забезпечення безпеки суспільства шляхом виправлення засуджених, запобігання вчиненню ними повторних кримінальних правопорушень та забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинувачених, з метою прийняття судом рішення про міру їхньої відповідальності.

Правову основу пробації та діяльності органу пробації становлять: Конституція України; Кримінальний, Кримінальний процесуальний, Кримінально-виконавчий кодекси України; Закон України «Про пробацію» та інші закони України, Міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Підставою для застосування пробації є: письмовий запит суду до органу пробації про надання досудової доповіді щодо обвинуваченого; обвинувальний вирок суду, яким особу засуджено до покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадських робіт, виправних робіт; обвинувальний вирок суду, яким особу засуджено до позбавлення волі на певний строк; обвинувальний вирок суду, яким особу засуджено до обмеження волі; обвинувальний вирок суду, яким особу звільнено від відбування покарання з випробуванням; ухвала суду про заміну покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк покаранням у виді громадських робіт або виправних робіт; ухвала суду про звільнення від відбування покарання вагітної жінки або жінки, яка має дитину віком до трьох років; акт про помилування, яким засудженому замінено покарання або невідбуту частину покарання покаранням у виді громадських робіт або виправних робіт.

Під час вирішення питання про застосування до особи пробації суд бере до уваги характер вчиненого кримінального правопорушення та соціально-психологічну характеристику особи обвинуваченого або засудженого, яку готує персонал органу пробації або адміністрація установи виконання покарань.

Пробація умовно поділяється на:

1) Досудова пробація - це забезпечення суду формалізованою інформацією, що характеризує обвинуваченого, з метою прийняття судом рішення про міру його відповідальності.

2) Наглядова пробація - це здійснення наглядових та соціально-виховних заходів щодо засуджених до покарань у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадських робіт, виправних робіт, осіб, яким покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк замінено покаранням у виді громадських робіт або виправних робіт, осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням, звільнених від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років, а також направлення засуджених до обмеження волі для відбування покарання до виправних центрів.

3) Пенітенціарна пробація - це підготовка осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, до звільнення з метою трудового і побутового влаштування таких осіб після звільнення за обраним ними місцем проживання [3].

Орган пробації спільно з державними органами та органами місцевого самоврядування сприяють засудженим, які готуються до звільнення, у визначенні місця проживання після звільнення; влаштуванні до спеціалізованих установ для звільнених; госпіталізації до закладів охорони здоров'я осіб, які потребують стаціонарної медичної допомоги; працевлаштуванні працездатних осіб.

Включає низку заходів, зокрема: забезпечення суду досудовими висутпами про обвинувачених; виконання покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; громадських робіт; виправних робіт; здійснення нагляду за засудженими; соціально-виховної роботи із засудженими; реалізація пробаційних програм стосовно осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням; підготовка до звільнення засуджених, які відбувають покарання у вигляді обмеження волі та позбавлення волі на певний строк.

Ключовою відмінністю майбутньої пробації від існуючої в Україні системи виконання покарань, альтернативних позбавленню волі, є її соціальна складова, що включає заходи соціальної реабілітації засуджених, соціальної допомоги, ресоціалізації, заходи соціальної підтримки та контролю, що мають вирішити завдання попередження повторного вчинення зло-

чинів. Іншими словами, кримінально-виконавча інспекція згідно із законодавством сьогодні виконує в основному контрольну функцію. При цьому індивідуально-профілактична робота з особами, які перебувають на обліку, здійснюється органами внутрішніх справ (службою дільничних інспекторів), соціальна допомога здійснюється органами соціальної політики на добровільній основі. Проведення соціально-виховної роботи з цією категорією засуджених не передбачено взагалі. Тобто, залишаються невирішеними соціальні та особистісні проблеми засуджених, що нерідко є причиною вчинення ними злочинів і, більш того, стають причинами нових злочинів.

Упровадження пробації дозволить зосередити функції нагляду та соціально-виховної роботи (що передбачає й індивідуально-профілактичну роботу) із засудженими до альтернативних покарань у повноваженнях спеціального органу пробації. З'являться нові інструменти роботи із засудженими, що дозволять працювати конкретно з кожним випадком, визначати саме його проблемні питання й вирішувати їх, а не розпорошувати зусилля та час на «загальні штамп», у яких іноді відсутня потреба. Також збільшиться обсяг повноважень працівників пробації для виконання завдань пробації.

Завданнями пробації ж є:

- підготовка досудових доповідей щодо обвинувачених;
- здійснення нагляду за засудженими до покарань у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадських робіт, виправних робіт, особами, яким покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк замінено покаранням у виді громадських робіт або виправних робіт, особами, звільненими від відбування покарання з випробуванням, звільненими від відбування покарання вагітними жінками і жінками, які мають дітей віком до трьох років;
- виконання певних видів покарань, не пов'язаних з позбавленням волі;
- направлення засуджених до обмеження волі для відбування покарання до виправних центрів;
- реалізація пробаційних програм стосовно осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням;
- проведення соціально-виховної роботи із засудженими;
- здійснення заходів з підготовки осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, до звільнення;
- реалізація інших заходів, спрямованих на виправлення засуджених та запобігання вчиненню ними повторних кримінальних правопорушень.

Деякі відмінності матиме пробація для дорослих та неповнолітніх. Так, у заходах пробації щодо неповнолітніх робиться акцент на забезпечення їх нормального фізичного і психічного розвитку; профілактику агресивної поведінки; мотивацію позитивних змін особистості; поліпшення

соціальних стосунків. Досудова доповідь про обвинуваченого неповнолітнього додатково повинна містити: інформацію про вплив криміногенних факторів на поведінку; рекомендації щодо заходів, спрямованих на мінімізацію ризику вчинення повторних кримінальних правопорушень.

Соціально-виховна робота із засудженими неповнолітніми може проводитися із залученням батьків або їх законних представників. Заходи пробації реалізуються у взаємодії з органами та службами у справах дітей, спеціальними установами та закладами, що здійснюють їх соціальний захист і профілактику правопорушень.

Пробаційні програми щодо засуджених неповнолітніх реалізуються разом із центральним органом виконавчої влади, що формує державну політику у сфері соціальної політики. Також, законодавцем передбачено сприяння волонтерам у здійсненні нагляду за засудженими та проведенні з ними соціально-виховної роботи під керівництвом персоналу органу пробації. Крім того, звичайно, не виключається функція громадського контролю за діяльністю органу пробації. Окрім визначених кримінальним та кримінально-виконавчим законодавством переліку обов'язків, суб'єкти пробації зобов'язані виконувати встановлені законом та покладені на них рішенням суду обов'язки; не вчиняти правопорушень; виконувати законні вимоги персоналу органу пробації; надавати достовірну інформацію персоналові органу пробації.

Визначено, що до осіб, до яких судом буде застосовано пробацію та які не будуть виявляти бажання виконувати встановлені умови пробації, можуть бути застосовані відповідні заходи впливу. Невиконання умов пробації, що визначається рішенням суду, є в першу чергу невиконанням рішення суду з можливістю притягнення до кримінальної відповідальності. Ураховуючи, що деякі заходи пробації, пов'язані з процесом виконання покарань, альтернативних позбавленню волі, то їх невиконання може визначатися як ухилення від відбування покарання, за що також передбачено кримінальну відповідальність. Порушенню питання про кримінальну відповідальність буде передувати система офіційних застережень та з'ясувань обставин невиконання заходів пробації.

Модель служби пробації, що пропонується в Україні, передбачає функціонування органу пробації в складі Державної пенітенціарної служби України. Концептуальним питанням Закону України «Про пробацію» в Україні є створення пробації шляхом реорганізації кримінально-виконавчої інспекції ДПтС України. Це питання викликало найбільш запеклі дискусії при розробці законодавства про пробацію. У деяких країнах світу (Уельс, Австралія, Австрія, Фінляндія) служба пробації є самостійним органом. Обрана Україною модель цієї служби є найбільш оптимальним шляхом впровадження пробації у нинішніх економічних умовах. Крім того, кримі-

нально-виконавча інспекція в межах чинного законодавства вже здійснює деякі функції, аналогічні пробації в частині виконання покарань, не пов'язаних із позбавленням волі, а також має певну матеріальну базу та штат працівників. [4, с. 40-42].

Висновки. Підбиваючи підсумок, зазначу, що в останній час досить часто лунають гасла, що Україна рухається шляхом проведення різного роду реформ, щоб стати розвинутою, демократичною та вільною країною. Ми шукаємо, вчимося, переймаємо європейський досвід, але часто забуваємо, що потрібно лише озирнутися, оскільки найголовніше вже придумане до нас і воно потребує лише деяких доопрацювань відповідно до вимог часу.

Вважаю, що пройшов вже тривалий час з моменту обговорення необхідності впровадження пробації в Україні. Наразі потрібні конкретні практичні заходи її впровадження на підставі прийнятого 5 лютого 2015 року спеціального нормативного акта, а саме Закону України «Про пробацію», що визначає мету, завдання, підстави, види пробації, правовий статус персоналу органу пробації та суб'єктів пробації.

Усі зусилля, спрямовані на реформування кримінально-виконавчої інспекції у подальшому принесуть значні дивіденди у вигляді покращання криміногенної ситуації в країні та оздоровлення нашого суспільства. Саме на забезпеченні безпеки суспільства ставить акцент європейська практика, розглядаючи систему пробації. З упевненістю можна стверджувати про складність інституту пробації, який потребує проведення значних правових заходів та витрат. І Україна потребує такої реформи, оскільки виправлення поведінки незаконнослухняних громадян повинно починатися із змін у їх свідомості й навіть менталітеті.

Існування в Україні пробації буде дійсним свідченням того, що держава не обмежує свободу людини без необхідності, система покарань не носить характеру помсти, кожна людина для суспільства є цінністю і її доля небайдужа державі.

Досвід європейських держав підтверджує, що пробація ефективна: методи її роботи надійні та перевірені. Пробація відкриє можливості для забезпечення національної безпеки новими методами.

Література

1. Богатирьов І. Г. Пробація - як альтернатива позбавленню волі в Україні: наукове видання. - Хмельницький : ХмЦНТЕІ, 2010. – С. 76.
2. Ягунов Д.В. Служба пробації: концепція, принципи діяльності, організаційна структура: Конспект лекцій. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2006. – С. 74.
3. Закон України «Про пробацію» від 05.02.2015 № 13, ст. 93, за ред. № 1801-VIII від 21.12.2016.

4. Шапоренко О. І. Інститут пробації як альтернатива позбавленню волі / О. І. Шапоренко // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. - 2011. - № 2. - С. 114.

ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ, ЯК ОДИН ІЗ НАЙНЕБЕЗПЕЧНІШИХ ВИДІВ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ: ПИТАННЯ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

*Бережний С. А.,
студент групи ПР-163зс
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля;
Мезеря О. А.,
к.і.н., доц. каф. правознавства
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля*

Останнім часом у світі все більше занепокоєння викликає поширення транснаціональної організованої злочинності, що являє загрозу не лише безпеці окремих держав, але й світовій спільноті в цілому. Спостерігається створення і функціонування в країнах Європи та Азії різних за своєю спрямованістю, структурою та масштабами впливу на економіку та суспільство в цілому злочинних формувань, що нерідко створюють цілісні мережеві системи, які здійснюють протиправну діяльність з метою незаконного отримання надприбутків.

Одним з найбільш небезпечних видів міжнародного злочинного бізнесу, що грубо порушує права людини, є торгівля людьми. За оцінками експертів Організації Об'єднаних Націй, даний вид злочину посідає третє місце за рівнем прибутковості після нелегальної торгівлі наркотиками.

Масштаби і характер міжнародного трафіка як одного зі злочинів інтернаціонального характеру дають підстави стверджувати, що ці протиправні посягання у переважній більшості випадків вчинюються транснаціональними організованими групами. Звичайно, кожне правило має свої виключення, проте, якщо розглядати торгівлю людьми не як одноактну та ситуативну умисну дію, а брати до уваги організований протиправний системний бізнес на базі налагоджених каналів трафіка із чітким розподілом ролей та функцій залучених у нього осіб, можна зробити цілком законісний і незаперечний висновок про контролювання такого «підприємства» групуваннями з міжнародними зв'язками. ичними речовинами та зброєю.

Важливість міжнародного співробітництва при розслідуванні торгівлі людьми обумовлена тим, що його відсутність унеможливорює збирання доказів з-за кордону; здійснення кримінального переслідування; забезпечення

охорони прав і свобод людини і громадянина у кримінальному судочинстві; відшкодування завданої злочином шкоди тощо. Перераховані кримінально-процесуальні функції реалізуються певною мірою органами дізнання, досудового слідства, прокуратурою та судом, зокрема й під час діяльності щодо розслідування злочинів [1].

Важливими кроками по налагодженню міжнародного співробітництва у сфері протидії торгівлі людьми стали Міжнародна Конвенція про боротьбу з торгівлею білими рабниками від 4 травня 1910 р., із змінами, внесеними в неї Протоколом, затвердженим Генеральною Асамблеєю ООН 3 грудня 1948 р.; Міжнародна Конвенція про боротьбу з торгівлею жінками і дітьми від 30 вересня 1921 р., із змінами, внесеними в неї Протоколом, прийнятим Генеральною Асамблеєю ООН 20 жовтня 1947 р.; Міжнародна Конвенція про боротьбу з торгівлею неповнолітніми жінками від 11 жовтня 1933 р., із змінами, внесеними в неї вищезгаданим Протоколом.

Започаткування ефективного міжнародного механізму було закладено у 1949 р. Генеральною Асамблеєю ООН шляхом прийняття Конвенції про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами, яка набула чинності в Україні 15 лютого 1955 р. [2].

Так, О. Л. Мельников, В. І. Дубина, М. П. Данилюк до основних видів міжнародного співробітництва у боротьбі з торгівлею людьми за формами прояву зараховують:

- 1) взаємодію у рамках правової допомоги у кримінальних справах;
- 2) укладення угод про співпрацю;
- 3) участь у проведенні оперативно-розшукових заходів, слідчих дій на території іншої держави;
- 4) проведення спільних оперативних розробок та розслідувань;
- 5) обмін інформацією;
- 6) участь у міжнародних операціях та проектах співпраці [3].

Важливим напрямом у цьому сенсі є розширення співпраці між слідчими, оперативними та іншими підрозділами правоохоронних органів, у міжнародному масштабі.

В якості правової бази міжнародного співробітництва у боротьбі з торгівлею людьми, слід відмітити Конвенцію про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах, яка укладена і підписана від імені України 22 січня 1993 р., та ратифікована Україною 10 листопада 1994 р., що є основним документом щодо взаємодії по кримінальним справам на терені СНД [4]. Далі держави-учасниці внесли до Конвенції зміни та доповнення, виклавши їх у Протоколі до даної Конвенції, який був ратифікований Україною 3 березня 1998 р. [4]. Згідно з цими документами, правова допомога здійснюється шляхом виконання процесуальних та інших дій, для чого надсилається доручення.

На європейському просторі спеціалізованим багатостороннім міжнародним договором щодо правової взаємодії при розслідуванні злочину є Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах, укладена 20 квітня 1959 р., а також Додатковий протокол 1978 р. до Конвенції, які були підписані від імені України 29 травня 1997 р. та ратифіковані Україною 16 січня 1998 р. та Другий Додатковий протокол 2001 р. до Конвенції, підписаний від імені України 8 листопада 2001 р. та ратифікований Україною 1 червня 2011 р. [5]. У цих документах, передбачено надання допомоги шляхом виконання судових доручень у кримінальних справах. Така форма міжнародного співробітництва, як передача провадження у кримінальних справах безпосередньо регламентована Європейською конвенцією про передачу провадження у кримінальних справах, що укладена 15 травня 1972 р. та ратифікована Україною 22 вересня 1995 р. [6], а видача злочинців, передбачена Європейською конвенцією про видачу правопорушників, яка підписана 13 грудня 1957 р., і доповнена Додатковим протоколом 1975 р. та Другим додатковим протоколом 1978 р., що були ратифіковані Україною 16 січня 1998 р. [7].

Правоохоронні органи України зіткнулись зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми на початку 90-х років минулого століття. Україна намагається якомога активніше залучатися у процес міжнародного співробітництва у сфері боротьби з торгівлею людьми. При цьому, слід відзначити, що Україна (як на міжнародному, так і на національному рівні) застосовує багатовекторний підхід до проблеми боротьби з торгівлею людьми, насамперед жінками. Як правило, це проявляється у поєднанні стратегій боротьби з торгівлею жінками як такою, боротьби з нелегальною міграцією та боротьби із міжнародною організованою злочинністю.

Стосовно України, то слід зазначити те, що дипломатичні представництва України за кордоном відіграють важливу роль в організації взаємодії правоохоронних органів різних держав на напрямку протидії злочинності, у тому числі торгівлі людьми. Це виявляється, перш за все, у діяльності офіцерів зв'язку у складі таких установ. Крім того, консульські повноваження представництв дають змогу надавати допомогу потерпілим від злочинів зазначеної спрямованості, забезпечувати їх необхідною інформацією та сприяти у поверненні їх на батьківщину, залучати до взаємодії у цій сфері міжнародні урядові та неурядові організації, інформувати повноважні органи України та країни перебування про обставини злочину, сприяти правоохоронцям цих держав налагоджувати взаємодію на початковому етапі.

Слід зазначити, що забезпечення захисту прав та інтересів громадян України за кордоном має пріоритетне значення в роботі дипломатичних представництв України. Моніторинг стану дотримання та захисту прав

громадян України за кордоном на постійній основі проводить Департамент консульської служби Міністерства закордонних справ України.

Таким чином, вважаємо за доцільне зазначити, що міждержавне співробітництво у сфері протидії злочинності й торгівлі людьми є одним із важливих факторів організації боротьби з цим явищем. Ефективність цього співробітництва значною мірою залежить від бажання й можливостей країн до взаємної співпраці в цьому напрямі, тому під час вирішення вказаних питань необхідно, передусім, звертати увагу й максимально реалізовувати свої наміри щодо співробітництва як офіційного, так і неофіційного, як на рівні урядів країн, так і на рівні відповідних правоохоронних структур, як з окремих питань, так і з загальних проблем протидії злочинності. Дії правоохоронних органів України мають ґрунтуватися на застосуванні відповідних нормативних актів, які необхідно вдосконалити. Це дасть змогу фактично зрівняти національне законодавство в питаннях протидії злочинності й торгівлі людьми.

Література

1. Черноус Ю. М. Поняття міжнародного співробітництва у діяльності з розслідування злочинів / Ю. М. Черноус // Науковий вісник КНУВС. – 2010. – № 3 (70). – С. 271-278.
2. Виявлення та припинення торгівлі людьми : навч.-практ. посіб. / [Авт. кол. : О.Л. Мельников, В. І. Дубина, М. П. Данилюк та ін.]. – К. : Арт-бюро, 2009. – 211 с.
3. Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами від 2 грудня 1949 р. / Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_162
4. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22 січня 1993 р. / Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_009/page
5. Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах від 20 квітня 1959 р. / Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_036;
6. Європейська конвенція про передачу провадження у кримінальних справах від 15 травня 1972 р. / Офіційний сайт Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_008
7. Європейська конвенція про видачу правопорушників від 13 грудня 1957 р. / Офіційний сайт Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_033

ЩОДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПОКАРАНЬ НЕПОВНОЛІТНІХ В УКРАЇНІ

Нікітіна О.В.,

студентка групи ЮІ-151

юридичного факультету ЧНУ ім. В. Даля;

наук. керівник: к.ю.н., доц. Комісаров С.А.

Проблема злочинності неповнолітніх залишається актуальною не тільки для України, а й для всього світового співтовариства, стурбованого пошуком шляхів та вироблення ефективних шляхів протидії та профілактичного впливу такому небезпечному явищу. В законодавстві України виокремлений розділ, присвячений особливостям кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх, оскільки не виникає сумнівів, що неповнолітні особи потребують посиленої кримінально-правової охорони. Для забезпечення посиленої кримінально-правової охорони неповнолітніх, законодавець втілює на практиці принципи справедливості, гуманності покарання та економії кримінальної репресії, виходячи з фізичних та психічних характеристик осіб цього віку та реалізує ідею менш суворої відповідальності підлітків порівняно з дорослими. У зв'язку з цим, до неповнолітніх часто застосовуються більш м'які заходи покарання, менш суворі вимоги, ніж до дорослих членів суспільства. Тому, на законодавчому рівні для неповнолітніх визначена окрема система покарань та особливості її застосування.

Проблеми кримінальної відповідальності неповнолітніх постійно привертати увагу вітчизняних і зарубіжних юристів і практичних працівників. Суттєвий внесок у вирішення проблем кримінальної відповідальності неповнолітніх зробили в своїх працях, зокрема, такі вчені: В.І. Арькова, З.А. Астеміров, О.М. Бандурка, Г.С. Гаверов, Н.І. Гуковська, А.І. Долгова, І.О. Кобзар, Л.М. Кривоченко, Г.М. Міньковський, Е.Б. Мельнікова, В.Ф. Мороз, В.С. Орлов, А.А. Прімаченок, І.М. Сабіров, Н.К. Семернева, М.О. Скрябін, К.К. Сперанський, М.С. Таганцев, В.М. Трубніков, А.П. Тузов, О.І. Чернишов, О.П. Чугасв, Я.М. Шевченко, А.Е. Якубов тощо.

Метою цієї статті є аналіз покарань, як частини кримінальної відповідальності, що можуть бути застосовані до неповнолітніх, виявлення серед них найдієвіших та найбільш ефективних заходів кримінально-правової політики.

На сьогодні високий рівень злочинності неповнолітніх - це соціально-правова проблема. Причин даного явища є безліч, а саме: неповна сформованість психіки осіб від 14 до 18 років, яка знаходиться під негативним впливом оточуючого середовища, що може призвести неповнолітнього до

поведінки, яка не відповідає загальноприйнятим нормам; низький рівень правової культури та виховання; відсутність достатнього життєвого досвіду та знань. Головну роль в становленні самосвідомого громадянина відіграє сім'я. Саме в сім'ї діти часто стають свідками домашнього насилля, наркоманії, алкоголізму. В такій сім'ї діти не отримують належного виховання, уваги зі сторони батьків, постійно стають заручниками конфліктних ситуацій. Все це призводить до негативного впливу на несформовану свідомість особи, що в подальшому призводить до девіантної поведінки неповнолітніх. На нашу думку, це є головними причинами, які сприяють протиправній поведінці неповнолітніх.

К.К. Сперанський зазначає, що неповнолітній – це злочинець особливого роду, який потребує не тільки примусового впливу, але і захисту з боку суспільства та держави. В зв'язку з цим кримінальна відповідальність неповнолітніх особливо у формі покарання коригується низкою спеціальних норм [1, с. 44]. Стаття 98 Кримінального кодексу України регулює питання відповідальності неповнолітніх. До неповнолітніх, визнаних винними у вчиненні злочину, судом можуть бути застосовані такі основні види покарань: 1) штраф; 2) громадські роботи; 3) виправні роботи; 4) арешт; 5) позбавлення волі на певний строк [2].

В судовій практиці, за вчинення перших кримінальних діянь неповнолітнього звільняють від покарання та застосовують примусові заходи виховного характеру у вигляді передачі під нагляд батькам або особам, що їх замінюють [2, ст. 97]. На перший погляд, це є гуманним покаранням, але питання чи дієвим? Не надав дитині належного виховання, вона продовжує звичайний спосіб життя і є велика ймовірність, що вона знову зможе вчинити протиправні дії. Вважаємо, що цей спосіб відповідальності не є дієвим. Адже головним принципом відповідальності неповнолітніх в кримінальному праві є принцип виховання. Даний спосіб фактично звільняє особу від покарання і негативних наслідків за свою поведінку.

В законодавстві України як міра покарання штраф, застосовується до неповнолітніх, які мають власне джерело доходу та в змозі його сплатити. Більшість неповнолітніх мають невеликі джерела доходів і матеріальна відповідальність лягає на батьків чи осіб, що їх замінюють. Вважаємо, це, в свою чергу, порушує принцип персоніфікації відповідальності. Тому, у даному випадку доречно замінювати несплачену суму штрафу покаранням у вигляді громадських робіт.

Слід звернути увагу на застосуванні громадських робіт до неповнолітнього як одного з видів покарання. У світовій практиці даний вид покарання існує вже досить давно. Н.Л. Березовська в своїй праці зазначила, що практика застосування громадських робіт у зарубіжних країнах свідчить про високе профілактичне значення вище вказаної міри покарання, їхньої

високої ефективності. Підтвердженням цього слугують дані щодо рецидиву серед осіб, яким призначалися громадські роботи. Так, дане покарання, незважаючи на удавану, на перший погляд, м'якість, не вело до росту рецидиву, а навпаки, робить його значно нижчим, ніж серед осіб, що відбували тюремне ув'язнення [3]. На нашу думку, це є не єдиною позитивною рисою такого покарання, як громадські роботи. Відбуваючи громадські роботи, неповнолітній здобуває трудові навички, своєю працею приносить користь суспільству, також праця дає можливість обмірковувати свою поведінку. В період праці неповнолітній перебуває на стадії соціально-правової адаптації, формування психіки, світогляду та світосприйняття загалом. Отже, на нашу думку, громадські роботи як вид покарань неповнолітніх є найефективнішим засобом виховного характеру, що полягає в попередженні протиправної поведінки неповнолітнього в майбутньому.

Таким чином, проблема злочинності неповнолітніх залишається актуальною для всього світового співтовариства. Кримінальна відповідальність неповнолітніх та призначення їм покарання реалізується завдяки застосуванню основних вивід покарань в кримінально-правовій політиці України. При застосуванні того чи іншого виду покарань, по-перше, пріоритетною повинна бути індивідуалізація покарання неповнолітніх, а саме враховувати особливості особи, яка вчинила злочин, виховування та умови життя, психічний розвиток особи, по-друге, застосування примусових заходів виховного характеру замість кримінального покарання у кожному випадку вирішення питання про відповідальність неповнолітнього за злочин відповідного ступеня тяжкості. Головним завданням кримінальної відповідальності є перевиховання та виправлення осіб, тому проведений аналіз дає підстави зробити висновок, що ефективним видом покарання неповнолітніх в кримінальному праві є громадські роботи.

Література

1. Сперанский К.К. Уголовно-правовая борьба с преступлениями несовершеннолетних и против несовершеннолетних / К.К. Сперанский. – Ростов-на-Дону : Изд-во Ростовского ун-та, 2005. – 180 с.
2. Кримінальний кодекс України// [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page4>
3. Березовська Н.Л. Застосування громадських робіт до неповнолітніх / Н. Л. Березовська // Актуальні проблеми держави і права. – 2004. – Вип. 22. – С. 847–851.

Секція 6.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

АНАЛІЗ КРИТЕРІЇВ КЛАСИФІКАЦІЇ ПРАВОВИХ АКТІВ УПРАВЛІННЯ

*Атюшкіна А.Ю.,
студентка групи ЮІ-134
юридичного факультета СНУ ім. В. Даля;
наук. керівник: к.ю.н., доц. Татаренко Г.В.*

У широкому розумінні правові акти управління являють собою будь-які дії органів управління, посадових осіб та інших суб'єктів, що здійснюють управлінську діяльність у відповідних правових формах, тобто через видання правових актів, що породжують певні юридичні наслідки, пов'язані з установами, зміною чи припиненням адміністративно-правових відносин. Тому аналіз критеріїв класифікації правових актів управління є досить актуальною темою. Класифікація правових актів у сфері управління займає суттєве місце у наукових розвідках Н. В. Олександрової, В. А. Дереча, В. Б. Авер'янова.

Метою роботи є визначення впливу групування правових актів за різними критеріями на організацію управління на державному рівні.

Правовий акт управління являє собою підзаконне офіційне одностороннє рішення юридично-владного характеру, прийняте уповноваженим суб'єктом управління в межах його компетенції з дотриманням належної процедури, яке спрямоване на виникнення, зміну чи припинення адміністративно-правових відносин з метою реалізації завдань та функцій управління.

Значення правових актів управління полягає в тому, що через їх реалізацію здійснюється управлінська діяльність відповідних суб'єктів управління на підставі чинного законодавства та в межах їх компетенції.

Складність і багатогранність управлінської діяльності зумовлює її мету, завдання та функції, що реалізуються через правові акти управління, які

відрізняються між собою за спрямованістю, змістом, юридичною силою та наслідками, що ними зумовлюються.

З метою глибшого вивчення актів управління їх класифікують за такими критеріями: юридичними властивостями; дією в просторі і часі; характером компетенції органів, що їх прийняли; формою. Правові акти управління можна класифікувати за різними критеріями. Н. В. Александрова зазначає такі критерії класифікації правових актів управління.

1. За критерієм юридичної природи: нормативні, індивідуальні, змішані (комплексні) акти управління, директивні акти, рівнопартнерські (горизонтальні) договори та угоди.

2. За критерієм суб'єктів, які видають адміністративно-правові акти, розрізняють:

- акти Кабінету Міністрів України;
- акти центральних органів виконавчої влади;
- акти місцевих органів виконавчої влади.

3. За критерієм юридичної форми вираження: постанови; розпорядження; накази; інструкції; правила; положення.

4. За критерієм сфери дії:

- акти управління, що діють на всій території держави, на території спеціального округу чи особливої режимної території;
- акти, що діють у межах сфери, галузі державного управління, регіону та в межах органу чи організації;
- акти, дія яких поширюється на певне коло організацій чи громадян.

5. За порядком прийняття адміністративно-правових актів виділяють акти, що приймаються: єдиноначально; колегіально; спільно двома або більше суб'єктами; за узгодженням.

6. За критерієм функціонального змісту адміністративно-правових актів:

- акти, які приймаються для реалізації різних функцій управління (програма, бюджет, контроль, нормативи тощо);
- акти, які мають чітко виражений галузевий характер (наприклад, акти управління промисловістю, освітою, охороною здоров'я та ін.);
- змішані акти.

7. За критерієм «пов'язаності» адресатів:

- акти, адресовані безпосередньо підлеглим суб'єктам;
- акти, адресовані об'єктам у сфері їх функціональної діяльності;
- акти з невизначено множинними адресатами;
- акти з конкретними, персональними адресатами.

8. За формою:

- письмові акти, які є різновидом службових документів;

— усні акти управління, що переважно використовуються при безпосередньому керівництві виробничою діяльністю, для забезпечення громадської безпеки, на транспорті, у військових формуваннях тощо;

— конклюдентні дії, застосування яких не є надто широким, оскільки вони знаходять своє зовнішнє відображення у певних знаках, світлових та звукових сигналах.

9. За характером повноважень:

— акти, видані на основі постійних повноважень;

— акти, видані на основі тимчасових повноважень (зокрема, делегованих).

10. За ступенем складності:

— прості (рутинні) акти;

— складні акти;

— унікальні акти.

11. Залежно від дати початку дії необхідно розрізняти акти управління, які вступають в силу:

— негайно (за загальним правилом), з дати підписання, прийняття;

— з дати, вказаної в самому акті;

— в термін, вказаний в іншому акті;

— після державної реєстрації та офіційного опублікування.

12. Залежно від обсягу повноважень суб'єкта влади:

— дискреційні акти управління, що приймаються на вільний розсуд, в умовах широкої самостійності органу, посадової особи;

— акти, що приймаються на основі альтернативних повноважень, що надають суб'єкту можливість вибору одного з кількох названих у нормі права варіантів;

— акти «пов'язаної компетенції», що приймаються за відсутності можливості вибору.

На підставі чинного законодавства можна виділити такі основні форми актів виконавчої влади: укази, постанови, розпорядження, рішення, накази, інструкції. Правові акти управління за своєю суттю відрізняються від інших актів державних органів. Така відмінність зумовлена різницею у правовому статусі осіб, що їх приймають. Зазначені акти завжди носять підзаконний характер. При розгляді співвідношення актів органу законодавчої влади, тобто закону і правових актів управління, слід зазначити, що в основу їх співвідношення закладено принцип підзаконності.

Таким чином, для правових актів управління характерні такі властивості: зазначені акти є юридичним варіантом управлінського рішення; вони видаються тільки офіційними уповноваженими суб'єктами в межах їх компетенції, встановленої чинним законодавством; відображають юридичне волевиявлення відповідного суб'єкта управління, наділеного владними

повноваженнями в сфері управлінської діяльності; правовий акт управління є одностороннім волевиявленням певного суб'єкта; він містить юридично-владні приписи конкретного суб'єкта управління, які є обов'язковими для виконання відповідним адресатом; зазначений акт встановлює правила належної поведінки в сфері управління; правовий акт управління може утворювати юридичну базу для виникнення, зміни або припинення адміністративно-правових відносин чи служити юридичним фактом, який певним чином безпосередньо впливає на такі відносини; це підзаконний нормативно-правовий акт, який видається уповноваженим суб'єктом управління відповідно до Конституції України і чинного законодавства та на їх виконання; він являє собою юридичний різновид службових документів, які постійно використовуються в процесі управлінської діяльності; зазначений акт управління має письмову форму вираження і видається з дотриманням певних, офіційно визначених правил (процедур), які передбачають відповідний процес його підготовки та прийняття; правовий акт управління може бути опротестований чи оскаржений у порядку, визначеному чинним законодавством України; недотримання його приписів тягне за собою юридичну відповідальність для винної сторони

Література

1. Александрова Н. В. Правові акти управління: юридична природа, види та процедури підготовки й прийняття / Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / За заг. ред. В. Б. Авер'янова. — К.: Факт, 2003. — С. 138-178.
2. Виконавча влада і адміністративне право — К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. — 668 с.
3. Дерещ В. А. Органи виконавчої влади України та управлінські відносини. Монографія. — К.: ТОВ «Юридична думка», 2007. — 180 с.
4. Державне управління: європейські стандарти, досвід та адміністративне право / За заг. ред. В. Б. Авер'янова. — К.: Юстініан, 2007.
5. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / За заг. ред. В. Б. Авер'янова. — К.: Факт, 2003. — 384 с.
6. Ефективна публічна адміністрація (довідник для міністрів) // Автори-упорядники: І. Колішко, В. Тимошук. — К., 2006. — 32 с.

ПЛАНУВАННЯ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ВАНТАЖІВ ЗАЛІЗНИЧНИМ ТРАНСПОРТОМ ЯК СКЛАДОВА ПЛАНУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Головіна Ю.,

студентка групи ТЛ-251

*Інституту транспорту і логістики СНУ ім. В. Даля;
наук. керівник: д.т.н., проф. Чернецька-Білецька Н.Б.*

Найважливішими за характером впливу на господарську діяльність його суб'єктів є економічні та адміністративні методи державного впливу, причому планування виступає не тільки як синтезом цих методів, але і як формою державного управління. Планування перевезень вантажів завжди грає важливу організуючу роль, сприяє координації планів перевезень з іншими галузевими планами і приведення заявок і планів перевезень у відповідність з дійсною потребою вантажовідправників.

Адже плани перевезення вантажів складаються на основі планів промислового і сільськогосподарського виробництва, капітального будівництва, заготовок сільськогосподарських продуктів, матеріально-технічного постачання і товарообігу, що визначають потреби організацій і підприємств у вантажних перевезеннях. Тим самим забезпечується реальність планів перевезень. Складений і доведений до безпосередніх виконавців (транспортних організацій і вантажовідправників) план перевезень і служить тим правовою підставою, яке породжує виникнення відповідних обов'язків у перевізника і вантажовідправника.

В умовах соціалістичної системи господарства планування перевезень було об'єктивною необхідністю, обумовленою дією закону планомірного пропорційного розвитку [1]. Головну увагу в усіх ланках планування і керівництва господарством було зосереджено на раціональному та ефективному використанні матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, природних багатств і усунення зайвих витрат і втрат. Відповідно до цього планування вантажних перевезень забезпечувало організацію раціональних перевезень і досягненню максимальної економії транспортних витрат у народному господарстві.

Законом УРСР «Про економічну самостійність України» від 03.08.90г. №143-ХІІ був узятий курс на «поступовий перехід до ринкової економіки». За цим законом втручання державних органів в діяльність підприємств та інших суб'єктів господарювання, можливо тільки в разі і в порядку, який визначається законом УРСР. Але оскільки в УРСР, а згодом, і в перші роки незалежної України, ще не було законів визначають випадків і порядків втручання держави в діяльність підприємств, то можна сказати, що держава самоусунулася від державного регулювання економіки.

При переході до ринкової економіки роль планування в державному управлінні не отримало належну оцінку, що призвело до економічної кризи і гіперінфляції. Так, в статті 1 Закону України «Про підприємства в Україні» від 27.03.1991г. №887-ХІІ було сказано, що підприємство це основна організаційна ланка народного господарства України. У статті 20 цього ж закону говорилося, що підприємство самостійно планує свою діяльність.

Отже, щоб підприємство було основною організаційною ланкою народного господарства України необхідно, щоб цілі і завдання діяльності підприємства збігалися з загальнодержавними цілями і завданнями, відповідали стратегічним баченням розвитку країни з урахуванням світових тенденцій. Тобто план діяльності підприємства не повинен вступати в протиріччя з планом соціально-економічного розвитку України, якого вже не було. Центральні органи державної влади не займалися плануванням, а тільки лише брали програми політичних партій, які перемогли на виборах.

Під цей закон були прийняті закони і підзаконні нормативні акти, що регулюють діяльність різних галузей народного господарства України, де деякі підприємства зобов'язували, хоча б на місяць, планувати свою діяльність. Зокрема, Постановою Кабінету Міністрів України від 17.05.1993 р. №357 затверджено тимчасове положення про місячному плануванні та організації перевезень експортних, імпорتنних і транзитних вантажів залізничним, морським і річковим транспортом (діє по теперішній день) [2].

Державне планування хоча і засноване на програмах, які є необхідною передумовою планових розрахунків, однак цей закон не визначає, що є плануванням і планом.

Слід зауважити, що Мінтрансв'язку раніше стверджувало тільки фінансові плани підприємств, що належать до сфери його управління, і контролювало їх виконання (пп. 13 п. 4 Положення, затвердженого Постановою КМУ від 06.06.2006 р. № 789) [3].

Оскільки саме транспортна система, як про це свідчить і світовий досвід, більше всіх і одна з найперших сприймає найменші зміни якраз в економіці. Діяльність залізничного та інших видів транспорту забезпечує нормальне функціонування всіх галузей суспільного виробництва, соціального і економічного розвитку і зміцнення обороноздатності держави, сприяє міжнародному співробітництву України. Транспорт сприяє виходу країни з економічної кризи, знижуючи обґрунтованої тарифної політикою загальну вартість продукції на ринку. Чи не врегульовані законодавством питання державного планування і планування перевезень вантажів приведуть до дезорганізації державного управління економіки.

Література

1. Михасюк І., Мельник А., Крупка М., Залога З. Державне регулювання економіки. - К., 2000.
2. Большаков В. Небезпечні приватизаційні наміри на залізниці // Робочий клас. - №1. - 2012.
3. Соболев Ю., Дикань В. Успіхи перевезень - в об'єднанні зусиль // Голос України. - №67. - від 8.04.2003 р.

Е-КОНСУЛЬТАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА Е-ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

*Тютюнник В. К.,
студентка групи ПР-164зм
юридичного факультета СНУ ім. В. Даля,
Котова Л.В.,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри правознавства
СНУ ім. В. Даля м. Сєвєродонецьк*

Сучасні комп'ютерні технології все активніше впливають на людину, йде процес підвищення рівня їх використання у роботі владних структур, визначаються шляхи трансформації і модернізації державного апарату. Правники-практики та дослідники все активніше звертаються до аналізу цілеспрямованого впливу суб'єктів всіх гілок державної влади на різні сфери суспільного життя шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій з метою підвищення ефективності державного управління, спрощення взаємодії між державними органами, між державою та громадянами і організаціями, а саме - електронного державного управління.

Формування інформаційного суспільства порушує багато питань, пов'язаних з особливостями функціонування політичної системи. Найбільш актуальними можна вважати перспективи становлення електронної демократії, електронного урядування, зміни у характері, формах та якості участі громадян у політичних процесах [1, с. 78].

Метою е-демократизації в Україні є прагнення зробити всі гілки влади відкритими для кожного громадянина, що забезпечить йому більше можливостей для активної політичної участі. Використання владою нових технологій у політичних відносинах, які передбачають залучення більшої кількості громадян до процесів управління, може стати одним з імовірних механізмів її легітимзації.

Важливим кроком до впровадження електронного уряду в Україні є реалізація програми «Електронне міністерство». Програма «Електронне

міністерство» спрямована на організацію електронного документообігу, забезпечення максимального доступу до інформаційних ресурсів органів влади. Це передбачає не лише надання інформації, а й послуг у режимі он-лайн [2, с. 365].

Саме в цьому розширеному публічному просторі реалізується потенціал е-участі громадськості за допомогою таких технік е-участі, як: е-консультації, е-петиції, е-прийняття рішень [3, с. 9].

Однак, одним з найпотужніших інтерактивних інструментів взаємодії між державою та громадянським суспільством є е-консультації.

Проблеми й особливості розвитку інформаційного забезпечення в державному управлінні розглядалися в роботах О.О. Бакаєва, А.Я. Берсуцького, В.М. Глушкова, Р.А. Калюжного, Г. Кастлера, В.І. Корогодіна, О.І. Крюкова, М.М. Лепи, Р.М. Лепи, А.І. Лисенка, Ю.Г. Машкарова, Дж. Ніколіса, А.М. Панчука, В.М. Порохні, М.А. Сендзюка, Л.А. Тимашової, В.П. Троня, В.О. Шамрая. Різні аспекти формування електронного уряду досліджувалися О.П. Голобуцьким, Н.М. Драгомирецькою, І.В. Клименко, О.Б. Шевчуком, К.О. Линьовим, О.П. Дубасом, О.В. Сосніним, А.О. Сіленко та ін. Однак, окремі питання розвитку інформаційного забезпечення в державному управлінні ще недостатньо досліджені, тому метою цих тез є з'ясування форми, ролі е-консультацій у сучасному інформаційному суспільстві.

Зупинимось, спочатку, на визначенні цього поняття.

Е-консультація – електронний спосіб збору даних щодо думок/позицій громадськості відносно певних питань публічної політики. Консультація не передбачає обов'язок відповідальної особи приймати рішення у рекомендований спосіб. Існує чимало форм е-консультацій: формальні/неформальні, регульовані громадськістю чи владою, нерегульовані тощо [4, с. 12].

Консультації можна розглядати й ставитись як до елементу управлінської діяльності у вузькому розумінні, насамперед, як до процесу визначення необхідності та прогнозування наслідків регуляторної діяльності. За таким підходом державний орган сам ініціює та проводить консультації, знову ж таки використовуючи вертикальні потоки інформації: від влади до громадянства і в зворотному напрямку за чітко визначеною схемою [5, с. 112-113].

Консультації - двосторонній процес, коли громадяни, висловлюючи свою думку, надають зворотний зв'язок владі [6].

Таким чином, підсумовуюче вищезазначене, робимо висновок, що е-консультування – це одна з форм е-демократії, яка полягає в обміні думками між урядом та громадянами стосовно певного питання, використовуючи комп'ютерні технології.

Проведення електронних консультацій регулюється п. 16, 17 Порядку проведення консультацій [7].

Електронні консультації починаються із оприлюднення повідомлення про проведення консультацій на веб-сайті, яке містить (1) назву органу влади; (2) назву акту та стислий зміст пропозиції; (3) соціальні групи та зацікавлені сторони, на які поширюється дія рішення; (4) можливі наслідки проведення в життя рішення для різних соціальних груп та зацікавлених сторін, (5) електронна адреса та строки подання пропозицій, (6) номер телефону, за яким проводяться консультації, (7) дані про відповідальну особу органу влади, (8) строк і спосіб оприлюднення результатів обговорення. Дані щодо соціальних груп, зацікавлених сторін, наслідків рішення мають важливе значення для забезпечення компетентної участі громадян у електронних консультаціях [4, с. 20].

Отже, е-консультація пропонує вибір теми стосовно поточних питань державної політики для обговорення он-лайн у реальному часі та доступом до аудіо та відео публічних зібрань. Таким чином, влада закликає громадян взяти участь в обговоренні.

Методи та форми залучення громадськості до консультацій в он-лайн різняться від країни до країни та всередині державного апарату управління, що пов'язано як з національними традиціями інформаційної та відкритості і доступності державних органів, знаннями й навичками як державних службовців, так і потенційних учасників консультацій, наявними технічними можливостями та багатьма іншими суб'єктивними та об'єктивними чинниками [3, с. 11]. Світові тенденції використання електронних консультацій (наприклад, у Великобританії, США, Канаді) сприяють розвитку довіри та підвищенню зворотного зв'язку між громадянами та владою.

Прикладами інструментів консультацій в он-лайн можуть слугувати наступні: запитання й відповіді, коментарі до документів або політики, он-лайн секція для запитань запрошеним особам, он-лайн конференції, професійні спільноти або спільноти за інтересами, живий чат, он-лайн опитування та дослідження, он-лайн петиції та звернення, он-лайн консультації з цільовими групами, веб-форуми та списки електронної розсилки та інші [8, с. 23-24].

Окрім електронних консультацій до інструментів е-демократії можна віднести і певні типи публічних заходів, які визначені у Порядку проведення консультацій із громадськістю – Інтернет-конференції, відео конференції [8, с. 20]. Однак, найбільш розповсюдженими у нашій країні є розділи «запитання-відповіді». Прикладом може слугувати Урядовий портал Кабінету Міністрів України, де кожен зареєстрований користувач може задати питання. Ці питання відкрито публікуються на порталі.

Узагальнююче зазначене, можемо виділити головні переваги е-консультацій: 1) громадяни мають можливість брати активну участь у формуванні нових ініціатив; 2) влада надає зворотний зв'язок та краще реагує на скарги громадян щодо якості державної політики; 3) громадяни можуть легко відстежувати якість реагування державних органів на всі представлені зауваження і пропозиції; 4) громадяни мають механізми контролю і нагляду за громадськими роботами і послугами.

Нажаль, у наш час Україна знаходиться в процесі побудови системи електронного врядування, а саме на першому етапі впровадження технологій інформаційного суспільства в сферу функціонування владних структур і побудови електронного уряду. Головна вітчизняна проблема в галузі державного управління – відсутність взаєморозуміння і довіри між населенням і владою. Представники влади поки не усвідомили необхідність зміни концепції управління, хоча у суспільстві панують ідеї про те, що за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій можна забезпечити ефективну взаємодію державою.

Існує ще ряд певних проблем у впровадженні та розвитку е-консультацій та е-врядування взагалі в Україні. Адже, непрофесіоналізм розробників і обмеженість ресурсів є причиною низької якості більшості офіційних сайтів. Причому йдеться не тільки про дизайн, зовнішній вигляд сайтів, а й про продуманість структури, форми подачі матеріалу, програмне забезпечення тощо. До важливих питань розвитку е-врядування також віднесемо питання зворотного зв'язку. Частіше цей зв'язок представлено у спрощеному вигляді - сповіщенні, що запит громадянина зареєстрований. А надалі, як правило, он-лайн взаємозв'язок обривається. Тобто в повному обсязі не реалізована оцінка міри задоволеності населення з приводу е-сигналів порушення їх прав.

Наступною проблемою вбачаємо питання врахування інформаційного охоплення усіх соціальних і вікових груп населення. Слід мати на увазі, що безпосередньо до електронного уряду можуть звертатися тільки ті, хто мають вихід в Інтернет. А це всього лише половина населення. Необхідно також взяти до уваги, що літні люди не мають досвіду роботи з Інтернетом, отже, вони не підготовлені до електронного спілкування з владою. Тож, необхідно вирішити проблему правильної організації взаємодії владних інформаційних систем зі сферою електронних послуг, які знаходяться в Інтернеті і доступні громадянам.

Література

1. Ротар Н. Політична участь громадян України в умовах е-демократизації / Н. Ротар // Політичний менеджмент. – 2006. – №2. – С. 78.

2. Бутко М.П. Електронне урядування в Україні: стан та перспективи розвитку / М.П. Бутко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. – 2011. – №4. – С. 363-364.
3. Свобода інформації, прозорість, електронне врядування: погляд громадянського суспільства (аналітичні доповіді, збірка перекладів документів) / За ред. к. ю. н. А. В. Пазюка. – К.: МГО «Прайвесі Юкрейн», 2004. – 206 с.
4. Електронна демократія. Біла книга державної політики / під ред. С. Панцира. – К., 2015. – 43 с.
5. Андріяш В.І. Техніки е-участі громадськості / В.І. Андріяш // Наукові праці. Політичні науки. – Т. 54, № 41. – С. 112-116.
6. Електронна демократія: сподівання та проблеми [Електронне джерело] / [Джоан Кедді, Крістіан Вергез та ін.]; [пер. з англ. С. Соколик, О. Оржель, К. Гомма]. - К.: Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу, 2009. - 164 с. Режим доступу до ресурсу: <http://uk.x-pdf.ru/5ekonomika/234498-1-elektronna-demokratiya-spodivannya-problemi-kiiiv-2009-bbk-660-670-udk-3501-650121-519-materiali-gotuvati-dzhoan-ke.php>.
7. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики. Постанова КМУ від 3.11.2010 р. № 996 [Електронне джерело]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF>.
8. Талан М. Сучасні технології та ефективний менеджмент / М. Талан // Соціальний захист. – 2005. – №3. – С. 23-24.

Секція 7.

ДЕРЖАВА ТА МОЛОДЬ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

ПЕДАГОГІЧНА ДИНАСТІЯ ЩЕПЕТІЛЬНИКОВИХ - ПІДГАЙКО

*Грицина К.,
Чемес М.,*

студентки 2 курсу Коледжу

Луганського національного університету імені Тараса Шевченка;

наук. керівник: к.і.н., доц. Бублик О. І.,

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Актуальність роботи: даний проект присвячений династії педагогів, котрі через все життя пронесли і несуть доброту сердець, і світло освіти дітям. Вони люблять свою роботу і виховують любов до педагогічної праці в своїх дітях – бо тільки так можливо продовжити династію. Важливим аспектом сучасної педагогічної освіти є спадкоємність професії та покоління, яку з честю пронесли через все своє життя сім'я педагогів Щепетільніковах - Підгайко.

Мета дослідження: вивчити життєвий шлях і діяльність педагогічної династії Щепетільнікових – Підгайко, як приклад для наслідування майбутніми педагогами.

Досягнення цієї мети передбачає вирішення таких завдань:

- зустріч з нащадками родини, інтерв'ю з ними;
- вивчення сімейного архіву родини Щепетільнікових;
- ознайомлення з експозицією музею Старобільського державного учительського інституту (1940–1954 рр.), де починали працювати Щепетільнікови;
- вивчення матеріалу, що зберігається в бібліотечному архіві ЛНУ.

Щепетільников Федір Миколайович (12.02.1918 - 4.05.1977 рр.). Народився 12 лютого 1918 р. Закінчив Старобільську середню школу №2. Був призваний в Радянську Армію як лижник – спортсмен. Брав участь у Фінській війні 1939-1940 рр. В 1941-1942 рр. закінчив Харківське танкове училище, приймав участь в боях під Сталінградом. В роки Великої вітчиз-

няної війни три брата Щепетільникових Дмитро, Микола, Федір воювали в одній роті. В бою під Сталінградом у селі Воропаєво Дмитра було вбито. Федір, витягнувши з палаючого танка тіло брата, прив'язав його до танкової броні і повів свій танк на фашистів.

Після поранення в бою Федора було направлено викладачем в Харківське танкове училище. У 1946 р. повернувшись в м. Старобільськ був прийнятий викладачем в Старобільське педагогічне училище. До травня 1977 р. вчителював у Старобільській середній школі №2. Викладав фізичну культуру і військову справу.

Дружина Федора Миколайовича – Щепетільнікова (Носаль) Олена Арсентіївна (16.07.1922- 23.01.1997 рр.). Після закінчення середньої школи № 1, с золотою медаллю, 1940 році стає студенткою Московського енергетичного інституту. Після закінчення першого курсу рила окопи під Москвою, потім повернулася у Старобільськ. С 1943 по 1945 рр. працювала у штабі армії генерала Катюкова. Дійшла до Берліну. Повернулася у Старобільськ у 1946 році. Була викладачем музичної студії, математики і фізики в педагогічному училищі. Після реорганізації працювала вчителем фізики, завучем середньої школи № 4, директором ВШ №5 до 1979 р.

Донька Федора Миколайовича та Олени Арсентіївни – Підгайко (Щепетільнікова) Ірина Федорівна (20.03.1949 р.н.) у 1966 р. закінчила з медаллю середню школу №3. З 1967 по 1972 рр. - студентка Луганського державного педагогічного інституту імені Тараса Шевченка. Після закінчення працювала в школі, а з 1985 по 1988 рр. – директор СШ №3. З 1988 р. по 1995 р. –завідуюча Старобільським районним відділом освіти, з 1995 – 2001 рр. – директор Бутовської школи. У 2001 році і по 2004 р. – очолювала службу по справам неповнолітніх Старобільської РДА. З 2005 р і по цей час – методист, практичний психолог Старобільського профліцею.

Донька Ірини Федорівни – Долінська (Підгайко) Наталія Валеріївна(18.07.1973 р.н.) – у 1995 р. закінчила з золотою медаллю середню школу №3. Закінчила Луганський педагогічний інститут, зі спеціальності «Історія та Англійська мова». Працювала вчителем англійської мови в Бутівській школі та в Луганському інституті культури. На даний момент живе в м. Київ.

Підгайко Артем Валерійович – син Ірини Федорівни (14.03.1984 р.н.) у 2002 р. закінчив Старобільську гімназію с золотою медаллю. Закінчив: два курси ХАІ, факультет ракетокосмічної техніки; Луганський національний університет, за фахом «Англійська мова та інформатика». У 2008 р. закінчив магістратуру ЛНУ, спеціальність «Педагогіка вищої школи». Працює викладачем англійської мови в Старобільському професійному ліцеї та СШ №3.

Варто відмітити, що не тільки дружина, діти й онуки Федора Миколайовича були і є педагогами, а й брат та його дружина і діти. Вони вивчили не одне покоління дітей, за чесну і плідну працю мають не тільки грамоти, подяки і нагороди, а й повагу і пошану земляків. І останнє, здається для них – найважливіше!

Серед великої педагогічної родини хотілося б згадати добрими словами всіх педагогів Щепетільникових:

Щепетільников Микола Миколайович (брат Федора Миколайовича). Народився і жив у Старобільську. Працював викладачем фізичної культури Старобільської СШ №1.

Щепетільникова (Карачанська) Надія Степанівна (дружина Миколи). Вчителька початкових класів СШ №3 міста Старобільськ.

Карпенко (Щепетільникова) Світлана Миколаївна (донька Миколи). Закінчила Харківський університет, за спеціальністю «Біологія». Живе в Києві.

Носаль Віра Арсентіївна (сестра Олени Арсентіївни). Вчитель математики, працювала завучем середньої школи №3 м. Старобільськ.

Мороз Тетяна Олександрівна (донька Віри Арсентіївни). Вчитель математики, завуч Бутовської школи Старобільського району.

Мороз Олександр Миколайович (чоловік Тетяни). Вчитель математики, фізики у Бутівській школі, пенсіонер.

В честь і в пам'ять учителя, педагога Щепетільникова Федора Миколайовича та його дружини Носаль Олени Арсентіївни в музеї Педагогічної Слави ЛНУ імені Тараса Шевченка «Старобільський державний учительський інститут (1940 – 1954 рр.)» в експозиції відведено почесне місце. Сюди приходять студенти-першокурсники на екскурсії. Так засобами музейної педагогіки виховується майбутнє покоління педагогів та формуються моральні принципи людини та громадянина.

Династія педагогів Щепетільникових-Підгайко виховала і виростила не одне покоління учнів, гідних громадян нашої країни. Вони, по-своєму унікальні люди, творчі та талановиті вчителі. І для них найкраща нагорода – це пам'ять, пошана і увага учнів. А для нас, молодого покоління, це є приклад вірності професії та відданості мрії.

Практичне значення полягає в можливості використання даного матеріалу на уроках історії, факультативних заняттях, у позакласній виховній роботі.

Література

1. Мирошниченко І.Е. Ветерани. – Луганск: Елтон-2, 2010. - С. 144-145. - С. 228-235.
2. Експозиція та архіви Старобільського державного вчительського музею (1940 – 1954 рр.).

3. Сімейний архів та спогади сім'ї Щепетільникових, люб'язно надані донькою Підгайко Іриною Федорівною.

МІЙ РІДНИЙ КРАЙ, МОЯ ЗЕМЛЯ – ТРОЇЦЬКЕ

*Аліференко Т. М.,
студентка 2 курсу, спеціальності: «Початкова освіта»
Коледжу Луганського національного університету;
наук. керівник: к.і.н., доц. Бублик О. І.
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»*

Актуальність роботи є пізнання минулого, всебічне його вивчення, що являє собою складний і безперервний процес. Саме тому, вивчення історії, а саме історії рідного краю завжди було і залишається актуальним, особливо з огляду на сьгоднішні проблеми державно-політичного розвитку та формування громадянської свідомості.

Метою дослідження є вивчення та популяризація історії рідного краю, бо почуття патріотизму неможливо сформувати без вивчення історичних сторінок малої батьківщини. Культура, побут, звичаї, історія жителів мого селища є складовою і невід'ємною частиною історії нашої України.

Досягнення цієї мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- комплексне вивчення архівних, історичних та наукових джерел з історії заселення рідного краю і з історії його заснування;
- дослідження творчості видатних людей Троїцького району, зокрема Галини Миколаївни Мурзай;
- вивчення архіву та експозиції районного краєзнавчого музею з метою вивчення культури та побуту жителів.

Короткий виклад основного матеріалу. Посилаючись на свідчення столітнього жителя слободи Кальновка Андрія Козацького, який визначає вік Кальновки, роком заснування 1750.

Спочатку поселення Троїцьке називалося хутором Нікітіним, бо першим поселенцем був Микита. Деякий час по тому на місце Микитки переселились п'ять сімей на чолі з столітнім старцем Калиною, і селище перейменували на Кальновку.

У самому Троїцьку церкви не було, найближча церква перебувала в слободі Уразовій, а відстань - 30 верст. В 1815 році побудували дерев'яний молитовний будинок в честь Живонавальної Трійці. З того часу Кальновка отримала назву - слобода Новотроїцька, на відміну від поселення Троїцьке, яке перебувало також в Валуйському повіті на річці Оскіл.

Слобода Троїцьке була волосним центром, до неї входили: Циганівка, Лантратівка, Бабичеве, Розпасіївка, хутора Царівка, Козарик, Багачка і Лозовий.

У 1843 році в селищі спорудили громадське училище, у якому навчалося 30 хлопчиків. В 1893 році в слободі Троїцькій нараховувалось 395 грамотних чоловіків і жінок.

У вересні 1958 року село Троїцьке стало центром об'єднаного району, Троїцький і Покровський райони були об'єднані в один - Троїцький.

В 1961 році села Троїцьке та Циганівка злилися в один населений пункт, який отримав статус селища міського типу.

Селище Троїцьке все більше мало вигляд міського селища. в 1963 році в райцентрі була відкрита дитяча музична школа, яку відвідували 52 учня.

В 1972 році було відкрито районний краєзнавчий музей.

У 1966 році вступило в дію нове приміщення районної лікарні, а 9 травня 1980 року троїчани відкрили меморіал загиблим воїнам у Великій Вітчизняній війні.

В жовтні 1985 року був відкритий стадіон «Урожай», над спорудженням якого працювало все селище, а в листопаді 1987 року - парк культури і відпочинку.

Мій край славиться талановитими та завзятими людьми.

Галина Мурзай заслужена артистка України - солістка-вокалістка (народний спів), народилася в с. Лантратівка, Троїцького району, Луганської області. З раннього дитинства Галина захоплювалася співом. Все село збиралося вечорами слухати її чистий і ніжний голос, який зачіпає всі струни душі. І прізвисько у дівчинки відповідне було - артистка. Репертуар Галини Миколаївни складався з молодіжних російських пісень ... Але після того, як в її житті трапилася нещасна любов - в 21 рік вона залишилася одна з дитиною і їй чомусь захотілося співати більш задушевні пісні.

У 1969 році Мурзай отримує першу премію на республіканському конкурсі імені «Молодої гвардії», який проходив в Краснодарі. А в 1971-му - другу премію на Всесоюзному конкурсі артистів радянської естради в Москві.

В 1973 році Галині Мурзай було присвоєно звання заслуженої артистки України.

У 35 років Галина Миколаївна Мурзай стала народною артисткою УРСР. Гастролювала майже в 30 країнах світу.

З 2005 р викладає в Інституті культури і мистецтв при Луганському національному університеті ім. Тараса Шевченка на відділенні народного співу, доцент.

Минають роки. Змінюється час, змінюється життя, швидко і невідвратно змінюють один одного нові факти і події ...

Почесного звання «Людина року» щорічно удостоюються троїчани, внісши вагомий внесок у процвітання району.

Сільське господарство - основа економічної стабільності району. Багато років поспіль Троїцькі хлібороби вносять вагомий внесок в луганський коровай, займаючи 1-і і 2-і місця в області по валовому збору зерна.

Традиційно першими в районі і з відмінними показниками врожайності завершують жнива хлібороби під керівництвом Євсюкова М.А. ПОСП ««АФ» НОВОЗНАМ'ЯНСЬКЕ». Троїцькі ковбаси ПСП «АФ» Привілля «виробляють з власної сировини та користуються купівельним попитом.

На сторожі здоров'я троїчан досвідчені медичні працівники, серед них - династія лікарів: Шетілова Л.П. і її дочки Черкашиніна О.Н. і Потапова Н.М.

Відкриття алеї Слави в селищі Троїцьке стало довгоочікуваною подією для жителів району. Пам'ять про односельців – героїв, які своїм життям та працею захищали Вітчизну, відбудовували її, навіки залишиться в серцях троїчан.

Кожного року ми відзначаємо в вересні День селища Троїцьке - одне з улюблених свят троїчан. Тут завжди почесні гості, і яскраві номери художньої самодіяльності. Народний фольклорний ансамбль «Берегиня» багато років радує троїчан своїм вокальним талантом.

Троїцький територіальний центр - надійний помічник для ветеранів та інвалідів району.

Щороку проходять сільські спортивні ігри - гарний спосіб показати свою завзятість та юні дзюдоїсти займають свої перші нагороди.

Завдяки Фонду УФСІ було відремонтовано будівлю районного будинку культури, ФАП, налагоджено водопостачання сіл, проведено ремонт шкіл.

Практичне значення полягає в можливості використання даного матеріалу на заходах, на уроках історії України та факультативі «Мій рідний край», у вихованні патріотичного почуття та любові до рідного краю.

Література

1. Историко-краеведческий сборник. – Луганск: ОАО «ЛОТ», 2001. – 508 с.
2. Разиньков А.Н. Прошлое и настоящее Троицкого района Историческая хроника. – Луганск, 1998. – 95 с.
3. Трудовая слава Троицкого района. – Луганск : «Пресс-экспресс», 2012. – 281 с.
4. Експозиції Троїцького районного краєзнавчого музею.
5. Архіви фото та документів із фонду краєзнавчого музею.
6. Спогади односельців (Біловол Галини Василівни, Терещенко Валентини Єгорівни)

НЕСТОР МАХНО - СИМВОЛ ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ УКРАЇНСЬКИХ СЕЛЯН ТА СТАРОБІЛЬЩИНА

Лесик Є. В.,

студентка 2 курсу Коледжу

Луганського національного університету імені Тараса Шевченка;

наук. керівник: к.і.н., доц. Бублик О. І.,

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Актуальність роботи: революційні події 1917-1921 рр. займають особливе місце в новітній історії України. Вони справили величезний вплив на подальшу долю українського народу.

Невід'ємною складовою цих процесів було розгортання анархістського руху. Анархістам вдалося об'єднати під своїми гаслами і повести за собою значні народні маси. Одним із лідерів, який залишив по собі різнополярні спогади, був Нестор Іванович Махно. Особистість не проста, людина беззаперечно талановита у воєнному відношенні, людина свого часу, часу складного, - а саме нещадної боротьби за владу на Україні.

Діяльність батьки Махно, донедавна трактувалася однобоко. За останні 20 років за допомогою архівів було змінено погляди на Громадянську війну. Тому, постать Н.Махна та його діяльність викликає науковий інтерес.

Метою дослідження є здійснення аналізу повстанського руху під проводом Нестора Махна; розглянути діяльність Н.Махна та його армії на Старобільщині, а також вивчити умови «Старобільської угоди» і їх вплив на подальшу долю українства; здійснити, в межах нашого дослідження історіографічний аналіз повстанського руху задля повноцінного розуміння історії повстанства тих років.

Досягнення цієї мети передбачає вирішення таких **завдань:**

1) Формування джерелознавчої бази: підбір історичної, наукової літератури;

2) Ознайомлення з архівними документами Старобільського краєзнавчого музею по даній темі;

3) Опрацювання матеріалів, оформлення проекту та написання тез.

Точна дата народження Нестора Івановича Махна – 26 жовтня 1888 р. Коли у Івана Родіоновича і Євдокії Махно народився п'ятий син, по селу пролетіла чутка, що під час хрещення у священника загорілася ряса; це означало, що народився «розбійник, якого світ не бачив». Говорив він російською мовою, але восени 1918 року він переходить на українську мову, після того, як одружився з Галиною Кузьменко, яка працювала вчителем української мови та літератури. У своїх спогадах Нестор Махно пише, що «влітку 1918 року він розмовляв українською настільки погано, що соро-

мився себе». Але вже в вересні 1919 року Махно навчився розмовляти на рідній мові добре. Але в той же час ще не наважується писати на літературній мові через свою безграмотність.

Ось що писав про себе сам Нестор Махно в мемуарах: «Батько мій – в минулому кріпак поміщика Мабельського ... Більшу частину свого життя він прослужив у того ж поміщика конюхом. Він помер, коли мені було тільки 11 місяців. П'ятеро нас, братів – сиріт, залишились на руках нещасної матері. Дитинство моє пройшло без забав і веселля, засмучене сильними нестатками, поки не піднялись на ноги хлопці і не почали самі на себе заробляти. На восьмому році мама віддала мене в другу Гуляй-Польську початкову школу. Вчився я добре, вчитель мене хвалив, а мати була задоволена моїми успіхами». Але навчання швидко довелося кинути», літом я найнявся до багатих селян пасти овець або телят.

Будучи членом групи анархістів, він приймав участь в чотирьох пограбуваннях. 27 серпня 1907 року Махно затіяв стрілянину з поліцією і поранив селянина. Його затримали та через деякий час він вийшов на свободу за недоведенням вини. В 1908 році він потрапляє в руки царського суду, який за участь в анархічних товариствах і терористичних актах виносить йому вирок - смертну кару, але через його неповноліття страту замінено безстроковим ув'язненням. Весь термін ув'язнення Махно відбув в Московській центральній пересильній тюрмі (Бутирках). Незважаючи на жадливість і безнадійність життя в ув'язненні, Махно, тим не менше, спромігся широко використати своє перебування в тюрмі в цілях самоосвіти і проявив при цьому величезну наполегливість.

Махновський рух став однією із найбільш важливіших подій в період Української революції 1917-1921 рр., оскільки махновщина стимулювала сплеск селянського повстання по всій Україні. Махновський рух мав можливість стати конструктивним явищем у загально національному масштабі, за допомогою якого український народ міг здобути волю, державність та демократичний лад. Махновська потуга могла бути складовою ланкою загального національно-визвольного процесу як регіональний осередок із власною політичною специфікою.

У Старобільську Нестор Іванович був двічі. Перший раз він увірвався в місто рано вранці 3 вересня 1920 року, заздалегідь давши по ньому декілька гарматних залпів. Караульна рота, що вступила з махновцями в нерівний бій, була негайно зім'ята. Наступними були бійці ЧОНу служби, що бігли до місця, по тривозі, зустрічаючись з повстанцями, вони гинули на місці. Невелике у той час містечко Старобільськ було заповнене махновцями. Їх було до восьми тисяч – три піхотні полки, кулеметна частина з 200 тачанок і саперний підрозділ. Вони займали кожен будинок і двір в місті, розміщувалися в селах: Чмирівці, Бутовий, Заєрок, Подгоровке, Куліковке.

Місто і навколишні села грабували три доби. Приводи з награваним зерном, мукою, товарами тягнулися по дорозі на Сватово і Рубіжне цілодобово.

На березі Айдара Нестор відпочивав з наближеними, зустрічався з командирами своєї армії. Через декілька днів Махно був вимушений лягти в лікарню.

Багато краєзнавців і жителі Старобільська досі упевнені, що саме в нашому місті легендарний батько залишив казну своєї армії.

За кордон Махно емігрував разом зі своєю бойовою дружиною Агафією Кузьменко. Румуни, недовго думаючи, передали втікачів польській владі, які згодом депортували їх до Франції. Останні роки життя Махно бідував, працюючи різноробчим. Живучи в Парижі, Нестор випустив кілька пропагандистських брошур. Помер глава анархістів у віці 45 років від туберкульозу. Похований на кладовищі Пер-Лашез.

Практичне значення полягає в можливості використання даного матеріалу на уроках історії, факультативних заняттях, у позакласній виховній роботі.

Література

1. Волковинський В. М. Батько Махно [Текст] / В. М. Волковинський ; відп. ред. І.О.Кресіна. – К. : Знання України, 1992. – 48 с. – (Сер. 1 "Час").
2. Нестор Махно Спогади. Книга 2. // Електронний ресурс: Режим доступу: http://ukrhistory.com.ua/statti/stattya_39.html

ЗАСНУВАННЯ ПОСЕЛЕНЬ – СЛОБІД НА ТЕРИТОРІЇ СЛОБОЖАНЩИНИ НА ПРИКЛАДІ ДОСЛІДЖЕННЯ СЛОБОДИ БІЛОЛУЦЬК (перша половина 17 – початок 20 століття)

Кудінов М. Ю.,

учень 11 класу Білолуцької гімназії

Новопсковської районної ради Луганської області»;

Остапенко А. О.,

студентка 2 курсу

Старобільського гуманітарно-педагогічного коледжу;

наук. керівник: к.і.н., доц. Бублик О. І.,

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Актуальність роботи полягає у цілісному вивченні історії рідного краю, в частині його заселення та заснуванні слобід та Слобожанщини.

Метою дослідження є комплексне дослідження історичних етапів заснування та розвитку слободи Білолуцької, як складової історії Слобожанщини.

Досягнення цієї мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- дослідження сутності історико-етнічних, ментальних і регіональних особливостей селища, як окремого складового фактору історії Слобожанщини в різних історичних періодах;
- комплексне вивчення архівних, історичних та наукових джерел з історії заселення краю і з історії заснування слободи;
- вивчення архіву та експозиції шкільного історико-етнографічного краєзнавчого музею з метою вивчення культури та побуту жителів слободи Білолуцької.

Об'єкт дослідження: історичний розвиток північно-східної Луганщини з давніх часів до поч. ХХ ст.

Предмет дослідження: заснування та соціально-економічний розвиток слободи Білолуцької як складової частини Слобідської України.

Методи дослідження. Основним методом дослідження є метод об'єктивності, який виходить передусім з цивілізаційного погляду на історію як об'єктивний процес, і який вимагає знаходити історичні закономірності суспільного розвитку та опиратися на історичні факти у їх правдивому вигляді; історичний та логічний методи, задія аналізу історичних подій; метод аналізу та синтезу.

Виклад основного матеріалу: Тривалий період дослідження історії селища забезпечив створення досить повної історії селища, що охоплює період від першої писемної згадки 1643 року до сьогодення.

Поява і формування Слобожанщини відбувалося історично і соціально обумовлено, як краю «вольного, свободного» від польського чи російського кріпацтва та поневолення. Слободи - це була своєрідна форма співжиття українських козаків та біглих селян і донського козацтва, які тяжіли до свободи та вільного господарювання. Слобода Білолуцька розвивалась, жителі якої вдало використовували своє географічне положення та торгівельні зв'язки як із Наддніпрянською Україною так і з Московією. Місцеве населення розвивало промисли, ремесла, займалося розбудовою своєї слободи, дбало про неї. Будувалися церкви та земські училища, разом з цим поширювалася церковно-приходська та земська освіта. Необхідність життя диктувала появу медичних закладів у слободі - з'являється земська лікарня.

Але, значний вплив на ці території мав російський царат, який прямо чи опосередковано впливав на вольницю у слободах, часто використовуючи місцеве населення у своїх власних інтересах. Цьому сприяли ряд факторів, зокрема, прикордонна, територіальна близькість до Російської держави та експансійна політика російського царату. Значну роль відіграла полі-

тика «розділяй та володарюй», яка більше всього проявлялася після Булавінського повстання, виступів та бунтів місцевого козацтва та селянства за свої природні права: життя, свободу та приватну власність. Жителі слободи Білолуцької, а нині селища Білолуцьк, свято зберігають пам'ять про своїх предків та славні традиції своїх родин. А саме силами ентузіастів, серед яких в першу чергу були вчителі і учні Білолуцької середньої школи, в 1993 році в приміщенні школи, нині гімназії, було створено історико-етнографічний музей. В 1996 році музей отримав почесне звання народного. Велика кількість експонатів, понад 1300 одиниць є результатом тривалої пошукової роботи.

Музей, який з початку розташовувався в одній кімнаті, сьогодні розширено і він займає анфіладу з 6 залів, кожен з яких має певне тематико-експозиційне планування. Експозиції охоплюють період з найдавніших часів до сьогодення. Безумовною особливістю в музеї є його етнографічний характер і поєднання збереження історичних пам'яток з потужним потенціалом у формуванні громадянських, гуманістичних, національних, патріотичних ідеалів учнівської молоді.

Наукова новизна роботи. Опрацьовано новий в історичній науці напрям – соціальної історії, - вивчення історії крізь призму спогадів очевидців, окрім опрацьованої літератури та історичних, архівних джерел. Крім того, використано потужний краєзнавчий історичний матеріал, який зберігається в шкільному історико-краєзнавчому музеї Білолуцької гімназії.

Практичне значення полягає в можливості використання даного матеріалу на уроках історії, факультативних заняттях, у позакласній виховній роботі.

ІСТОРІЯ СЕЛА БАЙДІВКА

**Черняєва Є. В.,
Забірка А. В.,**

студентки 2 курсу

Старобільського гуманітарно-педагогічного коледжу

ЛНУ імені Тараса Шевченка

наук. керівник: к.і.н., доц. Бублик О. І.,

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Актуальність дослідження: Зростання національної свідомості громадян, піднесення їх духовності, цілком очевидно, неможливе без вивчення історичного краєзнавства, без усвідомлення своєї історії та культури, свого минулого; годі й говорити про будь-які державні процеси, про гідне місце незалежної України на теренах світової історії та цивілізації.

Використання місцевого історичного матеріалу дає змогу виходу за межі підручників, а також відчуті історичні події, осмислити історичні процеси, тобто «доторкнутися» до історії.

Метою дослідження є поглиблення знань про історію рідного села, зацікавити та закликати кожного до збереження та примноження історичної спадщини рідних сіл.

Село Байдівка має давню історію. На околицях села археологами було знайдено п'ять поселень епохи бронзи. Назва села походить від слова «байда», що має декілька значень (окраєць хліба, гуляка, безтурботний чоловік, козак). Але вибір назви змотивований тим, що перші поселенці були з правобережжя України.

Село засновано в XVIII сторіччі. А уже у другій половині XIX ст. тут мешкало три тисячі чоловік.

17 вересня 1822 в теплий сонячний день посеред Байдівки зібралися її жителі та гості для участі в важливій для села події - початку будівництва храму. Після урочистого молебню було закладено перший камінь. Храм будувався «за казенний счет» воєнного поселення слободи Шульгинка, а також на «добротные приношения». Цих коштів було недостатньо, і будівництво затягнулося на довгі роки. Будівництво храму розтяглося на 22 роки. Настав 1844. На 22-й рік з початку будівництва храм таки побудували. У четвер, 14 вересня, його урочисто освятили. Відзначити знаменну для села подію зібралася велика кількість людей. Трохи пізніше навколо храму звели кам'яну огорожу. На жаль, імена автора проекту храму та його будівельників залишилися невідомими.

Період 1847-1849 років був для Байдівки та її жителів трагічним. У 1847 році від холери померло 11 людей, в 1848 - 71. Від цинги в 1849 році пішли з життя 65 людей, переважно жіночої статі. У 1850 році число прихожан в Байдівському храмі було таким: чоловіків - 1288 осіб, жінок - 1328.

В післяреформений період в краї розпочалося будівництво шкіл. Школу будували з місцевого матеріалу. Глину брали на вигоні між Замулівкою і Погорілим хутором. Там же зробили величезну випалювальну піч для виготовлення червоної цегли. Робітники випалювали цеглу і зводили стіни школи. Селяни з Байдівки відробляли повинність і повністю обслуговували будівництво школи, яке було закінчено у 1903 році.

Початок XX століття був для Байдівки та її жителів трагічним. Наш край пережив страшні лихоліття та випробування - Першу світову війну, революційні потрясіння та громадянську війну 1917 - 1921 років, бандитизм, розруху, встановлення радянської влади та Голодомори, особливо тяжкий був голод 1932 -1933 рр.

Друга світова війна вогняним крилом обпалила мій край. Старобільщина була окупована влітку 1943 року. 25 січня 1943 року тридцяти двом чоловікам села Байдівка були вручені повістки про їх притязання до лав Червоної Армії. На наступний день 32 байдівських новобранці пішим строєм через Айдар степовими дорогами пішли на фронт, що гримів у Лисичанську.

1 лютого 1943 недалеко від залізничного насипу вся група потрапила під кулеметний вогонь. 28 байдівських новобранці залишилися лежати на залитому кров'ю снігу. На наступний день місцеві жителі склали полеглих в пусті окопи і накрили сухим гіллям.

Вся країна знала про вчинок бригадира польової бригади колгоспа ім. Чкалова Ольги Данилівни Ромашко, яка внесла у фонд оборони 30 тис. руб. із трудових збережень. На них було придбано 100 гвинтівок, 25 ручних кулеметів, 5 протитанкових руж'їв. Ольга Данилівна Ромашко побажала особисто вручити зброю взводу, в якому воював її чоловік Іван Григорович Ромашко.

Моя земля дала країні захисників-героїв :

Болото Петро Йосипович - народився в 1909 році в селі Байдівка Старобільського району. З перших днів війни - у діючій армії, служив у загоні бронейників. 5 листопада 1942 року П.Й. Болото було присвоєно звання Героя Радянського Союзу. На будівлі школи встановлено меморіальну дошку на честь уродженця села, учасника німецько-радянської війни, Петра Йосиповича Болота(1909-1966).

Терещенко Василь Степанович - народився в 1920 році в селі Байдівка Старобільського району. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 10 квітня 1945 року командир танкового взводу 127 танкового полку 49-ї механізованої бригади молодшому лейтенанту Терещенку В.С. присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Жителі села свято бережуть пам'ять про героїв-визволителів. Зусиллями благодійного фонду та Байдівської сільської ради 8 травня 2015 року було відновлено пам'ятник воїну-танкісту, який загинув при звільненні села Лозовівка в 1943 році від німецько-фашистських загарбників. Офіційно відкрили новий пам'ятник 8 травня 2015 року на якому були присутні жителі села Байдівка і Благодійний Фонд «Майбутнє Луганщини».

В центрі села знаходиться Братська могила і пам'ятний знак захисникам Вітчизни. Там поховані 14 воїнів третьої гвардійської мотострілкової бригади, 174 танкової бригади, які загинули в 1943 році.

Сьогодні Байдівка та її жителі живуть звичним життям. Діти навчаються в школі, жителі готуються до посівних робіт. Сподіваючись на те, що все буде добре.

Практичне значення полягає в використанні матеріалу при вивченні краєзнавства та історії рідного краю.

БІЛОВОДЩИНА – КРАЙ, ДЕ Я НАРОДИЛАСЯ

*Старікова А. А.,
Лисогор В. В.,*

студентки 2 курсу коледжу

Луганського національного університету імені Тараса Шевченка;

наук. керівник: к.і.н., доц. Бублик О. І.,

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Актуальність роботи: Мій край – земля моїх батьків, родючі землі та співучі люди, які складають дійсну цінність нашої Батьківщини. Неозорі поля, прекрасні заповідні місця, природний ландшафт, заповідники та кінні заводи – це все моя Біловодщина. Відомі та прості пересічні односельці прославляють своєю працею та розвивають мій край. Їх імена навіки вписані і є гордістю моєї малої Батьківщини. Пам'ять через віки і покоління формує у нас, молоді, почуття гордості і пошани до них, людей, які пройшли пекло війни та історичних потрясінь, голодоморів, і зберегли цей багатющий край прийдешнім поколінням.

Мета дослідження: Вивчення історії краю, історії моїх прабатьків можливе через дослідження творчості відомих односельців – все це складає багатство і різноманіття історико-культурних процесів держави – Україна. Збереження, примноження і вивчення минулщини, збереження історичної, автентичної пам'яті і культивування своєї, незаангажованої історії, збагачує нас. Метою дослідження, вважаємо, не просто вивчення і збереження, а й популяризацію краєзнавчої, дослідницької роботи у молоді.

Досягнення цієї мети передбачає вирішення таких завдань:

дослідження сутності історико-етнічних, краєзнавчих особливостей Біловодського району;

пошук та вивчення історичної, краєзнавчої літератури з даної теми;

ознайомлення з творчою діяльністю відомих людей рідного краю;

пошук фотодокументів та інформації у районному краєзнавчому музеї;

зустріч з цікавими людьми – односельцями та інтерв'ю з ними;

оформлення проекту та написання тез.

Моя мала Батьківщина – Біловодщина, вона славиться своєю неповторною природою. З метою збереження її краси та унікальних ландшафтів степів, на околицях селища Городище створено Регіональний ландшафтний парк «**Біловодський**»

Територія парку охоплює долину річки Деркул, зі сходу і південного сходу вона обмежена с. Нижньобаранниківкою. Площа парку становить 14 011,0 га.

На території заповідника зростають занесені до Червоної книги України низка видів, що є рідкісними в Луганській області — півники солелюбні, ефедра двоколоскова, крашенинниковія білолозникова, аденофора лілієлиста.

Також у заповіднику мешкають: гадюка степова, полози сарматський, жовточеревний, візерунковий. На території парку зустрічаються і колонії сурка. Під час міграції на степових ділянках на відпочинок зупиняються дрохва і хохітва. У складі ентомофауни представлені дибка степова, мурашиний лев звичайний, сатир залізний, волохатий стафілін, каптурниця пишна, синявець римнус, клімена, сколія степова, джміль глинистий, совка сокиркова.

Біловодщина багата не тільки своєю неповторною природою, але і простими та талановитими людьми – художниками, письменниками, поетами.

Найбільшою гордістю моєї малої Батьківщини є **Мирошніченко Павло Петрович** – заслужений художник України. Народився у селищі Біловодськ 1 липня 1920 року. Пейзажист, майстер натюрморту. Один з найяскравіших представників імпресіоністичної традиції. Написав ряд прекрасних картин, серед них найвідоміші: «Натюрморт»- 1992 рік, «Весна у селі» - 1989 рік, «Будинок рибака» - 1981 рік, «Морозний ранок» -1959 рік та «Золота долина» - 1970 рік.

Горбаньов Федір Андрійович, захоплюється малюванням та друкує власні вірші. Народився 8 червня 1957 році в с. Бараниківка Біловодського району на Луганщині. Все своє свідоме життя живе і працює на своїй малій Батьківщині, спочатку обліковцем та бригадиром в місцевому колгоспі. З 1997 р. – землевпорядником Бараниківської сільської ради. Регулярно друкується в обласних та районній газетах. Автор книжки «Вербовий вітер». Друкувався в альманасі «Голоси білих вод», збірці «Муза святих гір».

Ліцова Зоя Петрівна, захоплювалася поезією ще з раннього дитинства, вірші почала писати ще в школі. Народилася 12 вересня 1950 р. в с. Литвинівка Біловодського р-ну Луганської обл. в сім'ї колгоспників Друкувалася в районній та обласній газетах. З 1994 р. член обласного літературного об'єднання ім. В. Сосюри в м. Луганську.

Відомий журналіст Луганщини **Білівода (Шевченко) Петро Миколайович**, за фахом учитель української мови та літератури. Поезією захоплювався завжди, хоча й не вважав себе поетом. Народився 2 серпня 1954 р. в с. Біловодськ Луганської обл. в сім'ї службовців. Друкувався в часописах «Україна», «Дніпро», «Київ», альманасі «Вітрила» та ін. Трагічно загинув у березні 1997 році.

Буренок Тамара Миколаївна – вчителька української мови та літератури. Народилася у 1937 році у селищі Біловодськ Луганської області Ав-

тор повістей про біловодчан: «Два рівних є крила», «Народу сильного цвіт».

Волошина (Єременко) Олена Миколаївна - поезією захопилась ще в шкільні роки. Відвідувала заняття шкільної літературно – художньої студії «Первоцвіт». Народилася 21 жовтня 1961 року в с. Новодеркул Біловодського р-ну Луганської області. Друкувалася на сторінках районної газети «Вісті Біловодщини».

Поезія не обминула і **Старунова Василя Володимировича**, вона з раннього юнацтва ввійшла в його життя і полонила назавжди. Народився поет 13 жовтня 1953 р. в с. Первомайське Біловодського р-ну. Автор поетичних збірок «Абетка світла», «Столітній знак», «Голос наголос», «Калігули», «Душа змії». Живе в с. Данилівка, працює кореспондентом районної газети «Вісті Біловодщини».

Пише вірші ще зі школи і **Федоров Олександр Борисович** – автор книги «Дорогі мої земляки». Народився 28 січня 1947 р. в с. Новоспасівка, Біловодського району. Написав також краєзнавчий твір про першопідкорювача Кавказа А. В. Пастухова (родом з Новодеркула). Найзнаковішою подією життя О. Б. Федорова стала книжка «Держульский конный завод».

Олександра Федорова – перші свої вірші склала у десятирічному віці. Народилася 20 вересня 1988р. в с. Новодеркул Біловодського р-ну Луганської обл. В 2000 році її поезії були надруковані в республіканському збірнику «Діти Землі». В 2005 році вийшла її перша збірка «Янголи над степом».

Література

1. Історія міст і сіл УРСР. Луганська область. – К.: Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1968. – 877 с.
2. Багалій Д. Історія Слобідської України / Передмова, коментар В.В. Кравченка; художник, упоряд. Іл. В.О. Ріяка – Х.: Дельта, 1993. – 256 с.
3. Архівні та експозиційні матеріали Біловодського краєзнавчого музею.
4. Спогади односельців-старожилів (Старунова М. Т., Розумної Л. Є.)
5. Матеріали шкільного музею Біловодської гімназії. Творчі здобутки місцевих поетів та автобіографічні відомості про них (керівник – Погоріла Л.М. – історик-краєзнавець).
6. Архівні збереження краєзнавця – історика Смут О. М.
7. Федір Горбаньов «Яблуневий цвіт». – Луганськ.: «Копіцентр», 2007. – 87 с.

Секція 8.

УКРАЇНА І СВІТ: МАЙБУТНЄ КРИЗЬ ПРИЗМУ МИНУЛОГО

«ВЕЛИКА ДЕПРЕСІЯ» 1929-1933 рр.

*Босенко А.В.,
студент групи ІАІ-Ібдм
юридичного факультету СНУ ім. В.Даля;
наук. керівник: к.і.н., доц. Сапицька О.М.*

Економічна криза 30-х років ХХ століття, що вразила провідні світові держави, на сьогоднішній день є найсильнішою кризою з важкими наслідками глобального характеру.

Передумови і причини світової кризи 1929-1933 рр.:

1. Зміна міжнародних господарських зв'язків пов'язаних з Першою світовою війною: в зв'язку з утворенням нових держав, традиційні економічні зв'язки виявилися порушеними або перерваними. До цього приєднувалися репарації Німеччини і військові борги Англії, Франції та Італії. Радянський Союз взагалі виявився викинутим зі світової торгівлі. Всі ці моменти сковували активність на світовому ринку.

2. Різкий підйом економіки в 20-х роках, який спричинив розростання спекуляції і панування монополій в економіці, коли високі ціни монополістів знижували платоспроможність населення (низький рівень доходу населення при великому обсязі товару і високою ціною на нього - криза перевиробництва). При цьому дрібні і середні виробники ставали банкрутами, що залишало багатьох людей безробітними.

3. Циклічний характер економіки в капіталістичних країнах завжди включав в себе кризу, депресію, поживлення, підйом і знову криза. Криза була головною фазою циклу і з певною періодичністю повторювалася в капіталістичних країнах з початку 19 століття. Таким чином, явища які мали місце в 1929-33 рр. були не випадковістю, а закономірністю [1].

У США в 1929-1933 рр. виробництво в обробній промисловості знизалося більш ніж на 53%. Ззнали краху більше 110 тис. торгових і промислових фірм, 19 великих залізничних компаній, розорилися понад 11 тис.

банків. Загалом, промисловість США за роки кризи виявилася відкинutoю на рівень 1905-1906 рр. Джерел доходів позбулися 34 млн. чоловік. На біржі праці та за безкоштовним супом шикувалися нескінченні черги. Безробітні в США не отримували допомоги від держави. Відсутність будь-якого соціального страхування змушувало їх жебракувати і голодувати. Але і ті, хто зберіг роботу, також відчували на собі удар кризи: заробітна плата робітників зменшилася на 60%. Представники середнього класу, крім роботи, втрачали і свої заощадження. Бездомні, які опинилися на вулиці через нездатність оплатити житло, вважали за благо потрапити до в'язниці за бродяжництво хоча б на добу, щоб отримати притулок.

Криза в аграрному виробництві розорила понад мільйон фермерів, вони позбулися своєї землі і змушені були шукати кошти прожитку в містах, які так само були заповнені безробітними [3].

Жертвами кризи виявилися також країни економічно пов'язані з Заходом. Руйнувалися міжнародні торговельні зв'язки. Рівень світової торгівлі скоротився на 2/3. У той же час зниження доходів і рівня життя населення країн Азії, Африки і Латинської Америки не дозволяло людям купувати в колишніх масштабах продукцію, що випускається в розвинутих країнах.

Криза 1929-1933 рр. (в США його назвали Великою депресією) істотно відрізнявся від криз XIX - початку XX ст. Вона виникла в той час, коли відбувалося оновлення технічної та технологічної бази економіки, почало розвиватися виробництво товарів масового споживання. Економічна криза, що охопила весь світ (крім СРСР з його локально-замкнутим народним господарством), означала також кризу принципів ліберальній економіці. Виявилося, що в XX ст. в умовах Великої депресії механізми ринкового саморегулювання працюють погано. Щоб зрозуміти це, треба було чотири роки масового безробіття, спаду виробництва, злиднів та банкрутств [2].

Відійшовши від кризових явищ 1933-1936 років багато капіталістичних країн всього через кілька років (в 1937 р.) опинилися в новій економічній кризі. Кризові явища 1937-1938 років не торкнулися Німеччину та Італію, проте, привели до загострення англо-німецьких відносин, а Японія і Італія в цей час почали пряму агресію, що і стало головними передумовами 2-ї світової війни.

Література

1. Голубович Л.Ф., Полетаєва Н.І. Економічна історія зарубіжних країн: Курс лекцій. – Мн.: ІІ «Екоперспектива», 1997. - 432 с.
2. Дайтбегов Д.М. Всемирная історія: Підручник для вузів. М.: ЮНИТИ, 1997. - 453 с.
3. Кузнєцова О.Д. Історія економіки: Підручник. - М.: ИНФРА-М, 2002. -455 с.

СТАНОВЛЕННЯ ЖІНОЧОГО РУХУ В ПЕРШІ РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

*Мкртчян К.К.,
студентка групи ЮІ-351м
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля;
наук. керівник: к.і.н., доц. Сафонова Н.М.*

У роки, що передували проголошенню незалежності, і в перші роки становлення української державності важливого значення набуло усвідомлення людьми власної національно-культурної ідентичності.

Жіночий рух – це певна організація суспільної діяльності жінок і чоловіків, яка спрямована проти дискримінації жінок, за утвердження рівноправ'я та рівності жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства, за емансипацію і гуманізацію суспільства [1].

Особливістю становлення руху було відродження діяльності жіночих організацій, які діяли до 1939 року – Союзу українок, Громади творення нових – комітету солдатських матерів, який відіграв важливу роль у збереженні тисяч життів українських вояків, тісна співпраця з політичними партіями, Народним Рухом України, мета яких – Незалежна Соборна Україна [4].

Жіночий рух у незалежній Україні пройшов два основних етапи. Перший етап (1991 – 1993 рр.) – це внутрішній саморозвиток жіночих організацій, які різнилися між собою теоретичною основою, завданнями та методами діяльності. Особливість цього етапу – пошук шляхів взаємодії з органами державної влади і партійно-політичної системи. Другий етап (1994 – 2010 рр.) – існування осмисленого українського жіночого руху як сукупності жіночих організацій, прагнення їх до взаємодії і самовизначення в контексті громадянського суспільства, оволодіння його способами діяльності. Цей етап характеризується співпрацею жіночих організацій у розробці стратегії відстоювання інтересів жінок, розглядом соціальних проблем з точки зору захисту інтересів жінок, а також участю у роботі міжнародних конференцій і форумів, співпрацею з міжнародними організаціями і фондами, реалізацією міжнародних програм та проектів [2, с. 19].

Основним законом, що пояснює існування та мету створення організацій феміністичного характеру чи їм подібних є Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків».

Метою цього закону є досягнення паритетного становища жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства шляхом правового забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, ліквідації дискримінації за ознакою статі та застосування спеціальних тимчасових заходів,

спрямованих на усунення дисбалансу між можливостями жінок і чоловіків реалізувати рівні права, надані їм Конституцією і законами України [3].

Одні із перших жіночих організацій, які почали з'являтися у незалежній Україні були під впливом ідей національного відродження. Тому пріоритетні завдання діяльності організацій – побудову незалежної Української держави, відродження українських звичаїв та традицій.

В грудні 1991 р. було створено «Союз Українок». Основна мета організації – спрямування творчих сил українського жіноцтва на відродження та утвердження в суспільстві історичних святинь, ідеалів та духовної культури українського народу. Статут «Союзу Українок», прийнятий на Всеукраїнському установчому з'їзді у грудні 1991 р., визначив організацію як благодійну та громадсько-просвітницьку [1].

Установчий з'їзд «Жіночої Громади» відбувся в грудні 1992 р. Вона ставила завдання відродження української нації, сприяння розбудові громадського суспільства, утвердження абсолютної цінності життя і самобудності людини, підвищення соціального статусу жінки в країні, подолання дискримінації жінок, виховання жінок – державних та громадських лідерів, сприяння духовному розвитку жіночого соціуму.

У регіональному напрямку українського жіночого руху були створені та активно працюють національні жіночі організації. Серед них – «Румунські пані» (Чернівці, 1991 р.), Єврейське жіноче товариство «Милосердя» (Київ, 1992 р.), «Ліга кримсько-татарських жінок» (Сімферополь, 1994 р.). Вони відображали загальну тенденцію у діяльності традиційних жіночих організацій – відродження національних культур, розвиток жіночої ініціативи із захисту прав жінок, інтересів сім'ї, материнства й дитинства, здійснюють інформаційну та психологічну підтримку жінок [1].

Отже, становлення жіночого руху в перші роки незалежності України мало ряд особливостей та пройшло два основних етапи. Жіночі організації поставили собі за мету відродження національної культури, ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок, підвищення соціального статусу жінок у країні.

Література

1. Женское движение и женские организации. [Электронный ресурс] // Режим доступа: https://uchebnikionline.com/pravo/gromadski_obyednannya_v_ukrayini_-_beschastniy_vm/zhinochiy_ruh_zhinochi_organizatsiyi.htm - Заголовок с экрана.
2. Мельник Т.М. Гендерна політика в Україні / Т. М. Мельник. - К.: ЛОГОС, 1999. - 91 с.
3. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 17.05.2005 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, N 52, ст.561) Із змінами, внесеними згідно із Законом N 4719-VI (4719-17) від 17.05.2012. – ВВР. - 2013. - № 15. - Ст.97.

4. Роль і завдання українського жіночого руху в сучасній Україні. Піднесене почуття самовизначення жінки для впровадження змін [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://su.org.ua/2014/01/роль-i-zavдання-українського-жіночого/> - Заголовок з екрану.

ЛИСТОПАДОВИЙ ЧИН

*Сараєв В.Е.,
студент групи ЮІ-351м
юридичного факультету СНУ ім. В.Даля;
наук. керівник: к.і.н., доц. Сапицька О.М.*

«Листопадовий чин» - безсумнівно, один з найяскравіших епізодів історії Львова. Однак, проголошення державності України, яке відбулося 19 жовтня 1918 р., ще не означало її фактичне становлення, владу продовжували утримувати австрійці, тому українські військові та політики вирішили звернутися до радикального вирішення питання з поділом влади у місті. Ситуацію загострили новини із Кракова, де поляки створили Ліквідаційну комісію. На початку листопада ця комісія повинна була зайняти Львів, котрий вона бачила частиною майбутньої польської держави. Рахунок пішов на дні. Українці готувалися перейняти владу двома фронтами: дипломатичним та військовим.

29 жовтня 1918 р. в палац намісника, на Губернаторських валах, навідалися Кость Левицький та Лонгін Цегельський. Від імені Національної Ради вони попросили намісника Галичини генерала фон Гуйна передати їм владу легальним шляхом. Той відмовився, посилаючись на відсутність наказу зі столиці.

Проте в той же час у Львові у будівлі «Народної Гостинниці» вже діяв Центральний військовий комітет. Винник цей комітет ще у вересні на зустрічі у кав'ярні «Ренесанс». Колектив, що складався із українських старшин та офіцерів австрійського війська і січових стрільців: Петра Бубели, Людомира Огоновського, Дмитра Палііва, Сеня Горука, розробляли план збройного перевороту у Львові та містах Галичини. 30 жовтня до них долучився сотник Дмитро Вітовський, який згодом взяв командування над частинами січовиків у Львові.

31 жовтня в Народному домі відбулося спільне засідання Національної Ради та Військового комітету. Цегельський, щойно прибувши зі столиці, повідомив новини із переговорів у Відні. Стало очевидно, що австрійці відтягують час, а на завтра до Львова повинна була прибути польська ліквідаційна комісія. Сотник Вітовський виступив категорично проти будь-

якого відтермінування виступу, бо важав, що завтра місто вже займуть поляки і тоді буде пізно щось робити.

Дійство почалося 1 листопада 1918 р. о 4-ій годині ранку. Першочерговим завданням було знешкодити ті сили, що могли чинити збройний опір. Загін поручика Теодора Мартинця роззброїв супровідний батальйон 41-го полку піхоти, що складався із солдат інших національностей та квартирувався на тодішній вулиці Зиблікевича. У школі ім. Конарського окремо містилися угорські солдати, туди вирушив загін поручика Іллі Цьокана. Для перемовин з ними напередодні були надруковані спеціальні листівки угорською мовою, які передали офіцерам корпусу. Через деякий час на будівлі школи з'явилось повідомлення про нейтралітет угорців.

Залишалася лише поліція, що розташовувалася на вулиці Городоцькій. Рівно о 4-ій до касарень поліції зайшов загін на чолі з Людомиром Огоновським, одним із командувачів військового комітету. Поліціанти, серед яких теж було чимало іноземців, добровільно склали зброю.

Додатково було захоплено Головну пошту, всі залізничні будівлі, радіо, відключено міський телефон та міжнародну телеграфну лінію. Захоплено міську військову комендатуру та інтерновано командувача Львова генерала Пфедфера. Як згадував учасник цих подій Микола Пачовський, рідний племінник відомого поета Василя Пачовського: «сукно знайшли врешті у будівлі «Народної торгівлі» на Ринку, а дружина директора Лазорка особисто сіла за машинку, аби зшити синю та жовту тканину докупи»

Взявши готовий прапор, Пачовський разом із відомим художником, стрільцем Левом Гецом та 17-річним Степаном Паньківським спробував піднятися на ратушеву вежу. Але двері на поверх ратуші були зачиненими, їм прийшлося шукати сторожа та ключа, для того щоби туди добратися. Та о 6-тій годині ранку прапор таки замайорів над головною вежею міста.

Удосвіта 1 листопада 1918 р. головні райони та об'єкти Львова контролювало українське військо, на вулицях міста з'явились озброєні патрулі з синьо-жовтими стрічками на шапках.

Також на Ратуші була розгорнута брама з проголошенням:

«Волею українського народу утворилася на українських землях старої Австро-Угорської монархії Українська Держава. Найвищою державною владою Української Держави є Українська Національна Рада. З нинішнім днем Українська Національна Рада обняла владу в столичнім місті Львові і на цілій території Української Держави.»

1 листопада 1918 р. кожен львів'янин, що вийшов з дому на прогулянку, до церкви на День всіх святих чи навіть по справах, міг прочитати ці слова в оголошеннях на стінах львівських будинків. Над Ратушею вперше в історії замайорів синьо-жовтий прапор. Стало зрозуміло, що закінчилась епоха Габсбургів. Українська Держава, проголошена напередодні, таки відбулась.

Література

1. Львів. Місто наших героїв / Путівник за ред. А. Козицького – Львів: Літопис, 2009.
2. Цегельський Л. Від легенд до правди: Спомини про події в Україні зв'язані з Першим листопада 1918 року. – Львів: Свічачо, 2013.
3. Литвин М. Українсько-польська війна 1918-1919 рр. - Львів: Інститут українознавства НАНУ.

СТВОРЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ У КРИМУ НА ПОЧАТКУ 20-х рр. ХХ ст.

Вагін К.О.,
студент групи ЮІ-351м
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля;
наук. керівник: к.і.н., доц. Сапицька О.М.

Анексія Кримського півострова, та окупація частини Донбасу Російською Федерацією у 2014 р. призвели до збільшення ролі надзвичайно уповноважених органів у соціально-політичному житті населення вищезазначених регіонів. Інформаційна війна та репресії це – два основні методи, які є в арсеналі спеціальних служб. Сьогодні, як і сторіччя тому, спостерігається схожа ситуація. Таким чином, актуальність даної теми обумовлюється наступним: по-перше, необхідністю дослідження ступеню впливу спецслужб на радянське суспільство 20-х років. Як відомо, епоха НЕПу в СРСР – це відносно сприятливий період з визначеним ступенем свободи населення. По-друге, категоричною негативною оцінкою діяльності радянських спецслужб вітчизняною історією. Проте не слід забувати, що саме на період НЕПу припадає розквіт злочинності. Спецслужби поряд із функціями політичного та соціального контролю виконували і найважливіші правоохоронні задачі. Аналіз їх діяльності дозволить виявити результати їх роботи в боротьбі зі злочинністю в Криму. По-третє, сучасні дослідники схильні вбачати в 20-х роках початок національних репресій в Криму.

Державні підрозділи, що діють поза правовим полем, називаються спецслужбами. Слід зазначити, що їх діяльність спрямована на захист чинного державного устрою. Після Жовтневої революції ці органи значною мірою посилились та поновились новими кадрами і методами роботи. До початку травня 1919 р., фактично весь Крим, окрім Керченського півострову був зайнятий радянськими військами. Через загрозу контрреволюції комуністичному уряду необхідно було створити надзвичайно уповноважені органи, які б могли контролювати ситуацію на місцях.

І. Я. Трифонов відмічав, що «серед каральних органів диктатури пролетаріату найбільш помітну роль у боротьбі з озброєними інакодумцями зіграли органи ВНК–ГПУ» [8, с. 235].

На території Кримського півострову ці структурні підрозділи пройшли складний еволюційний процес. Спочатку з листопада 1920 р. контрреволюційною діяльністю займалися 4-й та 6-й відділ Червоної армії. Слід зазначити, що 4-й відділ приступив до своїх обов'язків дещо пізніше, оскільки потребувався час, щоб його укомплектувати [7, с. 47]. Саме такі особливі підрозділи й були головними провідниками та виконавцями «Червоного терору». Їх рання діяльність характеризується, перш за все, свавіллям та безконтрольністю.

Від самого початку спеціальні органи створювались з метою знищення колишніх військовослужбовців армії Врангеля. Курирувались вони «Кримською ударною групою», про існування якої в радянській історіографії не згадувалось. Начальником цієї групи 21 листопада 1920 року був призначений заступник начальника Особливого відділу Південного та Південно-Західного фронтів Є.Г. Євдокимов. Керівник ГПУ УРСР В. Балицький писав: «Відповідальна робота випала особливим відділам під час зачищення підпілля, особливо в Криму після ліквідації врангелевського фронту. Розпеченим залізом випалені гнізда контрреволюції, які залишили білогвардійці в Криму» [9, с. 84–85].

Говорячи про сукупність особливих підрозділів, необхідно згадати про «Особливий підрозділ Криму», він же «Особливий підрозділ Кримського революційного комітету». З самого початку планувалось, що саме він буде центральним органом при реалізації репресивної політики на півострові. Саме коменданту та начальнику Особливого підрозділу необхідно було повідомляти про всі випадки замахів на обшук та арешт без ордеру цього відділу (особливого відділу 6-ї армії) [1, арк. 94].

Даному органу був властивий принцип знищення потенційних «класових ворогів», виходячи з їх походження, при цьому зовсім не обов'язково, щоб вони брали участь в озброєній боротьбі з більшовизмом. Проте дані функції цим органом виконувались недовго, уже з початку 1920 р. вони переходять до особливого підрозділу 4-ї армії на чолі з Михельсоном [2, арк. 9].

Поряд з особливими підрозділами в Криму існували різні спеціалізовані відділи, наприклад, з морських питань, прикордонних тощо. Кожна з цих установ спиралась на накази своїх центрів, що неминуче призводило до суперечок з вищезазначеними органами.

Без сумніву, подібна система розрізнених органів ВНК в Криму не могла забезпечити успішну боротьбу з контрреволюцією. Наприклад, один з підрозділів особливого відділу Чорного та Азовського морів почав похід

проти «біло-зелених» (саме так називали учасників антибільшовистського повстанського руху), тероризувати і мирне населення, поширюючи систему заручництва, внаслідок чого багато людей були змушені тікати в гори, де примикали до озброєних формувань, надалі виступаючи проти самих більшовиків [3, арк. 32]. С. П. Мельгунов пише про це наступним чином: «Наостанок цілим селам був запропонований ультиматум – якщо не повернуть тих, що збігли в гори, то будете спалені (села Демерджи, Шуми, Корбек, Сабли тощо). Але ультиматум не був виконаний, адже «зелені», в свою чергу, заявляли, що у випадку виконання погрози вони виріжуть всіх комуністів та їх родини не тільки в селах, а й в таких містах, як Алушта, Симеїз, Судак. Таким чином, уже наприкінці 1920 р. стала очевидною необхідність створення єдиної керівної і координуючої установи на території Кримського півострову. З цією метою 9 грудня 1920 р. створюється регіональне відділення ВНК.

Організовані місцеві НК Севастополя, Сімферополя, Керчі мали права винесення смертних приговорів. Повітові відділення в Євпаторії, Ялті, Феодосії, Джанкої мали права щодо обмеження волі на строк до 2 років, а в смертні вироки узгоджувались з центральним Кримським відділенням. Дещо пізніше у вересні цього ж року на місцевій конференції голів НК та керівників прикордонних підрозділів було постановлено рішення про створення секретно-оперативних відділів. Саме ця подія є завершальною у процесі остаточного оформлення системи органів НК у Криму. Після створення Кримської АРСР (18 жовтня 1921 р.) Кримська обласна надзвичайна комісія стала називатися Кримська надзвичайна комісія [6, с. 47].

Про широкі її повноваження свідчить той факт, що дана організація мала свої військові підрозділи, які від початку вели боротьбу з загонами «біло-зелених». В період становлення системи органів НК на півострові ці функції здійснював особливий відділ 4-ої армії, Особливий відділ Чорного та Азовських морів, а також експедиційний відділ Сімферопольського міського НК. Всі ці загони були об'єднані в Кримську окрему бригаду ВНК [9, с. 87–88]. Окрім ліквідації політичних опонентів цей відділ займався розвідкою, налагодженням широкої інформаторської мережі, агітаційною та деморалізуючою роботою з людьми, які боролись з радянською владою.

Окремо слід зазначити питання, щодо співпраці ВНК та партійного керівництва Криму. Останні дуже часто звинувачували їх в перевищенні службових обов'язків, а також у діях, котрі суперечили принципам реалізації функцій державної влади. [4, арк. 45]. Подібні претензії приводили до суперечок між Кримським НК та більшовиками, що добре відомо с докладів-відгуків про роботу керівників НК Віхмана та Смірнова.

21 квітня 1921 р. на засіданні Обласного комітету РКП(б) та Кримського революційного комітету було заслухане питання щодо діяльності НК.

Під час його вирішення було наголошено: «Визнати положення відносно методів роботи Крим НК не нормальним. Необхідно прийняти міри для його упорядкування враховуючи всі наслідки... Приймаючи до уваги те велике політичне значення, які мають органи НК, рахуючись з негативним настроєм населення та парт діячів по відношенню до Крим НК – пропонується голові Крим НК краще слідкувати за дотриманням директив щодо роботи, які мають загальнореспубліканське значення» [5, арк. 87].

Рішення про відставку Віхмана було прийнято на об'єднаному засіданні загальнокримського революційного комітету і місцевих відділень 25 квітня 1921 р. Йому інкримінували «арешти відповідальних парттоварищів, та замовчування фактів некомпетентних дій його відомства стосовно деяких громадян

Вже 8 червня 1921 р. Президіум Кримського обласного комітету РКП(б) постановив відсторонити від службових повноважень іншого голову ВКНК – Смірнова. Його обвинувачували у не підписанні наказу про Особливу нараду по боротьбі з бандитизмом, а також у змінах без відому Обласного революційного комітету (ОРК) складу колегії кримського НК. Однак ця справа потребувала досконалого вивчення і 20 червня 1921 р. його місце зайняв товариш Фомін [7, с. 48].

При складному та неоднозначному характері роботи Крим НК ця структура та всі підконтрольні їй органи були опорою режиму більшовиків у регіоні. Центральний комітет робив ставку саме на ці підрозділи у боротьбі з бандитизмом, а також «біло-зеленим» рухом. Жорсткі методи давали плоди своєї роботи, але слід зауважити, що великі втрати несли прості люди, котрі відчули на собі всі негативні наслідки «червоного терору».

На прикладі сучасною історії неважко простежити, як реструктуризуються силові служби на окупованому півострові. Крим у недалекому майбутньому може стати добре укріпленим плацдармом для наступу на південні терена нашої держави.

Література

1. ГААРК. Ф. Р-1188. - Оп. 3. - Д. 25. – арк. 94.
2. ГААРК. Ф. 1. - Оп. 1. - Д. 135. – арк. 9.
3. ГААРК. Ф. Р-1188.- Оп. 3. - Д. 25. – арк. 32.
4. ГААРК. Ф. Р-1188. - Оп. 3. - Д. 25. – арк. 45.
5. ГААРК. Ф. Р-1188. - Оп. 3. - Д. 268. – арк. 87.
6. Ишин А.В. В Крыму после Врангеля / А. В. Ишин // Революция и Гражданская война 1917-1920 гг.: новое осмысление. – 1995. – С. 47.
7. Ишин А.В. Контрреволюционное движение в Крыму и борьба с ним в 1921 г. / А. В. Ишин // Проблемы материальной и духовной культуры народов Крыма и Северного Причерноморья от античных времен до наших дней. Материалы I научных чтений 14-15 ноября 1996 г. – 1996. – С. 47-48.

8. Трифонов И.Я. Классы и классовая борьба в СССР в начале НЭПа / И. Я. Трифонов. – Л., 1964. – Т.1. – С. 260-261.
9. Шаповал Ю. А. ЧК-ГПУ-НКВД в Украине: лица, факты, документы / Ю. А. Шаповал. – М.: Арбус, 1997. – 608 с.

БОРОТЬБА З ТЕРОРИЗМОМ: УКРАЇНА ТА СВІТ

*Дорошенко С. І.,
студент групи ПР-163зс
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля;
Гніденко В. І.,
асистент кафедри правознавства, аспірант
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля;
наук. керівник: доц., к.і.н. Мезеря О.А.*

У сфері відповідальності за тероризм як міжнародний злочин, міжнародне кримінальне право розвивається досить нерівномірно, як правило більшість держав прагнуть зафіксувати взаємні зобов'язання, у той час як їх імплементації не віддається належне, що тягне за собою неефективність такого нормативно-правового регулювання.

Проблема створення адекватного механізму реалізації відповідальності за скоєння терористичних актів закріплена у багаточисельних міжнародних угодах, але, на жаль, вирішується надто повільно.

Сьогодні, не можна залишатися осторонь створення нової системи міжнародної відповідальності фізичних осіб за скоєння злочинів, що загрожують нормальному співробітництву держав та загальній безпеці людства.

На цей час існує безліч міжнародних документів спрямованих на врегулювання даного питання, зокрема Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни 12 серпня 1949 року, Конвенція про попередження злочинів геноциду і покарання за нього від 9 грудня 1948 р., проте все частіше на міжнародному рівні поставало питання важливості боротьби з такими злочинами не лише в теорії, а й на практиці, шляхом створення відповідного міжнародного органу – Міжнародного кримінального суду (далі – МКС). Проте, одним із найактуальніших питань й нині залишається питання ратифікації Римського Статуту Україною.

МКС є міжнародним органом, самостійним по відношенню до Організації Об'єднаних Націй. Зазначений Суд розташований у Гаазі (Нідерланди). Юрисдикція МКС обмежується найбільш небезпечними злочинами, які викликають стурбованість усього світового співтовариства. Згідно із Римським статутом у компетенцію МКС входить переслідування та притя-

гнення до відповідальності осіб, що скоїли найбільш серйозні порушення міжнародного кримінального права, міжнародного гуманітарного права та прав людини, а саме: геноцид, злочини проти людяності, воєнні злочини та, в майбутньому, злочини агресії. При цьому, слід наголосити, що МКС розглядає справи не тільки щодо вже скоєних (тобто, завершених) злочинів, а й щодо подій, які тривають [1].

Важливо підкреслити, що МКС — це «останній притулок». Він діє тільки у тому випадку, коли держава, на території якої вчинено злочин або громадянином якої є злочинець, не бажає або фактично не може здійснити розслідування і висунути звинувачення.

Ця система, так звана система додатковості, залишає державам первинну відповідальність за проведення розслідування і висунення звинувачень щодо міжнародних злочинів.

Стурбованість Міжнародного кримінального суду проблемами протидії тероризму (хоча у статуті відсутня однойменна стаття) також очевидна, оскільки базове обґрунтування його заснування виходить саме із терористичної загрози й ескалації наркобізнесу. Дипломатична конференція прийняла Статут Міжнародного кримінального суду, відзначаючи, що терористичні акти ким би і де б вони не вчинялися і поза залежністю від їх форм, методів або мотивів, є серйозними злочинами, що викликають стурбованість. Міжнародне співтовариство стурбоване збереженням цих дій (тероризму), які створюють серйозну загрозу для міжнародного світу і безпеки і шкодує з приводу відсутності загальноприйнятого визначення злочинів тероризму і злочинів, пов'язаних з наркотиками, що могло би бути погоджено для їх включення до юрисдикції Суду [2].

У сучасних умовах, коли тероризм набув глобального розмаху, зовсім очевидно, що боротьба з цим міжнародним злочином, який фахівці оцінюють як міжнародно-соціальне явище, за допомогою тільки одного інституту відповідальності індивіда неможливо. Про це допустимо ще вести мову з приводу попередження спорадичних терористичних актів, скажімо, у розповсюдженій раніше формі політичних убивств, але жодним чином не про тероризм, який багато в чому визначає сутність геополітичного, гео-економічного і міжнародного соціального життя. Тероризм як соціальне явище в цілому не може виникати й існувати поза сферою функціонування держави. Сама можливість відповідальності держави за вчинення міжнародних злочинів є загальновизнаною [3, с. 58].

Превалуючою у стилі діяльності міжнародного кримінального суду по тероризму повинна бути його кримінальна компонента. Антитерористичний характер кримінального процесу виявляється в особливих цілях його проведення. Кримінальне право визначає поведінку, у відповідь на яку, через важливість об'єкту зазіхання — міжнародних відносин, світопорядку

щодо суб'єкта застосовуються особливі заходи не від імені і за ініціативою потерпілого, а від імені та з ініціативи міжнародного співтовариства, до якого входить як суб'єкт злочину, так і потерпілий. (Тим більше, що при тероризмі вони не рідко виступають у цих двох якостях одночасно). Такі кримінальні і репресивні заходи спрямовані не тільки і не стільки на відшкодування збитку (у минуле), скільки на попередження подібного діяння у майбутньому за допомогою створення умов фізичної неможливості діяти в такий спосіб або за допомогою цілеспрямованої зміни суб'єкту злочину [4, с. 429]. І, як вже було сказано, велику роль у здійсненні кримінальної процедури грає МКС.

Аналіз як українського медіапростору, так і офіційних заяв високопосадовців свідчить про те, що українські ЗМІ, експерти а політики часто апелюють до МКС зазвичай навіть приблизно не розуміючи, як працює і які справи розслідує ця міжнародна судова інстанція.

Україна підписала Статут МКС в далекому 2000 році, проте за стільки років парламент так і не спромігся ратифікувати документ. Технічною перешкодою стало рішення конституційного суду, після прийняття якого для ратифікації стали необхідними зміни до Конституції. Завдання непросте, але цілком можливе для виконання, була б на це політична воля. Протягом тривалого часу питання ратифікації не було актуальним. Але Євромайдан, анексія Криму та збройний терористичний конфлікт на сході України це змінили.

Питання коректності вищевказаного Висновку Конституційного Суду України було предметом також наукового аналізу вітчизняних дослідників. У зв'язку з цим слід погодитися з думкою інших вчених-міжнародників, що «участь України в Статуті МКС виявилася під питанням, мабуть, по недорозумінню», а сам висновок Конституційного Суду України доктринально не є бездоганим»[5, с. 185-186]. Коло вітчизняних досліджень принципу комплементарності юрисдикції МКС вкрай обмежені. Однак представники одеської школи міжнародного права (Ківалов С.В., Зелінська Н.А., Дрьоміна-Волок Н.В., Трояновський О.В. та інші) неодноразово висловлювалися з приводу необхідності ратифікації Римського статуту МКС, а серед найбільш ґрунтовних досліджень слід назвати монографію Дрьоміної Н.В. «Юрисдикція міжнародних кримінальних судів і трибуналів», підрозділ 3.4 якої присвячено саме цьому питанню.

МКС не володіє виключною юрисдикцією (яку мали т.зв. «Нюрнберзький трибунал» та «Токійський трибунал»), як не має пріоритету по відношенню до юрисдикції національних судів (яким наділені Міжнародні кримінальні трибунали ad hoc по колишній Югославії та Руанді). Принцип комплементарності в Римському статуті означає, що національні суди мають пріоритет здійснювати юрисдикцію щодо злочинів, заборонених в

Статуті, а МКС може здійснювати свою юрисдикцію щодо злочинів, лише якщо відповідна держава не може або не бажає розслідувати або переслідувати в судовому порядку передбачені Римським статутом злочини (ст. 17 Статуту) [1].

З цього можна зробити висновок, що положення Римського статуту Міжнародного кримінального суду у частині, що стосується дії принципу комплементарності юрисдикції Міжнародного кримінального суду, відповідно, за яким «Міжнародний кримінальний суд... доповнює національні органи кримінальної юстиції» (абзац десятого преамбули та статті 1 Статуту) не суперечить Конституції України, зокрема, положенням Розділу VIII «Правосуддя». Необхідність конституційних змін в Україні у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду - відсутня, однак під час ратифікації Статуту має бути вирішено питання про системне доповнення (в окремих випадках - внесення змін) Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України.

Отже, зважаючи на вищевикладене, не має значних перепон до ратифікації Статуту МКС, це дасть наступні переваги Україні у галузі боротьби з тероризмом:

- Україна стане однією із держав, які працюють над вирішенням проблеми міжнародного тероризму;
- жертви міжнародного тероризму отримають більші шанси на справедливий вирішення їх справ, на компенсацію, на правду;
- можливість брати участь у роботі МСК.

Для того, щоб все ж таки ратифікувати Статут МКС треба зробити наступне:

- 1) усунути суперечності між конституційними нормами і Римським статутом (або шляхом внесення необхідних змін, що може бути не обов'язкове);
- 2) привести у відповідність положенням Римського статуту національне кримінальне законодавство;
- 3) створити правову базу для ефективної співпраці з МКС;
- 4) чітко розмежувати юрисдикції внутрішньодержавних органів, які здійснюють кримінальне переслідування та юрисдикції МКС.

Література

1. Римський статут Міжнародного кримінального суду від 17.07.1998 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_588/para0249#o249
2. Док. ООН А CONF.183 / 10. – 24 р.
3. Bassiouni Ch. A Draft international Criminal Code and Draft Statute for an International Criminal Court and Draft Statute for an International Criminal Tribunal. – Dordrecht; Boston: M. Nijhoff, 1987. – 492 р.

4. Donnedieu de Vabres H. Les principes modernes du droit penal international. – P.: Librairie du Recueil Sirey, 1998. – 470 p.
5. Буроменский, М.В. Теория и практика становления международного уголовного права и украинское уголовное законодательство // Міжнародне право XXI століття : сучасний стан та перспективи розвитку (до 60-ліття проф. В.М. Репецького) М.М. Микієвич, М.В. Буроменский, В.В. Гутник [та ін.]; за ред. д.ю.н., проф. М.М. Микієвича. - Львів: ЛА «Піраміда», 2013. - 320 с. - С. 186-187.

КІОТСЬКИЙ ПРОТОКОЛ

*Карауланова Н.О.,
студентка групи ЮІ-351м
юридичного факультету ЧНУ ім. В.Даля;
наук. керівник: к.і.н., доц. Сапицька О.М.*

У 1980-1990-ті роки проблема глобального потепління почала привертати увагу всього світу. Ще у 1992 році 154 країни підписали Рамочну конвенцію Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату в Ріо-де-Жанейро. Але конвенція не передбачала будь-яких дій, таких як точні цільові показники скорочення викидів, графік, за яким країни повинні були досягти своїх цілей, або штрафна система покарання порушників. Саме через це 16 лютого 1997 року під егідою Рамочної конвенції Організації Об'єднаних Націй на зустрічі в Японії був підписаний Кіотський протокол. Офіційно він набрав чинності у 2005 році після того, як був ратифікований необхідною кількістю країн (164). Кіотський протокол – це складна угода, яка не може бути реалізована у короткий термін. Він повинен бути не тільки ефективним проти міжнародної проблеми, а також бути політично прийнятним. Навіть після підписання у 1997 році переговори були необхідними задля розробки інструкції. Ці правила були прийняті у 2001 році та називаються «Угоди Маракеш».

Головною метою підписання протоколу це стабілізація рівня парникових газів в період з 2008 до 2012 рік в атмосфері Землі задля уповільнення глобального потепління. Протокол охоплює викиди шести основних парникових газів: діоксид вуглецю, метан, закис азоту, гідрофторвуглець, перфторуглеродов і гексафториду сірки. Ратифікація Кіотського протоколу країнами-учасницями зобов'язує їх виконувати конкретні задачі по зменшенню викидів парникових газів та підлягають зовнішньому огляду. Але є країни, що «не ратифікували» протокол, зокрема, США та Австралія. Ці країни не підписали протокол, тобто він не пройшов у відповідних законодавчих органах. Це значить, що вони не пов'язані Кіотськими цільовими

зобов'язання, не підлягають зовнішньому огляду і/або приведення у виконання цих зобов'язань.

Відповідно до Протоколу, «нації, які ратифікували» (ті, які формально прийняли Протокол у своїх внутрішніх політичних інститутах) розділені на основні дві категорії: розвинені країни і країни, що розвиваються.

Ця різниця заснована на розвитку економіки. «Розвинені країни» це такі як Канада, Японія, Росія та більшість європейських країн. «Країни, що розвиваються» представляють економіку, яка вважається недостатньо розвинутою або в процесі розвитку, це такі як Китай, Індія, країни Африки і Південної Америки.

«Розвинені країни» мають обов'язкові цільові показники викидів парникових газів, у той час «країни, що розвиваються» таких обов'язків не мають. З цього виходить, що такі країни, як Китай та Індія, що є основними країнами по кількості викидів парникових газів в атмосферу, не тільки не зобов'язані зменшувати викиди, а й можуть збільшувати їх кількість без штрафних санкцій.

Важливий елемент Кіотського протоколу є його гнучкий механізм. Він дозволяє країнам-учасникам для досягнення своїх цілей зі скорочення викидів декілька варіантів, а не просто скорочення їх власних національних викидів парникових газів. Отже, термін «Протокол» передбачає три такі «механізми гнучкості»:

Чистий розвиток: Цей механізм дозволяє розвиненій країні отримувати кредити викидів щодо своїх власних цілей викидів, беручи участь в деяких проектних розробках. Ці проекти чистого розвитку повинні бути схвалені членами Протоколу і повинні внести свій внесок в розвиток засобів скорочення викидів парникових газів, в приймаючій країні, що розвивається.

Так як атмосфера у рівній мірі ушкоджується від викидів парникових газів, незважаючи на місце самого викиду, протокол пов'язує країни «спонсори» та країни, що не пов'язані цільовим договором. Так званий механізм чистого розвитку працює наступним чином: промислово розвинені країни платять за проекти, які можуть допомогли уникнути викидів у бідних країнах або значно їх зменшать. Країнам-спонсорам будуть надаватися кредити, які можуть бути використані задля задоволення власних викидів. Країни, в які впроваджуються технології, отримують безкоштовні інновації, які дозволяють їх заводам ефективно працювати, що призводить до зменшення затрат та отримання більшого прибутку. Таким чином, викиди в атмосферу будуть значно зменшуватися.

Спільне впровадження: Цей механізм дозволяє країні отримувати квоти на викиди в відношенні своїх власних цілей, беручи участь в деяких проектах з іншими розвиненими країнами. Ці проекти спільного впрова-

дження мають бути схвалені всіма країнами, які беруть участь в проекті, і повинні або скоротити викиди парникових газів, або сприяти підвищенню видаленню викидів парникових газів за рахунок поглиначів викидів (тобто лісовідновлення).

Торгівля викидів. Цей механізм дозволяє розвинутим країнам купувати «кредити» енерговиділення від інших розвинених країн. Деякі країни будуть нижче цільових показників викидів, покладених на них відповідно до Протоколу, і, як та, буде мати запасні квоти на викиди. За системою торгівлі викидами, інші країни можуть придбати ці запасні кредити і використовувати їх для своїх власних цілей зі скорочення викидів.

Ці механізми призначені для надання окремим країнам деякої гнучкості у виконанні своїх конкретних цілей щодо скорочення викидів, в той же час забезпечуючи загальне зниження викидів парникових газів. В рамках механізму чистого розвитку, наприклад, країна отримує квоти для скорочення викидів парникових газів в країні, що розвивається. Таким чином, в той час як викиди в розвиненій країні, насправді, залишилися ті ж, а загальні глобальні викиди знизилися.

Країни, що підписали договір повинні надавати щорічні кадастри викидів та регулярні національні сповіщення відповідно до Протоколу. Система дотримання Протоколу, узгоджена в рамках Маракешьської угоди.

Тож, можна зробити висновок, що Кіотський протокол має свої позитивні та негативні сторони. Критики протоколу передбачають, що багато секторів економіки можуть бути порушені, оскільки компанії змушені впроваджувати нові технології і процедури зі скорочення викидів парникових газів. У деяких випадках вартість впровадження цих технологій і методів може бути такою, що деякі компанії будуть просто закритися. Крім того, вони стверджують, що уряди і платники податків повинні будуть покривати витрати на розробку технологій.

Важливо відзначити, однак, що сам протокол не передбачає якийсь засіб для врегулювання можливих короткострокових економічних наслідків, зокрема, його механізми гнучкості.

Прихильники Протоколу також цитують його потенційні економічні вигоди. До них відносяться ті, що впливають з мети Протоколу про уповільнення глобального потепління, особливо в регіонах, які можуть постраждати через підвищення рівня моря і різкі зміни погоди. Країни, що розвиваються також можуть принести користь, так як вони співпрацюють з розвиненими країнами в рамках механізму чистого розвитку. Нарешті, підприємства, які в змозі запропонувати продукти і послуги зі скорочення викидів парникових газів, безсумнівно, буде процвітати.

Література

1. Електронний ресурс. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_801
2. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.mapleleafweb.com/features/kyoto-protocol-climate-change-history-highlights.html>
3. Електронний ресурс. Режим доступу: http://unfccc.int/kyoto_protocol/background/items/2882.php

Секція 9.

ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ: СОЦІАЛЬНО-ІСТОРИЧНІ, КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ТА МЕТАФІЗИЧНІ АСПЕКТИ

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА США у 80-ті рр. ХХ ст.

*Супрун Ю.П.,
студентка групи АМП-16д
юридичного факультету СНУ ім. В.Даля;
наук. керівник: к.і.н., доцент Фомін А.В.*

4 листопада 1980 р. на чергових президентських виборах перемогу здобув Рональд Рейган, представник республіканської партії. До влади він прийшов у час, коли країна переживала гостру економічну кризу, що супроводжувалась інфляцією. Тому новий Президент взяв курс на оновлення розладнаної економіки, що дістав назву «рейганоміка».

В зовнішньополітичній діяльності президента Рейгана виділять два періоди: 1981-1984 рр. – час різкої конфронтації з СРСР, курсу на військово-перевагу США у світі, домінування силових методів у розв'язанні міжнародних конфліктів, дії «доктрини Рейгана» - «доктрини неоглобалізму» - тобто протистояння з СРСР у будь-якому куточку планети; 1985 – 1989 рр. – період пошуку шляхів для виходу із політики глобального протистояння з СРСР, нормалізації стосунків з СРСР, підписання кардинальних договорів щодо ядерного роззброєння [1].

Зайнявши посаду Рейган оголосив Радянський Союз «імперією зла», проти якої треба розпочати «хрестовий похід». Коли Рональд Рейган став президентом, було повідомлено, що Радянський Союз витрачає на озброєння на 50% більше, ніж Сполучені Штати і йде попереду в звичайних і ядерних розробках озброєння. Р.Рейган вважав, що здатність успішно відбити можливу атаку з боку Радянського Союзу була дуже сумнівна: винищувачі не літали, бойові кораблі не плавали, бо хронічно не вистачала запчастин. В той же час Радянський Союз створював свою воєнну машину, яка загрожувала перевершити армію та озброєння США на будь-якому рівні.

США вирішили розмістити ракети середнього радіусу дії у Великій Британії, ФРН, Італії та інших країнах. У 1981 р. президент Рейган оголосив рішення призупинити польоти літаків «Аерофлоту» у США, обмежити продаж СРСР деяких видів обладнання. У ніч з 31 серпня на 1 вересня 1983 р. радянський військовий літак збив південнокорейський авіалайнер з 269 пасажирами на борті, після цього украй загострилися відносини між СРСР і США. Розпочинається «гонка озброєнь» та «холодна війна». За ті роки, що Р. Рейган перебував при владі, витрати на національну оборону збільшилися майже вдвічі – з 157 млрд. до 303 млрд. доларів. Нові військові програми (в корені відрізнялися від тих, що приймалися в кінці 1960-х рр.) поглинали все більше федеральних коштів. Найамбіційнішим – або, як дехто вважає, найбільш спірним – проектом Рейгана стала «Стратегічна оборонна ініціатива» (СОІ), що мала на меті створення ядерного щита Сполучених Штатів та оборони з елементами космічного базування. Програма отримала назву «Зоряних воєн», на честь славнозвісного фільму. Конгрес з підозрою поставився до цього проекту, але тим не менше санкціонував його фінансування [5].

Сам Рейган з вражаючою наївністю заявляв, що метою СОІ є всього лише прагнення забезпечити надійний захист американської території на випадок непередбачених обставин, але по суті це було спробою (важко сказати, наскільки в ті часи вдалою) забезпечити суттєву перевагу над своїм головним ворогом – Радянським Союзом, щоб використовувати СОІ як засіб тиску на нього. Відносини з державами Центральної Америки і Карибського басейну, іншими країнами третього світу, розвивалися на основі принципів, викладених у «Доктрині Рейгана»: США відкрито підтримували будь-який рух антикомуністичної спрямованості.

У **1983 р.** підрозділи американської морської піхоти окупували острів Гренада в Карибському морі, де при владі був уряд радянсько-кубинської орієнтації. «Холодна» війна досягла свого апогею.

Термін президентства Р.Рейгана називають роками втрачених можливостей у царині американо-радянських відносин. Якщо у 1970-і роки між США та СРСР було укладено кілька десятків різноманітних угод, то у 1981 – 1984 рр. – лише дві: 1) про вдосконалення прямого телефонного зв'язку між Вашингтоном та Москвою; 2) про закупівлю Радянським Союзом у США фуражного зерна (17 млн. тонн вартістю 2 млрд. доларів).

Водночас американський уряд здійснював тиск на своїх західноєвропейських партнерів щодо обмеження торгівлі з СРСР. 1982 року США заборонили дочірнім фірмам у Європі, які працювали за американськими ліцензіями, продавати свою продукцію в СРСР.

З приходом до влади в СРСР нового керівництва на чолі з М.С. Горбачовим ситуація змінилася. Відчуваючи, що ситуація в країні складна,

новий Генеральний Секретар почав шукати способи пом'якшення для Радянського Союзу тягара гонки озброєнь, у тому числі шляхом пошуку компромісів зі Сполученими Штатами.

В листопаді 1985 р. в Москві і в жовтні 1986 р. в Рейк'явіку відбулися зустрічі на вищому рівні, які продемонстрували можливість кардинальних змін в американо-радянських відносинах.

8 грудня 1987 р. у Вашингтоні лідерами США і СРСР був підписаний Договір про ліквідацію ракет середньої і малої дальності та їхніх пускових установок, додаткових споруд і обладнання. Мова йшла про ліквідацію двох класів ракетно-ядерного озброєння СРСР та США. 1 червня 1988 р. договір набрав юридичної сили. 1990 р. американський президент з дружиною прибув з офіційним візитом до Москви. Цього ж року сторони розпочали переговори про скорочення звичайних озброєнь у Європі, які завершилися підписанням відповідного договору.

Одна з зовнішньополітичних акцій Рейгана надала йому значних клопотів і вилася у тривалий політичний скандал, який отримав назву «Ірангейт». Суть цієї справи полягала в тому, що США таємно, через посередників, постачали зброю і запасні частини своєму одному з головних ворогів – Ірану, який вів війну з Іраком. Отримані кошти йшли на фінансування бойових загонів «контрас», що вели боротьбу проти сандиністського (про-радянського, прокубинського) режиму в Нікарагуа. Цей скандал ледь не коштував Рейгану президентського крісла.

Одночасно уряд Рейгана розгорнув наступ і по іншим напрямках. 8 липня 1985 р. Президент США оголосив п'ять держав – Іран, Кубу, Кореїську Народно-Демократичну Республіку, Кубу, Нікарагуа, Лівію – «членами конфедерації терористичних держав», здійснюючих «відкриті військові дії проти США».

У 1982 р. США надали допомогу Великобританії під час її конфлікту з Аргентиною. У 1983 р. США зробили висадку морських піхотинців на о. Гренада під приводом забезпечення безпеки американських студентів, але насправді це було зроблено для повалення лівого режиму, який користувався підтримкою Куби. Операція на Гренаді була подана як блискуча перемога над комунізмом, а хвиля патріотичної істерії дійсно сприяла тому, що в'єтнамська війна залишилася в далекій пам'яті. Сприяла цьому і поступова зміна ставлення офіційної влади до подій в Індокитаї. Опис в'єтнамської війни проходив під девізом: неважливо, хороша чи погана була ця війна, хлопці, що боролися в Індокитаї, вмирали за свою країну, а тому були абсолютно праві. У Вашингтоні був відкритий меморіал в пам'ять загиблих на цій війні з їх поіменним списком [3].

Здійснювалася активна масована підтримка сил опозиції, що діяли проти контингенту радянських військ в республіці Афганістан.

З 1983 р., незважаючи на протести антивоєнних організацій в США і в Європі, уряд Рейгана санкціонував розміщення на території ряду європейських держав нових систем ядерної зброї середнього радіуса дії, що спричинило відповідні заходи СРСР і поставило світ в прямому сенсі слова на межу ядерної війни. До неймовірного ступеня розпалив міжнародну обстановку інцидент з південнокорейським пасажирським літаком, збитим над Тихим океаном радянським винищувачем. Своєрідним проявом нової «холодної війни» став бойкот Олімпійських ігор в Лос-Анджелесі соціалістичними країнами на чолі з СРСР в 1984 р. До цього провідні країни Заходу, в тому числі й США, та більшість ісламських країн бойкотували літні Олімпійські ігри 1980 р. в Москві, зокрема через агресію СРСР проти Афганістану [2].

У 1985 р. американські громадяни знову опинилися в заручниках – цього разу у ліванських терористів. У квітні 1986 р. Рейган віддав наказ про завдання авіа ударів по Лівії з метою покарання її лідера, висадили морську піхоту в Лівані. А коли близько 200 морських піхотинців загинули від вибуху бомби в Бейруті, поспішили вивести свої війська, зате блискуче продемонстрували свою бойову міць, організувавши обстріли і бомбардування ліванської території [4].

Підсумовуючи вище сказане, можна зробити висновок, що зовнішня політична діяльність Рейгана відрізнялася крайньою ідеологізованістю, прагненням усіма способами подолати в'єтнамський синдром, повернути Америці віру в себе і в свою винятковість. Зовнішня політика США за часів Рональда Рейгана була антирадянською, про-ізраїльською і спрямована на атлантичну співпрацю та солідарність.

Література

1. США у 1945 – на початку XXI ст. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zno.academia.in.ua/mod/book/tool/print/index>. (дата звернення: 19.04.2017). - Назва з екрану.
2. Теоретичні основи зовнішньої політики адміністрації Р. Рейгана. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://5fan.ru/wievjob.php?id=22750>. (дата звернення: 18.04.2017). – Назва з екрану.
3. Золов А.В. США: боротьба за мировое лидерство / А.В. Золотов. – Калининград: Калининградский государственный университет, 2000. – 133 с.
4. Макинерни Д. США: История страны / Д. Макинери. – М.: Эксмо-пресс, 2009. – 303 с. – (Биографии великих стран).
5. Худолій А.О. Взаємозумовленість стереотипного мислення та зовнішньої політики колишнього американського президента Р.Рейгана / А. О. Худолій // Гілея – 2009. – Вип. 18. – С. 356-364.

ПІВДЕННА КОРЕЯ - РЕЦЕПТ ЕКОНОМІЧНОГО ДИВА ДЛЯ УКРАЇНИ

*Літвінова А. Ю.,
студентка групи ООП-16д
факультету економіки і управління СНУ ім. В. Даля;
наук. керівник: к.і.н., доц. Фомін А. В.*

В умовах кризи і складної економічної, соціальної та політичної ситуації українці дуже сподіваються на позитивні зміни в усіх сферах життя, зокрема, всі ми чекаємо, що в країні відбудеться «економічне диво», і Україна відновить і значно поліпшить свої позиції в світі. Однак поки темпи відновлення української економіки залишаються низькими, і в зв'язку з цим особливо цікавим видається досвід Південної Кореї, якій колись, завдяки грамотним реформам, за досить короткий термін вдалося домогтися видатних економічних успіхів і стати одним з провідних гравців на арені світової економіки.

Всього 40 років тому Південна Корея була дуже бідною країною навіть за мірками країн третього світу. За рівнем ВВП на душу населення вона відставала від Нігерії. Зараз республіка Кореї за розміром економіки займає 15-е місце в світі, хоча площа держави в 100 разів менше, ніж у США.

Південна Корея – світовий постачальник автомобілів, техніки, електроніки, технологій, найбільший в світі виробник судів.

У Південній Кореї практично немає нафти і газу, на кам'янистому ґрунті важко вирощувати фрукти і овочі, тому багато років тому вирішили використовувати єдиний ресурс – робочі рук. Ставку зробили на розвиток легкої промисловості, потім почали розвивати машинобудування, техніку, електроніку, побутову техніку.

Зараз по експорту в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні Корея займає 4-е місце. Щорічно в сусідні країни вона поставляє товарів і послуг на 500 млрд. доларів. Однією з головних напрямків розвитку економіки – технологічні новачі. ІТ-продукції закордон продають на 12 млрд. доларів в місяць [2].

У країні стратегічне положення в азіатсько-тихоокеанському регіоні. Корейський півострів знаходиться між Китаєм, Японією і Тайванем. Ця перевага вчасно помітили і стали розвивати інфраструктуру. На бюджетні гроші будують аеропорти, залізниці і поромні повідомлення. Невелика за площею Корея тільки в минулому році звела 106 тис км доріг. У найближчі 10 років на їх обслуговування і ремонт витратять 68 млрд. доларів [5].

Корея активно залучає іноземні інвестиції. З 2003 року під Сеулом створюють вільну економічну зону. Усім компаніям надають податкові пільги, субсидії на розвиток бізнесу.

Безумовно, економічний підйом Південної Кореї став можливий не без допомоги США і Японії, надавали технології, інвестиції і десятки мільярдів доларів у вигляді грантів. Проте, запорука успіху все-таки лежав в ефективних реформах Пак Чон Хі, який проводив активну протекціоністську політику, використовував методи мобілізаційної економіки і вводив «п'ятирічки», всіляко захищав молоду південнокорейську промисловість, створював нові відомства, відповідальні за розвиток економіки, сприяв створенню чебол – особливих південнокорейських корпорацій мережевого типу і т.д. У підсумку рік за роком Південна Корея підтверджувала і підтверджує конкурентоспроможність своєї економіки [6].

Який досвід Республіки Кореї було б корисно запозичити Україні? Перш за все, це може бути досвід створення орієнтованої на експорт економіки, оскільки його можна використовувати для успішного економічного розвитку нашої країни. Поза сумнівом, що для України важливий досвід Південної Кореї з оздоровлення фінансової системи держави. Економічне зростання Республіки Корея став можливим не в останню чергу завдяки поєднанню моделі господарювання західного типу з традиційними народними цінностями, що також можна застосувати в Україні. У той же час при цьому слід чітко усвідомлювати, що традиції Південної Кореї і України багато в чому відрізняються, а українське сьогодення зовсім не схоже на ситуацію, що склалася в РК в 60-х, 70-х або навіть 80-х роках минулого століття.

Тому, вивчаючи корейський досвід, необхідно його не копіювати, а адаптувати до сучасних умов нашої країни, розуміючи, що стратегія розвитку РК призначалася для невеликої держави, позбавленого природних багатств, єдиним ресурсом якого були самі корейці, їх висока культура праці і дисциплінованість. Зараз ми спостерігаємо певний ренесанс інтересу до політико-правової ідеології конфуціанства не тільки в Східній Азії, а й в Європі і Південній Америці.

Україна зацікавлена в поєднанні значних фінансових ресурсів Республіки Корея з потенційними можливостями України, зокрема, шляхом залучення корейських інвестицій в сільське господарство, будівництво, металургію, енергетичну сферу, а також в високотехнологічні галузі промисловості України. Тепер опрацьовуються проекти зі співробітництва в сфері сільського господарства, високих технологій, в нафтогазовій сфері, машинобудуванні.

Раніше Південна Корея була схожа на сьогоденню Україну: небагата аграрна країна, яка пережила війну. Сьогодні у Кореї вийшло стати прик-

ладом для багатьох країн і увійти в світові лідери мало не за всіма показниками. Корейці працювали, не покладаючи рук. Величезні інвестиції в науку і промисловість стали поштовхом у розвитку. Південна Корея зрозуміла, що доля країни залежить від того, що вони самі зроблять для її майбутнього.

Література

1. Федоровський А. Головна структурно-фінансова криза в Республіці Корея / А.Федоровський // МЕІМО. – 1998. – №8. – С.132-136.
2. Козлова М.І. Особливості формування і функціонування фінансово-промислових груп в країнах з ринковою економікою / М.І. Козлова. – М., 2010. – С. 17.
3. Кони́на Н. Реструктурування діяльності фінансово-промислових груп Південної Кореї в умовах кризи / Н. Кони́на // Проблеми теорії і практики управління. - 2012. – №3. – С.31-37.
4. Медовников Д., Хазбієв А. Азіатська криза. Прокляття жити в епоху змін / Д. Медовников, А. Хазбієв // Архів журналу Експерт [Електронний ресурс].- 2008. -№12 (272). - Режим доступу: <http://home.expert.ru/expert/01/01-12-72/12ogl.htm>
5. Соколова М. Державна політика фінансової стабілізації Південної Кореї / М. Соколова // Фінансовий бізнес. – 2014. – №5. – С.42-45.
6. Сироїжкін К. Чебо́ль – як символ економіки Південної Кореї / К. Сироїжкін // Континент [Електронний ресурс]. – 2015. – № (13)26. – Режим доступу: <http://www.continent.kz>
7. Що таке чебо́ль: цілі сім'ї олігархів. // Тема дня [Електронний ресурс]. – Назва з екрану. – 2013. – Режим доступу - www.sj7.ru.

ЗАРОДЖЕННЯ БАПТИСТСЬКОЇ ХРИСТИЯНСЬКОЇ КОНФЕСІЇ ЯК ОДНІЄЇ З ВИТОКІВ РЕФОРМАЦІЇ

Фоменко В. С.,

студентка групи ІАІ-16д

юридичного факультету ЧНУ ім. В.Даля;

наук. керівник: к.і.н., доц. Сапицька О.М.

Християнство за всю історію існування ніколи не було однорідним - в ньому постійно виникали різні конкуруючі і ворожі один одному церкви, групи, ересі, чутки та інші. Відбувалося це тому, що християнські ідеї неоднаково засвоювалися різними соціальними верствами, виступаючи як ідеологічне оформлення їх класових та політичних позицій. Але починаючи з XVI ст. перш розрізнені прояви опозиції католицькій церкві злилися в могутній потік, який захопив Європу і дав початок нового різновиду християнства - протестантизму, в руслі якого і виник баптизм [1].

Витоки віровчення, званого баптизмом, йдуть глибоко в історію християнства. Історія баптизму є не тільки історією віросповідання, окресленого рамками протестантизму, а й історією руху, що завжди характеризувався духом збереження чистоти євангельського вчення. У двох відносинах баптисти схожі на перших християн - в їх прагненні зберегти євангельську простоту і свободу. Баптисти завжди прагнули бути незалежними від церковної влади. У вірі і практиці вищим авторитетом для них було Священне Писання. Вони стверджують, що коріння баптистських принципів лежать в навчанні новозавітної церкви.

Розгортання та поширення реформаційного руху як в Європі, так і за її межами призвели до утворення напрямів християнства різних рухів: від помірно догматичних до крайнє радикальних. Саме до другої у розквіт Реформації відносився рух анабаптистів, які з'явилися у різних країнах Європи майже одночасно.

Термін «анабаптисти» використовувався по відношенню до тих, хто перехрестився. Як правило, це були християни, які, вважаючи, що їх хрещення в дитинстві є небіблійним і недійсним, прагнули правильно хреститися - відповідно до свого поданням про Біблійне вчення [2].

Групи анабаптистів, або «перехрещенців», виникли в таких європейських країнах, як Швейцарія, Моравія, Південна Німеччина і Голландія. Анабаптисти наполягали на більш радикальних змінах в доктринах і церковній практиці. Найбільш спірними між анабаптистами і реформаторами були наступні питання: вільна церква або державна церква? Хрещення віруючих або хрещення немовлят? Релігійна терпимість або переслідування єретиків? [3].

Баптизм, в тому вигляді, як на даному етапі ми його знаємо, вперше виник в Англії. Попередниками баптизму були пуритани. Назва ця походить від слова «пуризм» - прагнення до чистоти і строгості поглядів. Прагнучи до очищення і освячення як в особистому, так і в церковному житті, пуритани у всіх питаннях віри визнавали тільки авторитет Слова Божого.

Деякі пуритани бігли до Голландії, де в той час була релігійна свобода. Серед них були Джон Сміт, Томас Хелвіс і Джон Мертон. Перебуваючи в Амстердамі, вони близько зійшлися з менонітами, хоча і збиралися окремо. Під впливом менонітів пуритани прийшли до переконання, що необхідно приймати хрещення у свідомому віці [4].

У 1606-1607 рр. дві групи віруючих з Лінкольншира переселилися до Голландії. Одна з них влаштувалася в Лейдені і утворила тут церкву на чолі з Джоном Робінсоном. Інша під керівництвом Джона Сміта знайшла собі притулок в Амстердамі і поклала початок розвитку баптизму.

Сміт навчав, що хрестити слід лише тих людей, які можуть надати переконливі докази своєї відданості Христу. Оскільки всі існуючі в ту пору

церкви Джон Сміт розглядав як несправжні, він сам хрестив себе обливанням, а потім охрестив своїх прихильників, організувавши першу в історії баптистську церкву.

У 1611 р. група його послідовників повернулася до Лондона і утворила першу баптистську громаду на англійській землі. Незабаром була опублікована «Декларація віри» нової церкви.

Джон Сміт дотримувався догмату загальної спокути. Він прямо вказував, що «Господь визначив жодної людини до знищення». Перша баптистська община була, таким чином, церквою загальних баптистів.

Загальні баптисти в Англії росли повільно. У 1626 р. в країні було лише п'ять церков, які об'єднували близько 150 послідовників. До 1700 р. їх вплив і чисельність майже не виросли, і в цілому загальні баптисти не чинили істотного впливу на головний потік формування світового баптизму [5].

Інша гілка баптистів, так звані приватні баптисти, виникла незалежно від групи Сміта. Перша англійська церква приватних баптистів веде своє походження від пресвітеріанської церкви, яка була утворена Генрі Джекобом в 1616 р. в Сосворке. У 1638 р. частина її членів під керівництвом Джона Спілсбері утворила першу баптистську церкву, що сповідувала догмат «приватної спокути». У 1642 р. існувало 3 таких церкви, в 1644 р. вже 7, і вони прийняли так зване Лондонське сповідання віри, що складається з 50 статей. Воно було складено в душі кальвіністської теології і визнавало хрещення шляхом занурення в воду. Саме приватні баптисти зробили найбільший вплив на подальший розвиток баптизму в Англії, США і на європейському континенті [6].

Сама назва «баптисти» - скорочення від слова «анабаптисти» - далеко не відразу закріпилося за новою релігійною групою. Після великої селянської війни в Німеччині слово «анабаптисти» в очах буржуазії набуло одіозний сенс, а тому від нього відхрещувалися послідовники всіх нових релігійних течій. У наступні роки неодноразово робилися спроби прямо відмежуватися від революційних анабаптистів. Так, перше визнання віри приватних баптистів (1644 р.) було складено від імені «церков, яких зазвичай називають анабаптистами». При цьому тут спеціально засуджувалася доктрина анабаптистів і «жахи» діяльності Томаса Мюнцера. У той же час противники нової церкви наполягали на цьому найменуванні, вживаючи його в викривальному плані. Лише в кінці XVII ст. термін «баптисти» став з'являтися в роботах послідовників цієї церкви [7].

Таким чином, зародження баптистського віросповідання бере свої корені з реформаційного руху XVI ст. та являє собою вираження біблійного християнського вчення. Виникнення та розповсюдження сповідання баптистів датується приблизно початком XVII ст., коли реформація зробила

крок далеко за межі Європи. Тому вже у другій половині XVII ст. віруючих-баптистів ми бачимо на інших континентах. Розвиток та розповсюдження баптизму в світі не був просто догматичним християнським вченням, але, перш за все, в основу було взято життя за Словом Божим, практичне застосування біблійських істин на житті віруючих людей, які сповідували Ісуса Христа своїм Богом і Спасителем.

Література

1. Митрохин Л.Н. Баптизм / Л.Н. Митрохин - 2-е изд. - М.: Политиздат, 1974. - 263 с.
2. Torbet G. Robert A History of the Baptists / Robert G. Torbet – Chicago: Los Angeles: The Judson Press, 1952.
3. Перчаткин Б. История анабаптистов и менонитов [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://perchatkin.com/perchatkin/archives/4909>
4. Плетт И. П. Зарождение церквей ЕХБ [Електронний ресурс]: Пособие для библейских курсов - Издательство «Христианин» СЦ ЕХБ – 1994. - Режим доступу: http://gvz1-ivil.tripod.com/hist_ch.html#баптизма
5. Knollys H. Tractson Liberty of Conscience, 1614-1661 / H. Knollys - London, 1846. - Op. 315-318.
6. Митрохин Л.Н. Вказана праця. – С.17-20.
7. Павлов В.Г. Правда о баптистах. Очерк истории, церковного устройства и принципов баптистских общин / В.Г. Павлов - Журнал: Баптист. — 1911. — № 43-47. - С.41.

СТВОРЕННЯ ФЕДЕРАЦІЇ ФУТБОЛА УКРАЇНИ І ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ФУТБОЛА В УКРАЇНІ

Дзюба І. В.,

студент групи ІА-І6д

юридичного факультету СНУ ім. В.Даля;

наук. керівник: д.і.н., проф. Михайлюк В.П.

6 березня 1991 року в складі Федерації футболу Радянського Союзу завдяки зусиллям В. М. Баннікова була створена та юридично оформлена Федерація футболу України (ФФУ). Проте вона повністю була підконтрольна та підпорядкована московському керівництву.

24 серпня 1991 року Верховна Рада України своїм Актом про визнання незалежності висловила намір відокремитись від складу СРСР та створити самостійну державу – Україну. Після цих подій виконком Федерації футболу УРСР прийняв рішення про проведення на початку грудня Пле-

ному, на якому було визначено майбутню долю розвитку національного футболу.

Однак, ще на початку вересня відбулося спільне засідання керівництва федерації та футбольної спільноти, було запропоновано створити внутрішні футбольні інститути, які б не підпорядковувались московському керівництву.

В жовтні відбулася зустріч В. Баннікова із президентом УЄФА Л. Йоханссоном, який пообіцяв всебічну підтримку по вступу України до європейського футбольного співтовариства.

Про те, що на карті остаточно з'явилася нова самостійна держава, світова спільнота дізналась 1 грудня 1991 р., після проведення всенародного національного референдуму.

Тож, 13 грудня у великому залі Міністерства у справах молоді, спорту та туризму Рада федерації одностайно прийняла наступну заяву:

«Согласно всенародному референдуму от 1 декабря 1991 года Украина стала независимым государством. Федерация футбола - самостоятельная независимая, общественная организация, которая не входит в состав федераций других государств. Федерация берет под свою юрисдикцию защиту прав футболистов, тренеров и специалистов футбола.

Федерация футбола обязуется придерживаться международных норм и прав человека независимо национальности и вероисповедания. Федерация футбола подтверждает свою приверженность целям и принципам уставов ФИФА и УЕФА и обязуется их выполнять.

Федерация футбола Украины выполнила все свои обязательства перед Федерацией футбола СССР и заявляет о своем выходе из ее состава».

Першим президентом всеукраїнської спортивної громадської організації «Федерація футболу України» було затверджено відомого у минулому голкіпера київського «Динамо» В. М. Баннікова.

Впродовж останніх років все відчутнішою для суспільства стає тенденція до звуження потенційних можливостей вітчизняного футболу щодо реалізації його соціальних функцій. Істотною проблемою вітчизняного футболу стало комплектування національної збірної команди з футболу через практичну відсутність конкуренції серед футболістів за право представляти Україну у престижних спортивних змаганнях. Провідні футбольні клуби України здебільшого залучають до складів команд гравців-вихідців з інших країн, оскільки система резервного (дитячо-юнацького та молодіжного) футболу не забезпечує ефективної підготовки футболістів високої кваліфікації.

Станом на 1 січня 2013 р. в Україні функціонує 952 відділення футболу у дитячо-юнацьких спортивних школах, в яких займається понад 150 тис. юних футболістів. Для порівняння зазначимо, що у Нідерландах,

де населення майже у три рази менше ніж в Україні, до системи занять футболом залучені практично усі діти країни. У Німеччині з 2002 р. успішно реалізується національна програма з футболу «Підготовка юних талантів». У Великій Британії відповідна програма була прийнята у 2011 р. Істотно перешкоджають розвитку футболу, завдають невиправної шкоди його популярності серед населення порушення правил «чесної гри» (Fair Play) з боку офіційних осіб, тренерів, суддів та гравців. В окремих випадках належним чином не забезпечується громадський порядок та безпека, під час та після проведення футбольних змагань. На стадіонах України зростає кількість проявів неадекватної поведінки глядачів.

Основними причинами виникнення проблеми у розвитку футболу є: недосконалість законодавчого забезпечення розвитку футболу та сприяння діяльності суб'єктів системи вітчизняного футболу; неврегульованість механізму співпраці між центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, Федерацією футболу України, іншими суб'єктами діяльності у футболі, підприємствами, організаціями та установами у вирішенні питань, пов'язаних з розвитком футболу; згортання програми впровадження у загальноосвітніх навчальних закладах уроків фізичної культури з елементами футболу; неналежні умови для занять футболом у загальноосвітніх навчальних закладах, оскільки більшість шкільних майданчиків знаходяться в непридатному стані та є травмонебезпечними; відсутність централізованих програм будівництва майданчиків із природним і штучним покриттям для шкільного футболу, забезпечення загальноосвітніх навчальних закладів футбольними м'ячами, наборами інвентарю, екіпіровки та методичним матеріалом; розбалансованість системи залучення дітей та молоді до масових занять футболом за місцем проживання та у місцях масового відпочинку населення; відсутність належної кількості облаштованих та доступних місць для занять футболом різних груп населення. Багато хто цікавиться питанням, що чекає український футбол в майбутньому? Це питання стало актуальним ще до всіх подій, пов'язаних з анексією Кримського півострова і з військовим становищем на Сході України. Адже ще до всіх цих подій український елітний чемпіонат почало «лихоманити». Серйозні проблеми з українським футболом почалися навесні минулого року, коли президент криворізького «Кривбасу» О. Лівшиць оголосив про те, що у команди більше немає джерела фінансування. На той момент підопічні Олега Тарана досягли відмінної форми, набравши за другу частину сезону в чемпіонаті України очок більше, ніж вдалося це зробити київському «Динамо». Другий «дзвіночок» продзвенів вже в середині минулого сезону, коли з чемпіонату знявся київський «Арсенал». Причиною стали все ті ж фінансові проблеми. Багато хто називає причиною банкрутства «Арсеналу» продаж клубу народному депутату України О. Они-

щенко, який спочатку обіцяв врятувати столичний клуб, а потім від команди відмовився. Підводячи підсумки, можна сказати, що футбол в Україні знаходиться в складному становищі. Багатьом жителям країни зараз не до цього популярного виду спорту. Це розуміють і футболісти, і керівники клубів, які всіляко намагаються підтримувати рівень вітчизняного футболу. Ряд експертів упевнені, що цей сезон в Україні може бути зірваний. У свою чергу провідні світові букмекери не стали приймати ставки на підсумки чемпіонату України, що також може вказувати на вірогідність неочікуваних проблем.

Причини виникнення проблем українського футболу свідчать про їх глибинний соціально-економічний характер та необхідність системних дій з їх подолання. Попередні цільові програми, що сприяли вирішенню часткових питань розвитку футболу, не змогли докорінним чином змінити ситуацію на краще, оскільки у них не були чітко визначені та забезпечені ресурсами найбільш пріоритетні для суспільства напрями розвитку футболу.

Розв'язання проблем неможливо в повному обсязі здійснити в рамках загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту.

Національні інтереси для розвитку футболу потребують вжиття ефективних заходів для розв'язання не лише суто спортивної, а й соціально значущої проблеми забезпечення розвитку футболу в Україні відповідно до Конституції України, Законів України «Про фізичну культуру і спорт» і «Про державні цільові програми», Національної доктрини розвитку фізичної культури і спорту, затвердженої Указом Президента України від 28 вересня 2004 р. № 1148, та інших нормативно-правових актів. Вказані проблеми можливо вирішити шляхом врегулювання механізму співпраці між центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та Федерацією футболу України, що необхідно для розвитку системи резервного дитячо-юнацького, молодіжного та жіночого футболу, а також забезпечення ефективної підготовки футболістів високої кваліфікації.

Держава має створити умови для того, щоб футбол використовувався широкими верствами населення як ефективний засіб оздоровлення, сприяв вихованню патріотичних почуттів, а також забезпечити належні умови для занять футболом у загальноосвітніх навчальних закладах, шляхом впровадження державної підтримки програм будівництва майданчиків із природним і штучним покриттям для шкільного футболу. Необхідно впровадити ефективну систему професійної підготовки, підвищення кваліфікації, атестації та матеріального стимулювання тренерських кадрів та професійних судів.

Література

1. Конституція України. Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>- Заголовок з екрану.
2. «Про фізичну культуру і спорт». ЗУ від 24.12.1993 № 3808-ХІІ [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>. - Заголовок з екрану.
3. «Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту», затверджена Указом Президента України від 28 вересня 2004 року N 1148/2004 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1148/2004> - Заголовок з екрану.
4. «Про державні цільові програми». ЗУ від 18.03.2004 № 1621-ІV [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1621-15> - Заголовок з екрану.
5. Статут ФФУ [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.ffu.org.ua/ukr/ffu/ndocs/ffu_statute/ - Заголовок з екрану.
6. Балакін М., Михайлов М. Футбол України. - К., 1968.
7. Соломко В.В, Лісінчук Г.А, Соломко О.В. Футбол. Підручник для студентів вузів фізичного виховання і спорту. - К.: Олимп. лит., 2005.
8. Віхров К. Л. Футбол у школі : навч.-метод. посібник. - К: Комбі-лтд, 2002.

Секція 10.

ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ І ПРАВО

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДІЯЛЬНОСТІ НЕДЕРЖАВНИХ НЕПРИБУТКОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

*Борисова М.В.,
студентка групи ФЛ-631
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля;
наук. керівник: к.п.н., доц. Сілютіна І. М.*

Характерними ознаками сучасного суспільства є збільшення ролі інформації, знань та інформаційних технологій у різних соціальних практиках, виробництво інформаційних продуктів і послуг, що виступає рушійною силою прогресу. За твердженням провідних науковців, «інформація стає новим ресурсом людства» [2, с. 2], який обумовлює становлення та розвиток інформаційного суспільства.

На підставі узагальнення характеристик основних підходів щодо визначення інформаційного суспільства британський соціолог Ф. Уебстер виділив п'ять відповідних його критеріїв, а саме: технологічний; економічний; просторовий; критерій, пов'язаний зі сферою зайнятості та культурний критерій. Найвагомішим, на переконання науковця, є перший, технологічний критерій, який ключовим фактором формування інформаційного суспільства визначає інформаційні технології, розвиток виробництва інформаційних продуктів [5, с. 14].

На думку Н. Л. Караваєва, інформаційні технології представляють собою «різноманітні засоби та методи для формування й управління інформаційними процесами» [2, с. 3]. В інформаційному суспільстві вказані процеси автоматизуються, що стимулює якісні зміни в усіх соціальних практиках та суттєву трансформацію наявних форм соціальних, зокрема, бізнес-комунікацій.

У надскладних соціально-політичних умовах сьогодення, пов'язаних з тимчасовою втратою значного обсягу виробничих, територіальних, тру-

дових ресурсів, найбільше потерпає підприємництво. Основними проблемами, з якими стикається малий та середній бізнес Луганської та Донецької областей, є пошкодження інфраструктурних об'єктів внаслідок конфлікту в регіоні, складна логістика та втрата традиційних ринків збуту. Тому в зазначених регіонах вкрай необхідна організація, здатна об'єднати розрізнені підприємства, товариства та приватних підприємців у єдину гнучку систему.

У нашій державі питаннями розвинутого і конкурентоспроможного на світових ринках бізнесу опікується Торгово-промислова палата України та її регіональні представництва, місією яких є створення та підтримка сприятливого середовища для ведення бізнесу як в середині країни, так і за її межами, посилення міжнародної ділової співпраці «Україна – світ» [4].

Луганська регіональна торгово-промислова палата як недержавна неприбуткова самоврядна організація, що переміщена до міста Сєвєродонецька, продовжує у ці непрості часи налагоджувати взаємодію між місцевими підприємцями, державними установами та громадянським суспільством, використовуючи можливості сучасних інформаційних технологій.

Ефективним засобом реалізації ідей малого та середнього бізнесу в регіоні виступають послуги з міжнародних і зовнішньоекономічних зв'язків, зокрема, сприяння пошуку бізнес-партнерів для суб'єктів господарської діяльності в Україні та за її межами. Це передбачає розміщення інформації про підприємство замовника, комерційні пропозиції, інвестиційні проекти в національній та міжнародній базі даних системи торгово-промислових палат і партнерських організацій; відстеження подальшого пересування і розміщення комерційної пропозиції замовника [3].

Як показує аналіз, активне застосування інформаційних технологій сприяє успішності бізнес-товариств і розширює ринки збуту. Найпоширенішою формою присутності в Інтернет середовищі є веб-представництва, що репрезентують комплекс веб-сайтів, метою яких є інтерактивна взаємодія із сторонніми користувачами з метою забезпечення повноцінного комплексного представництва власних інтересів у мережі Інтернет.

Сучасні веб-сайти повинні створюватися з дотриманням Інтернет-стандартів, що забезпечують універсальність створюваного продукту, розробкою та впровадженням яких займається Консорціум Всесвітньої павутини, або World Wide Web Consortium [1]. До контенту, як невід'ємної частини веб-сторінок, також висуваються певні вимоги. Інформаційний зміст сайту має бути структурованим, зручним для користувача, мати єдиний дизайн. Не менш важливими критеріями якості веб-сайтів є їх доступність та самодостатність.

На жаль, веб-сайт Луганської регіональної торгово-промислової палати лише частково відповідає зазначеним вимогам. Головним його недолі-

ком є відсутність оперативного оновлення даних, що стримує підтримання сайту в актуальному стані. Недостатня структурованість сайту утруднює отримання відомостей про підприємства області та специфіку їх діяльності, а також ускладнює візуальне сприйняття веб-сторінки користувачем. Регулярне оновлення і поповнення відомостей сприятиме збереженню інтересу до веб-сайту у його постійних відвідувачів, підвищить його популярність в інформаційному середовищі.

Таким чином, використання інформаційних технологій у діяльності Луганської регіональної торгово-промислової палати як недержавної неприбуткової організації дозволить залучати потенційних клієнтів, надасть новий імпульс її розвитку.

Література

1. World Wide Web Consortium [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.w3.org>. – Назва з екрану.
2. Караваев Н. Л. Информационное общество: попытка осмысления сущности понятия / Н. Л. Караваев // НТИ. Сер. 1. – 2014. – № 6. – С. 1-5.
3. Луганська регіональна торгово-промислова палата [Електронний ресурс]. – ЛРТПП, 2011. – Режим доступу : <http://lcci.lg.ua>. – Назва з екрану.
4. Торгово-промислова палата України [Електронний ресурс]. – ТППУ, © 1991-2017. – Режим доступу : <https://ucsi.org.ua>. – Назва з екрану.
5. Уэбстер Ф. Теории информационного общества / Фрэнк Уэбстер ; пер. с англ. М. В. Арапова, Н. В. Малыхиной; под. ред. Е. Л. Вартаковой. – М. : Аспект-Пресс, 2004. – 400 с.

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КАФЕДРИ НА ПОЗИЦІЮ ВНЗ В РЕЙТИНГУ WEBOMETRICS

Шаповалова М.О.,

студентка групи ФЛ-631

юридичного факультету СНУ ім. В.Даля;

наук. керівник: к.ф. н., доц. Скорочарова Є. В.

В умовах стрімкого розвитку інформаційного суспільства важливим фактором інформаційної діяльності організації стає організація ефективної інтернет-комунікації. Як зазначає Л.В. Калашникова: «Всебічне включення в інформаційні процеси, розвиток інноваційних каналів комунікації забезпечує ВНЗ можливість розвиватися синхронно з інформаційним суспільством» [2].

Для визначення успішності вищого навчального закладу (ВНЗ) використовуються різноманітні рейтинги, які відображають його вплив у світо-

вій спільноті. Рейтинги суттєво впливають на популярність університету та прямо чи опосередковано – на залучення фінансування ВНЗ. Наразі існує кілька всесвітньовідомих рейтингів Інтернет-присутності ВНЗ, з яких найбільш поширеним і авторитетним є рейтинг Webometrics.

Вебометричний рейтинг університетів світу (англ. Webometrics ranking of world's universities) — це рейтингова система для університетів світу на основі зведеного показника, який враховує як обсяг веб-вмісту (кількість веб-сторінок і файлів), їх наочність, а також вплив цих веб-публікацій за кількістю вхідних посилань на зовнішні ресурси, з яких вони отримані [1].

Методологічними основами рейтингу Webometrics визначено чотири критерії що враховують веб-дані основного домену ВНЗ [4]:

PRESENCE (Присутність). Наявність університету в Інтернеті. Цей критерій враховує загальну кількість веб-сторінок у домені університету та всіх його субдоменах, проіндексованих найбільшою пошуковою системою Google та іншими пошуковими системами, такими як Yahoo, Live Search і Exalead (вага – 20%). В окремих описах рейтингу також використовують поняття Size (S) – кількість сторінок веб-сайта, або його розмір.

IMPACT (Вплив). Вплив публікацій університету. Критерій IMPACT розраховують шляхом «віртуального референдуму» ресурсів Інтернет на підставі аналізу кількості посилань на сторінки веб-сайтів університету. В окремих описах рейтингу також використовують назву Visibility (V) (вага – 50%).

OPENNESS (Відкритість). Відкритість доробку вчених. Критерій OPENNESS визначається за кількістю наявних на сайті університету файлів у форматах Adobe Acrobat (*.pdf), Microsoft Word (*.doc, *.docx) та Microsoft PowerPoint (*.ppt), проіндексованих академічною пошуковою системою Google Scholar. В окремих описах рейтингу також використовують назву Rich Files (R) – кількість файлів публікацій наукових праць і результатів досліджень (вага – 15%).

EXCELLENCE (Висока якість). Якість результатів досліджень. Критерій EXCELLENCE визначають за кількістю публікацій університету, які за даними Scimago (Scopus) входять до 10% найцитованіших робіт у своїй галузі. В окремих описах рейтингу також використовують назву Scholar (Sc) (вага – 15%) [3].

Необхідно зауважити, що українські навчальні заклади займають доволі низькі позиції у рейтингу. Першим серед українських університетів є Київський національний університет ім. Т. Шевченка, однак у світовому рейтингу він займає 1214 місце. Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля на сьогодні не представлений у рейтингу взагалі. Проте, Інститут хімічних технологій СХУ ім. В. Даля посідає 290 сходинку серед

українських закладів, представлених у рейтингу Webometrics, і 21116 позицію у загальному рейтингу. Для участі у даному рейтингу необхідна лише реєстрація ВНЗ на сайті Webometrics. Позиція університету в рейтингу впливає на його популярність і визнання серед абітурієнтів. Тому питання необхідності представлення СНУ ім. В. Даля в даному рейтингу є досить актуальним.

З огляду на критерії рейтингу можна визначити певні процедури для їх підвищення. Розглядаючи вплив структурного підрозділу, зокрема кафедри, на інформаційну діяльність ВНЗ в цілому слід підкреслити його відношення до двох найвагоміших факторів рейтингу: присутності та впливу. Саме на ці фактори необхідно першочергово звертати увагу задля підвищення рейтингової позиції.

Для підвищення показника Вплив необхідно збільшити кількість зовнішніх гіперпосилань на домен ВНЗ та кількості доменів, з яких ці посилання надходять. Для цього необхідно організувати обмін посиланнями на сайт з іншими проєктами чи партнерами, орієнтацію на соціальні мережі, публікацію новин, прес-релізів про діяльність університету з вказуванням посилання на офіційний веб-сайт ВНЗ тощо. На сайті має бути розміщена досить актуальна і якісна інформація задля суттєвого збільшення кількості посилань зовнішніх сайтів. Необхідно зазначити, що СНУ ім. В. Даля співпрацює з різноманітними освітніми проєктами, крім того сайт наповнюється актуальними новинами, які пов'язані з багатьма сферами діяльності, що зацікавлює не лише студентів та абітурієнтів, а й більш широкий загал. Дуже позитивним і важливим показником є двомовність сайту, яка помітно розширює його аудиторію і підвищує рівень популярності.

Показник Присутність може бути значно покращено шляхом збільшення кількості розміщених на сайті університету сторінок та документів усіх форматів проіндексованих пошуковою системою Google. Саме тому важливою є активна інформаційна робота кафедри, наявність власного сайту та сторінок у соціальних мережах. Слід підкреслити, що СНУ ім. В. Даля майже кожен структурний підрозділ має свій сайт та представництво в соціальних мережах, які на сьогодні стрімко розвиваються.

Активність і якість інформаційної діяльності кафедри університету має вплив на позицію ВНЗ в рейтингу Webometrics. Проте, досліджуючи інформаційну роботу, котру проводять українські заклади в мережі Інтернет, можна помітити, що розвитку діяльності структурних підрозділів в цьому напрямку приділяється недостатньо уваги. Поширеною помилкою є також відсутність зв'язку в інформаційній роботі підрозділів, адже злагоженість в інформаційній діяльності всього структурного різноманіття ВНЗ є запорукою його успіху. В СНУ ім. В. Даля така співпраця між структурними підрозділами на даний момент активно налагоджується. Отож,

підсумовуючи проаналізовані дані, можна зробити висновок про важливість ролі інформаційної діяльності кафедри університету в підвищенні рейтингових показників. Крім того, встановлено обов'язковість присутності ВНЗ у світових рейтингах та високий потенціал Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля у майбутній участі в рейтингу Webometrics.

Література

1. Ranking Web of Universities [Електронний ресурс] : сайт. – Режим доступу: <http://www.webometrics.info>.
2. Калашнікова Л. В. Інтернет-сайти вищих навчальних закладів як інноваційні канали комунікації в умовах формування інформаційного суспільства в Україні [Текст]: автореф. дис. канд. соціол. наук: 22.00.04 / Л. В. Калашнікова ; Нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2005. – 20 с.
3. Кухарський В. Вебометрикс – виклик чи інструмент для університету: моделювання динаміки зростання показників рейтингу [Текст] / В. Кухарський, О. Осередчук // Вісник Львівського університету. Серія прикладна математика та інформатика. – 2016. – Вип. 24. – С. 101-109.
4. Тютюнник А. В. Основні критерії та показники вебометричного рейтингу університетів світу [Текст] / А. В. Тютюнник, Б. І. Грицеляк // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2013. – Вип. 6 (38). – С. 234-244.

ФОРМУВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ РЕСУРСІВ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ СХІДНОУКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

*Клименко Н.С.,
студентка групи ФЛ-641
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля;
наук. керівник: к.п.н, доц. Сілютіна І. М.*

Сучасне українське суспільство характеризується вступом до нової системи пріоритетів, зміни інформаційних парадигм, а саме: поступово трансформується і переходить у процес побудови суспільства знань. На цьому тлі бібліотеки як центри акумулювання інформації як у традиційному, так і в електронному представленні, набувають особливого значення. Повсюдне ініціативне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у діяльність бібліотек, формування електронних ресурсів власної генерації та організація доступу до віддалених інформаційних ресурсів потребує відповідного законодавчого регулювання.

На міжнародному та державному рівнях на цей час прийнято низку нормативно-правових документів, що регулюють процеси створення, впровадження і доступу до електронних інформаційних ресурсів. Так, «Декларація про права людини та верховенство права в інформаційному суспільстві» торкається питань державної та приватної цензури, захисту інформації особистого характеру, розвитку навичок доступу до якісної інформації, етики використання електронних інформаційних засобів, а також застосування інформаційних технологій у сфері демократії та свободи зібрання в електронному просторі [1]. У низці інших міжнародних документів, а саме: «Будапештській ініціативі «Відкритий доступ», «Женевській декларації принципів», «Туніській програмі інформаційного суспільства» йдеться про необхідність надання вільного доступу до інформаційних ресурсів.

Пріоритетним завданням бібліотечних установ різного призначення є забезпечення вільного доступу до інформації, незалежно від форм її передачі та державних кордонів. Відмінною особливістю університетських бібліотек являється активна науково-інформаційна діяльність, а її результатом - інформаційна продукція власної генерації. У Науковій бібліотеці Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля остання представлена електронним каталогом, вебліографічними покажчиками, електронними виставками, презентаціями та ін. Інформаційні послуги, що надаються бібліотекою, включають: віртуальні довідки; методичні консультації з питань проведення інформаційного пошуку в мережі Інтернет, електронних БД і ресурсах бібліотек України та світу, архівах відкритого доступу; популяризацію наукових ресурсів та інформування науковців через сайт бібліотеки; організацію тріал-доступу до міжнародних наукових ресурсів і баз даних. З метою реалізації потреб користувачів в отриманні найповнішої інформації створено сайт бібліотеки (<http://library.snu.edu.ua/>).

Окремим інформаційним науковим ресурсом виступає «Інституційний репозитарій СНУ ім. В. Даля (eEast-UkrNUIR), призначений для накопичення, систематизації та зберігання в електронному вигляді інтелектуальних продуктів університетської наукової спільноти, надання відкритого доступу до них засобами Інтернет-технологій» [2]. База даних репозитарію налічує близько 1000 повнотекстових публікацій, наявність яких автоматично робить автора присутнім в Інтернеті, дозволяє підвищити його наукометричні показники і позитивно впливає на науковий рейтинг. Проте розміщення наукових праць на вказаному ресурсі вимагає додержання основних положень чинних нормативно-правових актів, насамперед, Закону України «Про авторське право і суміжні права». Вказаний нормативний акт покликаний захистити права авторів на створені ними документи та не допустити порушення цих прав. Як підкреслюють фахівці, закон ставить жо-

рсткі вимоги щодо вільного копіювання друкованих творів, дозволяючи тільки репродукування, натомість не допускаючи їх відтворення в електронній (у тому числі цифровій), оптичній чи іншій формі, яку зчитує комп'ютер.

Отже, Закон України «Про авторське право і суміжні права» певним чином обмежує діяльність вітчизняних бібліотек, пов'язану з розвитком електронних інформаційних ресурсів. Очевидною, зауважує Н. Іванова, є гостра необхідність створення регламентуючих документів, методичних рекомендацій, які б допомогли інформаційним центрам, у тому числі бібліотекам, знаходити правильні й однакові підходи до впровадження нових видів робіт [3, с. 81]. Тобто таких, які враховували би суперечливі права та інтереси авторів і споживачів наукової продукції, утіленої в наукових публікаціях.

Важливе значення для формування електронного ресурсу Наукової бібліотеки СНУ ім. В. Даля має положення Закону України «Про Національну програму інформатизації» щодо ролі бібліотеки у процесі формування нового інформаційного суспільства, яке передбачає створення комп'ютерних інформаційних систем для поширення культурних еталонів, стандартів і досягнень вітчизняної культури, насамперед створення електронних копій творів та архівів видатних діячів національної культури, представлення їх у системах глобальних комп'ютерних комунікацій для їх ефективного використання [5].

Чинні нормативно-правові документи, що регулюють інформаційну діяльність бібліотек, декларують вільний доступ до інформаційних ресурсів, захист авторського права в інформаційно-пошукових системах, створення та розвиток інформаційних бібліотечних ресурсів в інформаційному суспільстві. Тому вони повинні бути юридичним підґрунтям для створення внутрішніх правил, які регулювали би правила доступу до інформаційних ресурсів бібліотеки вишу.

Науковою бібліотекою СНУ ім. В. Даля розроблено документи, що регламентують основні процеси і напрями її діяльності. Це, зокрема: «Положення про Наукову бібліотеку Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля», «Положення про інституційний депозитарій Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля», «Положення про облік, збереження та використання дисертаційного фонду Наукової бібліотеки Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля», «Положення про web-сайт наукової бібліотеки Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля» та ін.

На жаль, розглянуті нормативно-правові документи не регулюють питання копіювання електронної інформації, оскільки у вітчизняному за-

конодавстві, зауважує Н. Іванова, відсутнє поняття електронного копіювання. Бібліотечні установи, намагаючись зберегти своє місце в інформаційному ланцюжку, не можуть ефективно відповідати потребам сучасного інформаційного суспільства в умовах невизначеної правової природи окремих аспектів нових напрямів діяльності, оскільки їх реалізацію необхідно узгоджувати із законодавством. Отже, вказана проблема вимагає свого законодавчого врегулювання [3, с. 81].

Таким чином, у процесі формування повноцінного електронного ресурсу НБ СНУ ім. В. Даля має враховувати, з одного боку, основні положення чинних нормативно-правових документів стосовно захисту права авторів на створені ними документи, а з іншого, сприяти реалізації конституційного права громадян на вільний доступ до інформації. Як теоретичне, так і практичне узгодження згаданих прав являє собою нагальне завдання науковців і фахівців у галузі документознавства та інформаційної діяльності.

Література

1. Declaration of the Committee of Ministers on human rights and the rule of law in the Information Society CM(2005)56 final =Декларация Комитета министров о правах человека и верховенстве права в Информационном Обществе CM(2005)56 final «Информация для всех» [Электронный ресурс] – Режим доступа : [http:// www.ifar.ru](http://www.ifar.ru). – Загл. с экрана.
2. Єпіфанова О.В. Сайт бібліотеки – сучасний інформаційний ресурс університету / О.В. Єпіфанова, В.Р. Попова // Соціально-психологічний та філософський підхід до проблем сучасного суспільства : матеріали наук. конф., 8 лют.-1 берез. 2016 р., м. Северодонецьк. – Северодонецьк : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2016. – С. 24 – 27. – Режим доступа : <http://dspace.snu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/556>
3. Іванова Н. Правові аспекти інформатизації в соціокультурній сфері / Н. Іванова // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : зб. наук. пр. – К. : НБУ ім. В. І. Вернадського, 2014. Вип. 39. – С.69-83.
4. Про авторське право і суміжні права [Електронний ресурс] : Закон України від 23 груд. 1993 р. № 3792-ХІІ // Верховна Рада України : офіц. веб-портал. – Текст. дані. – Київ, 1994–2017. – Розд. : Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> (дата звернення 22.04.2017). – Назва з екрана.
5. Про Національну програму інформатизації [Електронний ресурс] : Закон України від 04.02.1998 № 74/98-ВР // Відомості Верховної Ради : офіц. веб-портал. – Текст. дані. – Київ, 1994–2017. – Розд. : Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/74/98> (дата звернення 22.04.2017). – Назва з екрана.

Секція 11.

УЧНІВСЬКА НАУКА ЯК ПЕРЕДУМОВА ДИНАМІЧНОГО ПОСТУПУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ ДЖЕРЕЛ У ПОШУКУ ТА ІНІЦІАЛІЗАЦІЇ ЗАГИБЛИХ У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНИ

*Карачов І. А.,
вихованець гуртка «Водний туризм»
Севєродонецького Центру туризму, краєзнавства
та екскурсій учнівської молоді,
учень 9-Б класу Севєродонецького багатпрофільного ліцею
Луганської області*

Друга світова... Ці слова досі болем лунають в серцях мільйонів. 62 країни-учасниці. Через 72 роки невідома точна кількість загиблих.

Доля моєї родини не стала виключенням.

Моя прабабуся трудилася у тилу, за що нагороджена у 45 році медаллю «За доблесну працю», але отримала її лише у 95.

У війні приймали участь ще і 3 мої прадіди. Це:

Логачов Павло Іванович.

Майже одразу після призиву потрапив у полон, де був у концтаборі до квітня 45 року. Потім після звільнення служив ще рік телефоністом. Збереглася його червоноармійська книжка, отримана у 45 році. Але на жаль у військових архівах не збереглося ніяких даних про його призив, та полонення. І він не отримав ніякого статусу.

Петушков Іван Давидович.

Загинув у липні 42 року. Сім'я дізналася про його долю тільки після запиту до військового архіву у 47.

Карачов Панас Васильович.

У листопаді 43 року його сім'я отримала звістку, що він «зник без вісті», але на щастя навесні 44 вони побачили його живим, коли він прийшов у відпустку. Загинув він у березні 45. Сім'я не мала ніяких відомостей про

його долю, доки у 47 році не отримала відповідь на свій запит до військового архіву.

Місця загибелі та поховання моїх прадідів нажаль невідомі.

Ці приклади ілюструють дуже складну ситуацію з військовими документами.

Ситуацію частково виправляють результати практичної роботи пошуковців. Виходячи з досвіду, проведення такої роботи дозволяє відшукати не менш ніж втричі більше імен похованих чим увічнено. І актуальність такої роботи не зменшується донині.

Раніше пошуковці працювали у військових архівах. Але ми всі розуміємо, що отримати такий дозвіл дуже складно. А для опрацювання вручну величезної кількості документів необхідна безліч часу. В архівах зберігаються мільйони примірників. Крім того, пошук ще ускладнюють помилки в записах.

Сьогодні ми маємо унікальну можливість що дозволяє вивести пошукову роботу на якісно новий рівень - це використання інформаційних технологій. Насамперед, унікальність цього полягає в тому, що кожен, хто має бажання, може використати ці ресурси для отримання інформації про своїх рідних. А також, що особливо важливо, дозволяє проводити системну пошукову роботу навіть підліткам.

Я займаюсь водним туризмом у Центрі туризму м. Северодонецьку. Маршрут походу 2014 року по річці Сіверський Донець проходив через селище Білогорівка Луганської області в якому знаходяться пам'ятники та братська могила часів Другої Світової війни. Метою цього походу стало проведення пошукової роботи, що до похованих в селищі, наряду з краєзнавчою. За основу була взята методика почесного пошуковця України Яцини Сергія Зігмундовича.

Робота будується наступним чином:

– Знайомство с подіями періоду війни, який цікавить, використовуючи доступні матеріали, виявити які армійські формування брали участь у боях.

– Вивчення списків увічнених воїнів в досліджуваному похованні.

– Встановлення загиблих та похованих в цьому похованні, використовуючи знайдену інформацію про увічнених з інтернет-ресурсів «Меморіал» та «Подвиг народу».

Надання отриманої інформацію в місцеві адміністрації для поповнення меморіальних дошок.

Події у селищі Білогорівка розгорталися протягом 1941-1943 років. Загострення ситуації було восени 1941 року, потім з липня 1942 року селище було під окупацією, і лише у вересні 1943 року селище було остаточно визволено.

В селищі Білогорівка розташовано 3 пам'ятника, присвячених Другій Світовій, а саме: Пам'ятний знак визволителям селища, розташований на центральній площі біля клубу вул. Кірова, Пам'ятник односельчанам, загиблим у Другій Світовій війні - знаходиться біля селищної ради, Братська могила - знаходиться в шкільному саду.

У братській могилі поховані воїни, полегли в оборонних боях з ворогом у 1941 році і в період наступальних боїв військ Південно-Західного фронту з визволення Донбасу 1943 року.

Інформація з облікової картки військового поховання с. Білогорівка на сайті ОБД Меморіал: Сучасне поховання створено в грудні 1941 року. Дата останнього поховання - грудень 1943 року. Поховано всього – 75 осіб. Поховано відомих - 75. (Такі данні вказані на сайті, але на самому пам'ятнику до меморіальних дошок вже внесені 80 осіб).

Для обмеження кола пошуку був обраний період с 15 по 20 липня 1943 року, коли біля місця поховання проходили найзапекліші бої.

Більшу частину роботи займає вивчення та систематизація матеріалів інтернет-ресурсів.

«Меморіал» дає нам можливість використовувати багато критеріїв пошуку для встановлення долі загиблих, при цьому слід враховувати кількість помилок у документах. Досягти позитивного результату пошуку можливо, методом проб, змінюючи деякі букви в прізвищі, імені або назві населеного пункту, припускаючи те, як їх могли записати на слух, яка могла бути допущена помилка.

«Загальнодоступний електронний банк документів «Подвиг Народу» містить документи про хід головних бойових операцій Другої Світової війни та їх підсумки, про нагороди радянських воїнів за особистий подвиг орденами і медалями. На сайті опубліковані нагородні документи на всі ордени, але не на всі медалі, а тільки «За відвагу», «За бойові заслуги», Ушакова і Нахімова.

Одночасне використання цих ресурсів дозволяє виключити ситуацію, коли до списку потраплять бійці, помилково внесені до списків про втрати.

За основу роботи було взято список увічнених поховання. Вивчалися іменні донесення про втрати для виявлення того, як вказані місця загибелі, військові формування. Проводилась робота по пошуку інформації про воїнів, які були вказані разом з увічненими в загальних списках. Далі пошук наявних документів проводився по назвам військових частин (61 та 47 стрілецьких дивізій, до яких належала більшість увічнених), по датам та місцю загибелі. Було виявлено, що в документах неправильно вказана назва селища Білогорівка. Вона внесена як «Білогурівка», також зустрічалися помилки в прізвищах та іменах воїнів.

В ході досліджень було отримано список з 92 воїнів, які теж поховані в братській могилі селища Білогорівка.

Підсумком роботи став лист, написаний до селищної ради з проханням увіковічити імена знайдених загиблих воїнів на меморіальній дошці Братської могили в с. Білогорівка, до листа був доданий пакет документів, зібраний для підтвердження поховань.

Практичним втіленням результатів пошуків стало отримання згоди від Білогорівської селищної ради про виділення коштів на увічнення додаткових бійців на меморіалі та проведення урочистих заходів до Дня Перемоги що до поповнення списків увічнених.

Пам'ятати про війну, героїзм і мужність людей, які самовіддано билися з фашизмом, які віддали своє життя на вівтар Перемоги - обов'язок всіх, що живуть на землі. Тільки отримуючи уроки з минулого, ми зможемо запобігти новим війнам.

Література

1. Історія міст і сіл. 10 том. Луганська область / [зав. ред. Кулаковский В.М.] – Інститут історії академії наук УРСР. – К., 1976. – 726 с.
2. Побочний В.І. Луганщина: літопис Великої Війни. – Луганськ: Янтар, 2005. – 206 с.
3. Історія Луганського краю : навч. посібник / Єфремов А.С., Курило В.С., Бровченко І.Ю., Климов А.А., Красильников К.І., Семістяга В.Ф., Подов В.І. – Луганськ: Альма-матер, 2003.- 432 с.
4. Берега фронтової славы: сборник о подвиге освободителей северодонецко-лисичанского региона в годы Великой Отечественной войны / Под ред. Полницкой Л.Б. - Северодонецк: ЧП «Палитра МТВ», 2011. - 110 с.
5. Книга пам'яті – Луганська область / ред. И. А. Герасимов [и др.]. — Луганск, 1994. Т. 10 : Попаснянский район. — Ровеньки. — Рубежное. — [Б. м.]: [б.в.], 1995. — 640 с; Т. 15 : Сводный. — [Б. м.]: [б.и.], 1998. — 607 с.+ прил.
6. Електронна база ОБД «Меморіал» (<https://www.obd-memorial.ru/html/index.html>)
7. Сайт «Подвиг народа» (<http://podvignaroda.ru/?#tab=navHome>)

ГЕНДЕРНІ РОЛІ І СТЕРЕОТИПИ У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Приходько В.,

учениця 9 класу Слов'янської ЗОШ I-III ступенів № 13;

наук. керівник: Лелекіна Є. О.,

вчитель історії ЗОШ № 13 I-III ступенів м. Слов'янськ

З часів античності і до кінця 17 століття в Європі переважало уявлення про те, що жіночий організм є недорозвиненим варіантом чоловічого. Проте в епоху Відродження світогляд європейців змінилося; і чоловіки, і жінки були визнані полярно різними за своєю природою організмами. З цього моменту соціальні відмінності між чоловіками і жінками стали зв'язуватися з відмінностями в їх біологічному статусі. Актуальність даної теми полягає у тому, що і в наш час існує широка дискримінація жінок, постійне порушення їх прав. Права жінок – це особлива категорія прав людини, яка потребує досконалої правової бази. Права жінок потребують особливого захисту з боку держави.

Термін «гендер» з'явився порівняно недавно, в 1975 році, це було викликано чітким розмежуванням конституціональних і соціокультурних аспектів розрізнення чоловічого і жіночого, пов'язуючи їх з поняттями статі і гендеру. Стать – сукупність анатомо-фізіологічних ознак організму, які забезпечують продовження роду і дають змогу розрізнити у більшості організмів жіночі та чоловічі особини. Гендер визначає психологічні, соціальні і культурні особливості. Тобто, «стать» і «гендер» – поняття нерівноцінні.

На думку російського біолога, Вігена Артаваздовича Геодакяна, термін «стать» описує біологічні відмінності між людьми, зумовлені генетичними особливостями будови клітин, анатомо-фізіологічними характеристиками і дітородними функціями. Стать як біологічне явище відноситься до індивідуальних характеристик – вона визначається у момент зачаття людини, її неможливо змінити. Проте приймати або відкидати свою стать, переживати її як нагороду або покарання людина може сприймати по-різному під впливом культурно-соціальних впливів [1].

Відмінність норм поведінки, розподіл праці між чоловіками і жінками, своєрідність статей, порівняння однієї статі з іншим – еталонним, навіть думка про необхідність регулювання народжуваності – це проблеми, які і зараз актуальні для гендерної психології. Одним з факторів, що вплинув на розвиток гендерної психології, стало спільне навчання представників обох статей у різних навчальних закладах. Це спонукало дослідників порівняти цих представників між собою. Протиставлення понять «чоловіче» та «жіноче» відображають принцип диференціації та поляризації статі.

За результатами дослідження політико-правових програм Центру Разумкова маємо результати опитування рівності у правах чоловіків та жінок.

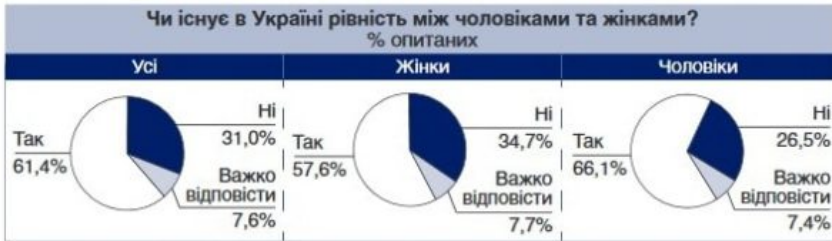

Рис. 1. Чи існує рівність між чоловіками та жінками?

Відтак, більшість українських жінок сьогодні піддаються гендерній дискримінації при працевлаштуванні, а саме представники жіночої статі ущемлені у своїх правах, знаходяться в нерівному конкурентному становищі порівняно з чоловіками на ринку праці, не можуть розраховувати на кар'єрне зростання. Проблема гендерної дискримінації у сучасному українському суспільстві є однією з гострих соціальних проблем. Особливо пригнічення жінки як особистості. Поширення стереотипу «жінка – не для політики».

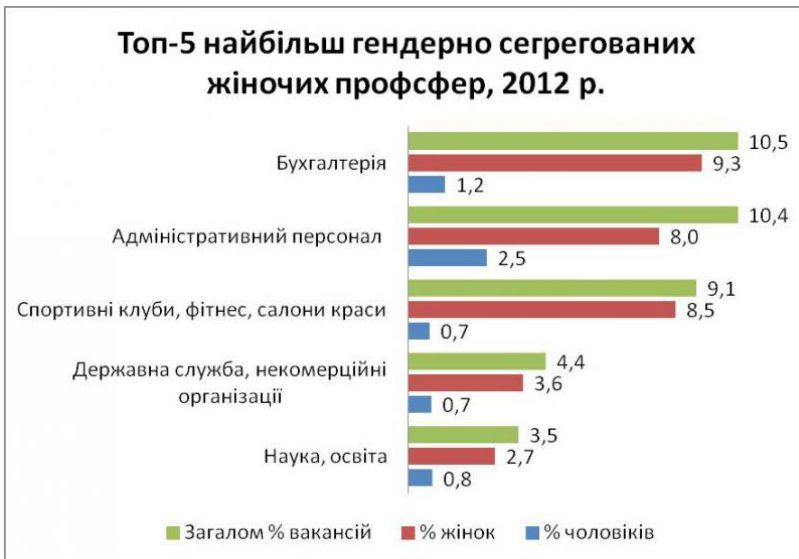

Рис. 2. Топ-5 найбільш гендерно сегрегованих жіночих професійних сфер

Можна виділити декілька видів дискримінації на ринку праці в сфері дії або з результатами.

- дискримінація у доступі до певних професій або посад;
- дискримінація при здобутті освіти або професійної підготовки;
- дискримінація під час найму на роботу або, навпаки, при звільненні з роботи.

Слід зазначити, що практика гендерної дискримінації в Україні, яка досить широко розповсюджена серед роботодавців і заважає жінкам в повній мірі використовувати можливості на ринку праці. У ході дослідження ми проаналізували оголошення працедавців та зробили висновок що дискримінація жінок існує в різних проявах:

1. Дискримінація за гендерними особливостями. Працедавці при прийомі на роботу часто вимагають чоловіків та дуже рідко вказують на жінок. Особливо популярністю користуються робітничі вакансії, особливо такі, що передбачають фізичну працю. Оголошення для керівників середньої та вищої ланки та юристів також розраховані більше на чоловіків, ніж на жінок. Більшість вакансій, розрахованих на жінок, знаходяться в галузі надання послуг – наприклад, обслуговування в закладах харчування та хатні працівниці, тобто робота, що на культурному рівні сприймається як «жіноча», – або є низькооплачуваними та підпорядкованими, хоча й фаховими посадами, як-то секретарки та бухгалтери. Такий розподіл відображає переконання, що чоловіки та жінки фізично або інтелектуально кваліфікуються для роботи в певних галузях або на певних посадах і не на яких інших.

2. Гендерна дискримінація пов'язана із сімейним станом. Дискримінація по відношенню незаміжніх та нещодавно одружених жінок, до жінок з малими дітьми. Роботодавці виправдовують дискримінацію по відношенню до молодих жінок, пояснюючи це тим, що вони «забагато коштуватимуть» в плані гарантованих українським законодавством пільг з вагітності, пологів та догляду за дітьми.

3. Гендерна дискримінація за віком. Вікові вимоги ще один суттєвий аспект оголошень про вакансії, що має подальший негативний вплив на жінок на ринку праці. Більшість роботодавців шукають молодих працівниць. Старші жінки стикаються з подвійною проблемою: їх не приймають на багато посад, в тому числі, на добре оплачувані менеджерські посади, через гендерні обмеження. Більшість роботодавців шукають молодих працівниць до 30 або 40 років, але частіше зустрічається від 20 і до 25.

3. Гендерна дискримінація за зовнішністю. Зустрічаються оголошення про вакансії, де фізична зовнішність не має явного відношення до роботи, що буде виконуватися, на відміну від сфери розваг або модельного бізнесу. Вони також містять вимоги до низки фізичних якостей. Така тенден-

ція стосується посад всіх рівнів, навіть менеджерських. Оскільки такі вимоги з'являються практично завжди в оголошеннях, розрахованих саме на жінок, вони є дискримінаційними і мають непропорційний вплив на можливості працевлаштування жінок, порівняно з чоловіками. Оголошення, що роблять наголос на особистих якостях, а не на освіті або професійних характеристиках, наводять на думку, що, на відміну від чоловіків, придатність жінок до роботи частково або повністю визначається їх фізичною привабливістю.

В ході аналізу ми визначили, що більшість оголошень працедавця роблять наголос, при пошуку певних працівників, чоловікам. При прийому на роботу пріоритет надається чоловікам у сфері фізичних робітників і обслуговуючого персоналу. Жінкам же працедавці надають перевагу оголошення з набору на роботу менеджерів з реклами, з продажу тощо. На нашу думку на це впливає стереотип, що жінки дуже чутливі, тому вони і не повинні працювати на відповідальних роботах. Щодо «жіночих» професійних сфер, то лідерство тут тримають такі напрями, як адміністративний персонал, управління персоналом, наука та освіта, бухгалтерія та фінанси.

ТОП-10 найбільш "жіночих" проф. сфер

Рис. 3. Топ-10 найбільш «жіночих» професійних сфер

Узагальнюючи можна сказати, що на шляху до встановлення гендерної рівності у нашому суспільстві стоять наступні чинники:

– стереотипи масової свідомості, які й досі розглядають жінку як слабку у порівнянні з чоловіком істоту, яка є другорядною в суспільному, політичному та економічному житті, чоловіча ідеологія є породженням тоталітарної системи, але виховання спроможне змінити гендерну ментальність;

– кризова економічна ситуація і, особливо, безробіття, яке часто штовхає жінок на заробітчанство та переважаючий на ринку праці попит на працівників-чоловіків, а не жінок;

– слаборозвинуте громадянське суспільство, у тому числі пасивність жіночих організацій.

Ситуація потребує створення державної програми подолання гендерної нерівності, адже зміни у становищі жінок можливі лише за умови послідовної державної гендерної політики.

Отже, ми визначили, що для покращення ситуація необхідні такі заходи:

– організація спільних заходів за участю представників державних інституцій і громадянського суспільства з метою вироблення спільного бачення подальших дій щодо ефективної реалізації принципу гендерної рівності в публічній і приватній сфері відносин;

– Україна має продовжити вироблення належних практик, які дозволять підвищити політичне представництво;

– створення юридичних механізмів реалізації прав жінок, які потенційно можуть стати жертвами подвійної дискримінації.

Література

1. Хай живуть відмінності [Електронний ресурс] : Світ молоді. — Режим доступу: http://svitmolodi.at.ua/publ/khaj_zhivut_vidminnosti/12-1-0-341
2. Права жінок і гендерна рівність в Україні [Електронний ресурс] : Українська Гельсінська спілка з прав людини. — Режим доступу: <http://helsinki.org.ua/prava-zhinok-i-henderna-rivnist-v-ukrajini-o-uvarova/>

ВИДАТНІ ПОСТАТІ РІДНОГО МІСТА У ПРОЦЕСІ ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ

Риженко О.,

учениця 9 класу Слов'янської ЗОШ I-III ступенів № 13;

наук. керівник: Лелекіна Є. О.,

вчитель історії ЗОШ I-III ступенів № 13 м. Слов'янськ

Наша країна багата на людей, завдяки яким відбулися вагомі зрушення в історичному, культурному, науковому середовищі. Серед них є ціла низка щирих патріотів, які безмежно любили нашу батьківщину і пробуджували національну ідентичність інших. Такі окремі особистості склали інтелігенцію країни та писали наукові праці, художні та музичні твори. В кожному регіоні є такі люди, про яких на варто знати, але на жаль, радянська політика була спрямована на приховування фактів їх існування. Це, ми відносимо, до проблем сучасної державотворчості та формування національної ідеї.

Метою моєї роботи є дослідження постаті Михайла Миколайовича Петренка у контексті збереження історичної пам'яті регіону та м. Слов'янська. Актуальність теми постійно зростає через складний час для нашої країни. Завдання громадянина держави зберігати культуру, історію та традиції, а також вшановувати пам'ять людям, якими пишається вся країна, для того, аби досягти цього ми повинні розвивати свою історичну пам'ять для піднесення національної свідомості.

В широкому сенсі, поняття історична пам'ять – сукупність донеаукових, наукових, квазінаукових, ненаукових знань та масових уявлень соціуму про спільне минуле. Ключовою функцією історичної пам'яті є передача знань та досвіду про минуле, як основи самоідентифікації. Без історичної пам'яті неможливе відтворення історії суспільства. Вона є успадкуванням минулого досвіду, що опредметнюється у відповідних культурних формах (традиціях, пам'ятках, мемуарах тощо), а також існує у вигляді історичної свідомості народу. Одним із її виявів є спогади учасників історичних подій, їхні усні перекази, письмові свідчення. Своєрідним арсеналом історичної пам'яті є архіви, музеї, бібліотеки.

Багато років наш народ не відчував себе єдиною українською нацією, бо його цькували, пригнічували, не давали можливості розвиватися культурі, вводили цензуру на українські твори. Це ми можемо підтвердити на основі доповіді українського вченого, публіциста, критика, суспільного діяча, Михайла Драгоманова «Література українська, поскрибована російським урядом», яку він представив на літературному конгресі в Парижі у травні 1878 року. У межах свого виступу М. Драгоманов наводив текст Емського указу, підкреслюючи, що українською мовою не можна було на-

віль переказати Євангеліє, не кажучи вже про світську літературу та елементарні підручники.

Отже, на основі цього ми можемо висновки, що сучасне суспільство не знає своїх героїв і історичної спадщини, в наслідок минулого політичного становища. Всі території теперішньої України були постійно штучно роз'єднані. Вони завжди відрізнялися за різними критеріями, але більше впливала масована пропаганда та ідеологічні чинники. Все ж, в таких умовах, з'являлися особистості, які боролися за незалежність України, були рушійною силою національно-визвольних війн, об'єднувалися в різного типу гуртки, поширювали українські твори, відкривали україномовні школи. Розвиток національної самобутності загрожував стабільності і єдності авторитарних і тоталітарних систем.

Так було за часів перебування українських земель у складі СРСР. Політика органів влади завжди керувалася принципами поширення та нав'язування російської культури, мови, традицій. Тому ускладнений процес диференціації російських поетів, письменників, музикантів. І через це ми спостерігаємо сучасні процеси ностальгії за комуністичним минулим, апатію та розчарування у суспільстві. В ті часи, коли Україна входила в склад СРСР, радянська влада особливо не займалася розвитком культури України, державна політика перетворила українські землі на колоніальні території, призначенням яких було виробництво сировини для республіки. Культурна складова не належала до сфери пріоритетності. Уряд не робив ніяких спроб для відкриття або пошуків творчих доробків культурних діячів. Так відбулося із творчістю та постаттю Михайла Петренка.

Михайло Миколайович Петренко – український поет харківської школи романтиків, автор пісень, які довгий час вважалися народними. Небагато він написав віршів, та з різних причин ще менше їх збереглося до сьогодні. З 2012 року було започатковано документальний проект «Ідентифікація Петренків», який започаткований представником цього роду Олександром Євграфовичем Петренко, одним із напрямків якого є дослідження життя й творчості поета Харківської школи романтиків першої половини XIX століття Михайла Миколайовича Петренка. Метою проекту є вивчення одного з родів Петренка, створення генеалогічного дерева підставі документальних досліджень. Наразі, не встановлено коли й де Михайло Петренко почав писати вірші. Невідомі й мотиви припинення поетичної творчості Михайлом Миколайовичем.

Але, незважаючи на складність задач, дослідники невтомно продовжують пошуки ще невідомих фактів з життя й творчості поета. Принаймні є багато обставин, які дозволяють сподіватися на ще невідомі архівні знахідки, пов'язані з ім'ям поета. Учасники проекту вивчають історію роду поета, та його творчість і з вдячністю пам'ятають про літераторів та дослі-

дників, які вивчали та зберігали інформацію про представників цього роду у різні часи. За декілька років проведена величезна дослідницька та популяризаторська робота. Видано три книги, опубліковано ряд статей в наукових та науково-популярних журналах, газетах, проведено презентації нових знахідок.

2013 року учасниця проекту, жителька Слов'янська Валентина Шабанова, зробила унікальну знахідку – рукопис двох яв першої дії драматичної думи «Найда», про яку літератори та науковці ніколи ніде не згадували. Протягом багатьох десятиліть він зберігався в архіві Російської державної бібліотеки. Микола Бондар, кандидат філологічних наук, завідувач відділу української класичної літератури Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка, у своїй аналітичній статті визначив ряд фактів, що засвідчують унікальність п'єси [2].

Донині залишаються скупими відомості про життя й творчу діяльність Михайла Петренка. Незнане його точне зображення, а також лише порівняно нещодавно краєзнавцями – земляками поета з'ясовано дату його смерті. Поза всім тим творчість М. Петренка, одного з найталановитіших українських поетів-романтиків, починаючи від відомого вірша «Дивлюсь я на небо...», що став народною піснею, належить до поетичної спадщини, яка активно функціонує й загалом не обділена увагою літературознавців, інтересом культурного читача. Відомий український вчений, фольклорист, літературознавець, культуролог Григорій Нудьга залишив виписки про М. М. Петренка: «Сучасники високо цінували талант Михайла Михайловича. Так, український поет, професор етнографії, А. Л. Метлинський в листі до, російського філолога, етнографа, палеографа та академіка Петербурзької академії наук, І. І. Срезневського писав про Петренка як про поета видатного, «істинного».

Також він залишив про нього єдину прижиттєву біографічну довідку, завдяки якій, дослідники встановлювали факти з його біографії, саме тому А. Л. Метлинського назвали першим біографом М. Петренка: «Петренко, Михайло Николаевич, родился въ 1817 году, и, большею частію, проживалъ и узналъ языкъ и бытъ народный въ городѣ Славянскѣ и его окрестностяхъ, Изюмскаго Уѣзда; окончилъ курсъ ученія въ 1841 году въ Харьковскомъ Университетѣ, и потомъ опредѣлился на службу по гражданскому вѣдомству. Кромѣ напечатанныхъ здѣсь сочиненій написалъ еще оперу, нигдѣ не напечатанную; – первыя же стихотворенія его напечатаны въ украинскомъ литературномъ сборникѣ: Молодикъ на 1843 годъ» [1].

Проблеми незнання своєї історії виникли на не сучасному етапі, а в ті часи, коли Україна була розділена між іншим державами, які нав'язували свою мову, культуру та релігію. Вивчення історії сприяє формуванню історичної свідомості народу, в ній поєднуються знання, погляди, уявлення

про суспільний розвиток, яка закріплена в традиціях, обрядах, художніх образах та теоріях.

Принцип історизму дає змогу з'ясувати передумови та джерела зародження певних явищ, виявити закономірності сучасного стану суспільства, спрогнозувати майбутнє. На основі цього, ми повинні робити висновки, формувати власні переконання, громадянську позицію, здобути навички і вміння, необхідні для практичної діяльності. Ми можемо погодитись з думкою українського історика, Михайла Грушевського, що без знання минулого – неможливо точно поняття про сучасне.

Донині продовжується дослідження біографії М. М. Петренка, йде поширення його творів серед народу та пошук його творчих доробків. Проблема постає в тому, що більшість наших земляків, жителів Донецької області, не знають тих, хто мешкав на цій землі до них, але кожен знає радянських діячів, поетів, письменників, бо їх твори активно пропагандували, встановлювали їм пам'ятники, меморіальні дошки, які грають роль у формуванні національної свідомості. М. М. Петренку встановлено меморіальну дошку у міській Центральній бібліотеці м. Слов'янська. На даний момент існує багато проектів щодо встановлення пам'ятника поету в м. Слов'янську. Для популяризації творів українського автора та поширення знань про його життя цей рік офіційно визнаний роком вшанування пам'яті М. М. Петренка.

Література

1. Петренко Михайло : Біографія [Електронний ресурс] : Клуб Поезії. — Режим доступу : <http://www.poetryclub.com.ua/metsr.php?id=101&type=biogr>
2. Сайт присвячений поетові Харківської школи романтиків першої половини XIX століття Михайлу Миколайовичу Петренку [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://www.xn--80acbhhpwqbm1a6kyaq.com/>

СУЧАСНИЙ СТАН ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

*Сорожкін А.,
учень 9 класу Слов'янської ЗОШ І-ІІІ ступенів № 13;
наук. керівник: Лелекіна Є. О.,
вчитель історії ЗОШ І-ІІІ ступенів № 13, м. Слов'янськ*

Актуальність роботи на сучасному етапі розвитку українського суспільства полягає у створенні умов для становлення правової держави. Становлення правової держави неможливо без оволодіння громадянами сучасної

концепції прав та свобод людини. Головне завдання українського суспільства – не забувати, що держава не дарує права, вона лише закріплює їх у законі та забезпечує їх реалізацію. Проте, права людини в Україні частіше за все залишаються декларативними, сумою державних актів і постанов, за якими приховано справжнє функціонування державного апарату чи діяльності так званих «професійних захисників».

Загалом, права людини і громадянина мають тенденцію до розширення, але конкретні гарантії їх реалізації майже відсутні. Відтак, декларація прав без їх реального забезпечення веде до негативних соціально-політичних наслідків, до зростання недовіри політики держави, зниження авторитету влади. Все це через те, що в державі продовжує домінувати тоталітарний підхід, яким підміняються політичними груповими категоріями – «нація», «народ», «соціальна справедливість», «звичайний українець». Демократія в суспільстві є основною гарантією прав і свобод людини та громадянина. Їх здійснення та повна реалізація можливі лише за умов додержання та виконання обов'язків як з боку держави, так і самих людей. «усвідомлення права розвиває усвідомлення обов'язку».

На основі положень Конституції України, що стосується на сам перед прав і свобод людини, необхідно прийняти ті закони, якими буде встановлено ефективний механізм здійснення цих прав і свобод. Проблеми з додержанням прав і свобод в Україні довгий час були об'єктом критики багатьох правозахисних інституцій та західних політичних лідерів. І саме належне ставлення до прав людини було однією з вимог масових протестів 2013–2014 років, і досі усі проблеми із захистом прав людини не були вирішені.

Таблиця 1

Рейтинг країн світу за рівнем політичних і громадянських свобод

Позиція в рейтингу	Країна	Індекс	Статус
1	Фінляндія	100	Вільні
2	Ісландія	100	Вільні
3	Норвегія	100	Вільні
4	Сан-Марино	100	Вільні
5	Швеція	100	Вільні
6	Канада	99	Вільні
7	Нідерланди	99	Вільні
...			
104	Ліберія	61	Частково вільні
105	Україна	61	Частково вільні
106	Молдова	60	Частково вільні

Загальна кількість конвенцій, угод, кодексів, протоколів Ради Європи, що стосуються прав і свобод людини, становить 173 документи. Серед них: Загальна декларація прав людини (1948 р.), Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (1966 р.), Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (1966 р.), Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (1950 р.). У сукупності ці акти утворюють так звану Міжнародну хартію прав людини. Відповідно до зазначених актів усі особи, які проживають у державі-учасниці актів або на яких поширюється юрисдикція такої держави, отримують можливість користуватися правами, передбаченими цими актами, без обмежень за будь-якими ознаками.

Згідно з ч. 1 ст. 9 Конституції України чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Частиною 2 ст. 19 Закону України «Про міжнародні договори України» від 29.06.2004 р. встановлено принцип примату міжнародного права в Україні: якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, закріплено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору. Одним з елементів гарантування прав і свобод людини і громадянина є Конституційний Суд України, який є єдиним органом конституційною юрисдикції на території України, також можна звертатися до Європейського суду з прав людини.

Конституція – основний закон України. Конституція закріплює основні види прав такі як: соціальні права, політичні права, економічні права, громадянські права; культурні права. Україна ратифікувала міжнародні конвенції у сфері захисту прав людини, але реальні гарантії їх впровадження так і не були створені. У ході дослідження ми аналізували стан забезпечення прав людини у сферах, які надає Конституція України.

Соціальні права і свободи, на жаль, залишаються найменш гарантованою групою конституційних прав і свобод. Джерелом законних матеріальних і соціальних цінностей, як відомо, є праця, тому Конституція України в ст. 43 визначає первинним соціальним правом людини і громадянина право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку кожен вільно обирає або на яку погоджується, право на безкоштовну медичну допомогу, право на соціальну допомогу. Конституція України в ст. 47 закріплює право на житло, що передбачає створення державою умов, за яких кожний громадянин України матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду. Отже, соціальні права та свободи людини і громадянина – це міра можливої поведінки або діяльності людини в соціальній сфері що передбачає задоволення законних інтересів і потреб у сфері трудової діяльності.

Політичні права – це такі права і свободи людини, які забезпечують їй можливість брати участь в управлінні державою, впливати на внутрішню і зовнішню політику держави. До політичних прав і свобод людини і громадянина традиційно відносять право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації (ст. 36); право громадян України брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати та бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування (ст. 38); право громадян України збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації (ст. 39). Отже, Основним Законом передбачена можливість організації та проведення громадянами таких публічних заходів: зборів, мітингів, демонстрацій. Але, нажаль, у нашій державі слабка політична воля. Хоча нова українська влада здійснила ряд кроків, спрямованих на підвищення рівня гарантування прав людини і громадянина, деякі аспекти правозахисної діяльності так і лишилися не реформованими.

За дослідженням ефективності і дійсності нових реформ:

Не зроблено нічого	Зроблено приблизно 10%	Зроблено не більше третини	Зроблено не більше половини	Більшу частину потрібних реформ вже зроблено	Важко сказати
48.4	24.6	9.5	3.3	0.6	13.6

Рис. 1. Як Ви оцінюєте прогрес реформ?

Скільки було вже зроблено з того, що на цей час влада вже повинна була зробити?

Отже, можемо побачити, що більшість населення вважає впровадження реформи або не дієвими, або взагалі вказує на їх відсутність. Таким чином зростає масове невдоволення і недовіра до влади, а як наслідок знижується її легітимність.

Культурні права – права і свободи, які ще іноді визначають як духовні або ідеологічні права і свободи. Культурні права і свободи людини і громадянина – це міра можливої поведінки або діяльності особи щодо задоволення своїх законних потреб у сфері освіти, літературної, художньої, наукової та технічної діяльності. Одним з основних культурних прав є право

на освіту (ст. 53 Конституції). Держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти. Іншим істотним культурним правом, що гарантується державою, є право громадян на свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості (ст. 54 Конституції). Держава також покладає на себе обов'язок сприяти розвитку науки, встановленню наукових зв'язків України зі світовим співтовариством.

Т а б л и ц я 2

Рейтинг свободи засобів масової інформації

№	Країна	Статус	Рейтинг
1	Норвегія	Вільна	10
2	Швеція	Вільна	10
3	Бельгія	Вільна	11
4	Фінляндія	Вільна	11
5	Нідерланди	Вільна	11
...			
125	Македонія	Частково вільна	58
126	Україна	Частково вільна	58
127	Бутан	Частково вільна	59

Отже, дослідивши проблему сучасного стану забезпечення прав людини і громадянина в українському суспільстві можна робити висновки:

1. Українська держава надає права, але гарантії їх захисту і виконання немає.

2. Саме через неосвіченість громадян України та незнання своїх прав, вони не можуть їх захищати та відстоювати в повній мірі.

3. Відсутність політичної волі знижує швидкість прийняття і ухвалення законопроектів у сфері захисту прав людини і громадянина.

Таким чином, більшість проблем механізму забезпечення принципу рівності прав і свобод людини та громадянина пов'язані головним чином не з відсутністю відповідної нормативної бази і системи уповноважених органів. Налагодження виконання задекларованого принципу рівності прав і свобод людини та громадянина потребує більш ґрунтовного підходу, а саме реформування чинної системи з метою усунення наявних недоліків і приведення відповідно до кращих світових стандартів і вимог міжнародних документів, згода на обов'язковість яких надана Україною (серед яких зокрема як основа – Європейська конвенція з прав людини), змін у процесі їх функціонування. Таким чином, приведення відповідно до зазначених пріоритетів механізму забезпечення принципу рівності прав і свобод людини та громадянина потребує проведення ґрунтовних реформ вітчизняного механізму державної влади, політичної та соціально-економічної сфер.

Література

1. Забезпечення прав і свобод [Електронний ресурс] : Навчальні матеріали онлайн – Режим доступу: <http://pidruchniki.com>
2. Рейтинг стран мира по уровню политических и гражданских прав и свобод [Електронний ресурс] : Freedom House – Режим доступу: <https://freedomhouse.org>
3. Соціологічні опитування [Електронний ресурс] : Центр Разумкова – Режим доступу: <http://razumkov.org.ua>

ПРАВОВА ДИСКРИМІНАЦІЯ ТИМЧАСОВО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Сурмава Н.,

учениця 11 класу Слов'янської ЗОШ I-III ступенів № 13;

наук. керівник: Лелекіна Є. О.,

вчитель історії ЗОШ I-III ступенів № 13 м. Слов'янськ

Внаслідок загарбницької політики Росії – анексії Криму та окупації частини території на Сході України, сформувалася особлива соціальна група людей. Людей, які були вимушені покинути своє місце проживання та переселитися в інші регіони країни або навіть за її межі. Держава та основні її структури вперше стикнулася з такою масовою міграцією населення всередині країни.

У демографії іноді замість терміну «міграція» використовуються терміни «переселення», «пересування населення», «механічний рух», але найчастіше вони служать для позначення масової міграції. Тих, хто добровільно або змушено виїжджає для проживання в іншу країну, називають емігрантами; тих, хто приїжджає – іммігрантами; тих, хто повертається після тривалої еміграції з-за кордону на батьківщину – реемігранти. Вимушених покинути колишнє місце проживання через загрозу їх життю або можливих репресій іменують біженцями і вимушеними переселенцями. На відміну від переселенців для біженців потрібні визнання їх офіційного статусу і надання політичної та матеріальної допомоги з боку держави, в якому вони мають намір проживати.

Міжнародною організацією праці визначені п'ять основних типів мігрантів:

- 1) переїжджають на постійне місце проживання;
- 2) які працюють сезонно за тимчасовим контрактом, а також тимчасово навчаються студенти та стажисти;
- 3) проголошення на постійне проживання професіонали високого рівня;

- 4) нелегальні мігранти;
- 5) біженці.

За територіальної спрямованості міграція може бути внутрішньої – в межах країни, і зовнішньої (міжнародної) – за межі країни. За причинами міграція може бути добровільною, вимушеною і примусовою. Причини добровільної міграції – пошук роботи і кращих умов життя, зміна сімейного стану, навчання, призначення на нове місце роботи, несприятливі кліматичні умови, політичні мотиви, приховування кримінального минулого. Причинами вимушеної міграції може бути переселення людей в результаті стихійних лих і загрози життю людям, підприємствам і установам під час військових наступальних дій супротивника. Примусова міграція, як правило, здійснюється державою у випадках небажаність знаходження окремих осіб або спільнот на території своєї країни або який-небудь з її територій.

Україна зараз зіткнулася з проблемою вимушеної міграції через військові дії на сході країни та загрозу життю людям. Назвати точну кількість переміщених осіб на даний момент неможливо. Але за даними Міністерства соціальної політики від 6 червня 2016 року в Україні взято на облік 1785 740 ТПО (тимчасово переміщених осіб). За неофіційними даними кількість ТПО в країні більша в декілька разів, але відслідкувати реальну динаміку переміщень складно – не всі переселенці звертаються до соціальних служб та стають на облік [1].

Метою роботи є визначення явища дискримінації ТПО в Україні, його природу та можливі стратегії для подолання, адже крім буденних проблем з якими стикаються всі українці, ТПО доводиться страждати від юридично встановлених утисків (жорстокі обмеження пересування з окупованих територій, відсутність права голосу на місцевих виборах), відмову в прийнятті на роботу, труднощі з орендою житла, налагодженням необхідних для успішної соціалізації контактів.

Вимушені переселенці з Донбасу та Криму є однією з найбільш дискримінованих груп в Україні про це свідчать результати дослідження «Українські ландшафти дискримінації», яке проводилось у січні-лютому 2016 року українськими фахівцями за підтримки Єврокомісії. Учені з'ясували, що вирішальним принципом у формуванні дискримінаційного судження є регіональний. Україну фактично розділили на 4 частини – захід, центр, схід і південь.

Основні сфери, де наявні прояви дискримінації ТПО:

- трудова (працедавці нерідко упереджено ставляться до ТПО, що спричиняє часті відмови при спробах працевлаштування);
- оренда житла (більшість ТПО стикалися з відмовами у наданні житла через свою прописку);

– правова (ТПО не мають право голосу на місцевих виборах; щоб отримати соціальні виплати мають пройти процедуру реєстрації, яка має свої недоліки і складнощі; позбавлені права вибору банківської установи, виплати можна отримати лише через один банк);

– обмеження свободи пересування (особливий транспортний режим між окупованими територіями є проблемним для ТПО);

– соціальна (нерідко люди вважають, що ТПО – це просто утриманці, які забирають гроші з бюджету)

Україна не має досвіду у вирішенні масштабних внутрішньодержавних міграційних процесів, тому відносини ТПО з державними інституціями складаються вкрай важко. Поява нової соціальної категорії поставила перед владою ряд нових викликів на всіх державних рівнях. На жаль, за ці роки держава не створила спеціальний орган, який би займався ТПО та був орієнтований саме на цю специфічну категорію громадян. Також не була сформована національна програма щодо ТПО.

Зокрема, українське законодавство щодо ТПО зазнає змін, які у підсумку мають задовольнити усі правові вимоги переселенців, для успішної інтеграції в українське громадянське суспільство. Прийняття Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» надало переселенцям деякі соціальні гарантії, але залишаються і досі не вирішеними більшість проблем соціального, економічного та політичного характеру. Основний недолік закону полягає в тому, що він не визначає реально діючого механізму реалізації прав ТПО.

Отже, опрацювавши актуальний матеріал з цього питання, дійшли до висновку, що в основному дискримінаційні ситуації спричинені непроробленим механізмом взаємодії ТПО та державних інституцій, аніж настроями в українському суспільстві. Зазначимо, що з метою зниження рівня дискримінації ТПО, мають бути переглянуті і відредаговані дискримінаційні постанови, спрощено доступ до співпраці між переселенцями та державними інституціями, також необхідним є створення ефективних соціальних механізмів взаємодії ТПО з членами українського суспільства.

Таким чином, український уряд повинен зосередитися на розробці та ефективному впровадженні особливої політики щодо ТПО, яка гарантуватиме, насамперед, успішну соціалізацію та влиття у соціум, створення нових робочих місць та можливість отримання постійного житла. Це повинна бути не короткочасна акція, а цілеспрямована програма конкретних дій, яка має максимально охопити усі проблемні для ТПО сфери. Від ЗМІ та місцевих громад держава повинна домогтися зменшення тиску на переселенців та зменшення у кількості суперечливих статей в інформаційному просторі. Український уряд має представити переселенців як новий ресурс адже люди, які вимушені все починати спочатку значно більше мотивовані.

Література

1. Велике переселення: скільки насправді в Україні внутрішньо переміщених осіб [Електронний ресурс] : VoxUkraine – більше ніж найкраща аналітика про Україну. — Режим доступу : <https://voxukraine.org/2016/06/30/velyke-pereseleennyu-skilky-naspravdi-v-ukraini-vro-ua/>. – Назва титул. з екрану
2. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>. – Назва титул. з екрану

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ, ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Татаренко Д.,

учень 10 класу Харківської гімназії № 14;

наук. керівник: к.ю.н., доц. СНУ ім. В.Даля Татаренко Г.В.

Децентралізація - це передача повноважень та бюджетних надходжень від державних органів до органів місцевого самоврядування. Метою реформи місцевого самоврядування є, передусім, забезпечення його спроможності самостійно, за рахунок власних ресурсів, вирішувати питання місцевого значення. Мова йде про наділення територіальних громад більшими ресурсами та повноваженнями щодо місцевих справ.

Україна пішла на цю реформу у зв'язку з потребою реорганізувати структуру державної влади задля поліпшення рівня життя на місцях та полегшення логістичної діяльності влади на території малих населених пунктів. Децентралізація також покликана вирішити проблему узурпації влади та проблему її віддаленості від українського народу. Також слід зазначити, що децентралізація влади і бюджетної системи сприяє підвищенню ефективності використання бюджетних коштів

Система управління регіонами в Україні недосконала. Вона дісталася нашій державі у спадок ще з радянських часів та потребує глибоких структурних змін задля забезпечення ефективного управління країною. Реформа децентралізації важлива не тільки через перенесення влади до безпосередніх місць її здійснення, а й через те, що вона стане першою українською системою апарату держави.

Об'єднання територіальних громад є основою реформи місцевого самоврядування, обумовленою тим, що надто велика частина ресурсів у цих громадах витрачається на утримання апарату управління, в той час, як на реалізацію серйозних проектів місцевого розвитку коштів бракує.

Нажаль, навіть наділення додатковими ресурсами більшості з наявних дрібних територіальних громад, не забезпечить їх спроможністю використовувати кошти за призначенням. Тож, спираючись на позитивний історичний досвід провідних країн світу, реформа місцевого самоврядування, має містити у собі об'єднання територіальних громад. Укрупнення територіальних громад повинно бути послідовним. Розмір громади має бути таким, щоб до її найвіддаленішого населеного пункту у екстрених випадках можна було б не довше ніж за пів години пожежною машиною, машиною швидкої допомоги, поліцейським патрулем. Визначення меж нових, укрупнених громад вирішуватиметься органами влади обласного рівня з огляду на особливості населених пунктів громади, та думки населення.

Після завершення реформи сільські громади, що не матимуть власних сільрад, направлятимуть у місцеву раду громади своїх депутатів, а у виконком – вибраних сільських старост. Старости та депутати здійснюватимуть зв'язок між односельцями і владою громади та вирішуватимуть різні проблеми місцевих мешканців. Повноваження старости будуть визначені додатково в спеціальному законі. До центрів спроможних громад (таких, що будуть охоплювати багато населених пунктів) з районних центрів будуть перенесені місця надання важливих послуг: адміністративних, соціальної допомоги через територіальні центри, послуг пожежної, правоохоронної служби та інших державних інституцій. У разі нестачі приміщень, інших елементів інфраструктури для надання всіх необхідних послуг громадам надаватиметься допомога з державного бюджету на їх придбання чи побудову. Крім того, створюватимуться виконавчі органи районних і обласних рад.

Перед реформою вони були відсутні зовсім. Їм буде належати реальна влада в регіонах. Це посилить місцеве самоврядування, зробить систему влади в регіонах справді демократичною – керувати регіонами будуть суб'єкти, обрані місцевими виборами. Згідно реформи органів місцевого самоврядування, яка і являє собою децентралізацію, місцеві держадміністрації будуть ліквідовані, а замість них впровадять префекти. Повноваження, якими їх наділять будуть, здебільшого, направлені на здійснення контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування з позиції дотримання Конституції і законів. Префект має право зупинити дію рішення обласної або районної ради якщо воно не відповідає Конституції України або її законодавству, із подальшим зверненням до суду. У випадку серйозного порушення Конституції (наприклад, рішення обласної ради про створення якого-небудь псевдо державного утворення) Президент зупиняє таке рішення і звертається до Конституційного суду. Також у президента є право тимчасово зупинити повноваження органу місцевого самоврядування, а після визнання акту цього органу неконституційним – достроково припи-

нити його повноваження. Ця модель влади в регіонах набуде завершеності не раніше, ніж через два роки.

У квітні 2014 року Кабінетом Міністрів України була затверджена концепція реформування місцевого самоврядування, яка складається з трьох напрямків:

перший – фундаментальний: формує об'єднані громади базового рівня адміністративно-територіального устрою України;

другий – створює нові райони, які вирішуватимуть лише те, що відноситься до компетенції району: комунальна власність, вторинна медицина, школи-інтернати і т.д. Решта повноважень районів перейде до компетенції об'єднаних громад;

третій напрямок – заключний, це області. Фактично межі областей мінятися не будуть. Області перейменують в регіони. Тобто кількість обласних центрів залишиться такою, якою вона є зараз. Зміниться лише форма управління. Основною територіальною одиницею стає громада. Громада має голову та виконком, який виконує всі функції з управління громадою. Села, які ввійшли до об'єднаної громади обирають старост, які входять до виконкому об'єднаної громади і виконують ті ж функції, які були в сільраді. Завдяки таким заходам за простою довідкою доведеться їхати в новий центр об'єднаної громади, адже на місці її зможе видавати староста. Останній рівень є районним та обласним, де будуть обрані районні та облради, що матимуть створити виконкоми замість районних та облраді.

Об'єднані територіальні громади матимуть можливість здійснювати зовнішні запозичення, визначати установи з обслуговування коштів місцевих бюджетів у частині бюджету розвитку та власних надходжень бюджетних установ. Після того, як було прийнято закон щодо децентралізації повноважень у сфері архітектурно-будівельного контролю та удосконалення містобудівного законодавства, органам місцевого самоврядування було надано право самостійно визначати політику містобудування.

Планується прийняти ще низку законів щодо децентралізації повноважень і регулювання земельних відносин. Повноваження громад поширяться правом розпоряджатись землями за межами населених пунктів. чотири законопроекти, що дозволять децентралізувати надання базових адміністративних послуг, повернути органам місцевого самоврядування повноваження, що їм належали – реєстрацію нерухомості, бізнесу, передати на місця повноваження із реєстрації місця проживання особи, вже прийняті у першому читанні.

Готується законопроект про муніципальну варту, завдяки якому органам місцевого самоврядування буде надано дієвий інструмент наведення порядку на підпорядкованій їм території. Напрацьовуються законопроекти які покликані чітко визначити розділ повноважень у сфері освіти, охо-

рони здоров'я, дозвілля, соціально-економічного розвитку, інфраструктури між рівнями місцевого самоврядування. Цікавою особливістю є процедура відкликання депутата. Це дуже важлива особливість закону, через яку загальна кількість депутатів місцевих рад помітно зменшується.

Однак, впровадження цієї важливої реформи супроводжується багатьма проблемами, що є неприпустимим з огляду на її важливість та нагальність для нашої країни.

Тим не менш від успіху реформи суспільство сьогодні дійсно чекає багато. Головною надією, безумовно, є припинення бойових дій на сході країни. Передбачається, що децентралізація в країні і розширення повноважень окремих районів Донбасу прокладе шлях до мирного врегулювання конфлікту

Головне, що зараз саботує реформу це те, що прийняття Проекту Закону про внесення змін до Конституції України щодо децентралізації влади так і не було здійснене у другому читанні і постійно переноситься на більш пізній термін. На мою думку така ситуація спричинена тим, що разом із змінами щодо децентралізації у проект закону внесли і зміни, що торкаються особливого порядку здійснення місцевого самоврядування в окремих районах Луганської та Донецької областей, що були узгоджені між сторонами під час мінських домовленостей. Таким чином влада хоче закріпити в конституції норми, які здаються деяким зайвими, чи навіть антидержавними. Звичайно, зміни до Конституції не будуть прийняті українськими депутатами, поки у них будуть міститися такі положення.

Ще одним чинником, що гальмує впровадження децентралізації в нашій країні є спротив місцевих губернаторів, що бояться втратити свою владу. Діюча система місцевого самоврядування здійснює шалений опір процесам децентралізації, адже ця корумпована та неефективна система вже стала сталою в нашій країні, і чиновники-бюрократи місцевого рангу не хочуть втрачати насиджені місця. Прийнятий депутатами Закон про добровільне об'єднання територіальних громад відкриває нові можливості місцевим громадам для здійснення управління своїми ресурсами, зокрема фінансовими. Проте справа в тому, що для ефективної роботи цього закону необхідно прийняття іншого-закону про повноваження органів влади. Але нажаль, прийняття цього важливого документа послідовно блокується, в тому числі губернаторами, які бояться втратити свої посаду і гроші.

Керівники обласних адміністрацій стурбовані втратою своїх владних повноважень з розподілу бюджетних коштів, адже гроші тепер повинні направлятися на місця - міста і села, і губернатори тепер не мають жодної можливості направляти фінанси, керуючись власними злочинними мотивами.

Іншим прикладом того як стара система бореться зі змінами є саботування реформи Державною архітектурно-будівельною інспекцією. Згідно з

положенням про децентралізацію, Державна архітектурно-будівельна інспекція (ДАБІ) зобов'язана передати свої повноваження в регіони.

Однак, більш ніж за рік з моменту старту децентралізації, ці повноваження отримали усього шість обласних міст і декілька десятків більш дрібних. Чиновники умисно затягують процес реформи задля недопущення втрати вигідних посад.

Також мають місце факти, що свідчать, що місцеві органи влади неактивно переймають на себе повноваження щодо здійснення реформи місцевого самоврядування. Зокрема про це йдеться у заяві українського міністра юстиції Павла Петренка 19-го лютого 2016. Хоча у них є гарна мотивація: український парламент спільно з Міністерством юстиції України передав їм понад мільярд гривень коштів, які вони отримують від адміністративних сервісів

В той самий час лише 15 місцевих територіальних громад взяли на себе повноваження щодо децентралізації адміністративних послуг. Мери і голови обласних адміністрацій повинні завершити передачу всіх повноважень як найшвидше.

Проаналізувавши цей та інші факти можна констатувати, що масштабна українська реформа має багато перешкод на своєму шляху. На мій погляд такий сильний опір старій системі реформації свідчить, що реформа направляє Україну правильним шляхом. У разі впровадження реформи у повному обсязі зміни торкнуться усієї сфери державного управління і всіх органів державного апарату. Україну чекають грандіозні позитивні зміни. Перемогти існуючу систему досить складно, але можливо. в нашому випадку децентралізація – це фактично деузурпація. Ми можемо до нескінченності обирати нову владу, але будемо і знову і знову розчаровуватись у ній, доки не змінимо систему. Бо сильне місцеве самоврядування несумісне з будь-яким тоталітарним режимом. Сильне місцеве самоврядування базується на розвинутому громадянському суспільстві і демократії. Також децентралізація потрібна з економічної точки зору. Парламент вже прийняв зміни до Податкового та Бюджетного кодексів, які розширили фінансові можливості місцевого самоврядування, а в майбутньому дозволяють зробити економічно самодостатніми та спроможними і нові об'єднані територіальні громади.

Об'єднані громади отримають весь спектр повноважень та фінансових ресурсів, що їх наразі уже мають міста обласного значення, зокрема зарахування 60% ПДФО на власні повноваження, прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом (зараз прямі відносини мають лише області, райони, міста обласного значення –УП), державні субвенції.

Тому, на моє переконання, боротьба за децентралізацію є найбільшим викликом і однією з головних задач нашої держави на теперішньому етапі її розвитку.

Вище викладене засноване на Проекті Закону про внесення змін до Конституції України щодо децентралізації влади, прийнятому у першому читанні, на Проекті Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування з управління земельними ресурсами та посилення державного контролю за використанням і охороною земель, також прийнятому у першому читанні, на законі про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень у сфері архітектурно-будівельного контролю та удосконалення містобудівного законодавства, на законі про добровільне об'єднання територіальних громад, та на Розпорядженні Кабінету Міністрів України про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні від 1 квітня 2014 р.

Література

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996 р. - № 30. – Ст. 141.
2. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» // Відомості Верховної Ради України. – 1997. - № 24. - Ст. 170.
3. Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування»
4. Всесвітня Декларація місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
5. Європейська Хартія місцевого самоврядування м. Страсбург, 15 жовтня 1985 року. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_036\](http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_036)
6. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» // Відомості Верховної Ради. – 2015.- № 1, ст. 1
7. Закон України «Про місцеві вибори» / /Відомості Верховної Ради. – 2015. - № 37-38, ст. 366.
8. Законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення виборчих прав внутрішньо переміщених осіб» (№ 2501а-1 від 21.08.2015 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56287
9. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення виборчих прав внутрішньо переміщених осіб» (№ 2501а-2 від 26.08.2015 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56287
10. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» // Відомості Верховної Ради.- 2014.- № 26, ст.892.
11. Вибори на окупованій території: світовий досвід [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://24tv.ua/vibori_na_okupovaniy_teritoriyi_svitoviy_dosvid_n702298

РЕАЛІЗАЦІЯ ВИБОРЧИХ ПРАВ ГРОМАДЯН, ЩО МЕШКАЮТЬ У ЗОНІ АТО

Татаренко І.,

учень 10 класу Харківської гімназії № 14;

наук. керівник: к.ю.н., доц. СНУ ім. В.Даля Татаренко Г.В.

Анексія Криму та військовий конфлікт на Сході України змусило майже 1,8 млн громадян переїхати в інші регіони країни – це майже 3% всіх виборців України. Не дивлячись на те, що військовий конфлікт у країні триває більше 2-ох років, ані Верховна Рада, ані ЦВК проблеми забезпечення конституційних прав для переселенців розв'язати не змогли.

Внутрішньо переміщені особи (далі ВПО) – особи, змушені раптово тікати зі своїх будинків у великих кількостях в результаті збройного конфлікту, внутрішньої ворожнечі, систематичних порушень прав людини або стихійних лих і знаходяться на території власної країни.

Право вибору є конституційною нормою, тому держава повинна забезпечувати її виконання. Однак це питання неоднозначне, тому що статус внутрішньо переміщених осіб отримали не лише ті громадяни, які перебувають на не окупованій частині України, але й ті, що користуються ним, фактично перебуваючи на територіях, непідконтрольних українській владі.

Конституція України та міжнародні стандарти однозначно проголошують рівність прав усіх громадян, зокрема у виборчому праві. Базові принципи ООН з питань переміщених у межах країни осіб, Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи, Рекомендації ПАРЄ (парламентська асамблея ради Європи) визначають обов'язки держав щодо забезпечення на законодавчому рівні прав переміщених осіб під час виборів, у тому числі, і місцевих, однак, ці норми Верховна Рада проігнорувала.

В українському законодавстві виникла проблема, що зветься правова колізія. У нормах Закону «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» (2014 р.) ідеться про необхідність забезпечення виборчого права громадян, які змушені були переселитися в зв'язку з війною на Донбасі та окупацією Криму. Зокрема, у ст. 8 Закону прописано, що внутрішньо переміщена особа «реалізує своє право голосу на місцевих виборах шляхом зміни місця голосування без зміни виборчої адреси» [6].

Правова колізія - це протиріччя один одному формально діючих правових актів, що регулюють ті самі суспільні відносини (що стосуються до тих самих питань).

Водночас у вересні 2015 р. набув чинності новий Закон України «Про місцеві вибори», у якому законодавці не передбачили можливості голосування внутрішньо переміщених осіб, оскільки їх місце перебування знаходиться за межами населеного пункту, у якому вони прописані»[7].

Щоб вимушені переселенці отримали право проголосувати на місцевих виборах і тим самим впливати на формування влади в містах, де вони нині мешкають, у Верховній Раді було зареєстровано три різні законопроекти.

У пояснювальних записках, які надали депутати, автори законопроектів відштовхуються від міжнародних стандартів, що захищають права внутрішньо переміщених осіб, а також норми ст. 24 Конституції України, яка передбачає рівність прав громадян, у тому числі виборчих.

У проекті закону «Про місцеві вибори» (щодо забезпечення права голосу внутрішньо переміщеним особам) (№ 2501-а від 12.08.2015 р.), який був підготований депутатською групою «Партія «Відродження», пропонується забезпечити реалізацію права голосу ВПО шляхом «тимчасової зміни місця голосування без зміни виборчої адреси», тобто, за місцем фактичного проживання.

Цей механізм є подібним до національних виборів. Людина мусить звернутися до відділу соціального захисту, надати довідку ВПО та на її основі вимагати внесення до списків виборців. Однак така процедура одноразова, вона не стосується інших виборів – внутрішньо переміщена особа, яка була внесена до списків виборців цього року, не буде автоматично внесена до списків на наступних виборах.

Але це питання викликало цілу хвилю протиріч у кулуарах Верховної ради. На думку одного з авторів альтернативного законопроекту, члена ГМ «ОПОРА» О. Ключева, існує певний ризик, що особа, яка вноситься в список виборців, не змінюючи своєї виборчої адреси, може на першому турі виборів мера проголосувати в одному місті, а через деякий час на другому турі виборів голосувати в іншому. Тобто в законопроекті не передбачено механізму протидії фальсифікаціям та правопорушенням під час проведення виборів.

Альтернативний законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення виборчих прав внутрішньо переміщених осіб» (№ 2501а-1 від 21.08.2015 р.), розроблений за сприяння ГМ «ОПОРА», донецького осередку Комітету виборців України та Інституту соціально-економічних досліджень, пропонує зміну виборчої адреси ВПО по так званому «заявницькому принципу» [8]. Тобто, якщо виборець-переселенець вважає себе мешканцем нової територіальної громади, впливаючи на неї та готовий брати участь в обранні органів місцевого самоврядування за місцем проживання, він муситиме не пізніше ніж за 15 днів до дати виборів звернутися з заявою до органів ведення Реєстрації виборців та змінити свою виборчу адресу на підставі довідки ВПО. Такий механізм передбачає, що виборчі адреси тих громадян зберігаються незмінними. Водночас законопроектом встановлюються обмеження на повторну зміну ви-

борчої адреси (365 днів). Слід зазначити, що саме цей документ, згідно з соціологічними опитуваннями, підтримують самі внутрішні переселенці.

Свою підтримку майбутньому закону, який зможе розв'язати проблему реалізації виборчого права для переселенців, висловила і низка громадських організацій: «КримSOS», «ВостокSOS», «ОПОРА», «Право на захист» та інші.

Союзником цього проекту стала також експерт Інституту суспільно-економічних досліджень Т. Дурнева. Вона зазначила, що цей законопроект – «єдиний серед запропонованих, який оптимально враховує необхідність забезпечення конституційних прав внутрішньо переміщених осіб та специфіку місцевих виборів. Він забезпечує виборчий процес від можливих маніпуляцій та гарантовано дає право переміщеним особам обрати представницькі органи на новому місці проживання».

Ще один «Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення виборчих прав внутрішньо переміщених осіб» (№ 2501а-2 від 26.08.2015 р.) запропонував член фракції «Опозиційний блок» Ю. Львовичкіна [9]. Її варіант закону передбачає автоматичне внесення усіх переселенців в списки виборців за місцем їх проживання. Зазначається, що мова йде не про фактичну адресу проживання, а про відмітку міграційної служби на довідці про взяття на облік ВПО. У цій відмітці міграційна служба може зазначити як фактичну адресу проживання переселенців, так і адресу відділу соцзахисту, до якого належить переселенець, або ж адресу підрозділу міграційної служби, яка працює на території переселення. Це означає що, за такої процедури виборчі списки можуть бути укладені некоректно. Людина може фактично проживати на одному виборчому окрузі, а внесена до списків голосування в іншому. Саме через відсутність механізму контролю за місцем проживання внутрішньо-переміщеної особи законопроект не знайшов підтримки ані серед депутатів, ані серед суспільства.

Жоден із законопроектів не дає відповіді на питання, чи зможуть на майбутніх виборах голосувати ВПО, які юридично не є членами місцевих громад, на території яких вони проживають. Тому це питання залишається на порядку денному.

Підсумовуючи вищевикладене можна зробити наступні висновки та пропозиції.

Розвиток місцевого самоврядування є дуже важливим елементом демократичного суспільства, децентралізованої влади та інструментом реалізації політичних прав громадян. Треба розуміти, що існуюча зараз система є далекою від ідеалу і потребує вдосконалення та реформування. Саме це і є причиною запровадження реформи децентралізації, що має наблизити Україну до Європейської спільноти і стати базою для розвитку взаємовідносин між суспільством та державою.

Нажаль, станом на сьогодні внутрішні переселенці та мешканці ОРДЛО позбавлені можливості впливати на склад влади на місцях. Це стало результатом правової колізії, що виникла через некомпетентне ставлення народних депутатів та влади в цілому щодо вирішення цієї проблеми. Повернення громадянам їх конституційних прав є одним з першочергових завдань для української влади. З цією метою необхідно:

1. Спростити процедуру голосування для таких громадян, дозволивши он-лайн голосування, або надати можливість голосувати в найближчих міста, підконтрольних Україні, незалежно від місця реєстрації громадянина. Одночасно підсилити відповідальність за надання недостовірних відомостей про себе тощо для виборців, та відповідальність чиновників за порушення прав виборців.

2. Створити електронний реєстр внутрішньо переміщених осіб і, на його підставі, реєстр виборців.

3. Визначити статус внутрішньо переміщеної, за місцем її реєстрації, як члена певної громади, який є платником податків у бюджет громади, трудовим резервом громади і, тому на наш погляд, має право бути повноправним членом такої громади.

Таким чином, влада в Україні зможе реалізувати свою соціально-політичну функцію забезпечення політичних та громадянських прав та свобод людини та громадянина, повернути собі повагу та прихильність членів суспільства та світової спільноти.

Право вибору та право голосу є невід'ємним правом кожного громадянина. Воно створює основу для побудови демократичного суспільства у якому пануватиме верховенство права та закону.

Нажаль, станом на сьогодні внутрішні переселенці та мешканці ОРДЛО позбавлені можливості впливати на склад влади на місцях. Це стало результатом правової колізії, що виникла через некомпетентне ставлення народних депутатів та влади в цілому щодо вирішення цієї проблеми. Зараз у Верховній Раді України зареєстровано ряд законопроектів, що пропонують шляхи виходу із ситуації, що склалася. Повернення громадянам їх конституційних прав є одним з першочергових завдань для української влади. Без цього неможливо вирішити внутрішні протиріччя та демократизувати суспільство.

Література

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України - 1996 р. - № 30. – Ст. 141.
2. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» // Відомості Верховної Ради України. – 1997. -№ 24. - Ст. 170.
3. Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування»

4. Всесвітньої Декларації місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
5. Європейська Хартія місцевого самоврядування м. Страсбург, 15 жовтня 1985 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_036
6. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» // Відомості Верховної Ради. – 2015. - № 1, ст.1
7. Закон України «Про місцеві вибори» // Відомості Верховної Ради. – 2015. - № 37-38, ст. 366.
8. Законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення виборчих прав внутрішньо переміщених осіб» (№ 2501а-1 від 21.08.2015 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56287
9. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення виборчих прав внутрішньо переміщених осіб» (№ 2501а-2 від 26.08.2015 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56287
10. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» // Відомості Верховної Ради.- 2014.- № 26, ст.892.
11. Вибори на окупованій території: світовий досвід [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://24tv.ua/vibori_na_okupovaniy_teritoriyi_svitoviy_dosvid_n702298

ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ ЯК МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Тихонова Є.,

учениця 9 класу Слов'янської ЗОШ І-ІІІ ступенів № 13;

*наук. керівник: **Лелекіна Є. О.,***

вчитель історії ЗОШ І-ІІІ ступенів № 13 м. Слов'янськ

Українська історико-культурна спадщина величезна, і формувалася вона протягом багатьох століть завдяки різним народам. Крім, історико-культурних пам'яток ми маємо чудові природні ресурси. Туризм є одними з найбільш вагомих джерел утворення робочих місць, а особливо необхідною такою галуззю стає для маленьких міст. Ми усвідомлюємо необхідність розвитку архітектурно-туристичної інфраструктури міста Слов'янська та пробудження історичної пам'яті регіону. Відвідавши його, туристи мають можливість не тільки відпочити і відтворити функціональні можливості свого організму, але й ознайомитись з її історією та культурою. Не має ні-

чого вічного, але зберегти як найдовше пам'ятки – це задача кожного свідомого мешканця України.

У наш час бурхливого розвитку індустрії міжнародного туризму важливого значення набуває фактор популяризації останніх досягнень науки, пам'яток історії та культури засобами туризму. Ось ці духовні елементи, будучи загальним завершенням людського існування, повинні бути постійним внеском в освіту, культуру, рівність у долі націй, духовного визволення людини по відношенню до тотожності та гідності, утвердженню неповторності культур та поваги моральної спадщини людей. Метою наукового дослідження є порівняльний аналіз пам'яток архітектури рідного міста та актуалізація збереження історичної пам'яті регіону.

Пам'ятники, пам'ятні знаки, меморіальні дошки встановлюються на території міста підприємствами, установами, організаціями, громадськими об'єднаннями за рахунок власних або благодійних коштів. Доцільність встановлення меморіальної дошки, пам'ятника, пам'ятного знаку розглядається міською комісією з питань збереження, утримання та встановлення меморіальних дошок, пам'ятників, пам'ятних знаків у м. Слов'янську, ескізи пропозиції об'єкта погоджуються міською архітектурно-містобудівною радою. У разі їх схвалення виконкомом міської ради приймається відповідне рішення. На жаль, місцева громада майже не зацікавлена в участі у цьому процесі.

Історична спадщина м. Слов'янська є невід'ємною частиною державного культурного надбання. Головний напрямок пам'яткоохоронної роботи – забезпечення збереження культурної та історичної пам'яті, яку несуть у собі усі пам'ятники, пам'ятні знаки, меморіальні дошки, які встановлені у нашому місті. У місті дуже багато пам'яток часів СРСР, але вони знаходяться у занедбаному стані. Загалом, налічується 29 пам'ятників архітектури місцевого значення. Близько 20 будівель отримали такий статус вже в 1990-х розпорядженням голови Донецької обласної адміністрації. З тих часів питаннями догляду та розвитку будівель м. Слов'янська займаються волонтери та небайдужі місцеві жителі, але в місцева влада не зацікавлена у витрачені міського бюджету на цю сферу [1].

Видатні пам'ятники Слов'янська – це його своєрідна візитна картка. Справа в тому, що створювалися вони в різні часи, а деякі і в різні епохи і тільки в наш час їх трохи відреставрували, відшліфувавши замисел їх творця. І якщо окремі скульптури міста ще можуть бути порівняні із загальними напрямками епохи, в яку вони були реалізовані, то самі форми, які тут зображені, дійсно унікальні. Це сприяє розвитку туризму в нашому місті, але інша справа, що не всі пам'ятні місця сьогодні в повній мірі доступні для огляду. В окремих випадках Слов'янські скульптури ще не дочекалися свого майстра, який поверне їм той вигляд, в якому вони застигли навічно

в своїх місцях. Причини цього різні, починаючи від банального браку грошей і закінчуючи зміною політичних поглядів і настроїв.

У дослідженні ми аналізували дві групи архітектурних пам'яток: радянського минулого та архітектурні об'єкти часів незалежної України. У ході роботи ми визначили, що, на жаль більшість пам'ятників є радянською спадщиною. До таких відносяться: меморіал – Братська могила радянських воїнів і партизанів (автор – Мартінсон С.І.), бронзовий бюст двічі Героя Радянського Союзу М. І. Сімейка, монументально оформлені братські могили загиблим в роки вітчизняної війни, пам'ятник Камар Анатолію Григоровичу, пам'ятник паровоз Кривоноса. Дуже багато радянських пам'яток, але деякі пам'ятники потребують реставрації.

Пам'ятники незалежної України та українській патріотичній культурі, мистецтву. До таких відносяться, наприклад, пам'ятник Вдові і Матері Солдата. Знаходиться він у невеликому сквері, неподалік від площі Сімейка, а унікальність пам'ятника полягає у тому, що він поки єдиний в Україні. При відкритті пам'ятника звучало багато урочистих промов, основна думка яких – пам'ятати про жінок, без яких не було б Великої Перемоги. Його автор – місцевий художник Олександр Рогов.

Також ми розглядали пам'ятник Афганцям загиблим воїнам-інтернаціоналістам Слов'янська та Слов'янського району. Відкритий 11 грудня 2002 року в сквері біля будівлі виконкому, він був створений за ініціативи Рада воїнів-інтернаціоналістів м. Слов'янська під керівництвом Тимофієнко Валерія Анатолійовича, за підтримки Ради Співдружності Ветеранів Прикордонних військ. З м. Слов'янська в Афганістан було мобілізовано понад 400 слов'янців, загинули 23 людини, тому важливість встановлення цього пам'ятника є неоціненною.

До пам'ятників сучасності ми відносимо також бюст Т. Г. Шевченко, який був встановлений в березні 1992 року, на вулиці Шевченка, в честь 186-ї річниці від дня народження великого Кобзаря. На сьогоднішній день Шевченко вважають батьком української нації, а тому закономірно бажання увічнити пам'ять поета в різних куточках його батьківщини, а особливо, в невеликих містах як Слов'янськ. Т. Г. Шевченко був універсальною особистістю, поєднавши в собі таланти художника, поета і письменника.

Пам'ятник підприємцю в м. Слов'янськ найбільш актуальний, адже зазвичай найбільше юрбляться біля бронзової скульптури приїжджі. Та за останні два роки це не тільки туристи-екскурсанти, а й тимчасово переміщені особи, які шукають притулку в Слов'янську та інших містах і селах прифронтового Донбасу. І саме представники цієї категорії людей уособлюють його із собою та з гіркою іронією називають цей пам'ятник «переселенець». Ось такого нового тлумачення несподівано набув перший на території країн СНД монумент підприємцям, зведений тут у 2006 році. Тим

не менше, як і десять років тому, він залишається символом оптимізму та надії, які зараз дуже потрібні не тільки місцевим підприємцям.

Пам'ятників сучасної історії, на жаль, в м. Слов'янську майже не існує. Хотілося би більше зацікавленості громади в ініціативах відтворення історичних пам'яток. Пам'ятник Леніну був демонтований, але новий проєкт так і не започаткували, через суперечки всередині влади і пасивність громадянського суспільства. Ми розуміємо, що Україна перейняла частину радянської спадщини і тому, неймовірна багата на пам'ятки СРСР, але потрібно оживляти місцеву історію та колорит регіону, постійно згадувати про діячів культури та мистецтва.

Останнім часом ми переживаємо доленосні події – Революція Гідності, жертвний подвиг Героїв Небесної Сотні, збройне протистояння на сході країни. Вони чітко засвідчили життєву необхідність щодо активізації національно-патріотичного та військово-патріотичного виховання дітей та молоді, що є питанням національної безпеки. Саме виховання національних почуттів і патріотизму (за допомогою відповідних заходів, історичної освіти, святкування визначних дат, популяризації національних міфів та символів; участі в різноманітних громадських акціях патріотичного змісту) є одним з основних засобів консолідації української політичної нації. Тому необхідна поява нових патріотичних пам'яток.

Так, наприклад, існують різні ідеї про створення пам'ятника нашому ушавленому землякові Михайлу Петренку. Про пам'ятник поету вже більше десяти років, згадується в місцевих ЗМІ. Кожен раз обставини так складалися, що щось заважало втіленню «проєктів» в життя, тому «пам'ятникобудівництво» в м. Слов'янську буксувало. Але якщо в місті з'явиться пам'ятник поету-романтику Михайлу Петренку, слов'янці повинні бути впевненими, що пам'ятник саме йому присвячений. Дуже важливо підійти до такої справи ретельно вивчивши слов'янський період життя Михайла Петренка, хоча б для того, щоб це був пам'ятник не якомусь однофамільцю чи декільком слов'янцям, які за багато років звикли до піару на цій темі та вирішили залишити спогад про себе в місті [2].

У даний час слов'янські пам'ятки містобудування і архітектури знаходяться в приватному володінні або ж комунальної власності. На жаль, багато з них – в жалюгідному стані. На сьогоднішній день він налічує 10 меморіальних та вказівних дошок, близько 29 пам'ятників та пам'ятних знаків, 2 з них занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, є пам'ятками історії та монументального мистецтва місцевого значення, знаходяться під охороною держави. Втілюючи в собі досвід, життєві та естетичні ідеали різних поколінь, об'єкти культурної спадщини являють собою справжню енциклопедію пізнання минулого і сучасного, справляють великий вплив на формування принципів, норм і правил поведінки

людей, виховання підростаючого покоління. Тепер з нашого дослідження ми бачимо, що розвиток сучасної історичної спадщини у місті Слов'янську стоїть на місці. Треба створювати нову історію, алей не забувати про стару, адже і вони, в тому числі, роблять наше місто перлиною регіону, дорогоцінним камінням в намисто нашої улюбленої України.

Література

1. 29 пам'ятников архитектуры местного значения Славянска [Електронний ресурс] : издание «Деловой Славянск». — Режим доступу : <https://slavdelo.dn.ua/2017/01/29/29-pamyatnikov-arhitektury-i-mestnogo-znacheniya-slavyanska/>
2. Пам'ятник Михайлу Петренку в Слов'янську: історія питання [Електронний ресурс] : издание «Деловой Славянск». — Режим доступу : <https://slavdelo.dn.ua/2016/09/23/pam-yatnik-mihaylu-petrenku-v-slov-yansku/>

УЧАСТЬ МОЛОДІ В РЕФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ

Уманська В.В.,

учениця 10-А класу Біловодської ЗОШ I-III ступенів

Чому я обрала саме цю тему? На мою думку, потрібно, не зважаючи на негаразди, йти вперед, цю думку потрібно підтримувати серед сучасної молоді. Багато підлітків у наш час, тільки ставши на шлях життя, обирають невірну стежку, тягнуть за собою інших. Вони зовсім забули про мораль, не мають сенсу життя, тому я вважаю, що держава має таку молодь захочувати до саморозвитку.

На мою думку, молодь – активна, має багато ідей, котрі потрібно втілювати в життя на благо нашої держави.

Пройшло багато років, розвиток країни не зупинився ні на хвилину, хоча багато перешкод стало на нашому шляху, але обійшли їх і здобули свободу і незалежність. Останнім часом науково-технічний розвиток йде швидким темпом і суспільство, яке нас оточує ні, на хвилину не поступається йому. Наша Україна швидким темпом крокує в сучасність. Давайте пройдемо вулицями великих та малих міст, селищ... І що ми побачимо? Технічний процес взяв верх над кожною людиною з цього суспільства. На сьогоднішній день ми не можемо обійтися без мобільного телефона, планшета та інших гаджетів жодного дня. Науково-технічний процес, з одного боку, подарував нам багато новітніх технологій, а особливо (я назву його «чумою 20-21 століття») мережа Інтернету - це «павутинна залежність».

Наша Україна не має зупинятися на тому, що має, а йти далі, на мою думку, цим має займатися не тільки політичні діячі, а й ми – простий народ, у перших рядах має бути молодь.

Працюючи над темою: «Участь молоді в реформуванні сучасної держави», потрібно добре розуміти термін «реформування» - це цілісний процес покращення держави; звісно, усі ми розуміємо, що країну потрібно розвивати, любити, зміцнювати.

Чому саме молодь? Тому, що останнім часом саме молодь швидко звикла до нових технологій – всеможливих гаджетів. Молодь – активна, має свіжі ідеї й думки, але ще багато хто з молоді йде «кривою стежкою» і тягне за собою інших.

Поняття «держави» для кожного своє. Держава – це особлива форма організації, суспільства з визначеною територією, економікою, політичною владою. Що держава означає для нашого народу? Для кожної людини – різне: хтось згадує радісне дитинство на цих землях, а інші скруту. Більшість українців жаліються на погане життя на Україні, політику і багато іншого.

Але досить жалощів. Потрібно, змінювати себе, змінювати державу. Важливим кроком має бути знання власної історії маємо самі будувати своє майбутнє.

Самоуправління – ось чим має займатися молодь, це крок до реформуванні держави. Об'єднавшись у організації, молодь зможе втілити багато ідей спільними зусиллями.

Тяжкі часи настали для нашої країни через воєнні дії; саме в такий час ми маємо розуміти, що Батьківщину не обирають, як неньку, покинув ми зараз свою державу, – все одно, що покинем рідну матір. Усі молодіжні організації мають насамперед закликати любити свою Батьківщину, запалювати в серцях патріотизм. Ми маємо усі підстави пишатися тим, що наша держава мужньо тримається незалежності легендарних героїв, відроджується, виростає з руїн. Хіба мало причин любити її? Тільки згадайте її широкі поля й лани, яскраві зорі на нічному небі, красу колосся в полі...

Патріотизм – це не лише слова, країні потрібні дії, дії, що, справді лікують рани, завдані ворогами. Багато молоді зараз покинули особисті справи і віддають свій час іншим – це волонтери. Волонтер – це доброволець, людина, яка безкорисливо робить будь-яку справу, у тяжкі часи не впавши духом, і цей дух підтримують у суспільстві...

На мою думку, держава має заохочувати молодь до створення цих молодіжних організацій. По-перше, створювати мотивацію для підлітків та усієї молоді; по-друге, надавати фінансову підтримку тим молодіжним організаціям, які справді мають бажання відновлювати нашу державу, її могутню історію, культуру, мову, національну ідентичність.

ДЕРЖАВА ТА ОСОБИСТІТЬ: СИСТЕМА ВЗАЄМИН

*Вовченко О. Д.,
учениця 9 класу загальноосвітньої школи I-III ступенів № 4
Покровської міської ради Донецької області;
наук. керівник: Рубан Н. В.,
вчитель історії, загальноосвітньої школи I-III ступенів № 4
Покровської міської ради Донецької області*

У ХХ столітті з'явилося розуміння людської особистості, гідності; необхідність забезпечити мінімальні гарантії вільного розвитку та існування людини-це стало великим прогресом у розвитку світового співтовариства. Це сприяло прагнення передової світової громадськості визначити мінімум прав і свобод кожної людини. Основним засобом утвердження цих прав і свобод стала розробка та прийняття міжнародно-правових документів, які б були обов'язковими для кожної держави.

Держава-це складне соціальне й юридичне явище. Існує дуже багато визначень і припущень до того, що вона собою уявляє. Так, у Стародавньому Китаї визначали, що держава - це частка єдиного природного процесу розгортання закону.

В будь-якій державі найголовніше-народ. Суспільство складається з людей, а людина-це особистість.

Особистість-це не просто юридичне та психологічне поняття. Особистість відіграє велику роль у вирішенні складних питань, зокрема політичних, наукових, економічних, суспільних.

На мою думку, система взаємин між державою і особистістю полягає в тому, що кожна людина, кожна особистість має право на захист. Права людини реалізуються завдяки Конституції та іншим міжнародно-правовим документам про права людини. Згідно з законом, якщо права порушуються-їх можна захистити.

Дійсний захист прав людини-найгостріша проблема України. Держава має проявляти активність у забезпеченні прав людини, цьому сприяє конституційне прагнення змінювати та розвивати державу.

Існуюче до теперішнього часу законодавство виявилось неготовим зберегти належний рівень захисту прав людини, витримати всі негативні процеси перехідного періоду. Тобто, теоретична розробка концепції і її дійсне втілення на практиці на сьогоднішній день є першим завданням.

Дуже довгий час права використовувались виключно на примусовому характері державного впливу, це породило людей негативно відноситися до нього. У суспільній свідомості право виступає в ролі залякування, ця система сприяла не тільки появі особливого типу правового мислення, а й сформувала особливий тип особистості, який взагалі не сприймає право,

він не бажає та не вміє використовувати правові засоби для досягнення власних цілей.

Стримуючі фактори розробки питань ефективності впливу права на відносини держави та особистості залежать від відносин юридичної практики та теорії права. Законодавці намагаються вирішувати проблеми самостійно, не спираючись на теоретичні розробки, цим вони роблять негативний вплив на суспільне життя та через це не мають успіху. Проте і теорія не може запропонувати практиці нормальні способи вирішення проблем які виникають.

Якщо дивитися на категорію «ефективність», то фахівці, розробляючи цю тему в рамках дії права, зосередили свою увагу тільки на аналізі його окремих елементів. Наприклад: норма права, правозастосування. Коли слід було виробити комплексний підхід до вивчення як впливу права, так і якості його функціонування.

Таким чином, можна побачити, що дана проблема актуальна як в практичному плані, так і в науково-технічному.

З іншого боку, громадяни України також мають обов'язки стосовно держави [2].

Основні обов'язки:

- 1) захист держави та військова служба (Ст. 35,65);
 - 2) не спричиняти шкоду природі, історико-культурним пам'яткам, та відшкодувати завдані збитки. (Ст. 66);
 - 3) сплачувати податки та інші фінансові відрахування (Ст. 67);
 - 4) дотримання вимог Конституції, законів України (Ст. 68).
- А також:
- 5) піклування батьків про дітей (Ст. 51);
 - 6) піклування дітей про батьків (Ст. 51);
 - 7) повага національної гідності інших осіб, укріплення дружби між націями та народами України (Ст. 35,37,10);
 - 8) підтримка громадського порядку та загального миру (Ст. 35, 18, 37);

Висновок

Країна потребує відданості й патріотизму своїх громадян для захисту й збільшення своїх досягнень. Ми ж чекаємо від неї захист свобод і прав на гідне життя. Держава не може існувати без громадян, бо вона з них складається, а окремим особам вона може допомогти в житті запропонувавши шляхи самореалізації, кар'єри, особистого соціального прогресу.

Людство суттєво міняло своє ставлення до держави: від обожнення (поза державою не існує нічого) до прокляття (державо-фантом, який завжди й усюди переслідує людину). Частково такі погляди можна зрозуміти.

Наше завдання - навчитися поважати владу й слідкувати за виконанням всіх законів, які ми вважаємо правильними.

Моя громадська позиція полягає в прагненні сприяти гармонізації життя в країні. Звичайно, сьогодні очевидна аполітичність молоді і слабкість політичної системи в Україні. Але це має свої мінуси і плюси. Мінуси в тому, що молодь слабо задіяна в політичному житті, та й Україна сьогодні не має по-справжньому яскравих політичних лідерів, які б повели маси за собою. Однак плюсом такого стану справ є те, що ми менше залежимо від амбіцій окремих політиків. Я вважаю, що в майбутньому система відносин між державою та особистістю в Україні повинна вдосконалитися та піднятися на вищий рівень.

Література

1. Загальна теорія держави і права / Під. ред. В.В. Лазарева. - М., 1994.
2. Конституція України.
3. Основи держави і права : навч. посібник для вступників до юридичних вузів.
4. Неважжай І.Дз. Типи правової культури та форми правосвідомості // Правознавство. - 2000. - № 2. - С. 23-31.
5. Теорія держави і права / відп. ред. М.Н. Марченко. - М., 1987.

ЗМІСТ

Секція 1.

ЄВРОПЕЙСЬКІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Романок С.Ю.,

наук. керівник: **Татаренко Г.В.**

Взаємодія України з міжнародним кримінальним судом: проблемні
аспекти 4

Соболева К. О.,

наук. керівник: **Байрачна Л.К.**

Україна – соціальна держава: міф чи реальність?..... 8

Сікарєв М.М.,

наук. керівник: **Андрєєв В.М.**

Історичний розвиток концепції доступності правосуддя 12

Кіберєва Е.В.,

наук. керівник: **Качурін С.Г.**

Вплив права Євросоюзу на європейський курс України..... 14

Секція 2.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КОНСТИТУЦІЙНОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА; ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА

Рикова Ю.В.,

наук. керівник: **Татаренко Г.В.**

Сутність та співвідношення міжнародного права захисту прав людини і
міжнародного гуманітарного права..... 19

Іщенко В.,

наук. керівник: **Долгорученко К.О.**

Проблема порушення природних прав людини в умовах нацистської
окупації України 22

Бойко Д.О.,

наук. керівник: **Байрачна Л. К.**

Четверте покоління прав людини: нагальна необхідність чи свідчення
втрати моральності 25

Приходченко О.В., Гніденко В. І.

Ендавмент у вnz України: правовий аспект..... 28

Кривуля О. О., Мезеря О. А.

Роль звичаїв ділового обороту у праві Європейського Союзу.....32

Секція 3.

РОЗВИТОК ТРУДОВОГО ПРАВА ТА ПРАВА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СУЧАСНИХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ УМОВАХ УКРАЇНИ

Жичин А.А.,

наук. керівник: **Татаренко Г.В.**

Особливості нормативно-правового регулювання працевлаштування .. 36

Бакуліна О.М.,

наук. керівник: **Капліна Г.А.**

Дисципліна праці та способи її забезпечення..... 39

Березіна І. А.,

наук. керівник: **Капліна Г. А.**

Праця малолітніх та неповнолітніх осіб: прогалини в законодавстві 44

Литвинюк О.А.,

наук. керівник: **Щербина В.І.**

Основні правові проблеми переведення на іншу роботу в законодавстві
України..... 47

Стельмах П.Ю.,

наук. керівник: **Капліна Г.А.**

Щодо забезпечення працевлаштування молоді та студентів 50

Лямзенко В.В., Л.В. Котова

Деякі питання систематизації принципів сучасного трудового права
України..... 52

Секція 4.

ПЕРСПЕКТИВИ ЦИВІЛІСТИКИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Думанов Д. Ю.,

наук. керівник: **Розовський Б.Г.,**

Виключні права інтелектуальної власності у мережі інтернет:
проблеми захисту 57

Крапивіна В.В., Капліна Г.А.

Участь третіх осіб у цивільному процесі 62

Мороз В.О.,

наук. керівник: **Капліна Г.А.**

Участь адвоката у цивільному процесі..... 70

Приймак К.С., наук. керівник: Каплина Г.А. Захист прав відповідача у цивільному судочинстві.....	72
Елларян А., наук. керівник: Котова Л.В. Проблеми захисту авторського права в мережі інтернет	75
Нікігіна О.В., наук. керівник: Каплина Г.А. Позовна давність як умова захисту суб'єктивних цивільних прав	78

Секція 5.

СУЧАСНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС; КРИМІНАЛІСТИКА; КРИМІНОЛОГІЯ; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА

Елларян А.С., наук. керівник: Татаренко Г.В. Проблеми досудової пробації в Україні	81
Марчук Д. С., наук. керівник: Сметаніна Н.В. Віктимність у місцях позбавлення волі	84
Приймак К.С., наук. керівник: Розовський Б. Г. Кримінальна відповідальність та покарання юридичних осіб: проблеми та перспективи.....	88
Романенко В.С., наук. керівник: Татаренко Г.В. Особливості угод про визнання вини.....	91
Мороз В.О., Татаренко Г.В. Чи варто громадянам України мати зброю?.....	94
Александров Є.С., наук. керівник: Татаренко Г.В. Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж як спосіб отримання доказів у кримінальному провадженні	97
Бакуліна О.М., наук. керівник: Татаренко Г.В. Афект та його кримінально-правове значення.....	100
Крапивіна В.В., наук. керівник: Татаренко Г.В. Пробація в Україні: сутність і завдання.....	106

Бережний С. А., Мезеря О. А.,

Торгівля людьми, як один із найнебезпечніших видів транснаціональної злочинності: питання міжнародного співробітництва..... 114

Нікітіна О.В.,

наук. керівник: **Комісаров С.А.**

Щодо кримінальної відповідальності та покарань неповнолітніх в Україні..... 118

Секція 6.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Атюшкіна А.Ю.,

наук. керівник: **Татаренко Г.В.**

Аналіз критеріїв класифікації правових актів управління..... 121

Головіна Ю.,

наук. керівник: **Чернецька-Білецька Н.Б.**

Планування перевезень вантажів залізничним транспортом як складова плану соціально-економічного розвитку України..... 125

Тютюнник В. К., Котова Л.В.

Е-консультації як складова е-врядування в Україні..... 127

Секція 7.

ДЕРЖАВА ТА МОЛОДЬ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Грицина К., Чемес М.,

наук. керівник: **Бублик О. І.**

Педагогічна династія Щепетільникових - Підгайко..... 132

Аліференко Т. М.,

наук. керівник: **Бублик О. І.**

Мій рідний край, моя земля – Троїцьке..... 135

Лесик Є. В.,

наук. керівник: **Бублик О. І.**

Нестор Махно - символ визвольного руху українських селян та Старобільщина..... 138

Кудінов М. Ю., Остапенко А. О.,

наук. керівник: **Бублик О. І.**

Заснування поселень – слобід на території Слобожанщини на прикладі дослідження слободи Білолуцьк (перша половина 17 – початок 20 століття)..... 140

Черняєва Є. В., Забірка А. В., наук. керівник: Бублик О. І. Історія села Байдівка	142
Старікова А. А., Лисогор В. В., наук. керівник: Бублик О. І. Біловодщина – край, де я народилася	145

Секція 8.

УКРАЇНА І СВІТ: МАЙБУТНЄ КРІЗЬ ПРИЗМУ МИНУЛОГО

Босенко А.В., наук. керівник: Сапицька О.М. «ВЕЛИКА ДЕПРЕСІЯ» 1929-1933 рр.....	148
Мкртчян К.К., наук. керівник: Сафонова Н.М. Становлення жіночого руху в перші роки незалежності України.....	150
Сараєв В.Е., наук. керівник: Сапицька О.М. Листопадовий чин.....	152
Вагін К.О., наук. керівник: Сапицька О.М. Створення надзвичайних органів влади у Криму на початку 20-х рр. XX ст.	154
Дорошенко С. І., Гніденко В. І. наук. керівник: Мезеря О.А. Боротьба з тероризмом: Україна та світ.....	158
Карауланова Н.О., наук. керівник: Сапицька О.М. Кіотський протокол	162

Секція 9.

ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ: СОЦІАЛЬНО-ІСТОРИЧНІ, КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ТА МЕТАФІЗИЧНІ АСПЕКТИ

Супрун Ю.П., наук. керівник: Фомін А.В. Зовнішня політика США у 80-ті рр. XX ст.....	166
Лігвінова А. Ю., наук. керівник: Фомін А. В. Південна Корея - рецепт економічного дива для України.....	170

Фоменко В. С.,

наук. керівник: **Сапицька О.М.**

Зародження баптистської християнської конфесії як однієї з витоків реформації..... 172

Дзюба І. В.,

наук. керівник: **Михайлюк В.П.**

Створення Федерації футболу України і проблеми сучасного футболу в Україні..... 175

Секція 10.

ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ І ПРАВО

Борисова М.В.,

наук. керівник: **Сілютіна І. М.**

Використання інформаційних технологій у діяльності недержавних неприбуткових організацій..... 180

Шаповалова М.О.,

наук. керівник: **Скороварова Є. В.**

Вплив інформаційної діяльності кафедр на позицію внз в рейтингу Webometrics..... 182

Клименко Н.С.,

наук. керівник: **Сілютіна І. М.**

Формування електронних ресурсів наукової бібліотеки Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля: правовий аспект..... 185

Секція 11.

УЧНІВСЬКА НАУКА ЯК ПЕРЕДУМОВА ДИНАМІЧНОГО ПОСТУПУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Карачов І. А.

Використання інтернет джерел у пошуку та ініціалізації загиблих у Другій Світовій війни 189

Приходько В.,

наук. керівник: **Лелекіна Є. О.**

Гендерні ролі і стереотипи у сучасному українському суспільстві..... 193

Риженко О.,

наук. керівник: **Лелекіна Є. О.**

Видатні постаті рідного міста у процесі дослідження сучасної української сторії..... 198

Сорожкін А., наук. керівник: Лелекіна Є. О. Сучасний стан забезпечення прав людини і громадянина в українському суспільстві	201
Сурмава Н., наук. керівник: Лелекіна Є. О. Правова дискримінація тимчасово переміщених осіб в Україні	206
Татаренко Д., наук. керівник: Татаренко Г.В. Децентралізація в Україні: проблеми, шляхи вирішення.....	209
Татаренко І., наук. керівник: Татаренко Г.В. Реалізація виборчих прав громадян, що мешкають у зоні АТО	215
Тихонова Є., наук. керівник: Лелекіна Є. О. Дослідження історичної пам'яті як механізм формування національної ідентичності.....	219
Уманська В.В. Участь молоді в реформуванні сучасної держави.....	223
Вовченко О. Д., наук. керівник: Рубан Н. В. Держава та особистість: система взаємин	225

Наукове видання

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів,
аспірантів та молодих науковців
**«Молодь і наука: сучасний стан, проблеми та перспективи
розвитку права в Україні»**

18-19 травня 2017 року

Відповідальний за випуск	<i>Г.А.Капліна</i>
Оригінал-макет	<i>Погорелова Т.В.</i>
Технічний редактор, коректор	<i>Погорелова Т.В.</i>

Підписано до друку 20.04.2017.
Формат 60×84 ¹/₁₆. Гарнітура Times. Умов.
друк. арк 13,71. Обл.-вид. арк. 13,75.
Наклад 100 прим. Вид. № 3110. Замов. № . Ціна договірна.

**Видавництво Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля**

Свідоцтво про реєстрацію: серія ДК № 1620 від 18.12.03 р.

Адреса видавництва: 93400, м. Северодонецьк,
просп. Радянський, 59а,
E –mail: vidavnictvosnu.ua@gmail.com

Надруковано:
Відділ технічного обслуговування СНУ ім. В. Даля
Адреса: просп. Центральний, 59-А
м. Северодонецьк, 93400, Україна